

1

Visam că fusesem suit pe o masă, gol, cineva mă lovea peste testicule cu nuiaua, iar eu plîngeam de rușine, și am fugit ca să nu mai aud rîsetele care însoțeau fiecare lovitură; apoi m-am văzut la un proces, unde eram judecat pentru că furasem haine să mă îmbrac, iar procurorul citea cu o voce peltică rechizitoriul, "cer condamnarea lui Daniel Petric la...", restul n-am mai auzit deoarece, îmbrîncind ușierul, am fugit și de acolo și m-am pierdut printre trecătorii care umpluseră străzile orașului în noaptea de Paști... Mirosea a primăvară, a sărbătoare, și tot uitîndu-mă la lumînările aprinse care licăreau în întuneric m-am pomenit în fața casei unde locuia tata. Am vrut să trec mai departe, n-avea rost să-l caut după atîta vreme tocmai în noaptea de Paști, cînd am auzit o bătaie în geam. M-am oprit intrigat. Casa era cufundată în beznă, nu venea dinlăuntru nici un alt semn de viață. Și deodată m-am gîndit că tata, rămas singur în noaptea de Paști, intrase în agonie și cerea ajutor. Am luat-o la fugă, dar pe măsură ce alergam auzeam și mai tare degetul care bătea în geam și, după un timp, am înțeles că eram urmărit. Numeroși oameni cu lumînările aprinse fugeau după mine și, în loc să se stingă, flăcările lumînărilor creșteau, unindu-se într-un incendiu uriaș. Ca să scap de urmăritori m-am refugiat într-o pivniță. De cum am coborît treptele umede am simțit, cu groază, că mi se încolăcește ceva apăsător pe piept. Am ieșit imediat, să cer ajutor celor care mă urmăreau, dar acum străzile erau pustii, nu se mai vedea nici o lumînare aprinsă, un întuneric de nepătruns domnea peste tot. Disperat, m-am oprit la prima casă și am bătut în geam. Nu mi-a răspuns nimeni, în schimb am auzit pe cineva fugind, ieșind din curte, apoi pe poartă și pierzîndu-se în întuneric. La fiecare casă unde băteam în geam se întîmpla același lucru; oamenii o luau la fugă. Nu vedeam decît umbre care se îndepărtau grăbite și se topeau în noapte. Pînă la urmă, tot încercînd în zadar să găsesc pe cineva care să mă ajute, m-am pomenit afară din oraș. Mergeam din ce în ce mai greu, abia respirînd și-mi simțeam inima gata să pleznească. Probabil, din pricina asta am alunecat și m-am rostogolit într-o rîpă. Cînd m-am oprit în sfîrșit și m-am ridicat dintre bălăriile între care căzusem, am descoperit că mă aflam între ruinele unei vechi arene. De jur împrejur, la o distanță nu prea mare, se ridica un zid înalt. Eram fericit acum deoarece scăpasem de apăsarea de pe piept, inima îmi bătea aproape normal, zorită numai de emoția prin care trecusem, iar deasupra mea cerul se spuzise de stele. Abia cînd m-am desmeticit, am priceput că nimerisem într-un fel de capcană și m-a cuprins din nou teama. M-am așezat între bălării ca să mă gîndesc ce trebuia să fac. Să încerc să escaladez zidul? Părea imposibil. Nu mă simțeam destul de puternic pentru asta. Să-l acopăr cu flori și ghirlande de buruieni, ca să nu-l mai văd, să nu mă demoralizeze și să cultiv apoi pămîntul, așteptînd să apară într-o zi acolo și o femeie pe care se s-o iubesc? ea mi-ar fi alungat Urîtul și ar fi născut copii care la rîndul lor, crescînd, ar fi cultivat pămîntul și ar fi făcut alți copii. Sau să mă culc pe spate, cu fața la stele? la urma urmei, cerul înstelat se vedea și de-acolo, în toată splendoarea lui, la fel ca de oriunde. Dar nu, nu mă puteam resemna să rămîn acolo. Singura soluție era să mă rog lui Dumnezeu să mă ajute să scap din capcană. Și chiar am început să bolborosesc, speriat, o rugăciune cînd mi-a trecut prin minte că Dumnezeu este Marele Dresor în fața căruia tremură toate fiarele pămîntului și că eu, ah cît de bine cunoșteam mirosul de la circ, mă aflam de fapt într-o cușcă pe acea mică bucată de pămînt, înconjurată de un zid înalt, de unde Dumnezeu, la cererea oamenilor, vroia să mă scoată printr-un act de supunere necondiționată care avea valoarea unei capitulări. Mi-am încheștat imediat buzele și mi-am înfipt unghiile în carne ca să nu mai spun nici un cuvînt din rugăciune. Eram gata chiar să scot un urlet de fiară îndîrjită, ca să-mi dau curaj, cînd am auzit un sunet cunoscut, a cărui proveniență n-o puteam totuși preciza. Am ciulit urechile, m-am concentrat îndelung și în cele din urmă m-am lămurit. Erau valurile unei mări. Dincolo de zid se găsea, așadar, o mare. Această descoperire m-a umplut de bucurie, fiindcă totdeauna iubisem marea, iar bucuria mi-a dat puterea pe care n-o aflasem ceva mai devreme în disperare. M-am agățat cu unghiile de fiecare accident al zidului, mi-am jupuit mîinile și genunchii pînă ce, cu un suspin de ușurare, am reușit să-l escaladez. Grăbindu-mă să cobor, fericit de isprava mea și nerăbdător să mă arunc în primul val ca să mă spăl de sînge și să simt mirosul mării, am alunecat, am căzut din nou și m-am trezit. M-am trezit în patul meu, în camera mea, la azilul de bătrîni despre care vreau să vorbesc. Lăsasem fereastra deschisă cînd mă culcasem și de-afară, de pe țarm, vuietul mării se auzea foarte clar în liniștea dimineții.

Am tras pătura peste mine, încercînd să adorm din nou. Dar îmi fugise somnul. Îmi părea rău că nu ajunsesem la sfîrșitul visului și, ca să mă consolez, m-am gîndit că poate nu ajungem niciodată la finalul viselor, totdeauna ne trezim înainte de a cunoaște ce se întîmplă pînă la urmă; idee care mă persecută acum, dar peste care am trecut repede atunci. M-am sculat, mi-am aprins o țigară și m-am dus la fereastră. Încă nu se făcuse ziuă. Noaptea mai atîrna deasupra mării ca o zdreanță murdară care se

destrăma. La ora aceea pe țărm nu era nimeni. Doar pescărușii dădeau ocol stîncilor de marmură, unde urma să fie cimitirul cel nou. Brusc, mi-am amintit de durerile mele de stomac și de sfatul lui Dinu. Nu mai trebuia să fumez avînd stomacul gol. Probabil, din pricina aceluia obicei prost mă alesesem cu un ulcer care mă supăra în fiecare primăvară și toamnă. Am strivit țigara în scrumiera improvizată dintr-o cutie de conserve și am aprins o mică lampă cu spirt ca să-mi încălzesc un ceai. N-aveam altceva. Ceai cu biscuiți. După ce-am mîncat, mi-am aprins o nouă țigară și m-am întins în pat. Mă preocupa visul din care abia mă desprinsesem și care, dincolo de unele amănunte trăite, înfipite ca niște spini în carnea mea, fusese destul de exact în esența lui; undeva în memoria mea exista într-adevăr un zid, care mă despărțea de trecutul meu.

Cînd țigara a ajuns să mă ardă la degete, m-am ridicat, am strivit-o în scrumieră și m-am dus din nou la fereastră. Aerul dimineții îmi făcea bine, era răcoros și plăcut mușcător. Acum marea se vedea pînă departe, iar orizontul ardea ca o presimțire. Din clipă în clipă, soarele trebuia să răsară. Mi-am adus aminte ce-mi zisese Moașa în ajun: "Simte-te bine, domnule sculptor, ca în vacanță, de ce te grăbești? Doar nu te silește nimeni să te grăbești. Profită de asta, cît timp mai poți. În locul dumitale m-aș duce pe țărm, aș face o baie în mare, m-aș plimba. În sfîrșit, dacă ai chef, du-te în cătun. Ia-l pe amicul dumitale, doctorul Dinu, să-ți arate plăcerile cătunului. În mocirlă, la vînat de cerbi, și prin case la vînat de văduve". Și rîsesse cu poftă, foarte mulțumită de umorul ei. Mă plînsesem că Bătrînul uitase parcă de mine după ce mă chemase acolo. Trecuseră mai multe săptămîni de la sosirea mea și nu promisem de la el nici un semn că dorea să discute cu mine despre noul cimitir pentru care venisem. Moașa evitase cu abilitate un răspuns exact. După obiceiul ei, se folosisese de o glumă pipărată ca să iasă din încurcătură. Dar n-am contrazis-o. Învățasem, în împrejurări foarte pedagogice, să nu-i contrazic pe cei ce reprezentau autoritatea și să nu intru în conflict cu nimeni îmbrăcat în uniformă, chiar dacă era vorba doar de un halat alb. Cînd un doctor îmi da o rețetă, o băgam în buzunar, prefăcîndu-mă că voi înghiți ce mi se recomanda să înghit. Cu atît mai mult n-avea rost s-o înfrunt pe Moașa; ea se ocupa de administrația azilului și de mult timp nu-mi mai îngăduiam să mă arăt isteț cu cei de care depindeam într-un fel.

Am ieșit pe țărm, am făcut o baie în mare, care m-a înviorat de-a binelea, după care m-am dus să-l caut pe Dinu. În definitiv, ideea Moașei nu era deloc rea. Tot nu fusesem eu niciodată în cătun. Îl cunoșteam numai din poveștile exaltate ale bătrînilor, căroră le străluceau ochii cînd vorbeau despre acea mică așezare de pescari, de dincolo de baltă, ca despre un paradis interzis. Dar Dinu mi-a spus că abia după-amiază, cînd se mai debarasa de treburi, putea să meargă cu mine. "Eu îmi cîștig pîinea", a rîs el, făcînd aluzie la faptul că așteptînd să mă cheme Bătrînul și să moară cineva, ca să cioplesc prima piatră funerară în cimitirul de marmură, eu n-aveam, practic, nici o obligație. Drept care m-am întors în cameră, încercînd să mai dorm un ceas, două. N-a fost însă chip. Cum m-am lungit în pat, am constatat că baia în mare nu mă spălase și de mîlul visului care-mi stăruia în minte, mă preocupa.

Și înțeleg de ce. A fost prima oară cînd mi-am dat seama clar că nu mai eram foarte sigur de trecutul meu și că raporturile mele cu el nu mai sînt cele normale; mi-l amintesc fragmentar, cu fisuri, cu pete albe, cu semne de întrebare, dar ceea ce îmi aduc aminte mă urmărește și în somn. Poate că amintirile mele s-au amestecat cu ale altora, ca apele rîurilor în mare, sau, poate, am uneori senzația că în evenimentele trăite există aluviuni din vise numai fiindcă nu sînt sigur cîtă autenticitate există în întîmplările care m-au împins pe acel țărm, unde am cioplit morminte de marmură pentru bătrînii azilului, și de-acolo în acest pod așteptînd să vină furtuna, să-mi joc ultimul rol, de pilot de furtună. Sînt momente cînd mă îndoiesc de unele lucruri, că am făcut Școala de Belle Arte, că am fost însurat, că am stat la închisoare și am visat să eliberez animalele de la un circ. Pe urmă îmi spun că asta n-are importanță; ceea ce ni se pare că am trăit ne exprimă la fel de bine ca amintirile autentice. Trecutul poate fi ca păcatul originar pe care nu l-am săvîrșit noi, însă îl plătim noi. Orice e cu puțință în lumea asta, inclusiv ca vinovații să se îmbrace în robă de judecători și să condamne victimele. După cum e foarte posibil ca absolut totul să fie real, să-mi aparțină, și ca impresia de nesiguranță pe care o am să nu fie altceva decît o viclenie a instinctului meu de conservare, o încercare, de care nu sînt pe deplin conștient, de a mă menaja, de a-mi ușura situația în propriii mei ochi sau de a pune măcar o îndoială în locul explicațiilor pe care nu izbutesc să mi le dau. În orice caz, nu-i mai iau în derîdere pe cei ce vorbesc de infern; există infernuri trăite și nu totdeauna cei care le-au străbătut sînt inocenți.

În semn de penitență, m-aș putea condamna să rămîn aici, dar cît s-ar putea trăi așa? Pentru dinții ascuțiți ai guzganilor problemele mele n-au, bineînțeles, nici o importanță, în schimb trecutul meu ciopîrțit, îndoielnic și tiranic mă silește să mă întorc mereu în urmă, cu ochii deschiși sau în vis, și să pun cap la cap amintirile vii, înainte ca furtuna pe care o aștept să măture și să purifice totul, pentru a înțelege cum a început (s-o numesc boală? ruptură? soartă? Dinu i-a zis o dată schizofrenie, întrucît ca psihiatru nu vroia să opereze cu noțiuni aproximative, dar nu-mi place cuvîntul, sună prea brutal, și nici nu știu dacă e întrutotul exact) și cînd? pricina care m-a împins să lupt împotriva mea cu o tenacitate penibilă, să afixez de timpuriu, cu o mare

seriozitate, resentimente în care nu credeam, și să ascund cu grijă afecțiuni în care credeam. De cum deschid ochii privesc printre scînduri cerul, pîndesc zgomotele posibile din hangar, cu toate că din momentul în care m-am suit în acest pod n-am auzit pe nimeni umblînd pe-acolo și, cînd nu mai am nimic de făcut, zic și eu că e plictisitor să nu te înșeli niciodată; apoi mă analizez, simțind în gură gustul sălcii al tuturor prostiilor în care m-am avîntat cu înflăcărare.

Și pe urmă nu țin să mă căiesc, să fiu iertat. Pentru atît de puțin n-aș sta aici la pîndă. Și spun asta fiindcă m-am debarasat de modestie ca de o cămașă de forță în cimitirul de marmură. Îmi doresc ceva mult mai important decît iertarea acum, iar întrucît știu că fiecare pierde pentru sine, dar dacă reușește să-și dea sieși un sens, va reuși să dea și lumii unul, mă feresc să-mi ascund păcatele ca animalele care își ascund excrementele și mă lipsesc, nu dezinteresat, de orice scuză; în fapt, mărinimoșii te pot umili mai rău decît cei mai cîrcotași acuzatori, acoperindu-ți eșecul, ca pe o murdărie, cu mila lor.

Uneori, înclin să cred că, dacă ar fi rugați să spună ce știu, pescarii din cătun ar ridica din umeri, tăcînd, apoi s-ar uita ținută în ceștile lor de cafea pentru a-i da de înțeles celui care i-a întrebat că din punctul lor de vedere discuția e încheiată. Așa făceau și cu noi, cu mine și cu Dinu, cînd mergeam să vînam cerbi în mlaștină. Ori poate s-ar mira auzind de azil. "Ce azil? Un azil de bătrîni? Nu, n-a existat niciodată prin părțile noastre așa ceva", ar zice, poate. "Bine, bine, dar cenușa?" mă pomenesc șoptind. La care ei ar adăuga plictisiți: "Au ars niște bălării". "Și cerbii?" "Care cerbi?" "Un sculptor pretinde că a cioplit pietre funerare în Stîncile de marmură de pe țărmul mării și că vîna aici în mlaștină cerbi". "A trecut unul cam nebun prin cătun, e drept, dar nu mai știm nimic despre el. Cît privește cerbii, au existat cîndva cerbi în pădurea de sălcii de lîngă mlaștină, dar a dat o molimă în ei și au pierit cu toții. Asta s-a întîmplat demult". După care, socotind că au fost mult prea guralivi, pescarii s-ar închide în muțenia lor... Dacă trecutul ar fi la fel de mut sau dacă ar trece ca pojarul fără să lase urme, aș fi tentat, poate, să le dau cu tifla guzganilor, cum făceam cu oamenii respectabili pe vremea cînd nu eram decît un mucos obraznic. Din fericire, așa ceva nu mai e cu putință. Confuz, ros de semne de întrebare, dar sîcîitor și lipit de umerii mei ca o cocoasă, pe care o voi duce cu mine în mormînt, trecutul mă împiedică să scap cu jumătăți de măsură.

2

Unii sînt de părere că e bine să greșești la o vîrstă cît mai fragedă și că erorile sînt cu atît mai grave cu cît le comiți mai tîrziu. Nu mai ai timp să înveți din ele. Din acest punct de vedere, nu pot să mă plîng. Soarta m-a ajutat să greșesc grav la o vîrstă cînd alții abia își julesc genunchii. Destinul m-a luat de mîină într-o după-amiază, m-a scos pe stradă și m-a dus pînă la micul cimitir din cartierul nostru, un cimitir aproape părăsit, năpădit de ierburi și de păsări. Intrasem de multe ori acolo, cu celelalte haimanale cu care mă înhăitasem, cum zicea tata, să ne jucăm printre morminte, dar niciodată nu-mi trecuse prin cap să pătrund singur. Dar ziua aceea mă aștepta să mă împartă în două ființe, una care eram și una care vroiam să par. Și, Doamne, cît soare există la începutul acestei rupturi! Dacă lumina are miros, atunci după-amiaza aceea mirosea toată a lumină, a suc de lumină; lumină care se scurgea blîndă, cucernică și mieroasă pe brazii tineri din gardul dărapănat, pe pietrele funerare, pe florile și ierburile grase ce acopereau mormintele. Cerul era limpede ca un pahar bine spălat, iar soarele cobora încet dincolo de acoperișul bisericii în jurul căreia apăruse cimitirul.

Ducîndu-mă înlăuntru, destinul mi-a arătat ce era necesar: să citesc numele de pe pietrele funerare. După aceea s-a retras și a așteptat să fac eu ce-i revenea lui. Și am făcut, într-adevăr. Am mers de la o piatră funerară la alta, încercînd să silabisesc numele săpate pe ele. Învățasem să mă descurc cît de cît cu alfabetul înainte de a mă duce la școală, de la un librar care mă punea să-i car pachete de cărți de la magazie, și mă distra să-mi pun la încercare bieteile mele cunoștințe, de care eram foarte mîndru. La numele complicate, mă împiedicam. Nu reușeam să le pronunț. Renunțam și treceam mai departe, căuțînd altele mai simple. Pietrele funerare erau în general modeste; cele mai multe, putrezite sau înverzite de licheni. La un moment dat am ajuns însă în dreptul unui mormînt frumos, bine întreținut, plin de flori și cu o cruce mică de marmură neagră, avînd un medalion de porțelan cu imaginea unui copil buclat și surîzător. Poate că atunci destinul a tresărit dacă ațipise cumva. N-ar fi vrut să trec mai departe. Acel mormînt era motivul pentru care mă adusesese acolo, în cimitir. Dar s-a liniștit și a surîs ironic probabil cînd a văzut că silabiseam numele de sub medalionul de porțelan. Știa că pășisem pe cărarea lui. Nu mai puteam evita să alunec.

Nu-mi venea să cred. M-am uitat încă o dată la fotografie, apoi la literele săpate în piatră, fără să pricep nimic. Era numele meu. De fapt, inițiala prenumelui meu, Daniel, și numele întreg, Petric, dar în clipa aceea nu bănuiam că avusesem un frate, care se chemase Dinu.

Am plecat acasă destul de tulburat, dar hotărît să nu suflu o vorbă despre

descoperirea mea. În săptămânile următoare am pus tot felul de întrebări ocolite rudelor și vecinilor, fără să mă dau de gol, pînă ce am aflat adevărul. La drept vorbind, nu înțeleg prea bine ce s-a petrecut cu mine atunci și de ce m-am răzvrătit cu atîta înverșunare împotriva unui mort. Fapt e că m-am pomenit deodată gelos la culme pe Dinu și că zîmbetul lui îngeresc mi-a devenit nesuferit, dîndu-mi o poftă devoratoare de a semăna unui diavol. Eram pregătit, fără îndoială, prin temperament și prin caracter pentru această dorință și nu așteptam poate decît un prilej, un pretext, ca să mi-o pun în aplicare, dar a jucat un rol important, bănuiesc, în reacția mea și revelația — o, cît sînge rău mi-a făcut! — că, în contrast cu răceala ce mi-o arăta mie, tata îl iubise enorm pe Dinu care, ziceau vecinii, fusese un băiat extrem de cuminte. Într-o iarnă, jucîndu-se îmbujorat și fericit, se îmbolnăvise de pneumonie. Trupul lui de înger șubred rezistase doar trei zile. După care a murit.

Am înțeles că, zguduit de moartea fratelui meu, care îi lăsase în suflet o rană nevindecată, tata dorise în sinea lui ca eu să umplu un gol. Și îmi închipui ce neplăcut i-a fost să constate că nu-i semănam lui Dinu în nici o privință. Printr-o ironie a destinului, eram exact inversul celui dispărut. De la înfățișare, la caractere, nimic nu ne apropia și totul ne deosebea. Dinu nu se îndepărta niciodată prea mult de poarta casei. Eu hoinăream prin tot cartierul. Dinu n-ar fi rupt o floare. Eu veneam acasă cu obrazul învinețit după scandaluri. Dinu era silitor. Eu dovedeam o mare înclinație spre lene. Dinu promitea de mic să calce, supus, pe urmele tatei. Eu arătam de mic o vocație de ratat recalcitrant. Mințeam cu ușurință și mă foloseam de asta ca să mă sustrag poruncilor părintești, dovedind încă de pe atunci resursele de ipocrizie de care m-am folosit mai tîrziu cu pricepere și nesocotință.

Trebuie să spun însă că încă dinaintea împlinirii de la cimitir eu și tata ne suportam destul de greu unul pe altul. Succesele, poate mai degrabă sociale decît artistice, obținute în cariera de pictor îi alintaseră două însușiri naturale, vanitatea și plăcerea de a domina, încît nu mai accepta nici măcar din partea unui copil să fie contrazis, contrariat, iar eu îi semănam într-un fel; nu mă interesa decît ceea ce avea legătură cu mine. Era mărunț și rotofei, cu o burtă pe care încerca în zadar să și-o ascundă și, fiindcă avea complexul de a fi prea scund, nu suferea oamenii înalți la care trebuia să privească în sus. Prima dezamăgire pe care i-am produs-o a fost, probabil, trupul meu deșirat. Au urmat curînd altele. Făcea eforturi vizibile să mă impresioneze, să stimuleze în mine mîndria de a avea drept tată un pictor reputat. Fericit de cîte ori era lingușit, adulat, înclinat să nu observe că mulți roiau în jurul lui din interes, nu concepea că tocmai fiul lui își putea permite să facă excepție de la datoria semenilor de a-l admira. Cînd a observat că nu mă lăsam strivit de reputația lui — în realitate îl iubeam dar pentru nimic în lume nu i-aș fi mărturisit-o, — ba mi-am permis chiar să nu-i privesc, din frondă, tablourile și să-i declar că meseria lui nu mă atrăgea, m-a repezit: "Ești un mucos, încă n-ai dreptul să ai păreri". După asta m-a copleșit adesea cu reproșuri amenințătoare; că nu eram bun de nimic, că-l făceam de rîs, că va fi vai și amar de mine. Avea mania discursurilor și ținea să-și exerseze și pe pielea mea darurile sale oratorice. Numai că eu nu eram ca auditoriul lui obișnuit. De cum se pornea să-mi facă morală, începeam să casc plictisit, ca să-l pedepsesc, deoarece știam că nu suporta să nu fie ascultat cu smerenie. Cînd vroiam să-l scot din sărite, izbucneam în rîs, ceea ce reprezenta în ochii lui o adevărată insultă, pentru care o palmă răsunătoare pe obrajii mei era prea puțin; de obicei, asemenea obrăznicii aveau urmări și mai rele.

Rezultatul a fost că ne îndepărtam unul de altul și că amestecam în relațiile dintre noi din ce în ce mai multe resentimente care m-au împins, ori m-au ajutat, să vreau să fac totul pe dos. Îi plăceau lui romanțele? Eu le detestam. Se lăuda că muncise din greu ca să-și întemeieze un rost? Cu atît mai mult m-am simțit îndemnat să-mi pierd timpul hoinărind prin cartier unde mă înhăitasem, cum zicea el, "cu toate gunoaiile".

Desigur, pentru firea autoritară a tatei — părea născut să comande — existența unui copil neascultător ca mine era o mare tristețe. Dar mult mai grav s-a dovedit faptul că în fața mea tata își pierdea mulțumirea de sine care fusese totdeauna principalul său sprijin. Asta a însemnat pentru el o adevărată catastrofă. Poate m-ar fi iertat în cele din urmă că nu-i semănam lui Dinu și m-ar fi iubit în felul său, fie și numai fiindcă eram un vlăstar din trunchiul Petric, dacă aș fi îndeplinit o condiție: să joc, față de el — m-ar fi crezut cu mare ușurință — și mai ales față de alții, mascarada fiului iubitor, pătruns de admirație pentru tatăl său. Atunci relațiile dintre noi ar fi devenit suportabile. Numai că, din nefericire pentru amîndoi, tocmai asta nu vroiam eu. Bănuiala că părerea lumii îl interesa chiar mai mult decît afecțiunea mea m-a jignit, a dat aripi nesocotințelor mele, m-a împins să-i arăt, îndrăzneală nerușinată!, că nu-mi păsa de autoritatea lui. Or, așa ceva un om ca el nu putea să-mi ierte. Înțeleg foarte bine asta. Îi reproșez tatei numai faptul că nu și-a dat seama cît de simplu putea să rezolve totul: dacă dorea să spună "alb", ar fi fost de ajuns să spună "negru" pentru ca eu să mă decid pentru culoarea albă; după cum dacă nu s-ar fi arătat atît de afectat de isprăvile mele, aș fi obosit poate cu timpul să mai joc acest joc nesăbuit și primejdios; dar tata nu s-a hotărît să fie indiferent decît atunci cînd s-a dezgustat cu totul de mine; cînd a fost prea tîrziu ca să se mai schimbe ceva.

Uneori, părea ros de regrete. Atunci încerca să fie binevoitor cu mine. Dar de fiecare dată se întîmpla că făceam o gafă care strica totul și ne readucea pe poziția

inițială de combatanți; el pentru a-și impune ideile cu forța, eu pentru a le lua în derîdere. Cînd mă certa, trînteam ușile prin toată casa pînă ce biata mama, care era din ce în ce mai bolnavă și abia se mai ridica din pat, izbucnea în plîns. Asta ne înstrăina și mai mult unul de altul și ne-a fost și mai ușor să ne șicanăm reciproc, cu rare izbucniri de tandrețe pe care ne grăbeam să le uităm amîndoi, de parcă ne era rușine de ele. Tata îmi striga la masă dacă spuneam ceva neconvenabil: "Tu să taci din gură. Cînd o să-ți cîștigi singur pîinea pe care o mîncîci, vei avea dreptul să vorbești. Deocamdată, nu e cazul. Am renunțat să mai aștept recunoștință de la tine, dar îți pretind măcar să taci." Eu replicam acestui ordin împingînd ostentativ farfuria; apoi mîncam pe ascuns, ca să pot juca, o zi sau două, comedia unei greve a foamei.

Se întîmpla să am și eu cîteodată muștrări de conștiință, cînd mă apăsa răceala dintre noi și eram gata să-i cer iertare: "Tată, sînt un netrebnic, dar te iubesc"; însă niciodată n-am ajuns cu cîința pînă acolo; totdeauna a intervenit ceva, fie o izbucnire a lui, fie o prostie de a mea, încît relațiile dintre noi continuau să rămînă ostile, iar nevoia de dragoste era amînată pentru vremuri mai bune; care n-au mai venit niciodată, fiind împiedicate definitiv de povestea cu Dinu.

Descoperirea pe care o făcusem în cimitir s-a dovedit, într-adevăr, hotărîtoare. Ea m-a îmbrîncit să înaintez, mai departe decît vroiam, pe drumul confruntării cu tata; un drum aspru, dificil pentru amîndoi, care nu putea să se termine decît prost. Sub puntea ruptă, s-a căscat o prăpastie pe care timpul n-a făcut decît s-o lărgească. De ce? Lucrurile au fost desigur mult mai complicate. Eu le simplific pentru a le înțelege cît de cît. Îmi spun prin urmare că prea semăna Dinu cu un înger, ca eu să nu doresc să semăn diavolului. Aveam ochii întunecați, spre deosebire de ai fratelui meu care fuseseră curați și albaștri, nu mai lipsea decît să mă port pe măsura privirii mele sumbre, mînat de răutatea, otrăvită de gelozie, de a zgîndări cicatricea din sufletul tatei, cu atît mai mult cu cît el, comparîndu-mă probabil întruna cu Dinu, nu-și ascundea dezamăgirea din ce în ce mai adîncă pe care i-o provocam eu. Mă purtam anume ca să nu mai fie posibilă nici o confuzie între mine și cel dispărut. Stricam tuburile cu vopsele sau intram în casă plin de noroi murdărind covoarele. Și de cîte ori tata avea accese de mînie sau crize de disperare, mulțumirea de sine se clătina, se prăbușea; de aceea a început să vadă cu timpul în mine un adevărat pericol, un conspirator împotriva fericirii sale.

Într-o zi, m-a chemat la el. Stătea în fotoliu și răsfoia o revistă. M-a lăsat să aștept, prefăcîndu-se cufundat în lectură. În sfîrșit, cînd a socotit că făcuse o pauză destul de educativă, a ridicat ochii spre mine: "A, tu erai?" M-a invitat să iau loc pe celălalt fotoliu. Era semn rău. Însemna că trebuia să mă pregătesc să ascult o predică plictisitoare despre cum trebuie să se poarte un copil care, întîmplător, a avut norocul să aibă un tată cunoscut, un tată de care vorbea lumea, ce mai, aproape o celebritate, și al cărui nume, prin forța lucrurilor și grația destinului, îl purtam, deci trebuia să știu ce purtam, să respect acest nume, "nu să-l terfelești prin toate maidanele, cu toate haimanalele de la care ai învățat să... ai înțeles, băiete?" "Nu, n-am înțeles", i-am replicat obraznic. "Cum n-ai înțeles?" s-a enervat tata. Și a început să-mi explice din nou: "Numele pe care-l porți tu nu e un nume oarecare. Trebuie să fii demn de el". "Păi nu s-ar putea să mi-l schimb?" am făcut eu pe prostul. Și am simțit imediat, din ochii tatei, că lovisem bine. Nu se așteptase la atîta impertinență. "Pleacă, du-te, să nu te mai văd", m-a expediat el furios.

Poate că mama ar fi reușit să lămurească lucrurile, să mă împace cu tata, dar boala ei se agrava din ce în ce și toată casa mirosea a medicamente și a presimțiri de moarte. Cînd intram la ea în cameră, se ridica încet, cu greutate și zîmbea ca să-și ascundă lacrimile. Cîteodată avea lungi discuții cu tata, pe care le ascultam acum lipindu-mi urechea de ușă. Li vorbea despre mine, implorîndu-l să fie mai îngăduitor. "Poartă-te și tu mai atent cu el. E un copil, totuși". Biata mama. Era îngrijorată din pricina mea. "Ce ghinion am avut să moară Dinu" era, aproape invariabil, răspunsul tatei. Aceste frînturi de discuție întretăiate de plînsurile mamei m-au înrăit și mai mult. Vroiam din tot sufletul să-i dau dreptate tatei, să aibă motive să mă considere un diavol, un vagabond, o rușine. El nu-mi ierta faptul că nu semănam fratelui meu mort, eu nu-i iertam faptul că vroia să nu am propria mea identitate. Uneori, mă duceam la cimitir și priveam, pe crucea de marmură neagră, chipul lui Dinu. Aș fi avut poftă să-l bat, să-l tăvălesc prin praf, să-i vîr iarbă în gură, să-l oblig s-o înghită, ca să-l pedepsesc, să mă răzbun și mă îndîrjeam pînă la lacrimi fiindcă Dinu îmi zîmbea mai departe.

Recunosc că fantezia mea se dovedea nesecată cînd era vorba de făcut ceva rău. Născoceam tot felul de prilejuri ca să-l scot din sărite pe tata și eram foarte încîntat de eficacitatea mea. Aș spune chiar că într-o privință, pe care șovăi s-o judec, am înțeles de mic acest termen la modă în secolul nostru. Cu cît tata era mai disperat, cu atît însemna că eu eram mai eficient. Îmi măsuram succesul în reacțiile lui. Cînd turba și strîngea pumnii, mă simțeam foarte aproape de victorie, adică de momentul cînd nu se mai putea stăpîni și începea să urle.

Cine știe? Poate dacă s-ar fi stăpînit multă vreme aș fi renunțat să aștept o asemenea criză. Dar era și prea exasperat și prea impulsiv pentru asta. El avea o încredere nelimitată în dreptul său de a-mi porunci; eu aveam o încredere nelimitată în

dreptul meu de a nu-l asculta. În felul acesta amîndoi eram rigizi și tiranici. El nu admitea decît părerile sale. Eu eram, din principiu, în dezacord cu aceste părerii.

Dealtfel, insist asupra copilăriei mele tocmai fiindcă, fără să vrea, tata mi-a deschis gustul pentru orbire și intoleranță care și-a avut partea sa în ceea ce s-a întîmplat mai tîrziu. Dorind să mă strivească sub greutatea autorității sale, el a declanșat în mine o opoziție înverșunată care n-a lăsat să se piardă nici un defect de-al meu. M-am războit cu tot ce era în mine timiditate, îndoială, modestie și am pus în locul lor o dorință aprigă de a-mi da dreptate, indiferent ce făceam. Am devenit un fel de fanatic al nesupunerii, un fel de bigot al nesăbuintei și îmi cheltuiam energiile pînă la secătuire în această încheștare, încît nu mai aveam ochi și urechi pentru nimic altceva. Ironia era că depindeam astfel din ce în ce mai mult de tata; așteptam cu pumnii strînși ca el să-mi ceară un anumit lucru, pentru a proceda pe dos. Și cred că nu greșesc cînd spun că am avut de la o vîrstă fragedă doi profesori care m-au învățat să-mi pierd cumpătul: tata și eu. Nici unul dintre noi nu dorise să devină așa ceva, dar peste dorințele noastre asta reprezentam fiecare și pe măsură ce relațiile noastre erau mai rele intram amîndoi mai bine, mai adînc, în rolurile noastre.

Conflictul a izbucnit pînă la urmă cu toată puterea. Întreaga iubire de care aș fi fost capabil s-a mutat în dorința ca tata să mă deteste. Nu trecea o zi fără să-i înveninez viața și fără să-l exasperez. Cred că am fost pentru el mai mult decît o povară. Bănuiesc că am fost tragedia lui. Mai ales că-mi făceam treaba metodic, nu-i dădeam nici un răgaz și nici o speranță și nu m-am lăsat pînă ce n-am simțit că răceala tatei, apoi antipatia lui s-au schimbat în ură. Își aranjase viața destul de bine, cu gloria se descurca, iar eu îi stricam reputația; era peste puterile lui să se împace cu asta. De cîte ori primea oaspeți și avea nefericita inspirație să mă închidă în cameră, băteam cu pumnii în ușă pînă ce, dacă nu era larma prea mare și se auzeau zgomotele, se vedea nevoit să-mi deschidă, spumegînd de furie și îngrozit de ce va urma; deoarece în prezența prietenilor și cunoscuților lui eram totdeauna și mai îndrăzneț, îmi arătam cu cruzime sentimentele antipaterne și răspundeam la amabilități cu o proastă creștere care mă înfiora uneori și pe mine. Cred că aceste demonstrații care mă epuizau, dar mă umpleau de euforia triumfului, l-au făcut să nu mă mai ia nicăieri cu el.

Dar și pe mine mă costau aceste sminteli. Străbătînd infernul răzvrătirii și geloziei, copilăria mea n-a mai avut decît un sens: de a-i da tatei motive să se înstrăineze, să mă urască și să regrete și mai mult moartea lui Dinu. Singurul farmec pe care l-am cunoscut în această luptă pentru a-mi cuceri o identitate a fost unul veninos; și singura lecție pe care o învățam zilnic era aceea a urii. Dacă tata încerca uneori, probabil cuprins de remușcări, să mă mîngîie, îl respingeam. Eram mai încăpățînat decît el. Cînd mă bătea, se oprea să mă întrebe: "Mai faci?" Aștepta să zică un "nu" de circumstanță, ca să mă lase în pace. Nu era, în fond, un om rău și regreta, poate, că trebuia să mă pedepsească. Mă uitam atunci în ochii lui cu dușmănie și ziceam: "Da, mai fac". Îl sileam să mă bată din nou, în timp ce eu, ca să nu izbucnesc în lacrimi, îmi înfingeam dinții pînă la sînge în degete. "Te omor, striga tata disperat, te omor." Îl înfruntam: "Asta și vreau. Ca să intri la pușcărie". El mă privea lung și aproape mă înduioșa furia lui neputincioasă. Se congestiona la față, arăta ca un rac fiert, iar buzele căpătau un tremur nervos. Cred că nu l-am iubit niciodată mai mult ca în asemenea momente cînd el mă ura. Și, în ciuda a tot ce se întîmplase, aș fi găsit poate tăria să mă căiesc dacă mi-ar fi zis pe nume. Dar nu mă striga, de multă vreme, "Daniel". Evita. De parcă se jurase să nu mai rostească nici un alt nume de copil în casă în afară de cel al lui Dinu; sau, poate, ținea să-mi arate și în acest fel că socotea ziua mea de naștere o zi de doliu și că numai de mila mamei n-o însemna cu negru în calendar. Locuiam pe atunci lîngă un circ. Tata se plîngea că nu putea suporta mirosul animalelor, din care pricină căuta mereu o altă casă în care să ne mutăm. În schimb, eu mă grăbeam să dau fuga la gardul care ne despărțea de platoul unde își așezase circul uriașul său cort și mă zgîiam printr-o spărtură, așteptînd să fie scoși lei și tigrii la plimbare. Călcîndu-mi peste mîndrie, m-am rugat de cîteva ori să mă ducă într-o seară la spectacolul anunțat cu afișe mari. Tata m-a privit de fiecare dată de sus: "Eu la circ? Ce să cauți eu la circ?" Și apăsa pe "eu" pentru a sublinia ce incompatibilitate profundă exista între persoana lui și circul pe care-l detesta din toată inima. Din ranchiună, ca să mă răzbun pentru acest refuz, mi-am umplut camera cu fotografii de lei, tigri și pantere și am făcut o adevărată pasiune pentru junglă și pentru deșerturi; pasiune pe care tata mi-a impus-o. Așa am ajuns să-mi construiesc un bîrlog al meu unde mă retrăgeam și dădeam frîu liber imaginației. Pe un perete, deasupra leilor, tigrilor și panterelor, am prins cu pioneze o fotografie mare cu un șarpe boa dormind și cu o maimuță care își arăta fundul roșu. Pe celălalt, am atîrnat poza unui deșert gălbui, cu un cer metalic, sub care se vălureau pînă la orizont dune de nisip. În felul acesta, cînd mă închideam în camera mea, ceea ce se întîmpla din ce în ce mai des, aveam de ales între două imperii. Uneori, alegeam jungla. Alteori, deșertul. Simțeam nisipul pe buze și în ochi sau mă împiedicam de liane ceasuri întregi în care visam cu ochii deschiși fără să-mi fie nici foame, nici somn. Îmi cunoșteam în amănunt imperiile. Dună cu dună și copac cu copac. Și îmi erau la fel de dragi. Îmi fixam reședința temporară în funcție de preferințe, însă în oricare dintre aceste imperii eram singurul stăpîn. Nu mă mai contesta nimeni. Adevărata mea copilărie s-a petrecut, poate, sub soarele deșertului și al junglei, pregătindu-mă, fără să

știu, pentru sala cu oglinzi de la azil.

Tata venea uneori să-mi facă morală. Mă învinuia că-mi pierdeam timpul și mă amenința că mătură "gunoaiele" de pe pereți; adică imperiile mele. Atunci îmi arătam colții: "Îndrăznește". Știa la ce mă refer. Suferea de migrene teribile și era o adevărată sărbătoare pentru mine să tropăi, când îl durea capul, în camera alăturată. De aceea trîntea ușa și mă lăsa în pace.

O singură dată l-am rugat din nou, după ce jurasem să nu-i mai cer nimic, să mă ducă într-o seară la circ. Doream din tot sufletul să văd de aproape animalele la care visam și pe care nu le zăream decît printre scîndurile gardului. N-a vrut. M-a repezit. "Nu meriți", mi-a aruncat el, disprețuitor. De ciudă, am intrat în absența lui și am rupt fotografia lui Dinu de pe birou, ceea ce mi-a adus o bătaie soră cu moartea. "Cu mîna mea te omor, nemernicule", răcnea tata. După ce m-a bătut, a strîns cu grijă bucățile fotografiei rupte, s-a trîntit pe un fotoliu și a început să plîngă. Îmi era milă de el, dar îl și uram în clipa aceea fiindcă pentru mine, știam, n-ar fi plîns niciodată.

Cam tot pe atunci, întrucît mama nu mai putea să aibă grijă de casă, tata a dat un anunț la mica publicitate: "Caut persoană corespunzătoare pentru menaj". La masă l-am întrebat: "Tată, cum trebuie să fie o persoană corespunzătoare?" "Ești obraznic", a curmat el discuția. În ziua următoare s-au prezentat mai multe femei, și mai tinere și mai vîrstnice, pînă ce a ales-o pe Luchi. Era cea mai zdravănă și mai ciolănoasă dintre toate, de unde am tras concluzia că tatei îi plăceau femeile voinice. Venise înainte o fată slabă, cu privirea visătoare, care mie mi-a plăcut foarte mult. Tata, însă, nici nu s-a uitat bine la ea că i-a și trîntit ușa în nas, mințind: "Locul nu mai e liber, domnișoară". Apoi s-a îndepărtat bombănind: "Asta a greșit adresa. Căuta o mînaștire". În schimb, cum a zărit-o pe Luchi, i-au scînteiat ochii. Era cam șleampătă, dar masivă, impunătoare, cu șolduri late și cu părul lucios și negru. "Cum ai zis că te cheamă, fetițo, Luchi?" "Da", rîse lat Luchi, cucerindu-l definitiv pe tata care a angajat-o pe loc. "Luchi e corespunzătoare?" am întrebat eu la masă. "Daniel, se poate?" m-a pus la punct mama. Era una dintre ultimele dăți cînd s-a mai tîrît ca să mîncăm împreună. Tata n-a zis nimic. Mi-a aruncat o privire ucigașă, atît.

Nu mult după asta am avut prilejul să mă răzbun. M-am furișat noaptea sub scara camerei de serviciu cu o pisică în brațe, iar cînd tata s-a strecurat în cămăruța unde dormea Luchi, am strîns pisica de coadă, silind-o să miaune. M-am apropiat, chinuind biata pisică și chiar am zgîriat cu labele ei ușa, pînă ce am auzit, înlăuntru, pași; atunci am fugit și m-am ascuns sub scară, așteptînd să se închidă ușa ca să revin.

Nu făceam asta ca s-o răzbun pe mama. Din partea mea, tata putea să transforme toată casa în bordel. Dar am intuit că hărțuindu-l în asemenea împrejurări cîștigam o biruință importantă. Și n-am greșit. L-am auzit scrîșnind: "Trebuie să fie ticălosul de Daniel". Dar Luchi l-a oprit să mă bată, iar a doua zi tata mi-a arătat două bilete: "Mergem diseară la circ".

Seara, s-a plîns că-l durea capul. "Dacă vrei, du-te tu, mi-a zis. Îți dau voie". Știam ce urmărise. Doream însă prea tare să văd animalele de la circ ca să rezist ispitei, încît l-am lăsat să se bucure că o angajase pe Luchi și m-am dus la spectacol.

Ceea ce s-a petrecut în arenă a fost o mare decepție pentru mine. Sălbăticiunile pe care mi le închipuisem mîndre și semețe se comportau ca niște pisici. Se lăsau comandate cu biciul. Uneori, mai mîrîiau și le scînteiau ochii. Atunci deveneam atent, așteptînd cu sufletul la gură să sară și să-și înfigă, spre groaza spectatorilor, colții în dresor. Dar de fiecare dată se auzea un nou pocnet de bici și animalele redeveneau supuse și ascultătoare, făcîndu-și cumînțite numărul.

În mintea mea a încolțit în seara aceea o idee: să mă furișez într-o noapte în circ, după terminarea spectacolului, și să eliberez animalele din cuști. Tot mai des mă așezam la spărtura din gard prin care se vedea bine cortul circului. Așteptam să se potolească toate zgomotele, să se stingă luminile și atunci puneam la punct planurile mele cutezătoare. Cînd m-am socotit pregătit, m-am hotărît, profitînd de împrejurarea că tata era ocupat cu Luchi, să trec la fapte. M-am strecurat, fără să mă zărescă nimeni, în circ și, dibuind, am reușit să ajung în zona cuștilor. Dar acolo visul meu s-a spulberat. Cuștile erau bine ferecate. Am plîns descoperind asta.

În nopțile următoare, m-am trezit de cîteva ori leoarcă de transpirație. Aveam fel de fel de coșmaruri. Mă visam vîrît în cușcă, bătut cu biciul și mă deșteptam urlînd. Cînd, într-o noapte, tata a apărut în prag îngrijorat, am fost gata să mă arunc în brațele lui și să plîng, ca să-mi liniștesc spaimele, dar el, bănuind că anume urlasem, ca să-l scol din somn, m-a drăcuit și s-a dus să ia un somnifer ca să poată readormi.

Pînă la urmă ara ajuns să-mi fac din cuștile animalelor de la circ un simbol. Tata vroia să mă vîre în cușcă, să mă îmblînzească. Eu țineam să rămîn liber, sălbatec, nedomesticit. Și am jurat să fug de-acasă. Într-o seară, am ieșit pe poartă și nu m-am oprit decît în pădure. Ceva mai tîrziu am auzit voci și am zărit două felinare; mă căutau, mă strigau, tata îmi promitea că nu mă va bate. Eu stăteam ascuns după un tufiș și tăceam. După ce au dispărut felinarele și nu s-a mai auzit decît vîntul foșnind prin frunze, mi s-a făcut frică; nu izbuteam să-mi dau destul curaj spunîndu-mi că eram liber și aproape m-am bucurat cînd tata a venit înapoi cu un cîine politist care mi-a adulmecat repede ascunzișul, silindu-mă să mă reîntorc în cușcă și să mă duc la școală unde singura mea consolare erau cărțile despre junglă și despre deșerturi, mai ales

3

Luchi a pus ghiara pe tata și nu l-a mai lăsat să scape. Curînd după moartea mamei, a început să se poarte ca o stăpînă. Își punea mîinile în șold și dădea dispoziții: să nu mai intrați pe aici, că doar n-o să mătur în fiecare zi după voi, ia faceți bine și ștergeți-vă pe picioare, nu mă obligați să vă strig de două ori la masă, gata restaurantul s-a închis, și tu, Daniel, ce te zgîiești la mine? poate vrei să-ți ard una... Conflictul meu cu tata s-a extins, cuprinzînd-o și pe Luchi, ceea ce a spart buba. Tata se văicărea acum din ce în ce mai des că nu știa cum să procedeze cu mine și într-o dimineață m-a vîrît la școala de corecție după ce mi-a explicat că asta era spre binele meu. Probabil, Luchi apăsase cu toată greutatea ei ca să încline balanța în favoarea acestei hotărîri.

La drept vorbind, azi îl judec mai puțin aspru pe tata deoarece am descoperit și în mine incapacitatea de a iubi altminteri decît în chip egoist. Îl înțeleg — avea destule motive să vrea să se descotorosească de mine — și cîteodată mă gîndesc cu tandrețe la el. Dar atunci vorbea în mine numai înversunarea. Tocmai găsisem într-o revistă și prinsesem pe perete, deasupra patului, alte două fotografii. Una înfățișa un pămînt roșcat, cu fire de iarbă rară, uscată și o gaură în care se strecurase și înainta un om căruia nu i se mai vedeau decît picioarele; un vîntător de pitoni; astupase celelalte ieșiri și cobora să tragă reptila din bîrlogul ei, dacă scăpa cu viață, fiindcă îmbrățișarea pitonului e mortală; șarpele își reglează contracțiile în contratimp cu bătăile inimii victimei și îi oprește inima. Cealaltă fotografie arăta un piton uriaș, de vreo șapte-opt metri, înfășurat în jurul unui bărbat care avea fața răvășită de groază. Vîntătorul strîngea cu mîna dreaptă reptila de după cap, ca s-o sugrume; i se vedeau degetele crispate, încordate cu disperare în spatele ochilor pitonului, fascinanți, semănînd perfect cu două pietre de ametist; și încă nu se putea ști dacă vor ceda mai întîi vertebrele șarpelui sau va ceda inima omului... Această ultimă fotografie mai ales mi-a rămas întipărită în minte cu toate amănuntele. De cîte ori mă înțeapă inima, am senzația că destinul s-a încolăcit pe pieptul meu ca un piton și că pumnul meu se strînge în gol. La fel am simțit și în dimineața cînd am ieșit pe ușa camerei mele pentru ultima oară. Am rîs însă tot drumul pînă la școala de corecție ca să-mi dau curaj și ca să-l umilesc pe tata. Numai după ce l-am văzut plecînd, am izbucnit în plîns; și pe primul care a venit să mă întrebe de ce boceam, l-am zgîriat pînă la sînge.

Adevărul e că tata n-a bănuț niciodată cîte lacrimi am vărsat în contul eforturilor de a-i demonstra resentimentele mele. De cîte ori venea la școala de corecție, îi rîdeam în nas. După ce pleca, mă duceam în dormitor, îmi puneam perna pe cap și plîngeam în voie. O dată, am auzit din coridor, trăgînd cu urechea, ce discuta cu directorul. Îl sfătuia să fie aspru cu mine, neîngăduitor; își închipuia că astfel voi fi împlînzit, pus cu botul pe labe. Cînd a ieșit din cancelarie, a tresărit văzîndu-mă; a vrut să se întoarcă, să-i spună directorului că ascultasem la ușă, apoi a renunțat. "Te urăsc", i-am șuiert printre dinți și am văzut cum s-a clătinat de parcă îl lovisem cu pumnul în piept. "Ce zice?" a întrebat directorul care tocmai ieșise. "N-am auzit nici eu", a mințit tata. Și a plecat.

Oricum, s-a înșelat dacă și-a închipuit vreo clipă că școala de corecție mă va domestici. Ea nu m-a corectat, ci m-a deformat și mai mult. A fost ca o operație rău făcută; în loc să extirpe din mine partea bolnavă, a zgîndărit-o. Am învățat acolo numai să mă tem de cei care pretindeau că-mi vroiau binele. Mă uitam urît la pedagogi și m-am izolat într-o tăcere coltoasă. Cînd eram scoși în curte, mă strîmbam la trecătorii care, din stradă, se holbau la noi ca la niște exemplare curioase. Cîte unul ne arunca prin gard un baton, două, de ciocolată. Atunci mă zbăteam să intru în posesia prețiosului dar, fără să-mi pese de ghionturi și de vîntăi, pentru ca să-l pot azvîrli în capul celui ce ni-l făcuse; să se învețe minte, să nu ne mai jignească prin mila lui. Îi preferam pe trecătorii cinstiți care ne priveau bănuitor, ca pe niște haimanale incorrigibile cu care era mai bine să nu aibă de-a face.

Cei mai mulți dintre colegi mi se păreau jalnici. Știam bine cît îi urau pe pedagogii cei mai nemiloși, care se lăudau că vor scoate din noi niște mieluse, și totuși nu se dădeau înapoi să se gudure pe lîngă ei, să se închine în fața mîinii care îi pleznea peste ochi. Nu bănuiam că voi ajunge mai tîrziu să-i imit și am bătut cîtiva cînd i-am prins în locuri ferite. Numai că dreptatea mea mi-a înrăutățit la maximum situația. Am ajuns să umblu prin curtea școlii singur ca un cîine rîios. Din același motiv am încasat cîteva pedepse grele, umilitoare, în public, cînd am simțit pe pielea mea lașitatea bravilor mei colegi.

Nu vreau să intru acum în amănunte. Trec de aceea direct la scandalul datorită căruia în cele din urmă am scăpat — e drept că numai eu gîndeam astfel — de școala de corecție. Un lungan, căruia îi mijise mustața și își mîngîia puful negru de sub nas cu mîndrie, mi-a șoptit într-o zi batjocoritor la ureche că auzise o discuție care mă privea. Directorul se interesase de ce nu mai venea tata deloc la școală și aflase "ascultă, ceva nemaipomenit, puștiule, cască bine urechile. Tatăl tău a descoperit, se pare, că nu ești fiul lui. A pus laba pe niște scrisori de-ale maică-tii, păstrate dintr-o dragoste ascunsă,

de la un preot. De aceea ai ieșit tu atât de cucernic. Furios, taică-tu nu mai vrea să știe de tine, așa am înțeles. Dacă vrei te adopt eu, puștiule. Mi-e milă să te văd atât de singur. Poamnă-ta de maică-ta s-a dus, taică-tu s-a topit..." Am văzut negru în fața ochilor, am sărit asupra lui și l-am mușcat de beregată de a trebuit să fie internat la spital. După aceea am stat o noapte întreagă în closet, urlând, bătând cu pumnii în ușă și vomînd. Dimineața au venit de la un spital de psihiatrie, m-au suit cu forța într-o ambulanță și m-au dus acolo.

Am încercat să le explic doctorilor ce se întâmplase, dar ei nici n-au vrut să mă asculte. "Noi știm mai bine ca tine", mi-au zis iritați, închizându-mi gura și trimițându-mă într-o cămăruță cu pereții goi, cu fereastra zăbreliată și cu două paturi. În cel de lângă fereastră stătea lungit un bărbat în vîrstă, care după ce mi-a aruncat o privire nu prea binevoitoare, fiindcă ar fi preferat să rămînă singur, s-a întors cu spatele, să doarmă.

Noaptea am plîns. Nu credeam în povestea cu scrisorile, eram convins că lunganul scornise totul ca să rîdă de mine, să mă jignească, dar în mod curios ea topise aproape întreaga mea înverșunare împotriva tatei. Îi înțelegeam chiar dezamăgirile legate de mine și nu-i mai reproșam decît faptul că se lăsase pus în lanț de Luchi, în loc s-o țină la respect, pe post de menajeră, culcîndu-se cu ea cînd avea chef, ca un stăpîn. Auzindu-mă plîngînd, bărbatul din patul de la fereastră a scos capul de sub pătură și s-a răstit la mine: "Ia mai încetează cu smiorcăielile, că nu pot să dorm".

Istoria pe care mi-o vîrîse în cap lunganul a avut și un alt efect, încă și mai curios. Acel preot închipuit, al cărui păcat l-aș fi purtat, chipurile, în sînge m-a pus într-o relație ciudată cu Dumnezeu. Ca s-o explic, trebuie să mă întorc puțin în urmă.

Cam în vremea cînd descoperisem mormîntul lui Dinu, un țîrcovnic îi făgăduise tatei că mă cumințește și mă aduce pe calea cea bună. M-a luat cu el la biserică și m-a pus să vînd lumînări, gîndindu-se, probabil, că atmosfera cucernică va face să tacă în mine păcatele străzii. Dar după ce m-a prins de cîteva ori că șterpelisem o parte din mărunțiș, m-a alungat fără să ia în seamă că făcusem asta nu din lipsă de respect pentru locul unde mă aflu, ci pentru micile mele nevoi, între care dulciurile jucau un rol important. În zadar l-a rugat tata să mă primească înapoi. N-a vrut. Îmi plăcea la biserică deoarece mirosea a tămîie, pe deasupra puteam să-mi asigur de la lumînări ceva bani de buzunar și am fost sincer revoltat că nici după ce-am plîns țîrcovnicul nu s-a îndurat să mă ierte. Din pricina asta, de cîte ori îl vedeam mă luam după el și spuneam porcării numai ca să-l înfurii; își făcea cruce și sfîrșea prin a azvîrli cu pietre după mine, în timp ce femeile bătrîne și cuvioase care mă auzeau se speriau de mine: "Pe copilul ăsta o să-l bată Dumnezeu", vorbe care, în loc să mă intimideze, m-au făcut să mi-l închipui pe Dumnezeu tiranic, pornit împotriva mea, ca tata.

Dacă tata ar fi fost un ateu, cred că aș fi devenit bigot. El era însă din acest punct de vedere un om normal care trăia undeva între evlavie și indiferență. Respecta zilele de sărbătoare, tradițiile, aprindea la biserică lumînări pentru morți. A trebuit prin urmare să mă descurc singur, fără ajutorul lui, adică fără să-l iau drept model pentru a face exact invers, iar împlinirea a vrut ca datorită țîrcovnicului să descopăr, odată cu gustul de a fi nelegiuit, o altă ciudățenie a oamenilor. Nimeni nu mă observa pe stradă cîtă vreme eram cuminte, tăcut, în schimb cum deschideam gura și strigam cîteva prostii, prin care arătam că nu mă sfiam nici de lucrurile sfinte, trecătorii întorceau capul ca să vadă cine era golanul, pușlamaua, păcătosul care își îngăduia să vorbească în gura mare și într-un chip atât de nerușinat despre lucruri în care unii credeau, alții nu, dar ascundeau asta cu multă discreție sub un înveliș de bunăcuviință. Puțin îmi păsa că privirile lor erau încărcate de reproșuri. Important era că se îndreptau spre mine, că mă observau. Nerușinarea îmi dădea prilejul să mă simt cineva, nu mai eram un nimic pe stradă. M-am grăbit atunci să văd în Dumnezeu un prieten al tatei, un sfetnic al lui, pe care trebuia să-l înfrunt ca pe tata, și aveam destul de puțină minte ca să găsesc în asta o ocazie pentru a face pe grozavul, fără să-mi pun cîtuși de puțin problema că trecătorii aveau dreptate să se scandalizeze și că nu se cădea să ies în evidență prin astfel de mijloace. Mi-am dat seama că în special femeile în vîrstă erau cele mai sigure victime. Ele se speriau cel mai repede, adică exact ce urmăream eu. Mă țineam, deci, după ele pînă ce reușeam să le aduc în situația de a-și astupa urechile ca să nu mă mai audă. Eram încîntat, mă închipuiam un fel de rege vagabond al străzii și fiecare reproș care mi se adresa îmi ațîța entuziasmul; toată lipsa mea de măsură jubila în asemenea împrejurări. Cu timpul, sigur, m-aș fi plictisit de asta, cum mă plictisise și de alte isprăvi nu mai puțin stingheritoare, dar au intervenit două întâmplări, una după alta, care m-au făcut să nu cedez atât de repede. Un agent de circulație, proțăpît pe marginea trotuarului, m-a lovit de mi-a țîșnit sîngele pe nas fiindcă mă uitasem la el chiar în clipa cînd am zis ceva despre Dumnezeu și a avut impresia că l-am înjurat. "Să se învețe minte, bine i-ai făcut", l-a aprobat cu un glas pițigăiat, lungindu-și gîtul, o femeie care avea părul vopsit în culoarea morcovului. După ce mi-am șters sîngele și m-am îndepărtat, mă pregăteam să-l înjur fără ocoluri pe agentul de circulație cînd m-a luat de o parte un bătrîn cu țăcălie care mi-a explicat cu blîndețe că nu tot ce gîndim trebuie spus. "Dacă toți ar striga în gura mare ce cred, mi-a zis el, știi ce s-ar întâmpla? S-ar goli strada. Li s-ar face tuturor frică". A fost prima lecție clară de duplicitate pe care am primit-o. N-am înțeles-o însă decît, pe jumătate. Cu agenții de circulație nu m-am mai luat la ceartă de-atunci, nici măcar cînd m-au insultat; preferam să consider că

erau în dreptul lor s-o facă. În schimb, în loc să mă tempereze, sfatul bătrînului cu țacălie mi-a dat aripi în răfuiala cu cei care-mi aduceau aminte de țîrcovnicul căruia îi purtam o nestînsă ranchiună.

E drept că, dacă mă gîndesc bine, instinctul meu de conservare a funcționat atunci mai bine decît mai tîrziu. Fără să-mi atragă nimeni atenția, am priceput singur că puteam să fiu prost crescut față de Dumnezeu fără să pătesc ceva, pe cînd orice neisprăvit mă putea snopi în bătaie dacă era mai zdravăn decît mine sau reprezenta o autoritate. În mod tulbure, am mirosit că insolențele cele mai puțin riscante sînt cele metafizice.

Apoi m-am liniștit singur, pentru ca, brusc, simpla presupunere că s-ar fi putut să am alt tată, un preot. să mă tulbure. M-am revoltat, dar în revolta mea exista un sîmbure de îndoială care a dat și ideilor mele despre credință, copilăroase ori, mai tîrziu, născute dintr-o nestăpînită dorință de a brava, o vinovăție și chiar o duioșie ascunsă. N-am scăpat niciodată de această ambiguitate datorită căreia am putut trece atît de ușor de la sfidare la venerație fără să mi se pară că sar dintr-o extremă în alta sau că mă contrazic. Am putut să-mi închipui Golgota sub un cer pustiu și un Christos batjocorit, lovit, înțepat cu sulița și sfințit omenește de suferință, pentru că adversarii lui n-au avut încredere nici în școlile de corecție, nici în spitalele psihiatrice; au preferat soluția radicală, crucea, fără să priceapă, proștii, că abia astfel cel răstignit va cucerii lumea, cu mîinile găurite de cuie. Dar asupra acestei chestiuni delicate voi reveni. Acum e nevoie să vorbesc despre ce s-a întîmplat la spital, deoarece trecerea pe-acolo a însemnat o schimbare de o sută optzeci de grade în atitudinea mea. Lucrurile s-au petrecut în felul următor. M-am purtat colțos cu doctorii fără să reușesc altceva decît să-i silesc să fie și mai bănuitori cu mine. Pe măsură ce eu mă izolam mai arțagos în tăcerea mea, refuzînd să răspund la întrebări și să înghit medicamentele pe care mi le dădeau, mă socoteau din ce în ce mai evident un bolnav dificil. Îmi dădeam seama de asta din felul cum mă așezau pe scaun, impunîndu-și să aibă răbdare, să-mi repete același lucru de mai multe ori fără să se enerveze, dar dincolo de politețea lor impusă, prevenitoare, simțeam că situația mea devenea din ce în ce mai problematică și că nu puteam spera să plec foarte curînd de-acolo. Nu mai vedeam nici o ieșire cînd mi-a trecut prin minte să încerc să mă prefac. Am devenit blajin, ascultător, cuminte, încît în primele zile doctorii și-au închipuit că am înnebunit de-a binelea. S-au uitat la mine și mai bănuitor, de parcă se temeau să nu-i mușc de gît în clipa următoare. Treptat, însă, s-au obișnuit, ba chiar m-au bătut pe umăr: "Bravo, băiete, ai început să-ți revii". Cum aveam un oarecare talent la desen, m-am apucat să le fac portretele, iar atunci le-am devenit de-a dreptul simpatic. Am avut un singur hop de trecut. Unul dintre doctori, cu ochi de broască și mustața scurtă, care se ocupa mai îndeaproape de mine, m-a luat peste picior. "Băiete, tu ar trebui să ajungi la Belle Arte". Și a rîs. N-a lipsit mult să-i arunc cu creionul și cartonul în cap, dar, din fericire, m-am stăpînit. După ce a trecut pericolul, i-am zîmbit umil: "Vă mulțumesc, domnule, sînteți prea bun cu mine". Clipa aceea mi-a decis cumva soarta. Mai întîi am jurat în sinea mea să ajung, într-adevăr, la Belle Arte. Apoi văzînd pe mutra doctorului cîtă plăcere i-au făcut vorbele mele, am înțeles mai limpede că nu puteam trăi ca o fiară neîmblînzită, în conflict cu toată lumea, și că mă purtasem ani în șir fără noimă, răzvrătindu-mă pe față cînd puteam să obțin ceea ce doream, mult mai ușor și mai sigur, prin viclenie, părăind smerit și supus. Am descoperit astfel, singur, ipocrizia; modestia îmi putea fi de folos dacă mă serveam de ea bine, micșorîndu-mă pe mine cu umilă fățarnicie ca să-i ajut pe ceilalți să se creadă importanți. Fiindcă așa sînt oamenii. Cu cît ești mai aproape de starea unui vierme, cu atît îi înduioșezi mai mult, pe cînd valoarea ta îi pune în stare de alarmă, socotind-o o ofensă personală. Din ziua aceea am făcut tot ce mi se cerea, arborînd o modestie care s-a lipit de mine și cu greu, abia la azil, am reușit să scap de ea. Îmi ascundeam orice calitate și îmi plîngeam în gura mare defectele. Și ce simplu au mers apoi toate! Doctorii se emoționau și roșeau de plăcere de cîte ori le arătam profundul meu respect și marea mea admirație. Bietii de ei. Cît erau ei de psihiatri n-au rezistat lingușirilor unui băiețandru. În scurtă vreme i-am cucerit și nu mai conteneau să se minuneze: "Și ce bine desenează, altul în locul lui și-ar fi luat nasul la purtare". Noroc că tata nu mă mai căuta deloc. Ar fi căscat ochii mari și m-ar fi dat de gol. Mi s-a permis să ies singur în oraș și într-o zi le-am comunicat că aș fi vrut să mă angajez îngrijitor la Școala de Belle Arte, unde era un post liber, ca să-mi încerc puterile. Cum le devenisem drag tuturor, doctorii ar fi vrut să mă mai țină acolo. Pe urmă s-au gîndit probabil că ar fi fost nedrept și păcat să se așeze în calea norocului meu. Mi-au dat ieșirea din spital cu recomandări călduroase, ca să pot ocupa acel post, încredințați că, în curînd, voi reuși să mă înscriu și la cursuri. În seara dinaintea plecării au dat chiar un mic banchet, destupînd o sticlă de șampanie în cinstea mea și urîndu-mi să devin un mare artist. Unul a crezut că face o glumă adăugînd că Van Gogh a sfîrșit la spital, în timp ce eu plecam din spital să cuceresc gloria. De aceea aveam mai multe șanse, plecînd la drum cu o experiență completă. Ceilalți n-au prea gustat gluma. De fapt, comparația n-avea nici un rost. Spitalul în care mă găseam nu era propriu-zis un ospiciu și nici eu nu fuseseam nebun. Am rămas abătut și toți s-au simțit obligați să mă încurajeze, să mă asigure că nu trebuia să pun la inimă gafa colegului lor care mă jignise din exces de simpatie, urîndu-mi să ajung un artist tot atît de cunoscut și de mare ca Van Gogh. "Îți

dai seama, Daniel, ce mîndri vom fi cînd vom veni să-ți vedem operele la muzeu? Vom povesti tuturor că te-am îndemnat noi să te înscrii la Belle Arte". Erau foarte drăguți și le-am mulțumit ca să nu le stric seara. A doua zi mi-am luat geamantanul de carton în care aveam cîteva schimburi și un caiet de desen, ieșind pe poartă.

Știu cîte confesiuni au un unic scop: de a ascunde adevărul. Cum eu, însă, n-am nevoie de bunăvoința și iertarea nimănui, îmi pot îngădui să recunosc că m-am purtat și la Școala de Belle Arte ca un potlogar: i-am cucerit și pe profesori prin cumințenia și admirația mea. Îi priveam ca pe niște genii. Urmarea a fost că n-a trecut mult și m-am văzut înscris la cursuri. Totul e, am rîs în sinea mea atunci, să nu fii lipsit de metodă.

Probabil, în hotărîrea mea de a intra la Belle Arte a atîrnat greu și dorința ascunsă de a-l concura pe tata pe propriul lui domeniu. În timpul școlii, entuziasmul mi s-a stins însă. Destul de repede am ajuns la concluzia că relația mea cu arta nu putea fi alta, în mod normal, decît una neplăcută, de curtezan respins. Am încercat să mă mai mint o vreme, dar înclinația spre lene mi-a venit într-ajutor. Ce rost avea să mă chinuiesc inutil cu mulaje, schițe și studii dacă n-aveam nici o șansă? Cam așa gîndeam pe la sfîrșitul primului an de școală. Și, din acel moment, școala mi-a devenit chiar dragă; se potriveau de minune cu indolența mea și cu plăcerea de a tăia firul în patru, în opt, în șaisprezece, jucîndu-mă ca un scamator cu ideile, ceea ce mi-a fost de folos la examene. De citit, citeam la întîmplare, pe apucate, și n-am studiat nimic serios. Singura mea specialitate adevărată era plictiseala pe care mi-o provoca învățătura sistematică. Îmi pregăteam însă cu grijă totdeauna cîteva citate pe care la momentul oportun le debitam ca din întîmplare, ca să forțez o impresie favorabilă; și au fost cîțiva profesori care s-au lăsat înșelați, ba chiar au văzut în mine o speranță, ceea ce mă făcea să rîd în sinea mea cu recunoștință deoarece, sărmanii de ei, îmi dădeau fără voie încredere în capacitatea mea de escroc; cel puțin la acest capitol nu eram cu desăvîrșire mediocru; învățasem ceva din războiul cu tata, din lecția dură a școlii de corecție și din ipocrizia bine însușită la spital.

Azi nu mă mai mir decît de curajul și luciditatea cu care am constatat atunci că nu eram bun de nimic. Cum am ajuns să-mi pierd ulterior această luciditate e aproape o taină pentru mine. La Belle Arte îmi spuneam aproape cu satisfacție: "Avantajul meu față de ceilalți mediocri, și slavă Domnului nu sînt deloc singur, e important: eu știu! De aceea ei vor fi mereu în inferioritate față de mine". Și totuși am uitat asta. Singura explicație pe care mi-o dau e că în orice ins mediocru există primejdia de a se crede într-o bună zi genial. Totul e dacă nimerește în situația care declanșează boala. Eu am nimerit.

Tînăr absolvent al Școlii de Belle Arte, am încercat să nu pun la inimă că-mi alesesem o meserie, sculptura, pentru care nu aveam nici un fel de har. Mi-am încropit un atelier și m-am apucat de treabă. Într-una din zile a venit la mine să se ofere drept model o fetișcană ascutită la față, cu umerii înguști, buze subțiri și cu doi cercei imenși de argint, în formă de lăcustă, care-i dădeau un aer ațîțător. Avea ceva ciudat, absent și trist în atitudini și mă irita faptul că nu reușeam să-i surprind cît de cît expresia în sculptura la care lucram. Stricam piatra fără să izbutesc nimic. Nervos, i-am cerut să-și scoată cerceii, ca să nu-mi mai distragă atenția. N-a vrut. Nu accepta să se despartă de ei. I-am cerut încă o dată același lucru, de data aceasta iritat de refuz, poruncitor. Ea a clătinat, îndărătnică, din cap. În clipa aceea am simțit că iau foc. Ce sculptor eram dacă nici modelele nu mă ascultau? M-am îndreptat furios spre ea și am întins mîna să-i smulg cerceii. Atunci m-a mușcat de braț, aruncîndu-mi o căutătură sălbatecă. Mînia o făcea frumoasă și, pe loc, am simțit o mare simpatie pentru ea. Fără să stau prea mult pe gînduri și fără s-o cunosc, mai mult din dorința de a mă culca mai repede cu ea, scutindu-mă de preliminarii obositoare, i-am propus să se mărite cu mine. Livia a făcut ochii mari. Nu se aștepta la așa ceva. Dar nu s-a arătat ofensată. Dimpotrivă, cînd și-a revenit din uimire, a consimțit imediat.

Probabil, dintre prostiile pe care le-am făcut, aceasta e cea mai greu de explicat. Nimic nu mă împiedica să încerc s-o cuceresc pe Livia fără să mă complic cu o căsătorie. De aceea nici nu mai încerc să caut motivele. Din cîte îmi amintesc am mai avut o mică ezitare în ultimul moment și mi-am găsit un pretext: că vreau să-l anunț pe tata de intenția mea. M-am dus, deci, după ce nu-l mai văzusem din vremea școlii de corecție, să-l caut pe domnul pictor Petric, care nu-mi mai făcea onoarea să se intereseze de mine. Apropiindu-mă de casa unde locuia, alta decît cea din care plecasem, mi-am simțit inima bătînd cu putere. Cum mă va primi? m-am întrebat. Ca pe un fiu răătăcitor? Sau o va pune pe Luchi să mintă că nu e acasă, că e plecat în străinătate? Printre multele mele defecte, nu se numără și sfiala. Totuși, cînd am ajuns în dreptul casei m-am oprit și n-am avut curaj să pătrund. Propriu-zis, nu știu ce anume m-a reținut. Poarta era deschisă. Sau, poate, tocmai asta? Am fost învățat să suspectez bunăvoința fără opreliști. Totdeauna am preferat să mă lovesc de obstacole, de piedici. Asta mă ambiționa, mă făcea să trec peste orice șovăială. În schimb, generozitatea, drumul liber m-au pus de fiecare dată pe gînduri și n-am avut încredere în ele. Mi-au dat chiar un sentiment de panică. Nu cunosc o interdicție mai rece decît o ușă care se clatină în balamale, nepăzită de nimeni; ce rost are să intri undeva unde nimeni nu e dispus să te îmbrîncească afară? Dacă ar fi existat acolo vreun cîine rău, dacă poarta ar fi fost ferecată dacă m-ar fi oprit Luchi sau altcineva, aș fi căutat să intru prin forță sau

prin viclenie. Dar casa părea fără apărare. Părăsită parcă. Iar această lipsă de obstacole n-am reușit s-o înfrunt. Am mai privit o dată curtea goală, staturile ridicate doar pe jumătate, zidurile de fortăreață abandonată, apoi m-am retras, m-am dus acasă și în câteva zile eram însurat.

Cu ceva tot m-am ales însă din această gafă. La insistențele Liviei, ne-am mutat într-o locuință de la marginea orașului. Ferestrele dădeau spre pădure, ceea ce îmi plăcea foarte mult. Strada nu era pietruită, pământul se desfunda la fiecare ploaie și devenea noroios, în schimb aveam curtea plină de trandafiri; în special trandafiri galbeni și de un roz palid, obosit, care umpleau aerul cu un miros greu și dulceag. Mă atrăgea să stau între ei, să mă îmbăt și să mă îmbolnăvesc de mirosul lor și profitam de toate zilele cu soare ca să renunț la sculptură, consacându-mă unei îndeletniciri pentru care eram mult mai înzestrat; trântit între trandafiri, mă lăsam în voia imaginației. În închipuire puteam să-mi ofer tot ce-mi doream, fără nici o restricție, și destul de des alunecam pe nesimțite în vis unde, printr-o curioasă complicitate a subconștientului, continuam să văd aceleași lucruri ca în reveriile cu ochii deschiși, cu un plus de fantezie care atingea uneori ridicolul. Mă visam astfel explorator sau mare aventurier. Am colonizat chiar o insulă, mi-am alcătuit un trib al meu, m-am declarat șef de trib, m-am împodobit cu cununi împletite din frunze de palmier și de laur, mi-am cioplit singur un însemn al puterii în formă de falus și chiar am fost pe punctul să institui o nouă religie și să deschid un templu, cu statuia mea înlăuntrul. De la un timp făceam din nimic febră, care urca pînă la 38 de grade și chiar mai mult. Febră centrală, ziceau doctorii, provocată de sistemul nervos. Dar nu mă deranja. Din contră, ea mă ajuta să visez și cu ochii deschiși. Îmi trăiam atît de intens reveriile încît uitam unde mă aflam; jocul devenea serios și chiar puțin stupid în seriozitatea lui.

Într-o dimineață rece, cu brumă timpurie, am descoperit trandafirii arși, rebegiți de frig; jalnici. Țin minte ziua aceea fiindcă puțin mai târziu am simțit deodată că mi se face rău. Am avut senzația că mă cufundam într-un întuneric înăbușitor, duhnind a căldură rîncedă, care se învîrtea cu mine. Cînd mi-am revenit, mi-am dat seama că mă prăbușisem în curte. M-am întrebat dacă inima fusese de vină și-mi dăduse un avertisment sau nervii mei cedau, suprasolicitați de o meserie pentru care nu aveam chemare; în ultimele săptămîni stricaseam cîteva bucăți de marmură fără să scot nimic ca lumea din ele. Ascultam bîzîitul viespilor și filtram lumina aurie de toamnă printre gene. Mi-ar fi părut rău să mă despart de viață, păcătos de dulce și pentru un ratat. Încercam să mă liniștesc. Abia după ce m-am ridicat și m-am dus în casă, am observat că-mi apăruseră pete roșii pe mîini. Parcă eram mînjit de sînge. Speriat, am alergat la oglindă. Și pe față aveam asemenea pete. Tulburat de această descoperire, i-am cerut Liviei să-mi facă un ceai. Ea s-a uitat la mine curioasă, temătoare, a dat din cap și a ieșit pe ușă cu spatele. Am auzit-o alergînd pe stradă. Ce-o fi alergînd ca o nebună? m-am întrebat. Peste un timp, m-am pomenit cu o mașină a Salvării care a venit să mă ia.

Am zăcut la spital cîteva săptămîni. Întors acasă, am găsit ușa încuiată și cheia pusă sub o cîrpă. Livia dispăruse, luîndu-și toate lucrurile. Se speriasse, probabil. Nici n-am mai văzut-o vreodată.

Sincer să fiu, n-am suferit din pricina plecării ei. Poate cel mult vanitatea mea a fost lezată. Dar a fost o rană superficială care s-a vindecat repede. Apoi am răsuflat ușurat. Nu eram apt să trăiesc în comun cu o femeie pe care n-o iubeam. Preferam să fiu singur ca un lup care se ține departe de haită. Mă simțeam mai bine așa. Nu mă întreba nimeni nimic, nu trebuia să țin seama decît de mine însumi, ceea ce și vroiam, de fapt, eu fiind singura persoană care mă interesa.

Am rămas în convalescență, cum îmi recomandaseră medicii care vorbeau de o epuizare nervoasă, străduindu-mă să nu-mi fac gînduri. Între timp, toamna se instalase de-a binelea. Copacii îngălbeniseră și începuseră ploi lungi, plicticoase, ucigătoare, care mă alungau de la fereastră sub pătură. Ca să-mi cumpăr alimente, m-am văzut nevoit să vînd diverse lucruri din casă. Dar nu puteam continua la nesfîrșit astfel. Într-o zi m-aș fi pomenit cu pereții goi și tot ar fi trebuit să găsesc o soluție. Cum nu știam să fac altceva decît să cioplesc piatra, m-am dus și i-am oferit unui cioplitor de cruci să devin ajutorul lui.

Locuia pe aceeași stradă cu mine, lîngă un maidan. De cîte ori mă duceam să cumpăr ceva în oraș, treceam prin dreptul curții lui, străjuită de o poartă grea de fier, vopsită în negru, dincolo de care se vedeau, ca într-o margine de cimitir aglomerat, mai multe cruci, gata cioplite, și bucăți de marmură. Am avut noroc. Omul, un sfrijit, bolnav de plămîni, vroia să-și mai cruțe puterile. M-a pus la încercare, a strîmbat puțin din nas văzînd că nu mă prea pricepeam, dar la sfîrșit m-a anunțat cu glasul lui hîrîit și uscat că era de acord. Se simțea încolțit de boală, nu-și putea îngădui să fie foarte pretențios.

Aveam acum o situație cît de cît sigură. Treptat, meșterul m-a lăsat pe mine să-i cioplesc crucile. El se ocupa de procurarea marmurei, alergînd îndeosebi după marmură neagră, mai solicitată de clienți, și finisa ceea ce lucram eu. Și ne înțelegeam destul de bine. El era mulțumit că scăpase în bună măsură de efortul care îi scurta viața, eu eram mulțumit că mă lăsa în pace. Vorbea extrem de rar și de puțin. Nu zicea nimic cînd trebuia să corecteze ce făcusem. Se consolase să nu ceară de la mine mai mult decît eram în stare să dau.

Acolo am cunoscut-o pe Emilia. Venise să comande o cruce pentru un unchi al ei

care murise călcat de un camion. Eram singur, meșterul plecase după marmură. Am întrebat-o cum dorea să fie crucea și cum n-aveam în lucru alte comenzi m-am apucat pe loc s-o cioplesc. Ea n-a plecat. S-a așezat pe o bucată de marmură și se uita la mine cum mă luptam cu piatra. Am avut impresia că n-avea încredere în mine, că regreta avansul dat și am fost pe punctul s-o trimit la plimbare. M-am stăpînit totuși. Treceam printr-o perioadă în care nu ne prea înghesuiau clienții. Nu prea erau decese. Meșterul s-ar fi supărat fără îndoială dacă ar fi auzit că dădusem cu piciorul unei comenzi. Fără să bănuiască iritarea mea, sau fără să-i pese, Emilia stătea nemișcată, cu o pălărie mare de pai înfundată pe cap pînă la sprîncene, în rest îmbrăcată în negru, semănînd cu o călugăriță obosită de mătănii și de rugăciuni. Cînd și-a scos pălăria, părul blond i-a strălucit în soarele dimineții reci de toamnă. Era singurul lucru expresiv la ea. Pentru nimic în lume nu mi-ar fi trecut prin minte că ființa aceea fadă, tăcută, urma să fie folosită de soartă ca să-mi încurce viața încă o dată.

Îmi închipui că puțini s-au gîndit la ciudata asemănare dintre dragoste și dresură. În orice legătură dintre o femeie și un bărbat unul din ei trebuie să se lase domesticit. Altfel, iubirea nu se poate desăvîrși. Unul trebuie să-și piardă libertatea și să devină supus. În felul acesta îl constrînge pe celălalt, mai puternic, să se atașeze de supunerea sa. Victoria devine înfrîngere și înfrîngerea devine victorie. În ce o privește pe Emilia, ea n-ar fi putut, în orice legătură, să fie altminteri decît supusă. La amiază, cînd am făcut o pauză, obosit, și profitînd de absența meșterului am luat-o de mîină și am dus-o în casă, culcînd-o pe un cojoc, fără să mă sinchisesc prea mult de faptul că era îmbrăcată în doliu, nici n-a crîcnit. Apoi și-a înfundat din nou pe cap pălăria de pai și și-a reluat locul pe bucata de marmură, la fel de placidă, de parcă nu se întîmplase nimic. M-a izbit ridicolul situației. Dar, firește, nu eram eu omul care să mă înduioșez pentru că o fată tomnatecă se dovedea supusă cu mine. Îmi tîram libertatea, de la plecarea Liviei, de unul singur, ferindu-mă să mi-o pun în pericol. Îmi vedeam de crucile pe care le ciopleam și nu mă încurcam cu nici o femeie mai mult de un ceas, cît aveam nevoie pentru igiena cîrnii mele. De aceea fără să mă gîndesc că vorbele mele o puteau jigni, i-am spus Emiliei: "Du-te. Vine meșterul și nu țin să te găsească aici". S-a ridicat, cu un aer de ciine bătut sau de client inoportun, și a plecat tîrîndu-și picioarele. A doua zi a venit iar. De data aceasta meșterul era acasă și, văzîndu-l, a plecat singură, fără să mai aștepte îndemnul meu, după ce s-a interesat de formă în ce stadiu se găsea crucea.

Culmea e că tocmai capacitatea ei de a trece peste orice, fără probleme, fără să transpire de efort sau de grijă, m-a atras. De fapt, Emilia nu făcea o deosebire prea mare între mine și altul. Habar n-avea ce vroia, ce nu vroia, ce-i plăcea, ce nu-i plăcea, ce-i trebuia, ce nu-i trebuia, ce era pentru ea bine și ce era rău. Rîdea la fel dacă-i povesteai o comedie sau dacă-i spuneai prețul ouălor. Și, cînd deschidea gura, repeta de cîte ori avea prilejul aceeași frază: "Faci dacă ai energia necesară". Avea ceva sensibilitate, dar inima ei de vrăbiuță nu alegea nimic, cum nu poate furnica percepe norii. Or, cum nu mi-a plăcut niciodată să fiu confundat cu nimeni, am vrut s-o leg de mine, ca să-i pot da apoi cu piciorul și să sufere din pricina asta, s-o aud oftînd, făcîndu-mi reproșuri, rugîndu-mă să-i arunc din cînd în cînd cîte o ciosvîrtă de dragoste. Aveam și pregătit un discurs pentru o asemenea ocazie: "Dragă Emilia, nu am energia să te iubesc. Adevărul este că..." etc. etc.

Adevărul este că viața tropăia pe lîngă mine și eu n-o observam de multă vreme, îmi astupasem urechile ca să n-o aud, iar Emilia m-a trezit cumva din amorțeală. Am intrat atunci cu furca în sufletul meu, am răscolit cu răutate și am aflat un singur lucru, ce-i drept, important: că aveam totuși nevoie de cineva. În definitiv, Emilia nu era nici imbecilă, nici schiloadă. Nu era cea mai ispititoare femeie, n-avea putere nici să se sulemenească, începea să-și dreagă figura searbădă cu creme și farduri, pe parcurs obosea și lăsa totul baltă, dar nu se grăbea niciodată, avea o resemnare demoralizantă pentru cei din jur, căreia nu i-am rezistat. Cu o lipsă de judecată care, în cazul meu, s-a substituit adesea destinului, m-am mutat la ea. I-am plătit și datoriile — adunase datorii cu neputință de achitat — tocmai fiindcă nu mi-a cerut nici un ban și nici măcar nu mi-a mulțumit cînd mi-am arătat generozitatea, eu care n-am mișcat un deget pentru nimeni!

Locuia într-o cameră plină de praf, cînta prost la pian și avea o singură carte, pe care o recitea mereu: "Doamna Bovary". Era Biblia ei. Nu m-a mirat că Emilia se apucase să bea din plictiseală. Pentru ce altceva ar fi băut? Și pentru că nici eu nu aveam alte motive, m-am apucat să beau împreună cu ea.

Asta m-a pus în conflict cu meșterul. Am început să-mi neglijez lucrul, nu mai veneam punctual și, pe deasupra, miroseam mai tot timpul a băutură, ceea ce, poate și din pricina bolii, meșterul nu suporta. Mi-a dat să înțeleg că dacă mai continuam astfel era nevoit să renunțe la ajutorul meu. Cum în ziua aceea eram destul de bine amețit, l-am înfruntat. I-am spus că trebuia să se considere onorat de prezența mea acolo; nu se puteau lăuda mulți cioplitori de cruci că aveau în serviciul lor un sculptor. Și tot el era nemulțumit? Meșterul mi-a aruncat o căutătură piezișă. Vroia să vadă dacă nu glumeam. Nu glumeam. Apoi s-a hotărît să mă lase în plata Domnului. Nu ținea să se certe. Avea grijile lui cu boala, cu atelierul. Nu-i ardea de țîfnele mele. Dar am simțit că la prima supărare va prefera să rămîină singur.

Uneori, mă apăsa viața mediocră, cenușie, pe care o duceam. Dar, vorba Emiliei,

nu mai aveam energia necesară să renunț la ea, zbătându-mă. Reproșurile amortiseră undeva în adîncul meu; la suprafață nu mai rămăsese decît o resemnare plictisită, de om ratat, de tristețe fără orizont, care se bălăcea într-o existență anostă, în care nu se întîmpla nimic deosebit. Singurul mod în care puteam să evadesc din această existență era să mă mint cu ajutorul imaginației și al viselor. După ce beam, plecam în somn ca printr-o poartă secretă, cunoscută numai de mine, și reveneam de-acolo mulțumit că-mi trăisem pentru ziua respectivă partea de fericire, de glorie, puteam să mă ocup de crucile meșterului și să fac dragoste cu Emilia, mai mult ca să combatem amîndoi plictiseala decît din dorință. Știam că nu se putea întîmpla nimic excepțional în viața, ca să zic așa, lucidă; acesteia, deși uneori mi se părea nesuferită, renunțasem să-i mai cer altceva; așteptam totul, ca o recompensă, de la imaginație și de la vise. Acolo era domeniul meu, imperiul meu, acolo puteam fi monarh absolut, pontifex maximus, Michelangelo, orice. Nu mă stînjenea nimeni, nu mă contrazicea nimeni. Eram admirat, adulat, uns cu suc de mirt, mă bucuram de toate onorurile posibile.

Asta mă ajuta să suport o existență ticăloasă, meschină, ciopbind cruci pentru alții ca, apoi, închizînd ochii sau noaptea în somn, să mă duc într-o altă lume, unde nu-mi lipsea nimic. Cu mîinile sub cap, întins lîngă Emilia, doborîtă de băutură, mă imaginam un geniu care uimea pe toată lumea prin creațiile sale. Era singura răzbunare de care eram în stare împotriva unui destin ironic care, după ce nu-mi dăduse nimic, mă silise să fiu conștient de asta! Insul mediocru care nu știe că e mediocru sau nu-i pasă de asta e pe jumătate mîntuit; pactul său cu viața nu amenință să se rupă; el trece prin viață liniștit, se însoară, se duce la serviciu, își urăște colegii mai buni și îi vorbește de rău, ia cuvîntul în întruniri, de preferință primul, negînd azi ceea ce a afirmat ieri, fără să tresară, își lingusește superiorii, iar cînd nu mai depinde de ei îi bîrfește, îi detestă, între timp face copii, are chiar o mică aventură, pînă îmbătrînește și moare. Pe cînd unul ca mine, oricît de lipsit de scrupule ar fi, simte totuși cîteodată frigul mediocrității și atunci e gata de orice nesocotință ca bețivul care înainte de a se lăsa de băutură se îmbată oribil într-un chef de adio, în care se încaieră și, lovit, moare. Iar cînd dincolo de mediocritate așteaptă să ridice capul un megaloman, atunci e pierdut dacă nu găsește un remediu, cum au fost în cazul meu visele, cît mai nesăbuite cu putință. Fiindcă aici a fost izvorul dramei mele. În ciuda faptului că nu eram bun de nimic — sau din cauza asta? — am fost însetat de glorie și ros de ambiții tainice. Mă afundam în reverii nebunești din care reveneam, răsplătit, la o viață sălcie, cu care mă învățasem, așa cum te înveți să trăiești nespălat.

Am mințit-o pe Emilia că începusem o sculptură care va revoluționa arta. M-a privit admirativ, fremătînd, spre marea mea surpriză, de curiozitate. Ea, atît de seacă de obicei, dorea să afle cum arăta sculptura. A trebuit să improvizez un subiect. Mi-am adus aminte de cerceii Liviei și i-am spus că încercam să înfățișez un nor de lăcuste care devoră o catedrală. "Dumnezeu mîncat de lăcuste, îți place ideea?" Privirea ei uluită m-a încurajat să continui: "Dintr-un vis mi-a venit ideea. Am visat că rătăceam într-o lume cu temple închinat lăcustelor, cu preoți îmbrăcați în odăjdii pe care erau țesute cu fir de aur lăcuste și cu nenumărate lăcuste care îi devorau pe toți cei ce nu credeau în ele. Mă feream să scot o vorbă, să nu se afle ce gîndeam, pînă ce, reflectîndu-mă într-un geam, am observat că eu însumi devenisem o lăcustă. Nu se poate cînd trăiești între lăcuste și nu faci nimic împotriva lor să nu devii tu însuși ca ele, mi-am zis cu amărăciune". Pe măsură ce-i povesteam Emiliei visul, mă convingeam singur că lucram la o operă capitală. Pentru a da și mai multă greutate vorbelor mele, am ascuns acasă, sub o pînză, o bucată de marmură, iar în săptămîinile următoare i-am răspuns aproape mereu, Emiliei, la întrebarea "ce-ai mai făcut?" cu o frază sibilinică, de cîte ori mă duceam să-mi aduc ceva de care aveam nevoie: "Ce să fac, Emi, am mai cioplit puțin la piatra mea, cu gîndul că lăcustele ne vor sili pe toți să ne rugăm lor". Într-o seară, însă, amîndoi băusem cam mult, Emilia s-a apropiat de urechea mea și mi-a șoptit: "Mă credeai proastă?" Am priceput imediat că găsise, cînd mersese cu mine, un prilej să ridice pînza care acoperea bucata de marmură. "Dar nu-i nimic, chicoti ea ca să mă consoleze, ai să faci tu o sculptură mare dacă o să ai energia necesară". Rușinat, furios, am reacționat grosolan. Am îmbrîncit-o, "du-te dracului cu energia ta", apoi am plecat trîntind ușa.

Din întîmplare, pașii m-au dus în noaptea aceea în dreptul cercului. Spectacolul se terminase, iar uriașul cort de pînză era cufundat în întuneric. M-am strecurat înlăuntru, neobservat de nimeni, și găsind o cușcă liberă, deschisă, m-am culcat în ea. Dimineața, cînd m-am trezit, un îngrijitor se zgîia la mine. Credea că visează probabil. Era atît de caraghios cum stătea înțepenit, cu ochii holbați, încît i-am făcut semn cu mîna. Atunci a luat-o la fugă și a revenit cu alți îngrijitori. Ce a urmat a fost foarte confuz. Ei m-au scos de-acolo și, socotindu-mă nebun, au telefonat la spital. Eu încercam să le explic ce se întîmplase și, văzînd că nu mă înțelegeau, am încercat să scap; m-am luptat, m-am zvîrcolit, pînă ce unul m-a lovit cu ceva în cap și am leșinat. După întîmplarea asta, care a făcut oarecare vîlvă, meșterul n-a mai vrut să mă primească în atelier. În zadar m-am rugat și i-am promis că mă las de băutură. N-a vrut să audă. A preferat să-și agraveze boala de piept luptîndu-se singur cu crucile decît să-i mai stau în preajmă. L-am înjurat și l-am lăsat să se distrugă. M-am dus la Emilia și, după ce ne-am împăcat, am golit o sticlă întreagă de rom pînă seara.

Am mai locuit la ea un timp, după care n-am mai văzut-o. Mă încurcasem cu o infirmieră brunetă, nostimă, care-mi aducea mâncare de la spital. Din păcate, nu făcea asta numai cu mine. Când i-am atras atenția, în loc să mă mintă, a izbucnit batjocoritoare: "Îmi e milă de tine și tot tu faci mutre?" Am văzut negru în fața ochilor în clipa aceea. Vasăzică ajunsesem vrednic de milă? Ne-am despărțit într-un mod care nu e foarte onorabil pentru un bărbat și m-am întors la Emilia. Numai că Emilia avea un pește acum, un chelner la restaurantul gării și trișor în orele libere. M-a privit cu ochii ei placizi și triști și m-a rugat să plec. Nu vroia să mă găsească chelnerul. Era foarte gelos. I-am promis că o las în pace și chiar am vrut să-mi respect cuvântul, însă nu m-am grăbit, am mai întârziat ca să golesc o sticlă începută și asta a fost fatal. Când a venit chelnerul și a dat cu ochii de mine a făcut o scenă de furie caraghioasă; își tot scotea cu limba un dinte fals și-l învîrtea prin gură. "Vezi să nu te îneci cu dintele", i-am strigat și atunci individul a plecat trîntind ușa. Emilia a izbucnit în plîns fiindcă îl iubea. "Dacă mă părăsește, mă omor", a zis printre sughițuri și, auzind-o, am rîs. O vrăbiuță ca ea? N-avea energia să trăiască, dar mite să moară. Și, Doamne, ce surpriză a fost să aflu peste vreo trei zile că fata aceea meticuloasă care bea din plictiseală nu glumise; își pusese capăt zilelor. Încă o dată a trebuit să constat că sufletul femeiesc e la fel de misterios pentru mine ca problema vieții pe Marte.

4

Ca să ajungi la baltă, trebuia să mergi de-a lungul țărmului și apoi să cotești, lăsînd marea în spate. Imediat vedeai pata întunecată a stufărișului care se lăbărtase pe marginile bălții. Cătunul era dincolo. La mal se găseau, priponite, cîteva bărci vechi, rudimentare, dar destul de sigure, și am luat una dintre ele.

Vislem eu. Dinu se uita la stufărișul care amenința să cotropească într-o zi toată balta și se juca vîrîndu-și degetul în apa neagră, putredă, acoperită pe mari porțiuni de mătasea broaștei. Soarele îi bătea în față. Privindu-l, m-am întrebat de ce tresărisem prima oară, cînd îl cunoscusem. Din pricina numelui, care îmi amintise de fratele meu? Numele era totuși destul de frecvent. Mai frapantă era poate coincidența ținînd de ceea ce se numește "aerul" fiecărui om. Ochii cenușii, cu un început de miopie, părul blond, rări oarecum de vîrstă, fața cu trăsături frumoase, dar bătrînicioasă înainte de vreme, gesturile moi, șovăielnice m-au făcut din primul moment să mă gîndesc că așa ar fi putut arăta la maturitate fratele meu. Și mai ales vocea. O voce caldă, însă lipsită de energie, înăbușită, cu care nu poți face orice în viață. Nu poți să fii, de pildă, orator, comandant, șofer de taxi sau profet. Ești nevoit, avînd-o, să-ți alegi o profesie discretă, care nu-ți cere să ridici tonul niciodată, nici să-ți înflăcărezi auditoriul. "Ai mai vînat?" m-a întrebat el într-o doară, ca să spună, probabil, ceva. "Cerbi?" "Nu neapărat. Așa în general". Participasem cîndva la niște concursuri de tir, dar la vînătoare nu fusesem niciodată. L-am mințit: "Firește". Nu vroiam să recunosc că eram novice. Ar fi însemnat să accept un handicap față de Dinu care, rezervat, timid și fragil cum era, ținea totuși două puști de vînătoare în cătun. Răspunsul meu i s-a părut normal pentru că a zis: "Bănuiam".

Eram, datorită ipohondriilor, febrei mele ciudate și stărilor proaste pe care le aveam uneori, căroră li se adăuga ulcerul, prea dependent de medici ca să-i pot iubi. Cînd apelam la ei, o făceam cu un resentiment aproape, de parcă ei erau vinovați că le ceream ajutorul. De Dinu însă mă simțeam atras. Era psihiatru — deși la azil nu lucra în specialitate, trata bătrîni pentru toate, reumatism, dezinterie, gută, boli de circulație sau dureri de șale — iar problemele legate de domeniul său mă interesau mai mult decît altele. În plus, sau mai ales, Dinu era omul ideal ca să mă simt bine în preajma lui. Avea o inteligență la fel de fină ca forma mîinilor, pe care i le priveam totdeauna cu ciudă, dar complexe îl sileau să fie cît mai șters, pentru a nu atrage atenția asupra lui. Firea lui șovăitoare, moale, politicoasă mă lăsa să ies în evidență, să mă impun, să exagerez, să iau foc, pe scurt să mă comport ca un tiran, ispită extrem de plăcută după ce dusesem o existență îmbîcsită, mărunță, de ratat. "Oare ce crede acum despre mine? m-am întrebat spionîndu-l cu coada ochiului. Că sînt un vînător cu experiență? Poate chiar un dur"...

Țineam minte foarte bine vorbele individului de la care aflasem prima oară de acele locuri. "E adevărat, zicea el, țărmul e cam pustiu. Nu există nimic în jur. Doar un cătun de pescari, dincolo de o baltă pe care trebuie s-o treceți cu barca. Și chiar acei pescari sînt cam ciudați. Nu vin niciodată la azil. Își petrec timpul pe mare, pescuind, sau în fața cafenelei din mijlocul cătunului unde stau ceasuri întregi cu cîte o ceașcă de aramă dinainte, plină cu un fel de lichid negru, cafea spun ei. Uneori fără să schimbe o vorbă de cînd vin pînă cînd se scoală să plece. Din respect, poate, pentru șeful lor, unul botezat Profetul, un pescar uriaș și mut, cu limba smulsă. E o poveste din tinerețe. Se pare că pescarii sînt ostili azilului, dar nimeni nu pricepe de ce. S-ar putea să fie tot o împlinire veche, pe care ceilalți au uitat-o, numai ei o țin minte și, în numele ei, rumegă gînduri de răzbunare. Cîteodată, mai merg în cătun doctori sau inși din administrație. Deh, acolo văduvele sînt totdeauna bucuroase să vadă un bărbat străin.

Iar în apropierea cătunului există, da, să nu vă mire, o rezervație de cerbi. Se pot organiza acolo vânători în mlaștină, singurele evenimente care îi scoală de la mesele lor pe pescari"...

Atunci ascultasem destul de absent. Dar acum aveam puțin trac. Se învălmășeau în mine, într-un amestec confuz, gânduri și stări contradictorii; curiozitate, "ce dracu de vânători mai sînt și astea? să vînezi cerbi în mlaștină?", ambiție, "acum, dacă tot am plecat n-aș vrea să mă fac de rîs", teamă, "dacă o să vomit?" Odată, cu Emilia, împrumutasem o mașină și, amîndoi beți, am gonit, cu farurile aprinse, pe șosea pînă ce am călcat un iepure care alergase orbit, înnebunit, ca să scape. După ce l-am călcat și am oprit, ne-am dat jos, am văzut bucata de carne însîngerată de pe șosea, apoi m-am dus în spatele mașinii ca să urinez și acolo am vomat cu silă. Cînd am revenit, am observat că Emilia vomase între timp lîngă roata din față; fiecare ne ferisem de celălalt ca să nu ne arătăm miloși. N-aș fi vrut să repet aceeași ispravă acum. Curioși, și unii dintre ei cîrcotași, bătrînii aveau să-l tragă de limbă pe Dinu să afle amănunte despre cum s-a desfășurat vînătoarea și n-aveam nici un chef să se uite la mine cu simpatie ironică. Preferam să fiu socotit o canalie decît un neajutorat. Prin azil circulau fel de fel de povești despre tăcerea bizară a pescarilor, despre văduvele din cătun care își alungau singurătatea cum puteau, dar vînătorile de cerbi incendiau pur și simplu imaginația unora ca Mopsul și Dominic. "Pe toți dracii, ofta Mopsul, o asemenea vînătoare trebuie să fie ceva de neuitat. " Și el, și Dominic ar fi vrut să poată urmări măcar una singură, dar, vorba Călugărului, nu toți pot participa la împărțirea plăcerilor pămîntului; lor, bătrînilor, nu li se permitea să meargă în cătun. Era limpede că dacă nu mă dovedeam la înălțimea unui privilegiu care lor le era interzis, Mopsul ar fi bombănit: "Ce, ăsta-i bărbat?", iar alții i-ar fi ținut isonul: "Simpatic, drăguț sculptorul, dar..." complimente care în urechile mele ar fi sunat mai degrabă a injurii. Nu mă simțeam un ticălos autentic, cu sufletul destul de bine tăbăcit încît să n-am nici o strîngere de inimă, dar nici nu vroiam să se spună că eram slab de înger. Așa ceva mi-ar fi putut compromite șansele de a mă impune în azil. Trebuia, prin urmare, să arăt că am nervi de oțel sau de bivol, ca să nu se discute despre mine în vîrfurile buzelor, ci cu teamă și admirație: "Îl vezi pe ăsta? Am auzit că nici nu clipește cînd omoară cerbii în mlaștină și că gemetele lor nu-l tulbură mai mult decît purecii". M-am uitat din nou la Dinu. Părea plictisit. "E mai tare decît mi-am imaginat", m-am gândit cu oarecare invidie, ferindu-mă să-mi trădez în vreun fel surescitarea care, pe măsură ce traversam balta, puneă stăpînire pe mine. Nu țineam să-l aud întrebîndu-mă cu vocea lui calmă, politicoasă: "Nu te simți bine, Daniel? Dacă n-o să suporti, nu ne silește nimeni să mai venim". Am strîns mîinile pe vîsle, hotărît: "Te voi sili să mă admiri, domnule Dinu".

După ce-am legat barca și am străbătut o bucată de drum printre cioturi de sălcii, am ajuns în cătun. Părea gol. Nu se zărea nimeni prin curți, reparînd plase, bărci sau unelte pescărești, cum mă așteptasem. Mirosea însă violent a pește fript și a mîl dospit la soare. Înșirate de o parte și de alta a uliței, singura, casele erau mici, făcute din chirpici și acoperite cu trestie. Aveau ferestre strîmte, iar din loc în loc geamurile erau înlocuite cu bășici de porc. Între timp trecuse de amiază fără ca tăria căldurii să scadă deloc; mă făcea să transpir abundent, să țin batista în mîină și să mă șterg încontinuu pe față, cu acea senzație de murdărie iremediabilă pe care ți-o dau uneori zilele de vară cînd pielea e mereu umedă. Din pricina asta și, bineînțeles, din pricina stării de tensiune în care mă găseam, mergeam tăcut, fără să pun întrebări, uitîndu-mă în trecere la salcîmii prăfuiți din marginea șanțului, la duzii plini de duche negre, coapte, la butoaiele cu apă din curți și eram din ce în ce mai mirat că nu întîlneam pe nimeni. Alături de mine, Dinu mărșăluia prin praful uliței, ușor adus de spate, fără să privească nici în dreapta, nici în stînga. Era cufundat în aceeași liniște plictisită care a sfîrșit prin a mă irita fiindcă nu mi-a plăcut niciodată să mă simt în inferioritate lîngă nimeni și cu atît mai puțin nu-mi plăcea să mă simt așa lîngă un om pe care-l consideram slab. "Ai răbdare, domnule Dinu, mi-am zis în gînd, o să-ți arăt că maimuțele sînt duioase pe lîngă mine. Îți închipui că mă sperie puțin sînge amestecat cu noroi? Cu stomacul meu sensibil nu prea fac față cînd îmi e greață, dar nici o grijă, am luat înainte de a pleca de la azil un antivomitiv. Nu sînt idiot să-mi vărs mațele ca să mă fac de rîs. N-o să mă las privit cu îngăduință să știu că trag cu ochii închiși, astupîndu-mi nasul cu cealaltă mîină ca să nu mai simt duhoarea noroiului..."

— Aici locuiește, zise Dinu, întrerupîndu-mi monologul. Dacă ții neapărat s-o cunoști, eu te aștept la cafenea. Pînă atunci iau puștile.

În prima clipă nici n-am înțeles despre ce anume vorbea. Ne aflam în dreptul unei case încă și mai prizărită decît celelalte, cu o singură fereastră, acoperită de o perdea murdară. În curtea plină de urzici, nici un semn de viață. Totul părea, ca și în restul cătunului, ațipit; ai fi zis că numai muștele și vrăbiile erau treze la ora aceea; că pescarii erau duși în larg cu năvoadele, iar femeile își făceau somnul de după-amiază pentru ca noaptea, cînd se întorceau bărbații lor, să fie proaspete. Apoi mi-am amintit. Doctorul Aristide, un individ nesuferit, cu o mutră de porc parfumat și încrezut, care se considera irezistibil ca bărbat, se lăudase prin azil că părăsise o văduvă pentru care l-ar fi invidiat mulți bărbați. Și într-o zi îi spusese lui Dinu, mai mult din antipatie împotriva lui Aristide pe care aș fi vrut să-l prind cu minciuna, că doream s-o cunosc; îl rugasem chiar să-mi arate casa la primul drum în cătun, dar nu-mi închipuisem că Dinu

mă va lua în serios și că mă socotea în stare să dau buzna peste o femeie necunoscută.

Eram în încurcătură. Nu știam ce să fac. Mă deranja gândul că Dinu m-ar fi putut vîri acum în categoria bărbaților sfioși și binecrescuți, ca el, care nu discută decît cu femeile ce le-au fost prezentate sau, și mai rău, în rîndul impotenților care se laudă cu virilitatea lor, dar la o adică fug de le sfîrșie călcîiele. De aceea i-am spus pe un ton degajat: "Să nu te duci singur la mlaștină". Și am împins porțița din gard, pătrunzînd pe lîngă un gutui sălbatec în curtea invadată de urzici. Eram mai calm acum. Mi se părea că în cătunul acela izolat nu mai funcționau regulile obișnuite de bună-cuviință și pe urmă n-am avut niciodată prea dezvoltat simțul situațiilor ridicele. Am înaintat cu grijă, ca să evit urzicile, ocolind o barcă unsă cu catran care nu mai văzuse cu siguranță apa de multă vreme, și m-am trezit într-un fel de prispă putredă. Acolo am ezitat. În fața mea era o ușă roasă de carii și scorjită. Trebuia să mă decid să apăs pe zăvor și întîrziem să iau această hotărîre. Și, probabil, dacă nu mi-ar fi fost teamă că Dinu va zîmbi aprobator, văzînd că mă întorc atît de repede, aș fi renunțat. Cînd am trecut, în sfîrșit, pragul (parcă aud și acum scîrțîitul enervant al ușii) n-am mai văzut aproape nimic din pricina întunericului răcoros care m-a orbit; am priceput doar că mă aflu într-o tindă și m-a izbit un miros pătrunzător de mucegai și de busuioc. Ca să-mi dau curaj, am întrebat cu o veselie care mi s-a părut pe loc prostească: "Nu se poate face puțină lumină în casa asta?"

Nu m-am priceput niciodată la psihologia femeilor. Dovadă felul lamentabil în care au eșuat și alte încercări ale mele de a stabili cu ele relații normale. Totdeauna am exagerat, ori într-un sens, ori în altul, fiind cînd prea rezervat, cînd prea îndrăzneț. Cauza gafelor fiind mereu aceeași: nu mă gîndeam decît la mine, nu judecam decît din punctul meu de vedere. Dar parcă niciodată nu mi-am dat, mai rău ca atunci; în petic. În fișia de lumină care pătrundea de-afară prin ușa rămasă deschisă, am zărit o femeie căutînd înfrigurată ceva.

"Ce vrei? Ce cauți aici?" mi se adresă ea pe un ton înfricoșat și răstit. Am înțeles imediat ce căuta: un obiect cu care să se apere. Asta m-a azvîrlit brusc în realitate. Nimerisem ca un nătărău într-o situație penibilă luîndu-mă după poveștile lui Aristide. Furios, am trîntit o înjurătură. Apoi am bîlbîit ceva care putea să semene cu o scuză, că am greșit casa, și am ieșit.

Și, ca să fiu sincer, nici astăzi nu știu prea bine ce anume a determinat-o pe Marta să iasă după mine. Bănuiesc că surpriza. Se pregătea să se apere împotriva unui străin care intrase în casa ei ca într-un bordel, pentru ca să-l audă împleticindu-se în scuze și făcîndu-se singur nătărău. Merita, își va fi zis, să vadă cum arăta la mutră individul.

S-a oprit în lumina violentă, privindu-mă curioasă, fără să spună nimic. Nu mai era tînră, dar nici în vîrstă. Avea mîini puternice, de spălătoreasă, șolduri promițătoare și părul roșu; roșul oxizilor de fier. În tinerețe fusese, probabil, chiar frumoasă. Purta o rochie de cînepă aspră cu nasturii desfăcuți la piept, încît i se zăreau umerii și sînii, ce fuseseră odată pietroși, cu siguranță, dar cu timpul își mai pierduseră din obrăznicie, fără să-și piardă și provocarea tulbure pe care o aruncau bărbaților.

Tăceam stîinjenit. Vroiam să-i cer din nou scuze, îmi căutam cuvintele, ea aștepta și, văzîndu-mă încurcat, mi-a zîmbit. Ea sau destinul care vroia să mă scoată din încurcătură. Zîmbetul Martei m-a făcut să uit de scuze. Am rămas în lumină, cu ochii la rochia ei de cînepă desfăcută la piept și simțeam o căldură plăcută topind jena pentru cele întîmplate. La un moment dat, înțelegînd motivul liniștii mele, și-a încheiat grăbită nasturii. Dar am știut în clipa aceea că voi reveni în casa Martei. Și poate și ea a știut. Ceva ca o provocare tăcută ne apropia acum.

— Cum te cheamă? am întrebat-o, ca să nu plec fără să-i știu măcar numele.

— Marta.

— Frumos nume, m-am pomenit zicînd, întocmai ca tata cînd o angajase pe Luchi. Și am luat-o de mîină, descoperind că mirosul de busuioc venea de la trupul ei. Strivise busuioc în palme și-l folosisese ca parfum. De cîte ori îmi aduc aminte clipa aceea, mă gîndesc cît de ciudate sînt femeile. Alt regn, cum zicea, în glumă, Dinu. La început, Marta ar fi fost în stare să se apere cu cuțitul de mine. Mai tîrziu m-a înduioșat cu tandrețea ei.

Dinu mă aștepta la cafeneaua din mijlocul cătunului. Mă rog, să-i zic cafenea. Semăna mai curînd a magazie, cu o singură fereastră, năpădită de păianjeni și pătată de muște. Înăuntrul nu era nimeni. Doar iarna se strîngea lumea acolo. Acum, pescarii stăteau toți afară, la niște măsuțe de tablă vopsite cîndva în alb și pline de zgîrieturi. Fiecare avea dinainte o ceașcă de aramă. Am zis politicoasă "bună ziua", dar nu mi-a răspuns nimeni. De la măsuța lui, de care erau rezemate două puști de vînătoare, Dinu se întoarse spre mine.

— Nu-ți răci gura degeaba. Tot nu-ți răspund...

Nu m-a întrebat dacă o găsisem pe Marta acasă și nici eu nu i-am spus nimic. Am luat loc lîngă el, pe unul din scaunele de tablă traforată vopsite în verde deschis, care păreau să fi avut inițial altă destinație și nimeriseră acolo din întîmplare. Un bărbat pipernicit, care făcea pe patronul, mi-a adus și mie o ceașcă de aramă cu un lichid negru și s-a retras apoi lîngă pescarii care ne priveau, mai ales pe mine, probabil fiindcă eram o figură nouă, într-o tăcere de gheață. De parcă vroiau să ne facă să înțelegem că locul nostru nu era acolo.

— De ce ne privesc așa? I-am întrebat în șoaptă pe Dinu. El făcu un gest evaziv cu mâna.

— Habar n-am. Lasă-i în pace.

N-am insistat. Mi-am băut cafeaua, înghițind cu noduri, pentru că avea un gust groaznic.

Atunci l-am văzut prima oară pe Profetul. Să tot fi avut vreo cincizeci de ani, dacă judecam după părul puțin, lipit în lațe murdare și neatins de foarfecă, sau după barba lungă, încâlcită și pe jumătate albă, de la care îi venea poate porecla, dar nu-și pierduse nimic din vigoare. Îi domina pe toți cu statura lui de uriaș. Buza spintecată de o cicatrice urâtă îi dădea un aer aspru, sălbatec, în schimb o lumină interioară, cum există pe figurile misticilor naivi, îi îmblânzea trăsăturile. Pescarii îi recunoșteau în mod evident autoritatea cu toate că, fiind mut, nu putea porunci decât cu ochii. Dar avea, ce-i drept, niște ochi neobișnuiți. Striga cu ei și blestema cu ei dacă era nevoie. M-am convins chiar atunci. Un puștan s-a ridicat de lângă ceilalți pescari și ne-a întrebat, obraznic, dacă ne-am băut cafeaua. Cu alte cuvinte: "Cărați-vă!" În clipa următoare am auzit o bufnitură. Masa la care stătea Profetul s-a prăbușit sub pumnul care o lovise. Băiatul s-a așezat la locul lui rușinat — încălcase un consemn sau nesocotise o tradiție? —, în vreme ce Profetul continua să stea calm lângă masa prăbușită, de parcă nu se întâmplase nimic, ținându-și pe genunchi palmele enorme și noduroase. Se lăsase o liniște încordată, tulburată doar de foșnetul arțarului bătrîn care umbrea în parte mesele și care, am observat atunci, era plin de omizi care ciuruiau frunzele prăfuite și se țirau lipicioase pe trunchi.

Incidentul ne-a determinat să ne grăbim. Dinu a lăsat două monede pe masă, și-a luat o pușcă, mi-a întins mie alta, și a pornit-o pe uliță. Eu după el. Ne-am îndreptat spre pădurea de sălcii, aflată la ieșirea din cătun, la cîteva sute de pași, unde trăiau și se înmulțeau nenumărați cerbi. Nu știu cum se pripășiseră tocmai acolo și ce anume îi făcea să nu plece, mai ales că nu exista nici o împrejmuire. Se speriau, poate, de golul din jurul pădurii și stăteau în ea ca într-o cușcă deschisă fără să o părăsească. Dealtfel, animalele păreau să-și fi pierdut calitățile speciei; dormind în iarba miloasă dintre sălcii bătrîne, se îmbolnăviseră de un soi de încetineală în mișcări, abia fugeau, de parcă erau porci cu coarne, încît nu ne-a fost greu să împingem doi cerbi în mlaștina din stînga pădurii, unde ne-am început vînătoarea.

Propriu-zis nu era vînătoare, ci un măcel murdar. Odată intrați în mlaștină, cerbii se cufundau pînă la burtă în noroi și nu mai reușeau să iasă de-acolo. Încercînd să scape, nu făceau decât să se afunde și mai rău. Așa că vînătorul își putea îngădui luxul să nu se grăbească, să fixeze ținta, cu răbdare, un ceas întreg dacă vroia, și chiar să atingă trăgaciul, ușor, fără să apese. Și tocmai aceasta era noutatea acelor vînători, că vînătorul putea amîna momentul final, prelungind plăcerea de a ține moartea în vîrf de degetului. Fiindcă vînatul rămînea pe loc. Prinși în mlaștină, cerbii n-aveau cum să scape. Vînătorul risca cel mult să intre în concurență cu noroiul, care se transforma pînă la urmă în destin. Încît, văzînd cerbii afundați pînă la gură în mlaștină, vînătorul își putea găsi chiar o scuză: că-i salva de o moarte încă și mai scîrboasă.

Aflasem de la Domnul Andrei, care se jura că știa totul de la un pescar în vîrstă întîlnit într-o zi pe țarm, că alții, înainte, se dedaseră acolo la adevărate orgii. Aduceau pe malul mlaștinei sticle de bere și se îmbătau. Pe urmă împușcau cerbii fără să-i omoare și îi lăsau așa pînă ce le intra noroiul în gură. După care se mînjeau la rîndul lor cu noroi și se băteau între ei. Le plăcea să simtă gustul morții. Asta îi excita. Erau simple povești? Nu știu. S-ar putea. Dar eu am aflat de la mine cît de adînc poți să decazi uneori. Mizerabilele mele vînători m-au învățat în privința asta aproape totul. Am și acum gust de noroi în gură. Păcat că îmi e silă să vorbesc despre această învățătură. Aș spune lucruri interesante despre civilizația noastră care ridică pușca și țintește. Și tot noi vorbim despre milă.

Nu vedeam ce făcea Dinu. Eram atent numai la mine. Mă simțeam rău, nu-mi plăcea mirosul noroiului dospit de soare și mai eram și foarte nervos. Zbătîndu-se, cerbii îmi sfredeleau creierii cu mugetele lor. Experiența mea de viață nu era dintre cele mai trandafirii, totuși nu mă pregătise să fiu chiar atît de cîinos. Fără Dinu alături, aș fi aruncat pușca. Așa, n-o făceam din vanitate și căutam tot felul de argumente ca să-mi țin nervii în frîu. Îmi ziceam că singura deosebire față de alte vînători era că, acolo, animalul nu putea fugi. Era de ajuns atît ca un sport să devină o mîrșăvie? Dreaptă ar fi numai vînătoarea în care omul ar vîna cu mîinile, dar cine mai vînează așa? Deodată, am auzit un zgomot. M-am întors. Palid, înspăimîntător de palid, Dinu voma. Am pri-ceput într-o clipă că-și impusese să pară un vînător cu experiență și crezuse că va reuși. Se ținuse tare pînă atunci, dar cedase..

— N-am dormit azi noapte din pricina astmului, s-a scuzat el, jenat, cînd și-a mai revenit. De ce țin oare oamenii să se dezvinovățească pentru faptul că nu sînt destul de ticăloși? Mîntea, evident. După care, ca să se liniștească, s-a culcat pe iarbă, privind cerul fără să mai zică nimic.

Pățania lui Dinu a avut un efect ciudat asupra mea; mi-a insuflat o vitejie dementă. Vroiam acum să-i dovedesc că eu eram clădit dintr-o altă fibră. M-am întors spre mlaștină. Cerbii ridicau disperați boturile în sus ca să respire și se zbăteau ca să iasă la suprafață. Noroiul nu ierta, urca mereu, le prindea treptat nările, asfixiindu-i. Am dus

pușca la ochi și am tras. Apoi am țintit și celălalt cerb, grăbit; agonia lui îmi făcea rău.

Între timp, pescarii ieșiseră în marginea cătunului și, nemișcați, înghesuți unul în altul, urmăriseră toată scena. După ce-au auzit împușcăturile, s-au întors la fel de tăcuți să bea ce mai rămăsese pe fundul ceștilor de cafea.

M-am trântit lângă Dinu pe iarbă. Simțeam nevoia să mă descarc într-un fel de surescitare și am izbucnit cu o veselie forțată:

— În fond, dragă Dinule, o vînătoare ca asta e o imagine destul de exactă a vieții, nu crezi? Unii, norocoși, stau pe marginea mlaștinei cu pușca la ochi sau privind. Alții, cei fără noroc, se trezesc azvîrliți în mlaștină și acolo așteaptă îngroziți să le intre noroiul în gură ori să pice glonte care să-i scape de asta. Și de ce să ne mințim? Cine e aiuritul care să se dorească vînat, nu vînător?... Dinu tăcea. Dar, spune-mi, l-am întrebat, de ce mai ții puștile în cătun?

— Împușc ciori, mi-a zis el, ridicîndu-se brusc. Hai să mergem.

La întoarcere, am trecut prin dreptul cafenelei fără să ne mai oprim acolo. Cînd am ajuns la baltă și ne-am suit în barcă, soarele cobora și însîngera apa neagră. Nu se auzea decît zgomotul vîslelor. La un moment dat l-am întrebat pe Dinu ce credea despre mine.

— Nu înțeleg, făcu el.

— Crezi că sînt anormal?

A rîs atunci.

— Nu, deloc. Eu sînt anormal.

În noaptea aceea, am avut niște vise urîte care m-au trezit de două ori din somn. Se făcea că Dinu mă hăituisese pe mine, silindu-mă să intru în mlaștină. Că eu eram vînatul, iar el vînătorul. Ridica pușca, mă ochea, ducea degetul pe trăgaci, mi se usca limba în gură și așteptam să mor din clipă în clipă. Apoi, izbucnea într-un hohot de rîs și lăsa pușca jos. Nu se hotăra să mă omoare. Am încercat să ies, dar n-am reușit decît să mă afund și mai rău și atunci am strigat după ajutor. Strigătul m-a trezit. Era noapte neagră, de-afară nu se auzea decît vuietul mării, stins, ritmic, legănător și am readormit și m-am visat din nou în cătun. Atrăgeam în mlaștină femeile după ce mă culcam cu ele, dar la un moment dat pescarii s-au întrebat de ce dispăreau văduvele care plecau cu mine și, pentru că tăceam, s-au hotărît să-mi smulgă limba. Atunci am strigat din nou după ajutor.

5

Aici, dacă aș striga "ajutor", n-aș face decît să mă dau de gol. Sau, dacă nu e nimeni, cine să-mi sară în ajutor? Guzganii? Ei, da, ei îmi fac educația mereu, cu excepția orelor în care dorm. Se opresc tot timpul să se uite la mine. Parcă îmi spun: "Daniel Petric, ești de-al nostru. Nu vrei să ne fii profet? Ai putea atunci să vorbești nu numai în numele tău. Doar știi că podul acesta e domeniul nostru". "Nu vreau", mă pomenesc murmurînd. Ei mă privesc cu reproș. "Ești un egoist și acum, Daniel Petric. Nu poți să îmbrățișezi o cauză care să depășească umbra ta".

Ne temem unii de alții. Mă simt, deci, ca între oameni. Cu deosebirea că eu mă mărturisesc în timp ce dinții guzganilor lucesc în ungherele mai întunecoase ale podului fără să știu de ce. Noroc că nu mi-am pierdut cu totul curajul de a nu mă ascunde după cuvinte sau de a mă ascunde atît de mult încît e, oricum, inutil. Îmi aduc aminte una din serile în care am discutat cu Dinu despre ratare. Nu aprinsesem lumina în cameră, deoarece ne plăcea să observăm în ceața amurgului cum marea se colora în albastru sîngeriu înainte de a se cufunda în noapte. De-afară, venea miros de alge putrede. Tăceam amîndoi, ascultînd zgomotul valurilor și privind dunele de marmură care ardeau rece pe țarm chiar în dreptul ferestrei mele. Dinu se afla după una din crizele lui de astm, era deprimat, îmi mărturisise că nu realizase nici unul din visurile lui de tinerețe și m-am aprins:

— Ascultă, Dinule, ce înseamnă a te realiza? A-ți închide destinul. Ca pe un cerc. Ești realizat, cu alte cuvinte poți să mori. Ai ajuns pe culme, ai cîștigat o bătălie. Și ce faci după asta? Te culci cumva pe laurii cucerii pînă ce ei putrezesc sub tine? Sau te sinucizi și lași cu limbă de moarte să ți se pună pe mormînt acești lauri? Pe cînd eșecul, domnule, eșecul e cu totul altceva. El te obligă să speri, să mergi mai departe, s-o iei de la capăt, să încerci din nou, strîngînd pumnii. Eșecul e un sfîrșit numai pentru cei care n-au vlagă în ei. Pe mine, află, mă ambiționează să fac ceea ce n-am reușit să fac... Am izbucnit în rîs: Eu nu mă tem, dacă vrei să știi, decît de momentul cînd mă voi realiza. Și pe care, din fericire, n-am cum să-l ating. Cimitirul de marmură nu va fi nici odată o operă desăvîrșită. Vrînd, nevrînd, o voi lăsa neterminată, fiindcă într-o zi voi muri și altcineva va trebui să facă piatra mea funerară și mormintele celor care vor muri după mine. Cum s-ar zice, sculptorul a murit, opera lui continuă.

Poate și credeam în ceea ce ziceam. Dar acum? Ascult vîntul care se întetește uneori. Printre scînduri, nu văd nici o stea. Sper că din pricina norilor. Simt, se apropie, totuși, nu mai poate să întîrzie prea mult. Încă o noapte, două, trei, cîte? La gîndul acesta, îmi vine să fac un pas de dans și să caut pe aici prin pod o oglindă... Dar nu, nu

doresc să știu cum mai arăt. Nu m-am ras dinaintea incendiului, firele de păr din barbă încă miros a ars, iar faptul că am dormit atât de puțin a lăsat, probabil, urme. Bănuiesc că am ochii injectați. Mai e și febra care îmi dă amețeli. Și apoi nu m-aș putea privi într-o singură oglindă, după ce m-am văzut în mii de imagini, într-o sală căptușită peste tot cu oglinzi. Dealtfel, mi-e de ajuns să privesc în dezordinea vieții mele ca să aflu tot ce mă interesează.

În seara dinaintea plecării la azil, m-am dus în două locuri. Mai întâi, pe platoul unde fusese instalat circul ale cărui animale sălbatice visasem să le eliberez. Terenul era gol. Circul plecase de mult. Pe locul arenei creștea iarbă. M-am înduioșat amintindu-mi cu câtă convingere și cu câtă simplitate îmi pusesem în mintea mea de copil problema libertății: viața în cușcă sau viața în afara cuștii. Nu-mi ținusem promisiunea. Leii, tigrii, panterele aveau să moară de bătrânețe în cuști; nu le deschisese drumul spre pădure. În schimb, aveam impresia că scăpăm eu de o cușcă. Trăiam pe atunci, și mai târziu la fel — voi mai vorbi despre asta — cu ideea fixă că nu trebuia să mă leg de nimic, să mă atașez de nimic, pentru a fi liber. Îmi spuneam că orice devotament, orice fidelitate, m-ar dresa, m-ar înlănțui. I-aș fi râs în nas celui care mi-ar fi zis că numai legat de cineva, de ceva, poți să fii cu adevărat liber și că eu însumi voi ajunge într-o zi la această concluzie... Apoi m-am dus la cimitir. Vroiam să îngenunchez la mormântul mamei, dar, ridicându-mă, nu m-am putut opri să nu mă uit la chipul de porțelan al fratelui meu. Spre surprinderea mea, am simțit că nu mai eram pornit contra lui Dinu. Timpul ștersese gelozia care îmi înveninase anii copilăriei, așa cura ploile șterseseră literele de pe crucea de marmură neagră. A fost prima oară când m-am întrebat dacă nu cumva destinul face numai ceea ce trebuie să facă. Adică să execute ordinele pe care i le dau caracterele noastre. Am uitat însă destul de repede acest gând.

Dar nu cumva încep să mă justific? Când te aperi, te micșorezi. Pentru asta nu merită să "miști nici un deget. Destui se apără, se dezvinovățesc de dimineața până seara, își plîng de milă, încît te întrebi, dacă toți se dezvinovățesc unde dracul sînt vinovații? nu țin să le sporesc numărul, ratînd astfel și ultima mea șansă de a ieși din mediocritate. Odată, i-am spus lui Dinu că Dumnezeu nu e inocent față de mine și că nici la Judecata de Apoi nu mă voi prezenta decît dacă victimele vor lua loc, în sfîrșit, pe scaunele judecătorilor; și dacă n-o să fie niciodată o asemenea judecată înseamnă că voi rămîne în veci neiertat. El a zîmbit, convins că bravam după obiceiul meu. Tocmai murise Prințul, luîndu-și zborul spre strămoșii lui. "N-a fost o moarte normală" a zis Dinu. "Sigur că n-a fost", l-am aprobat imediat, grăbindu-mă să-i demonstrez că moartea normală e cea mai scandalosă; ea nu depinde de noi niciodată și uneori e ultimul număr de dresaj. Destinul ne urmărește ironic cum bîjbîim între scuze, cerșind o amîinare, apoi alta, din ce în ce mai înfricoșăți, pînă ce, brusc, se plictisește, devine nerăbdător, se încruntă și poruncește, "acum, salt!", și cu un suspin intrăm în neant. Nu cred că l-am convins, dar eu mă înflăcărasem, poate fiindcă pe atunci îmi era mai simplu să vorbesc despre asemenea lucruri întrucît le înțelegeam mai puțin. Acum... dar, vorba Călugărului, fiecare își face Dumnezeu din ce poate. Din talaș, din catifea sau din tăcere. Eu mi-l fac din ideea că în orice eșec mai e ceva important de făcut: să-l povestești; și că în orice înfrîngere se mai poate obține o victorie: s-o privești în față. E mai bine așa, asta îmi amintește de Prințul care a stat în colivia lui, a cîntat, a ciripit, pînă ce s-a dezlănțuit furtuna. Ars de viață pînă la os, mai am îndrăzneala să nu maimuțăresc o înțelepciune lașă care să mă transforme din pilot de furtună în guzgan și rîd de teama mea; cum am râs totdeauna cînd mi-a fost frică.

6

Întrucît nu mă socoteam vinovat în nici un fel de moartea Emiliei, am crezut că-mi pot bate joc de anchetă. De fapt, nu-mi dădeam seama de gravitatea situației. Judecam totul cu o ușurință care m-a costat. În loc să-mi angajez un avocat care să risipească învinuirile ce mi se aduceau, am preferat să adopt o atitudine sfidătoare, încredințat că pînă la urmă trebuiau să mă lase în pace și chiar să-și ceară scuze pentru că îndrăzniseră să mă bănuiască. Pe mărturia mincinoasă a unui chelner gelos, care mai era și cartofor pe deasupra, nu poți să azvîrli un om la pușcărie, îmi ziceam eu. Uitasem că dreptatea este împărțită de oameni și că oamenii au slăbiciunile, vanitățile lor. Dacă-i înfrunți, dacă-i jignești, dacă-i silești să-ți poarte pică, te pot face să regreti. Am râs cînd am aflat capetele de acuzare și pe măsură ce creștea insolența mea, creștea și zelul anchetatorilor mei. Le-am explicat pe un ton care i-a scos din sările că sinuciderea este o problemă care ține de libertatea individuală și că n-aveau nici ei dreptul să se amestece în ea și nici eu nu țineam să mă amestec. Singura atitudine cuviincioasă era s-o lăsăm pe Emilia să doarmă moartea pe care și-o dorise. Și am refuzat să dau orice lămurire, care să spulbere născocirile chelnerului pe seama mea. Mi se părea absurd să mă justific pentru ceva ce nu făcusem.

Cînd am văzut că lucrurile luau o întorsătură amenințătoare și m-am speriat puțin, m-am hotărît să-i scriu tatei. Era singurul om la care puteam apela. M-am chinuit două nopți să compun o scrisoare în care să nu mă umilesc prea mult. L-am descris pe larg ce

se întâmplase, fără să mă cruț și fără să-l cruț nici pe el, întrucât datorită lui, îi reaminteam asta, ajunseseam să-mi petrec anii cei mai frumoși prin școli de corecție și spitale. Crezuse că astfel mă voi domestici? Se înșelase. Îi ceream scuze că-i provocam această nouă dezamăgire. Ferindu-mă de lacrimi, i-am arătat că devenisem totuși mai lucid. Și, ca dovadă, mi-am înșirat eșecurile. Chiar și succesul de a pătrunde la Belle Arte mi se părea un eșec; datorită lui ratasem șansa de a mă apuca de o meserie pentru care aș fi avut înclinații. Apoi felul cum mă înșurasem. Sau bețiile. Totul era singurătate, minciună, tiflă stupidă. Singurul înșelat eram eu. Simțeam că viața mă trăgea la fund, vroiam să mă smulg și încheiam rugîndu-l să mă ajute.

Dacă tata m-ar fi crezut atunci, cine știe?, viața mea ar fi luat, poate, alt curs. Dar, influențat probabil și de Luchi, tata se plictisise să mai spere ceva în legătură cu mine. Nu-l mai interesam sau era scîrbit de purtările mele. Drept care mi-a trimis cîteva rînduri reci prin care îmi comunica, altă lovitură, că fusesem primit la Belle Arte datorită influenței lui. Acum nu mai era dispus să facă nimic pentru mine. Dealtfel, era ocupat. Mă anunța că tocmai cucerise un premiu internațional. Răspunsul tatei m-a jignit de moarte. Pînă atunci, trăisem cu sentimentul că-l urîsem fiindcă nu mă lăsase să-l iubesc și că el însuși m-ar fi iubit, ca pe Dinu, dacă aș fi fost un băiat cuminte ca fratele meu. Viața îmi arăta brutal că mă amăgisem. În realitate, nici nu-i păsa de mine. M-am blestemat pentru slăbiciunea care mă împinsese să-i scriu și am renunțat cu totul să mă apăr. Mai mult, am declarat la anchetă că mă socoteam un gunoi al societății, că acceptam orice concluzii doreau să-mi pună în cîrcă, deoarece și silnică autoritatea tot autoritate rămîne. Din nefericire, aceste vorbe au fost interpretate ca o sfidare.

La proces, am avut surpriza să-l descopăr pe tata în asistență. Numai că în loc să-mi mai fie de ajutor, prezența lui mi-a înrăutățit încă și mai mult situația, și așa destul de proastă. Aproape am uitat de ce mă aflam în boxă; nu mă mai interesa decît să-l impresionez pe el și mi-am încordat voința și mușchii într-o luptă pe care judecătorul, un tip chel și cu aer de copil bosumflat, nici n-o bănuia. Tăceam cînd mi se puneau întrebări și pentru nimic în lume nu m-aș fi dezvinovățit; ar fi însemnat să-i fac tatei pe plac. Din pricina asta, judecătorul devenea din ce în ce mai pornit, mai nervos, reușind din ce în ce mai greu să-și ascundă enervarea. Habar n-avea că în sala procesului el nu era decît un simplu martor, că adevăratul proces se judeca în tăcere între mine și tata, și interpreta tăcerea mea ca un afront personal. Dar chiar dacă aș fi știut că încăpățînarea mea mă ducea la ștreang, tot n-aș fi izbutit să vorbesc. Mi-am strivit un deget de marginea scaunului, ca să mă doară și să nu mai fiu atent decît la durerea mea, tăcînd în continuare, fără să contest nici una din ipotezele care mă afundau din ce în ce mai mult în gravitatea faptelor respective. Cu mîinile încheștate pe genunchi, cu capul sus, privind fără să văd pe nimeni în afară de tata, am rezistat la toate întrebările și la toate bănuielele. Nici un moment în timpul procesului nu mi-am încovoiat umerii. Căpătasem o monstruoasă stăpînire care mă condamna fără scăpare, dar de care eram din ce în ce mai mîndru. Era cea mai mare biruință a mea. O biruință chiar mai mare decît intrarea la Belle Arte. N-am protestat nici cînd chelnerul a venit la bară și m-a acuzat spunînd minciuni pe seama mea. Din cînd în cînd mă întorceam spre tata care mă privea furios, poruncindu-mi din priviri să ies din mușenie, să mă apăr.

Procesul acela s-a transformat pentru mine într-o sărbătoare. Nici măcar în clipa cînd a fost pronunțată sentința, nu m-am cutremurat. Patru ani de închisoare! Patru ani pentru nevinovăție. Dar i-am zîmbit judecătorului aprobator. Îl țin minte perfect. Își ștergea chelia transpirată cu o batistă mare, cadrilată, și ar fi avut chef să mai adauge ceva la pedeapsă. Dar sentința era dată, nu mai putea reveni. A izbit cu ciocănelul. În masă și a evacuat sala, în vreme ce tata mă privea consternat. Nu pricepea victoria mea, era limpede. Abia cînd am fost scos din sală și dus în celulă, m-am frînt, m-am trîntit pe patul mizerabil și îngust și am început să plîng ca un copil. Ajunseseam la capătul puterilor. Întreaga mea energie se epuizase în concentrarea nervoasă de la proces. Eram slab, domesticit de suferință, dar nu mă vedea nimeni.

La închisoare, am încercat în toate felurile să-mi îndulcesc cît de cît viața. Mă străduiam din răzputeri să nu iau în tragic ceea ce mi se întîmplase. Patru ani mi se păreau un abces. Încercam, mai ales, să uit că dintre toate cuștile prin care trecusem aceea era cea mai asemănătoare cu ce văzusem la circ. Gardienii semănau cu îngrijitorii, iar noi semănam cu animalele captive. O vreme, însă, toate străduințele mele s-au soldat cu eșecuri. Deținuții aveau parcă o pasiune specială să facă ultimilor sosiți o impresie cît mai proastă. Cel cu care mă nimerisem în celulă reușise, printr-un miracol, să ascundă de gardieni trei bucăți de sfoară. "Îți dau și ție una să te spînzuri, mi-a rînjit el. Mie îmi ajung două. Dacă o să ai ghinion și o să se rupă, să nu mă blestemi". Mi s-a făcut teamă de el și la prima ocazie l-am pîrît. Sforile au fost, bineînțeles, confiscate, iar eu mutat în altă celulă ca să nu devin obiectul răzbunării celui reclamat. Dar această întîmplare mi-a atras antipatia generală, și a deținuților și a gardienilor care se uitau în altă parte cînd cineva profita de înghesuială ca să-mi vîre cotul în burtă sau îmi puneă piedică și mă rostogoleam pe jos. N-am avut ce face și m-am întors la metoda prin care mă apărasem la spital. Am început să-i tratez pe gardieni ca pe niște oameni importanți și, cînd am avut prilejul, i-am arătat directorului închisorii un respect ieșit din comun, ceea ce i-a atras atenția asupra mea. L-am asigurat că eram fericit să petrec patru ani în preajma unui om de talia lui. Îmbujorîndu-se de plăcere de cîte ori îl linguseam, a

sfârșit prin a crede că era ceva de capul lui, cine rezistă la laude? și de câte ori intra în criză de încredere trimitea după mine. Asta mi-a adus cu timpul nu numai liniște ci și o situație de invidiat, căci puteam să-i strecor directorului orice adevăr sau minciună fără aerul că pîrăsc. Nimeni nu mai îndrăznește să se atingă de mine, ba, lucrurile au ajuns pînă acolo încît gardienii care vroiau să fie avansați veneau și-mi povesteau greutățile lor, necazurile, se plîngeau că nu le ajungea leafa, că aveau copii mulți. Unul, cam gîngav, mi-a promis chiar că mă ajută să evadesc dacă, mai întîi, îl sprijin eu să fie avansat, dar cum bănuiam în el un provocator, l-am poftit să nu mă împingă în păcat. Mai tîrziu mi-a părut rău. Directorul a ieșit la pensie și în locul lui a venit o brută căreia nu i-a plăcut mutra mea, deși am făcut eforturi disperate să-i intru în voie. De data aceasta a trebuit să-mi vîr bine în cap că și directorul și gardienii, care și-au schimbat dintr-o dată atitudinea față de mine, reprezentau în fața mea legea. Chiar cînd mă înjurau, mă înjurau în numele legii. Și tot în numele legii mă scuipau uneori ca să-mi arate că lor nu le păsa de ce credeam eu. Gîngavul mi-a cerut să-l salut cînd, în curte, urina pe un zid. În fața mea era legea care, într-o pauză, își făcea nevoile. Doar și ea trăiește, nu? Nu poate fi tot timpul severă și dichisită, mai are și ea nevoie să se destindă, ținea parcă să-mi demonstreze individul.

Cînd am părăsit închisoarea, nu știam de ce să mă apuc. Mai întîi am vrut să-mi practic meseria de sculptor.

Lumea n-o duce prea strălucit cu gustul și, din moment ce trecusem pe la Belle Arte, mulți puteau să-și închipuie că mă și pricep. Pe deasupra, puteam oricînd să pretind că nu eram înțeles. S-ar fi găsit naivi care să mă creadă, care să și cumpere cîteva din porcăriile mele, în speranța că odată și odată, cine știe, se va descoperi că am fost genial și atunci vor da lovitura cea mare. Dar spre deosebire de cei care se feresc să pună ordine în mediocritatea lor, eu mi-am dereticat-o, am scuturat-o de praf și am privit-o atent, chiar dacă am făcut asta cu silă. Încît mediocritatea mea semăna cu o cameră curată în care nu găseai nici un gunoi. Totul era de duzină, ieftin, descurajant; eram prea conștient de asta ca să devin un impostor oarecare. Mi-am amintit fraza chicotită de Emilia: "Nu-i nimic, ai să faci tu o sculptură mare, dacă o să ai energia necesară". Nu, nu aveam această energie. M-am dus să-l rog pe meșterul cioplitor de cruci să mă primească înapoi. Am rămas mirat găsind poarta încuiată; meșterul n-o încuia niciodată, ca să nu-și alunge clienții grăbiți. Am bătut pînă a venit o femeie în vîrstă care șchiopăta foarte tare. O mai văzusem pe-acolo, dar foarte rar. Era mama lui. Mi-a explicat că meșterul murise, răpus de boala lui de plămîni. "Și atelierul?" am întrebat. "Ce-i cu atelierul?" zise femeia cu voce moale, obosită. "Cine cioplește crucile acum?" Ea își șterse o lacrimă cu dosul palmei, înainte de a-mi răspunde: "Nimeni". Și adăugă pe același ton, aproape indiferent: "Dacă vrei să faci cruci din marmura care se mai găsește aici, te las". Era o idee. Oricum, nu aveam alta mai bună. Am intrat în curte și m-am uitat la proviziile de piatră. Nu erau prea mari, dar ajungeau pentru vreo două luni. Pînă trecea iarna. M-am apucat de lucru chiar de a doua zi.

Într-o seară, în iarna aceea, m-am pomenit cu un vizitator ciudat. A intrat în casă, și-a scuturat zăpada de pe căciula cu clape și de pe mantaua de postav vechi, cerîndu-mi permisiunea să se așeze pe un scaun chiar înainte de a-mi spune ce dorea de la mine. Avea ochii arși de febră și obrazul neras. Îmi părea cumva cunoscut, dar cu greu mi-am reamintit de unde. Stătuse cu mine la spital în aceeași cameră, ultima oară, și-mi luase adresa atunci. M-am uitat la el amuzat. Era un tip de modă veche, foarte ceremonios în gesturi și în vorbe. Venise să-mi spună despre un azil de bătrîni, aflat, zicea el, undeva pe un țărm cu admirabile stînci de marmură, întrebîndu-mă dacă n-aveam chef să merg acolo. Firește, nu în calitate de pensionar al azilului. "Vai, domnule sculptor, credeți că-mi arde de glumă? se scuzase el pentru posibila neînțelegere. Dumneavoastră sînteți încă tînăr. Dar administratorul e un om umblat, a vînturat lumea și are o slăbiciune pentru artă. Și, cum ar vrea să facă ceva pentru bieții bătrîni care se prăpădesc, s-a gîndit să profite de existența acelor stînci și să creeze un cimitir unic. Fiecare bătrîn decedat ar fi înmormîntat lîngă o stîncă pe care ar urma să fie sculptat profilul răposatului. În felul acesta, sărmanii bătrîni ar intra din viața lor pustie și plină de decepții direct în eternitate. Cu siguranță că o asemenea perspectivă le-ar îndulci ultimii ani de existență. Ar fi o operă în același timp filantropică și durabilă. Ce-și poate dori mai mult un artist?" Înșira toate motivele care ar fi putut să mă convingă. Aveam, totodată, posibilitatea să mă odihnesc, să mă bucur de soare, de apa mării. Cum tăceam, el s-a ridicat stînjenit de pe scaun. "Nu vă tentează oferta? Păcat. Mare păcat. Oricum, poate vă mai gîndiți. Eu vă las adresa pentru cazul că vă schimbați părerea".

A fost o iarnă foarte friguroasă. N-au căzut zăpezi mari, dar frigul, sticlos și demoralizant, nu mă slăbea nici o clipă. Îmbrăcat cu două perechi de ciorapi groși, cu două pulovere, tropăiam în atelierul cu cruci de marmură. Trebuia să-mi frec mereu mîinile care-mi înghețau pe daltă. Acasă, pereții, patul, scaunele, toate erau reci. Pînă am cumpărat niște lemne am crezut că înnebunesc. Îmi blestemam zilele. Și nici atunci nu s-a schimbat mare lucru. În lipsa mea, aerul redevenea ca de peșteră încît seara îmi era groază să mă apropiu de casă. Umblam pe străzi și visam la plăji cu nisipul dogoritor. Nu-mi mai suportam nici trecutul cu care trebuia să împart mereu mîncarea și să dorm în același pat, într-atît mă loveam întruna de el. Dar lumea are prostul obicei să nu te lase să uiți exact ceea ce ai vrea să uiți; încît îmi aminteam mereu școala de

corecție, spitalul, noaptea când dormisem în cușca de la circ, moartea Emiliei, anii de pușcărie...

Într-o zi m-am dus să-l caut pe tata. Luchi nu mi-a dat voie să-l văd decât în fugă, motivând că era bolnav și că o ceartă cu mine îi putea fi fatală. Ca să fie mai sigură și-a tras și ea un scaun, să asiste la discuție. Tata avea ochii prinși de cataractă și nu mai picta de un an. Doctorul nu-i mai dădea voie să fumeze din cauza unei boli de circulație, dar am mirosit că fuma pe ascuns. A dus mâna la buzunar, probabil ca să scoată o țigară, dar s-a oprit la jumătatea gestului și s-a uitat rugător la Luchi. Ea i-a zis, hotărâtă, "nu, hodorogule, nu e voie", iar tata n-a îndrăznit să protesteze. Mi s-a făcut milă. Am vrut să-i întind eu o țigară, pe urmă am renunțat. Ar fi urmat o scenă neplăcută, de care preferam să mă scutesc. Nu țineam să-l văd cerșind permisiunea servitoarei încă o dată. În câțiva ani se prăbușise într-un mod incredibil. Devenise o ruină, nu mai avea nimic din prestața de odinioară. Îi căzuse și părul, gura i se strângea ca o pungă și slăbise. Nu m-a întrebat nimic, nici măcar cum o dusesem la închisoare; mi-am dat seama că boala, bătrînețea, egoismul său și Luchi înăbușiseră în el orice sentiment. Uitase pînă și supărările pe care i le pricinuisem. Venisem acolo cu gîndul să-i cer scuze că mă înverșunasem ca un prost la proces împotriva lui, dar n-am mai adus vorba despre asta. Omul din fața mea îmi era complet străin. Se părea că întrucît nu ne mai lega ura, nu ne mai lega nimic. Așa ne-am despărțit.

Închisoarea îmi schimbase numai în parte existența, însă îmi schimbase cu totul visele. Paradisul din somn se transformase în infern. Nu mai aveam vise frumoase, ca înainte, ci coșmaruri. Aproape mă temeam să mă culc. În felul acesta, nemaivînd nici un refugiu, viața mă lăsa singur cu existența mea adevărată pe care o vedeam, acum, pînă în cele mai mizerabile amănunte. M-a încercat chiar gîndul sinuciderii și dacă n-aș fi fost atît de laș în fața morții poate aș fi făcut-o; dar cu moartea n-am reușit niciodată să mă comport cum mă comportasem cu tata în copilărie; ea m-a paralizat, m-a înfricoșat, m-a redus la tăcere. Nu-mi mai rămînea decît să rup într-un fel cu trecutul, iar azilul despre care mi se vorbea mi se părea din ce în ce mai potrivit pentru asta, mai ales că marmura din atelierul bătrînei era pe sfîrșite.

Poate că fără o noapte anume nu m-aș fi hotărît totuși să plec. Și, Doamne, cîte s-au petrecut în noaptea aceea. M-am culcat devreme și l-am visat pe Bătrînul. De fapt, nu vedeam decît niște ochi mari, alburii și ironici. Auzeam vorbele pe care mi le spunea, fără să-i văd gura. "Domnule sculptor, te-am poftit să vii aici. Am nevoie de cineva care să cioplească pietre funerare în Stîncile de marmură. Îți ofer o șansă absolut unică pentru un artist mediocru. Poți să ajungi celebru fără nici un pic de talent. Nu vii?" Apoi strălucirea ironică a ochilor a înghețat și privirea a devenit încruntată. A urmat o tăcere lungă, în timpul căreia nu știam ce să fac. Deodată, Bătrînul a început să rîdă. Lung, în cascadă, înfricoșător.

M-am trezit speriat și n-am mai putut să readorm. Cum nu reușeam nici să citesc ceva fiindcă literele îmi jucau prin fața ochilor, m-am îmbrăcat și am ieșit să mă plimb prin oraș. Străzile erau pustii. Nici țipenie de om. În gară, a început să plouă, ciuruind întunericul ca pe o haină mîncată de molii. Mai exista încă zăpadă, dar iarna se apropia de sfîrșit. Un vînt rece și umed mătura peroanele, încolțindu-i pe cei câțiva călători rebegiți de frig și de nesomn. Pe lîngă noi a trecut un tren fără să ne avertizeze. Neatentă, o femeie a alunecat și trenul i-a smuls o parte din brațul drept. Nu pot să uit cum își privea femeia aceea, mută de disperare și de groază, bucata de braț care rămăsese între șine. Era uluită înainte de a începe să urle. După ce-au luat-o de-acolo, a apărut un nebun pe care niște vlăjgani, care-l urmăreau, l-au înhățat. Privindu-l, m-am gîndit că porcăria de soartă care ne joacă atîtea feste întrece uneori măsura. Ca să mă încălzesc puțin sau ca să uit de ploaie, de femeia mutilată și de nebunul dus cu forța, am intrat într-o bodegă împutită de lîngă gară, unde m-am îmbătat și m-am emoționat aflînd povestea unei fetișcane care strîngea paharele murdare și le spăla. Se mișca fără să vadă și fără să audă, făcîndu-și treaba în mod mecanic. Vecinul meu de masă mi-a șoptit, rîgîind, că fata își omorîse tatăl pentru că nu mai putuse îndura bătăile. Judecătorii au achitat-o, "dar viața, a chicotit vecinul meu de masă, e mai necruțătoare ca justiția; ea nu iartă". Nu mai suportam frigul, femeile mutilate, nebunii, pe vecinul care chicotea și am mai băut o sticlă după care m-am întors acasă. L-am visat din nou pe Bătrînul. Mi-a zis poruncitor: "Te aștept, domnule sculptor". Mă așteptam să adauge: "Nu mă sili să te aduc cu forța". Dar nu s-a mai auzit nici un cuvînt. Doar ochii mă fixau în continuare, reci, insuportabili. M-am gîndit că visul acela era de fapt un ordin căruia nu mă puteam sustrage.

În zilele următoare am pus în ordine lucrurile la care țineam, fotografiile mele din copilărie, printre care se rătăcise coronița de premiant a lui Dinu, și alte cîteva fleacuri pe care le-am strîns într-o ladă și le-am lăsat în grija bătrînei. I-am spus că plec pentru un timp. Nu m-a întrebat nici unde, nici cînd aveam de gînd să mă întorc, să-mi iau lucrurile care, din clipa aceea, nu m-au mai interesat. Din moment ce tot încercam o altă viață, n-avea rost să mă mai îngrijesc de resturile celeilalte. Omul trebuie să treacă uneori ca un lup prin frunze. Să nu lase urme. Prea multe urme încep să miroasă a trecut.

Nu-mi aduc aminte cum am plecat, în ce moment, și dacă măcar am încuiat ușa în urma mea. De fapt, de ce s-o fi încuiat? Hîrțiile pătate de muște și singurătatea plină de

7

Faptul că era o zi frumoasă, de început de primăvară, mi se părea de bun augur. Lîngă baltă am văzut mugurii plesnind pe crengile sălciilor. În jur, iarba se deștepta la viață. Eu însumi aveam sentimentul că reînviam. Mă trezeam dintr-un somn urît, ieșeam la soare dintr-o pivniță umedă, plină de șobolani, purificîndu-mă în lumina dulce a primăverii. Cînd cineva e bolnav și nu vrea să moară are trei lucruri de făcut; așa citisem undeva. Mai întîi să recunoască singur că e bolnav. Apoi să acționeze împotriva suferinței. Și, în sfîrșit, să meargă pînă la capătul tratamentului. Mă arătasem credincios acestor condiții, eram mulțumit de mine. Am avut o tresărire numai cînd am ajuns la clădirea azilului. O clădire destul de comună, cu un singur etaj, aproape pătrată, care avea însă, dacă te uitai mai bine, ceva de mînaștire sau de fortăreață în ciuda albului strident, zgomotos, al zidurilor; sau poate din pricina lui. Nici o podoabă în arhitectură. Ziduri drepte, rezistente și grosolane, ferestre zgîrcite, mici, și acoperișul de tablă vopsită în roșu putred. Cîteva trepte de piatră suiau spre singura intrare. La capătul lor, imediat la stînga, se afla ghereta portarului, din fața căreia pornea un coridor întunecos. O femeie tînără, înaltă, strînsă într-un halat alb, a trecut pe lîngă mine, lăsînd în urmă o dîră de parfum — țin minte asta fiindcă Laura avea parfumuri fine, curioase într-un azil — dar n-am apucat să-i văd fața. Cîțiva bătrîni se plimbau sau stăteau pe trepte la soare. Toți îmbrăcați în halate vișinii, uzate, decolorate de prea mult spălat. Un cîine, pripășit probabil, jigărit ca vai de el, alb și cu o pată neagră între urechi, moțăia lipit de trepte, scheunînd cînd îl lovea cineva cu piciorul. Nimeni nu se sinchisea de mine. Din ghereta lui, portarul arunca uneori cîte o vorbă celor care suiau sau coborau treptele. Glumea și izbucnea singur în rîs... M-am hotărît să mă duc mai întîi pe țărîm. Nu mai fusesem de multă vreme la mare, iar ziua era prea frumoasă ca să rezist dorinței de a-mi înmuia picioarele în apă și de a umbla puțin pe nisip. Mai purtam încă în mine frigul nopților în care, îmbrăcat cu puloverul peste pijama și cu două pături deasupra, nu izbuteam să mă încălzesc; contactul cu marea avea să mă spele, în sfîrșit, de el. Am pornit, deci, pe cărarea care făcea un mic ocol pînă la niște trepte măcinate de timp și după ce am străbătut o mică rîpă salbăcită și o văioagă presărată de cioturi negre, ca de oase carbonizate în lumină, m-am pomenit pe o mică plajă, mușcată de valuri și plină de pietre, situată chiar în dreptul azilului. Nu era încă vremea pentru baie. M-am descălțat, mi-am răcorit picioarele trude de drum, apoi m-am dezbrăcat de cămașă și m-am întins pe nisip, ceva mai departe de apă, ca să nu-mi ude pantalonii valurile care pătrundeau uneori peste o parte din mica plajă, spălînd pietrele sau, dimpotrivă, acoperindu-le cu ghemotocuri de alge; spectacol care se joacă zilnic pe toate țărîmurile din lume dar care atunci mă umplea de o încîntare copilărească; am luat chiar o scoică enormă, înlăuntrul căreia vuia stins marea și m-am jucat multă vreme depărtînd scoica și lipind-o apoi din nou de ureche, cum fac copiii. În cele din urmă, toropit de soare, am ațipit și m-am trezit seara. Abia atunci mi-am reamintit de Stîncile de marmură și m-am mirat că nu se vedeau nicăieri. Singurele stînci erau cele din apă, acoperite pe jumătate de licheni, negre și lucind de spuma care se scurgea de pe ele la fiecare val.

Prin ferăstruica gheretei sale, portarul m-a măsurat scurt din cap la picioare, m-a evaluat și probabil rezultatul nu mi-a fost foarte favorabil deoarece m-a poftit să nu-l tulbur. Era în miezul unei activități mult mai importante, pe care nu era dispus s-o întrerupă pentru mine; vîna muștele din gheretă, după o metodă, se părea, bine pusă la punct. Aștepta, răbdător, ca musca să se așeze undeva, după care o studia cîteva clipe atent. Ridica mîna încet, surîzînd mulțumit, concentrîndu-se, și, brusc, o lăsa să cadă cu toată puterea. Plictisit de întrebările mele care au dat cîtorva muște prilejul să scape, mi-a făcut semn să tac. O victimă se oprișe, obraznică, chiar pe hîrtia albă, prinsă în pioneze, de pe masa la care ședea. De data aceasta pregătirea loviturii a fost mai lungă; vroia să nu-i scape insecta, sfidătoare și neagră pe hîrtia imaculată. Mîna a coborît fulgerător, dar, din păcate pentru mine, lovitura a fost ratată. Cum eu am profitat de pauză ca să întreb din nou în ce fel puteam ajunge la administrație, portarul a închis, enervat, ferăstruica gheretei. Am început să fiu îngrijorat de perspectiva nopții. Din fericire, la următoarea tentativă omul a avut mai mult noroc; o pată de sînge a mînjit hîrtia. Victorios și mulțumit, portarul a deschis ferăstruica și mi-a făcut semn, binevoitor, că acum avea în sfîrșit timp pentru mine. Cînd i-am explicat însă ce căutam acolo, a rămas pe gînduri. M-a privit bănuitor, încruntîndu-și sprîncenele. Nu-l anunțase nimeni că vin.

— Stai aici, zise, și a intrat în clădire, de unde, după o vreme, s-a întors și mai încurcat. N-am găsit-o pe Moașa, nu pot să-ți dau drumul.

— Moașa? m-am mirat eu. Ce nevoie aveți de moașe aici? Nu e un azil de bătrîni?

— Nu e moașă, rîse portarul. Dar așa îi zice. Și ducîndu-și degetul la buze îmi dădu de înțeles că nu era cazul să mai pun și alte întrebări pe această temă. După cîteva

clipe de chibzuință, se hotărî să mă lase să-mi petrec noaptea în ghereta lui. Oricum, era ora ca el să se retragă. Poate că o să reușești totuși să dormi, mi-a zis, și a plecat încuind ușa de la care pornea coridorul.

În gheretă nu se găsea decât un scaun fără spătar. Cu capul sprijinit de masă, m-am chinuit toată noaptea încercînd în zadar să adorm. De aceea, a doua zi m-am grăbit să zic "da" cînd portarul m-a întrebat: "ai priceput cum se ajunge la administrație?" și am pornit-o pe coridoare, grăbit să rezolv cît mai repede formalitățile legate de sosirea mea și să mă lungesc pe un pat. Am rătăcit însă vreo oră fără să nimeresc birourile administrației, timp în care prin fața mea a defilat un șir nesfîrșit de uși vopsite în alb murdar, identice. Întîlneam bătrîni, înfășurați în halatele lor vișinii și uzate, îi rugam să mă lămurească încotro s-o apuc, unii îmi arătau direcția cu mîna, alții nu-mi răspundeau, și eram gata să revin la portar, să recunosc că nu mă descurcasem, cînd un infirmier lung și uscățiv, cu gîtul ca de lebădă și cu o gușă vizibilă, mi-a aruncat din mers: "Ține-te după mine". Însoțindu-i, am pătruns într-o altă aripă, la etaj, unde ușile erau vopsite în maron. Lunganul a deschis una dintre aceste uși și m-am pomenit într-o încăpere ticsită de hîrtoage, cu un miros insistent de praf stătut, cu o masă plină ea însăși de hîrtoage, din spatele cărora un ins pirpiriu și negricios și-a ațintit, de sub ochelari, privirea rece și interogativă spre mine. I-am explicat ce căutam acolo și deodată, ca prin farmec, individul a început să-mi surîdă, prietenos, dezvelindu-și dinții galbeni și cariați. M-a invitat să iau loc.

— A venit primăvara, mă anunță el pe un ton foarte intim, luînd un dosar gros, cu colțurile hărtănite, și pregătindu-se pentru o treabă probabil foarte importantă, căci obrazul îi radia de fericire. Și-a suflecăt mînele, s-a descheiat la cămașă, lăsînd să i se vadă părul galben-roșcat de pe piept, a luat de pe masă un toc, i-a examinat cu atenție penița, a încercat-o, i s-a părut că nu era de ajuns de ascuțită și a schimbat-o cu alta. În sfîrșit, cînd toate preparativele au fost îndeplinite, își fixă mai bine ochelarii pe nas, deschise dosarul cu grijă, întoarse cîteva foi, se opri, citi, răsfoi mai departe, citi din nou, pînă cînd găsi ceea ce căutase. Se concentără și tăie cu o linie groasă ceva, atent, de parcă tăia cu un cuțit, după care luă o sugativă, o apăsă pe locul cu pricina și așteptă cîteva clipe înainte de a se hotărî să-și admire opera. O mare cicatrice neagră, urîță, rămăsese acolo. Sub ea nu se mai vedea nimic. Arhivarul, căci individul nu putea fi altceva, își frecă mîinile mulțumit. Se ridică de la masă, își puse haina, adoptă o figură de funcționar corect, conștiincios, îmi spuse, aplecîndu-se, "Un moment, domnule, vă rog să fiți atît de bun să mă așteptați", porni spre ușa, se răzgîndi și se întoarse după cîteva pași ca să se aplece din nou spre mine. "Vă grăbiți cumva? Vai, cît de recunoscător vă sînt că-mi dați acest răgaz, domnule" și se îndreptă, de data aceasta mai hotărît, spre ușa; o deschise, inspectă din reflex împrejurimile și se prelinse pe coridor. Eram intrigat. Cînd Arhivarul se întoarse, îmi mulțumi încă o dată.

— Vă sînt recunoscător că m-ați așteptat, domnule...

— Sînt sculptor. Spuneți-mi Daniel.

— Da, domnule Daniel, vă rămîn îndatorat, obligat. Vă rog să fiți atît de bun și să-mi spuneți cu ce v-aș putea fi de folos.

I-am comunicat că vroiam să merg la administratorul azilului, care mă chemase acolo. Arhivarul rămase pe gînduri. Credeam că va lua de la capăt ritualul la care asistasem înainte, dar m-am înșelat. M-a rugat numai din nou să-l aștept și, zîmbindu-mi, dispăru pe ușa lăsîndu-mă iarăși singur în încăperea.

Spre deosebire de coridoarele întunecoase, camera în care mă aflam era inundată de soare. O lumină gălbuie, învechită, cădea peste mobile, atenuînd aspectul lor rudimentar, și pe hîrtoagele care asfixiau pur și simplu încăperea. Pe toți pereții, inclusiv între ferestre, de sus pînă jos erau îngrămădite, unele peste altele, vrafuri mari de registre și de hîrtii îngălbenite pe la colțuri. O clipă, din curiozitate, am avut intenția să mă scol de pe scaun, să controlez ce conțineau acele hîrtoage, dar m-am temut să nu fiu surprins de cineva în această postură neplăcută. Nu țineam să dau impresia unui ins care își vîră nasul în treburile ce nu-l privesc. Dealtfel, obosit cum eram și moleșit de lumina care invada încăperea, am ațipit. Cînd am deschis ochii, am observat că mă privea cineva. Era o femeie frumoasă în ciuda pistruiilor care îi umpleau obraji; ochii însă, aveau ceva neliniștitor, o fixitate anormală. Am bănuiră imediat că mă găsesc în fața unei nebune și, zăpăcit de această bănuială, am încercat să bîgui ceva, cînd a năvălit pe ușa o femeie grasă, corpulentă, cu părul puternic oxigenat care a strigat cu o voce autoritară, de hochmarschall: "Mefista, ce cauți aici?" Da, Mefista, de la Mefisto. E drept, un Mefisto feminin cu chip de înger, la care numai ochii sumbri te nelinișteau.

Femeia grasă, cu părul puternic oxigenat, era Moașa. Arhivarul stătea în spatele ei, respectuos și tăcut. Blondă, masivă, cu buzele violente rujate, ca niște lipitori roșii, cu sîinii mari, umflîndu-i provocator halatul, Moașa mă cîntărea fără menajamente din priviri. În mod ciudat, nu părea foarte încîntată de venirea mea. Nici nu m-a invitat să iau loc. Mi-a întins o cheie, explicîndu-mi pe același ton autoritar că urma să discutăm mai tîrziu. Pînă atunci puteam să-mi iau camera în primire și să îndeplinesc formalitățile de rigoare, prevăzute de protocolul azilului, împreună cu Arhivarul. După care Moașa m-a mai măturat o dată cu privirea, s-a întors și a ieșit pe ușa, lăsîndu-mă ușor nedumerit. Aveam sentimentul unui intrus, dar al unui intrus pe care Moașa nu-și îngăduia totuși să-l repeadă.

Arhivarul s-a așezat la locul lui, la masă, m-a poftit să stau și eu și, zîmbind tot timpul, m-a întrebat:

— Fumați, domnule sculptor?

Dintr-o cutie veche de bomboane mi-a întins o țigară, anunțându-mă că el se lăsase de fumat din pricina acceselor de tuse care îl chinuiau uneori noaptea.

— Mai e și praful de aici, îmi zise cu ochii la hârțoagele care tapisau pereții. Și ridică din umeri pentru a mă lămuri că n-avea ce face, trebuia să suporte praful din hîrtii ca pe o fatalitate. Scria o istorie a azilului.

— Ce fel de istorie? am întrebat politicos. Zîmbetul lui deveni atunci slugarnic și viclean. Mi-a explicat că toți cei care veneau acolo se vindeau de amărăciunile vechi și, cu timpul, chiar le uitau.

— Știți, aerul mării, apa, lumina fac să se șteargă trecutul. De aceea trebuie să mă grăbesc totdeauna. Și cum nu pricepeam la ce anume trebuia să se grăbească, m-a lămurit că lui îi revenea datoria ingrată de a consemna într-o istorie a azilului amintirile celor care soseau să locuiască acolo, ca să se poată face, eventual, mai târziu o comparație. V-aș fi recunoscător, prin urmare, dacă mi-ați povesti și dumneavoastră, scumpe domnule Daniel, mă îmbie curtenitor, deschizîndu-se din nou la cămașă, luînd tocul cu penița verificată și deschizînd dosarul la pagina unde făcuse mai devreme ștersătura.

— Acum? Chiar acum?

— De ce nu, scumpe domnule Daniel? zise Arhivarul. Mai târziu vă luați cu treburile, nu mai aveți vreme de mine... Apropo, ați văzut Stîncile de marmură?

— Nu încă.

— După ce terminăm, vă sugerez să faceți o plimbare pînă acolo. Vă garantez că n-ați mai întîlnit așa ceva.

Era atît de smerit că nu-l puteam refuza. Și, ca să fiu sincer, vroiam să scap cît mai repede de corvoada pe care o presupunea operația respectivă. Apoi, am început să-i vorbesc chiar cu plăcere, cu impresia că mă ușuram, debarasîndu-mă de trecutul meu ca de o haină uzată, și că într-o zi în locul amintirilor sîcîitoare va exista o mare și frumoasă pată albă pe care o vor spăla valurile și o va încălzi soarele. Cît am vorbit, nu știu. Tot ce-mi aduc aminte e acea senzație curioasă că-mi predam trecutul la arhivă, ca hainele într-un spital. Mai târziu, m-am întrebat dacă n-am visat cumva totul și m-am certat: trebuia să ceri un bon pentru amintirile lăsate la arhivă, Danie] Petric! așa n-ai nici o dovadă, iar memoria ta poate cloci în golul lăsat alte amintiri!... Poate chiar așa a fost, dar nu jur nimic... Cînd am isprăvit, Arhivarul m-a condus pînă la ușă. Nu mai contenea cu mulțumirile.

Camera ce-mi fusese repartizată era o încăpere îngustă, ceva mai mare decît celula pe care o avusesem la închisoare și, firește, mult mai potrivită pentru a găzdui un om. Un pat de fier, o masă, un scaun și un cuier cu picior, asta era toată mobila. Pereții erau vopsiți pînă la înălțimea unui om, în ulei, într-o nuanță albastrie și, în rest, văruiți. Spre bucuria mea, fereastra ocupa aproape o întreagă latură din acest patruleter, așa că lumina pătrundea din belșug.

Pe masă se aflau două farfurii cu mîncare și pîine. O mîncare fără gust, dar cum eram flămînd n-am făcut nazuri. M-am lungit apoi în pat și am adormit de cum am pus capul pe pernă.

Cînd m-am trezit, soarele nu mai bătea în geam. Era mult după-amiază. M-am așezat cu coatele pe pervazul ferestrei și priveam marea care se clătina luminoasă sub un cer indolent. Pescărușii țipau, fericiți sau cruzi, era greu de știut. Valurile spălau țărmul cu spuma lor albă. Era o zi splendidă, frumoasă ca un păcat. Dintr-odată, m-a copleșit o senzație plăcută și nouă pentru mine; memoria își pierduse parcă din greutate. Ah, binecuvîntată stare. Mă simțeam ca o pivniță goală din care au fost izgoniți șobolanii și n-a mai rămas decît, ici, colo, cîte o pînză de păianjen. Chiar lucrurile pe care mi le aminteam nu mai aveau greutate, nu mă mai apăsau, pluteau printr-un gol parcă.

În timp ce ascultam muzica dulce a acestui gol dinlăuntrul meu, a vîrît capul pe ușă un bătrîn. Mi-a venit să rîd deoarece avea ceva de molie imensă. A aruncat o privire speriată spre mine, a dat să plece, dar s-a răzgîndit. Stătea în ușă fără să spună nimic.

— Ce doriți? l-am întrebat.

Prinzînd curaj, omul s-a apropiat, lămurindu-mă cu ajutorul unui torent de vorbe care se revărsa continuu că auzise de venirea unui "sculptor". Sculptor, l-am corectat eu. Și se gîndise că fiind eu un oaspete de seamă, poate îl ajutam cu o vorbă bună pe lîngă Moașa.

— Știți cine-i Moașa, nu-i așa? mă chestionă. Am dat din cap. Ei bine, domnule sculptor, nu mai e de trăit aici, se porni el pe un ton plîngăreț, explicîndu-mi că avusese o colivie cu un canar. Asta era toată averea mea. Într-o noapte, Tuberculosul, care e rău, a adus o pisică în cameră și a deschis ușa coliviei. Bineînțeles, pisica mi-a mîncat canarul. Eu de abia ațipisem. Cînd m-am trezit, Tuberculosul se prefăcea că doarme, cu fața la perete, iar pisica se lîngea pe buze. M-am înfuriat, bineînțeles. Și m-am înfuriat atît de tare încît eu, care n-am omorît o muscă în viața mea, am omorît pisica. De-atunci mi se întîmplă să visez ba canarul meu mort, ba pisica și mă trezesc, bineînțeles. Ca să-l ascult pe Tuberculosul tușind. Eu cred că are plămîinii ciuruiți. Cum să dormi,

Doamne sfinte, când auzi pe cineva tușind încontinuu lângă tine? M-am dus de câteva ori la Moașa, s-o rog să-l mute în altă cameră. A clătinat din cap. Nu. Nu se poate. N-am reușit s-o înduplec nici cum. Și e o crimă ce face. De ce nu vrea?... Și dacă ar fi numai Tuberculosul, continuă după un oftat stăpînul canarului mîncat de pisică. Dar mai e unul, că sîntem trei în cameră. Cumsecade om celălalt, nu zic, dar, iertați-mă, urinează pe el. Nu se mai poate ține. Uneori, în timp ce vorbești cu el, îl vezi deodată că nu mai e atent, că rămîne pe gînduri, cu ochii duși, dar cînd cobori privirea descoperi că la picioarele lui se formează o mică băltoacă galbenă, care începe să miroasă urît. E poreclit din pricina asta, iertați-mă, pot să vă spun acest cuvînt rușinos? n-am vrut să vă supărați pe mine, de aceea vă întreb. "Pișorcea" îi zice, domnule sculptor. Chiar așa. Du-te dracului, îl mai certăm noi, măcar șterge porcăria aia de la picioarele tale, dacă nu te poți ține. Nu sta așa, că ne omoară mirosul. Și îi azvîrlim cîte o cîrpă murdară, că de-astea se găsesc, nu ducem lipsă. Dar el, săracul, din pricina ismenelor ude tot întîrzie să se aplece. Și-mi zice: Filipe, Filipe, nu strîmba din nas. Mai bine roagă-te să nu te lovească și pe tine boala. Pînă la urmă n-are ce face, se apleacă, șterge băltoaca, duce cîrpă la closet și se întoarce în cameră, culcîndu-se cu fața la perete ca să nu mai vadă mutrele noastre scîrbite.

Pe măsură ce-l ascultam, îmi reveneau în minte amănunte din noaptea cînd intrasem în bodega de lângă gară. Pivnița se umplea iarăși. Golul luminos dinlăuntrul meu crăpase și pătrundeau în el ape tulburi din trecut.

— Ieși afară! i-am strigat bătrînului cu canarul, iar el, îngrozit și surprins de reacția mea brutală, s-a grăbit să se strecoare pe ușă, închizînd-o cu grijă, ca să nu mă supere și mai rău.

Am pornit din nou spre administrație cu gîndul să cer o cameră mai ferită, unde să nu mai fiu la discreția bătrînilor pisălogi. Filip reușise să-mi strice ziua. Văzîndu-mă, Arhivarul a început să-și tot fixeze, încurcat, ochelarii pe nas. I-am spus ce se întîmplase. El dădu înțelegător din cap.

— Știți cum sînt bătrînii, mă consolă. Pe urmă, pe un ton îndatoritor, mă încredință că nu exista o cameră mai luminoasă, ceea ce mă determină să renunț la cererea mea. Ați văzut Stîncile? mă întrebă el ca să încheie discuția. Și mă lămuri că se găseau după un mic cot pe care-l făcea țarmul, la nord de azil.

Cum nu aveam ceva mai bun de făcut, m-am dus să le văd. Portarul m-a salutat ca pe o cunoștință veche, cu aerul "ei, ai văzut că te-ai descurcat?" după care și-a reluat obișnuita lui vînațoare de muște. Am coborît treptele, pătrunzînd într-o primăvară în care și marea și cerul străluceau de tinerețe. În spatele azilului, se întindea un teren uriaș plin cu bălării. Între el și mare se vedea cărarea ce ducea la baltă. Altă cărare cobora spre mica plajă unde stătusem cu o zi înainte și de unde clădirea azilului părea așezată la o răspîntie, între mare și cer; zidurile ei albe și acoperișul putred erau singurul accident de culoare în atîta albastru.

De fapt, marea semăna cu toate mările. Nici singurătatea de pe țarm nu era foarte deosebită de cea întîlnită pe alte țarmuri pustii. Vîntul sufla la fel, soarele răsărea din valuri, iar ploile (din fericire ploua rar) erau, ca pretutindeni la mare, plicticoase; întunecau orizontul și nu mai vedeai nimic dincolo de spuma albă a valurilor. Dar cum te apropiai de zona stîncilor de marmură, totul se schimba. Am avut un adevărat șoc cînd am dat cu ochii de ele.

Stîncile erau veritabile dune de marmură între care creșteau scaieți cu flori violete. Valurile azvîrleau pe ele stropi de apă care scînteiau, umezeau petele de licheni, ce semănau unor caracatițe verzi ieșite la soare, și spălau piatra făcînd-o să lucească, să ardă ca o flăcără curată, pe sute de metri. Dacă Dumnezeu s-a compromis în multe locuri plămădindu-și creația, trebuie să recunosc că acolo și-a dat măsura adevărată. Văzînd dunele de marmură inima mi-a bătut cu putere și mi s-a tăiat respirația. Fulgerau albe în lumină, deasupra ierburilor crescute pe peticele de pămînt dintre stînci. Păreau puse acolo anume ca să le aducă aminte bătrînilor că nu trăiau într-o lume oarecare, că nu trebuiau s-o judece după azilul lor mizerabil. Dincolo de zidurile între care Arhivarul strîngea hîrțoage pentru o istorie a tuturor ratărilor, lumea își striga, pe țarm, gloria și reproșurile. Voi sînteți vinovați dacă existența voastră nu e cum s-ar cuveni să fie, era avertismentul mut, permanent, al acelor stînci de marmură, singurul loc unde mi-a venit să plîng de evlavie. Căci era un spectacol în stare să amuțească pe oricine. Nu m-am săturat niciodată să admir dunele, îndeosebi la amiază cînd soarele făcea marmura să strălucească, aprinzînd ruguri albe prin iarbă; ruguri pe care stropii azvîrliți de valuri le ațîtau și pe care florile violete ale scaieților le împresurau ca o ofrandă. Dincolo de ele, spre capătul falezei, se sălbăticesc o plantație de smochini, cu trunchiurile noduroase și frunzele mari, alburii, acoperite de praf. Smochinii nu mai făceau fructe. Rămăseseră inutili printre cactuși enormi cărora le pria, se părea, uscăciunea țarmului, dar păleau în fața altarelor înalte de marmură pe care îți venea să îngenunchezi.

Michelangelo în persoană, dacă ar fi sosit într-o bună zi pe acel țarm, nu l-ar mai fi părăsit, cred; ar fi sculptat acolo toată viața, mulțumindu-se cu pîine și apă; și dintr-odată să mă trezesc eu față în față cu o asemenea șansă grandioasă! Așa ceva poate face fericit un om, dar poate și să-l descumpănească, să-l sperie. Marmura, cu rare vinișoare albastre prin ea, nu părea nici greu de lucrat. Priveam uimit, tulburat, vrăjit, și

a trebuit să-mi aduc aminte de ce mă aflam acolo ca să-mi revin, să-mi spun că n-avea rost să-mi fac prea multe scrupule; nu eram eu primul, nici ultimul impostor. Era o crimă ca un cârpaci să se atingă de acele stînci? Dar nu pentru o crimă venisem acolo? Vroiam să-miucid trecutul; să-l ucid amintire cu amintire, să-l transform într-un stîrv și să-l înmormîntez într-un cimitir de marmură. Fiecare piatră funerară putea să fie un prilej ca să-mi obțin definitiv acea memorie ușoară pe care o simțisem cîteva clipe, mai devreme, bătînd din aripi înlăuntrul meu, gata să zboare după ce se scuturase de mîl. După care aș fi plecat fără să-mi pese încotro din moment ce trecutul nu mai putea să mă stînjenească; aș fi plecat înainte de căderea serii, ca să nu vină ora strigoilor și nu m-aș mai fi întors niciodată pe acel țarm.

8

În cartierul în care m-am născut n-am avut prilejul să mă deprind să respect bătrînețea. Copiii cu care mă jucam eu printre pubelele rău mirositoare nu erau dispuși să fie moralizați. La școală nu învățam mare lucru, în schimb pe stradă se preda temeinic disprețul. Profesorii mei erau în același timp colegii mei. De aceea de cîte ori vreun bătrîn făcea greșeala să ne certe, era prompt răsplătit cu rîsete și insulte. Ne întreceam între noi în neobrazare și vorbe necuviincioase pe care aș roși să le rostesc astăzi, dar atunci mi se păreau cît se poate de normale în gura noastră. Cînd aveam ocazia, ne țineam după convoaiele funerare, fără să pricepem nimic din amărăciunea morții, numai ca să furăm florile de pe morminte. Rar, foarte rar, ne lăsam impresionați de vreun bătrîn și numai cînd îl vedeam disperat.

Exista, țin minte, un orb care trecea la ore fixe și totdeauna traversa strada în dreptul unui magazin de pălării. Adulmeca momentul cînd circulația slăbea; atunci ridica mîna stîngă pentru a atrage atenția mașinilor, în timp ce cu dreapta ținea bastonul care-i slujea de călăuză. Unul dintre noi, țișgănos și cu ciorapii mereu căzuți pe glezne, îi smulgea cîteodată bastonul, numai ca să ne distrăm pe seama bietului bătrîn care intra imediat în panică. Și multă vreme am rîs cu o bucurie neroadă, auzindu-l cum ne certa. Pînă într-o zi cînd bătrînul a împietrit între mașini și nu ne-a mai reproșat nimic. Atunci n-am mai rîs. L-am silit pe cel care luase bățul să i-l dea orbului înapoi și, pentru că n-a vrut, l-am bătut măr. A fost unul din puținele momente în care a învins în noi bunul simț, dar nici atunci n-am înțeles că bătrînețea e un destin pentru fiecare.

La azil, cei mai mulți bătrîni erau retrași, posaci, închirciți în lumea dinlăuntrul lor, cît de vie n-am cum să știu; din ea răzbăteau slabe pîlpîiri în afară. Pe aceștia îi vedeam mai rar, pe unii chiar foarte rar, tristețea fiind de obicei discretă, și n-aș putea spune mai nimic despre ei. Cînd încerc să le reconstitui figurile, abia reușesc să-mi amintesc cîte un amănunt: un tic, o privire, o voce. În rest, nu mai văd decît aceleași halate de un vișiniu spălăcit de care mă izbeam în fiecare zi. Am cunoscut mai bine numai un grup de bătrîni care, pe fundalul tăcerii celorlalți, umpleau scena cu bîrfelile și curiozitățile lor. Ei constituiau, ca să zic așa, viața vizibilă a celui mic univers. La ei mă gîndesc cînd spun "bătrînii". De regulă se strîngeau pe peluza din fața azilului și discutau, luau în răspăr totul. Marea aproape că n-o priveau. Nu mai aveau putere să facă baie, intrau doar lîngă țarm, asemenea copiilor, cînd era foarte cald, vara, și trăiau de prea mulți ani în orizontul îmbîcsit al azilului ca să mai aibă ochi pentru spectacolele grandioase ale naturii. Unii abia își țirau reumatismele pe coridoare, iar dacă rîdeau li se vedea gura știrbă. Singura răzbunare împotriva acestor nenorociri era plăcerea de a avea păreri despre orice sau de a asculta ce cleveau cei mai cîrcotași. Dacă li s-ar fi interzis asta, ce culoare ar mai fi avut viața? s-ar fi putut duce să se arunce de pe stînci, la capătul falezei, unde apa era adîncă și făcea vîrtejuri amețitoare. Privindu-i, nu mă puteam abține, recunosc, să nu fiu mulțumit că eram tînăr. Așa e omul; caută mereu să se consoleze și să-și dea curaj, cu ochii la defectele altora; e destul să-l vadă pe altul mai nenorocit decît este el însuși ca să spună că, totuși, viața n-a fost ingrată cu sine. Dar nu-i desconsideram pentru bătrînețea lor. Cu excepția Mopsului, la început mi-au fost chiar simpatici și mă distra să le ascult poveștile.

Domnul Andrei era dimineța vesel și sclipitor. După-amiaza începea să amuțească. "Nu sînt în formă după-amiaza, ne avertiza el glumind. Iar seara riscați să vă dezamăgesc". Cînd era singur, adora să-ți vorbească în șoaptă, după ce se uita în toate părțile și se convingea că nu se afla nimeni prin apropiere. Îți comunica atunci tot felul de lucruri delicate; că Moașa profita de situația ei după ce-și obținuse postul în cortul de tuareg al Bătrînului sau că Bătrînul ar fi trebuit să dea un exemplu convingător pentru ideile lui, să se sinucidă. Terminînd de șoptit, se mai asigura o dată că nu apăruse nimeni prin preajmă, apoi se uita fix în ochii tăi, triumfător, ca să citească în ei admirația pentru curajul lui de a vorbi despre asemenea lucruri. Fața lui caraghioasă, croită parcă din piele de șopîrlă care se încrețea toată la fiecare mișcare a buzelor, se liniștea pentru moment. Uneori, ca să-l zgîndăr, mă prefăceam: "Ești nemaipomenit, Domnule Andrei, de unde ai aflat-o și pe asta?" "Mă privește", se umfla el în pene. Dar erau și dăți cînd n-aveam răbdare. "Azi n-am timp, mă grăbesc". Atunci se uita la mine dezamăgit și revoltat, de parcă turnasem pe el o găleată cu apă rece. Își zicea probabil:

"Ia să-l mai dau dracului pe ăsta. Pe viitor n-o să-i mai spun nimic. Să moară prost". Dar nu rezista să mă lase să mor prost, căci Domnul Andrei era, în realitate, un adolescent bătrîn. A doua zi, dacă mă întâlnea, i se făcea din nou milă de mine și mă trăgea de o parte: "Ai auzit?" "Ce să aud?" Și totul se relua de la capăt. Îi plăcea mai ales să-l incit să-mi povestească și să-mi repovestească tinerețea lui petrecută cu nasul în vînt, după avioane, cînd din hîrtie de la saci de ciment și cu fîșii de lemn de plop își făcuse un planor și rugase pe cineva să-l tragă cu mașina pe cîmp. Din nefericire, la capătul cîmpului era o groapă mare, mașina a frînat și, înainte de a decola, planorul s-a zdrobit în iarbă. Dar ambițiosul candidat la zbor nu se lăsase. S-a ridicat din iarbă și s-a pus din nou pe treabă. Cerul îl aștepta. Trebuia să ajungă la întîlnire. Și a ajuns. A devenit pilot apreciat, cîștiga bine și avea succes la femei. "În fiecare seară era o problemă să aleg, se lăuda Domnul Andrei. Se înghesuiau ca fluturii în luminile avionului. Cîteodată mă vedeam silit să le jignesc. Eram obșit, a doua zi aveam o cursă grea, trebuia să mă odihnesc. Le spuneam din mers: «Fetițelor, astă seară băiatul se culcă devreme. Pe curînd. Vă pup pe toate»"... Totul a mers bine pînă cînd, într-o zi, Domnul Andrei a descoperit că și cerul e orgolios, nu se lasă sfidat mereu fără să se răzbune. Asta s-a întîmplat chiar la o demonstrație aviatică. Era timp ideal de zbor. Și-a arătat atunci întreaga măiestrie făcîndu-i pe spectatori să-și simtă inima în gît de emoție la fiecare looping. Cînd și-a terminat programul, s-a pregătit de aterizare. S-a mai uitat o dată la cer. Era limpede. Cerul nu-i previne pe aviatori cînd are de gînd să le joace o festă. A mai făcut un viraj și deodată a simțit că intervenise o neregulă. Nu știa ce anume, dar nu-i plăcea deloc bătaia motorului. Pentru prima dată i s-a făcut frică. A renunțat să mai încerce o aterizare și a sărit cu parașuta. Avionul s-a zdrobit sub ochii îngroziți ai spectatorilor, într-un nor imens de flăcări și fum. Pilotul a fost acuzat după aceea că și-a pierdut cumpătul, că a sacrificat un avion fără nici un motiv, că nu mai prezenta garanții, și s-a trezit concediat. Și-a văzut cariera compromisă- și tot atunci s-au stins și farurile seducției. Fluturii nu mai năvăleau spre lumina și mai ales spre banii Domnului Andrei. Eroul a descoperit altă față a vieții. Înainte avusese de toate. Succes. Bani. O casă frumoasă cu mobilă stil. Admiratoare. După aceea lucrurile s-au inversat. A pierdut casa, a rămas fără mobila stil, fără bani și în cele din urmă și fără admiratoare. Ele au plecat ultimele. În clipa cînd au văzut că nu mai era nimic de jumuit, s-au uitat de sus la Domnul Andrei și i-au aruncat niște măruntiș. "Na, să nu crapi". Și duse au fost. Numai singurătatea i-a rămas credincioasă. Ea nu i-a cerut nici bani, nici mobilă stil. A stat cu el și într-o magherniță. Ba, chiar se simțea mai în largul ei acolo. Și nu era nici măcar geloasă. Domnul Andrei păstra o icoană sub sticla căreia așezase nenumărate fotografii: el în centru și "fluturii" în jurul lui. Și de cîte ori privea pozele se înduioșa. Într-o noapte însă le-a scos de sub sticlă și le-a dat foc. Era un gest de recunoștință pentru singurătatea care îi era atît de credincioasă și care l-a urmat peste tot. "Ca o cățea", rîdea Domnul Andrei, încrețindu-și pielea de șopîrlă: "Poate că și acum dă tîrcoale pe undeva prin bălării. Dacă am nevoie pot s-o chem în ajutor. Uneori, noaptea, chiar mă simt ispitit s-o strig. Dar mă abțin. Mi-e frică să nu se îndrăgostească de Mopsul", adăugase în bătaie de joc, într-o zi, cînd rivalul său nu era de față.

Mopsul fusese în tinerețe, zicea, acrobat la circ. Trapezist. Și mărturisesc că am tresărit. Dacă tot se găsea un fost acrobat printre bătrîni, aș fi preferat să nu fie cel mai rău, cel mai cîrcotaș dintre ei. Fusese poreclit Mopsul din pricina nasului turtit (amintire a unei căzături) cu care mirosea scandalul de la o poștă și imediat își făcea apariția cu capul lui mare, acoperit de păr aspru, tuns scurt, cu ochii vicleni, inteligenți și șireți. Dar i se zicea și Ulise. După împrejurări. "Mopsule, iar m-ai scuipat", sărea cîte unul. Sau, "Ulise, ce părere ai?" Cam așa mergeau lucrurile. De fapt, numai împreună poreclele i se potriveau, fiindcă natura se distrase punînd o inteligență rece alături de un caracter infect. Între el și Domnul Andrei exista o rivalitate continuă și veche, fiecare vrînd să obțină supremația în cadrul grupului. Mopsul avea însă un defect, era știrb, doi dinți îi lipseau chiar în față și scuipa cînd vorbea. Asta îl împiedica să-l înlătore cu totul pe Domnul Andrei și, pe de altă parte, îl silea să se folosească de toate resursele inteligenței și răutății sale ca să micșoreze numărul celor care preferau să stea ceva mai departe de el din motive de igienă, ca să nu fie stropiți.

Drept să spun, m-a surprins cînd mi-a povestit din ce cauză părăsise circul: «Mă chemase directorul, își amintea el. Eram bolnav, aveam temperatură mare, amețeli, migrene, și anunșasem că nu puteam să-mi fac numărul în spectacolul de a doua zi. "Îmi pare rău, Ulise, pentru tine, mi-a zis directorul, dar trebuie să joci mîine seară". "Dar nu pot, domnule, sînt bolnav", am protestat. Fără nici un folos. Nici n-a vrut să audă. "Nu mă interesează. Avem oaspeți importanți. Nu-mi pot permite să scot din program tocmai un număr de senzație. Mai ales că, știi, nu vei avea plasă". "Cum adică?" am transpirat brusc. "Așa cum îți spun. Dacă nu prinzi trapezul, te-ai ras. Nu mai e nevoie să te vindecî. Și mi-a întors spatele. Am simțit că mi-a trecut temperatura, că nu mai aveam amețeli. Mă stăpînea numai frica. În seara următoare mi-am făcut numărul cu groaza în suflet. A fost un succes imens. A treia seară, a patra, a cincea, la fel. Îmi era continuu frică și nu mai aveam nici o migrenă. Pînă ce am început să mă obișnuiesc. Cînd mi-a trecut frica, a revenit boala. Am început să am migrene îngrozitoare și am fost nevoit să părăsesc circul». Am bănuț că Mopsul avea un calcul ascuns care-l determina să relateze o întîmplare nu tocmai avantajoasă — nu

era el omul care să recunoască sincer că-i fusese atât de frică — dar n-am izbutit să aflu nimic din ochii lui șireți. "Aici nu te mai doare capul?" l-am întrebat. A râs. "Nu, aici îmi e continuu frică". Mințea? N-am insistat deoarece a intervenit Călugărul: "Ați auzit? Îi e frică. Dumnezeu să-l binecuvânteze. Amin".

Domnul Andrei mi-a atras atenția să ascult ce cântece îngîna Călugărul cînd era beat. Erau melodii tărăgănate, în care te așteptai să fie invocat cerul, dar deodată descopereai, uimit, că fostul călugăr își amintea de o femeiușcă pe care o iubise. Cînd se trezea din beție, era cuprins de remușcări negre. Striga: "Sînt un gunoi, Doamne, un gunoi" și se lovea cu capul de podea. Se ruga lui Dumnezeu să-l ierte, bătea mătănii, apoi în disperarea pocăinței se îmbăta iar. Nimeni nu știa cum făcea rost de băutură, unde își ascundea sticlele și cum reușea să-i înșele pe cei care-i făceau percheziție și care nu izbuteau niciodată să găsească nimic. Îmbătîndu-se, plîngea și bolborosea "Doamne, iartă-mă", pentru ca, dintr-odată, să înceapă cu cântece deocheate. Se vorbea că din pricina asta fusese alungat din mînăstire. Purta un fular soios de lînă, de care nu se despărțea niciodată, nici vara, și se poreclise singur, în derîdere, "Cobaiul lui Dumnezeu." Dar nu era un șarlatan. Credea, din cîte mi-am dat seama, cu aceeași pasiune și în plăcerile lumești și în împărăția cerească și tocmai aceasta era drama lui, că nu putea împăca aceste pasiuni și nici nu era ipocrit ca să ascundă una din ele, pentru a părea fie depravat, fie sfînt. Nu, Călugărul se încapățîna să nu renunțe la nimic, justificîndu-se prin vorbele Sfîntului Augustin: "Iubește și fă ce vrei". Pretindea, dealtfel, la beție, cînd avea curajul să fie nerușinat, că lucrurile s-au încurcat în lume după apariția lui Dumnezeu. Pînă atunci, zicea el, totul fusese clar, nu existau nici păcat, nici iertare; exista doar nevoia de a ucide și de a iubi. Ceilalți se grăbeau să-l certe, "Du-te și te culcă, bețiv păcătos", deși în blasfemia Călugărului era și un sîmbure de adevăr, fiindcă, în istorie cel puțin, infernul a apărut numai după ce a fost trîmbițat paradisul. În schimb, îl ascultau cu plăcere de cîte ori avea mîncărime de limbă și își amintea de societatea secretă în care intrase după ce fusese izgonit de la mînăstire; un fel de sectă care își fixase drept țel de necrezut să se răzbune împotriva oamenilor de valoare care aveau proasta inspirație să ia în rîs prostia și pe imbecili.

Istoria acestui episod era piesa de rezistență a Călugărului. Și întotdeauna așteptam să văd împotriva cui se îndrepta nelipsita înțepătură finală. "Membrii de marcă ai sectei (Călugărul începea totdeauna pe un ton de cronicar imparțial) erau imbecili adevărați, necorciți cu vreun deștept și îi urau de moarte pe cei care își permiteau să rîdă de titlul lor de noblețe. Îi treceau pe listă și îi urmăreau pînă în pînzele albe. De aceea mi s-a făcut teamă să hrănesc prea mult purecii acolo. Fiindcă deștept poți să pari fără să fii, dar dacă nu ești un prost autentic te dai de gol. Scapi o vorbă mai ca lumea și ești pierdut. M-am prefăcut eu cît m-am prefăcut, însă imbecilii pur sînge au mirosul fin. Simt pînă la urmă cînd unul nu e din rasa lor. Mai venea cîte un deștept care făcea pe prostul, care nu avusese noroc în meseria lui și căuta să se chivernisească altfel. La început reușea să se descurce, să se piardă printre ceilalți. Dar a fi deștept într-o societate de proști e un defect pe care nu ți-l poți ascunde la nesfîrșit, într-o zi ceva te trădează. Un nimic și adevărul iese ca o pată de ulei la suprafață. Iar impostorii prinși de imbecili nu sînt iertați niciodată. Pe unul l-au aruncat cu capul în jos de pe un pod într-o noapte. Încît mi s-a făcut frică. Dacă mă prind aștia? mi-am zis. Fără să mă pretind prea deștept, nu eram chiar de-al lor. Ca să nu mă trezesc și eu azvîrlit de pe un pod, m-am gîndit că era mai bine s-o șterg. Mi-am luat tălpășița și m-am făcut vînzător de limonadă... (Aici intervenea o pauză. Era momentul critic, cînd Călugărul se pregătea să se întoarcă din poveste în realitatea imediată. Ceea ce se întîmpla în diverse feluri.) Dar, apropo, nu-mi aduc aminte să vă fi văzut și pe voi pe listele de suspecti. Figurau acolo oameni de toate profesiile. Și piloți și artiști și judecători integri. Și nu v-am văzut printre ei. Mai degrabă ați fi avut poate șanse să ajungeți la loc de cinste, dacă m-ați fi cunoscut pe mine, să vă inițiez. Tu, Dominic, ai fi beneficiat și de uniformă... Adică nu, am glumit. (Cînd Dominic înghițea în sec era semn de primejdie.) Ce, nu mai știi de glumă?" Trecutul lui Dominic era aproape legendar. Crescuse într-un bordel unde prostituatele se întreceau să-i dea bunătați sărmanului copil găsit sau născut pe ascuns de una din ele. Cu timpul se obișnuise să stea în salon unde veneau clienții și să caște gura la ce auzea. Uneori se juca ridicînd fustele uneia din multele sale mame adoptive. Celelalte rîdeau atunci de se prăpădeau: "Vai, ce drăgălaș e!". Apoi Dominic trecuse la fapte și mai îndrăznețe. Se furișa pe urma prostituatelor care își conduceau clienții în camere și se uita prin gaura cheii. Cînd a fost prins, s-a trezit mutat la poartă. Din ziua aceea, singura profesie pe care a practicat-o a fost aceea de portar. Mulți ani pázise cu statura lui impozantă ușa unui bar de noapte. Dansatoarele bete îl alintau zicîndu-i "dragul nostru idiot". Dar Dominic nu se supăra. Se apleca, le săruta mîna ceremonios, ca un general la un bal de la curte. Era mîndru de uniforma lui și avea ținută. Beneficia în plus de un pumn greu cu care doborîse, se zicea, mulți scandalagii recalcitranti, aruncați în stradă ca niște cîrpe. Odată a fost chiar pe punctul s-o pățească. Fusese prea convingător cu un bețiv gălăgios și îi spărsese timpanul. Noroc că a doua zi individul nu și-a mai adus aminte în ce împrejurări fusese lovit. Masiv, lat în umeri, cu un gît ca de taur, Dominic își purta și halatul de la azil ca pe vremuri uniforma cu fireturi; cu o ușor ridicolă importanță. Mopsul îi zicea în batjocură uneori "dragul nostru idiot", dar, bineînțeles, nu de față cu Dominic. "Are și acum mîna

grea, mi-a suflat Domnul Andrei, și când te apucă... Nu s-a dezbărat de asta și de un vechi tic profesional: să urmărești că face și acum cu ochiul tuturor femeilor pe care le întâlnește".

Același halat vișiniu, ars la spălat, părea o haină de doliu pe umerii lui Dodo, un fost pianist, cu degete încă frumoase și cu gene lungi, de femeie. Dodo era sfios, blând și ros de o tristețe tăcută. Se vorbea despre el că avusese un talent ieșit din comun. I se prevăzuse o carieră artistică strălucită. O decepție sentimentală însă, luată prea în serios, stricase totul. Tânărul pianist îndrăgostit a vrut mai întâi să se sinucidă. S-a hotărât apoi pentru o sinucidere ocolită: a sacrificat muzica. Mai târziu când s-a desmeticit, a fost prea târziu. N-a mai reușit decât să cînte într-un restaurant, pînă ce, într-o noapte, după un scandal, a fost dus într-un beci și bătut peste degete. Domnul Andrei avea însă altă versiune în privința lui Dodo. "Din păcate pentru el era un băiat cu trecere la femei. Asta i-a fost fatal. În loc să-și vadă de muzică, în loc să exerseze la pian, și-a folosit degetele ca să mîngie femeile. Era mai plăcut și mai simplu decât la pian. Când și-a dat seama cît timp a pierdut astfel, era prea târziu. Avea douăzeci și opt de ani și chiar în ziua respectivă, curat ghinion! sau semn al destinului! i-a căzut sub ochi o frază fatală. Fraza suna astfel: "Dacă n-ai reușit să devii celebru pînă la douăzeci și opt de ani trebuie să renunți la glorie". Bietul Dodo s-a consolat să rămîină cu femeile. Le-a iubit mai departe și a cîntat cu degetele pe carnea lor muzica dulce a dragostei, înăbușindu-și în această plăcere decepțiile pentru gloria pierdută. Pînă cînd femeile au luat-o, ca și în cazul meu, pe urma gloriei. L-au părăsit și ele. Atunci Dodo s-a angajat la un restaurant. Bietul Dodo. Ca un papagal..." De ce ca un papagal, n-am înțeles.

Anton fusese judecător. Cum auzea de o ceartă se și înființa. Punea întrebări, cerea lămuriri, vroia să-și formeze o părere. Îi plăcea să-și aducă aminte cîte fleacuri îi influențaseră altădată sentințele. "Cei din sală își închipuiau că verdictul meu era precis întemeiat pe paragrafe de legi totdeauna. Aș! Uneori culoarea ochilor acuzatului era mai importantă decât legea. Pe unul l-am condamnat mai aspru numai pentru că avea urdori la ochi și eu nu suportam asta. L-am dat un an de închisoare peste ce i se cuvenea. Dacă l-aș întâlni acum, i-aș cere iertare..." Și cufundat în amintiri, Anton ofta, regretînd, desigur, nu numai păcatele cu care se încercase, ci și posibilitatea, pierdută pentru totdeauna, de a le mai săvîrși; tinerețea însemna, vai, vremea cînd acuzații din boxă se uitau spre el ca o vită în pragul abatorului. În rest, era un om discret. Rar se plîngea de ceva; i se părea că ar fi dăunat prestigiului său. Cu profilul lui acvilin, de pasăre de pradă îmbătrînită, stătea de obicei lîngă Dodo și prefera, ca și el, să asculte.

Ehoan, ce nume mai era și ăsta? poate de aceea toți îl evitau și îi ziceau simplu Hingherul, alergase toată viața după cîini să-i prindă și tocmai la picioare îl lovise bles-temul cîinilor capturați. I se umflau și, din pricina asta, avea mereu neplăceri. Își lărgise pantofii, udîndu-i cu apă și pe urmă purtîndu-i uzi, dar degeaba. Cînd picioarele i se făceau ca niște butii, nu se mai putea încălța. Trebuia să meargă cu picioarele goale. "Ai picioarele ca apostolii lui Caravaggio", i-am zis într-o zi. Hingherul s-a întors spre mine încruntat. Crezuse, poate, că-l înjurasem. Nu-mi plăcea meseria pe care o avusese, de aceea îl mai necăjeam uneori, la început, înainte de a observa că acest bătrîn rezervat, bizar, umblînd veșnic cu un basc pe cap, avea o slăbiciune pentru cîini care inspira teamă și respect. Rîdeam cînd întindea mîna vreunui cîine și spunea "Dă laba", iar acesta se executa docil, dar dacă ne auzea și întorcea capul ne îngheța rîsul pe buze. Ne fîstîceam imediat și plecam de-acolo sau îi zîmbeam, prietenește, ca să nu se supere.

Cel mai simpatic mi se părea Siminel. Poate și fiindcă am citit într-o carte că vidanjorii seamănă cu zeii. Siminel suferea de angină pectorală. Nu ieșea niciodată afară pe vreme rece fără să îmbrace un pulover pe sub halat. Visa să vadă țările calde, a fost dealtfel primul care m-a rugat să-i vorbesc despre deșert, și avea un suflet de copil. Rîdea cu mare plăcere, sincer și contagios. Cînd auzeai pe cineva rîzînd în hohote, știai precis că acolo se afla el. Am rîs și eu cu lacrimi cînd mi-a povestit cum, odată, niște hoți care-l credeau plin de bani l-au dus pe întuneric într-un loc pustiu și acolo l-au amenințat că-i fac de petrecanie dacă nu le dă tot. «Eu aveam ceva bani, își amintea vesel Siminel, dar nu la mine. Și adevărul e că, o clipă, am fost gata să le spun. Era un vînt rece care mă pătrundea pînă la oase și m-am gîndit că-mi va fi foarte frig în mormînt. "Mai bine le zic de bani, să mă ducă acasă". Dar s-a întîmplat ceva care nu mi-a dat voie. Am făcut pe mine de frică. Atunci m-a umflat rîsul. "Tocmai eu care sînt vidanjor... să vadă ăștia că m-am cufurit pe mine?" "Ce rîzi?" au zbierat ei. "Uite așa, ce n-am voie?" i-am înfruntat. Atunci unul din hoți le-a spus celorlalți: "Lăsați-l, bă, că e un păduche. Hai, cară-te", s-a întors spre mine. Dar eu nu vroiam să mă mișc deloc. "N-aveți decât să vă cărați voi. Eu aicea rămîn". Și m-am așezat jos ca să nu priceapă pricina curajului meu. Au bombănit și s-au dus».

O aventură hazlie și picantă, dar cu un final mai puțin vesel, povestea și Nelson, un fost marinar, un roșcovan îndesat care, bîrfeau gurile rele, s-ar fi bucurat că a rămas chior deoarece în felul acesta semăna cu vestitul amiral, deși împrejurarea în care își pierduse ochiul nu era deloc glorioasă. Faptul se petrecuse la prima cursă în ocean, pe un vas destul de șubred, a cărui punte plină de pete de ulei și lunecoasă juca sub picioare pe timp de furtună. Sub rafalele unei furtuni oribile, Nelson a ieșit să caute ceva pe punte și a observat acolo un domn foarte distins, bine îmbrăcat și cu capul gol,

stînd nemișcat în ploaie, balansîndu-se odată cu vasul și străduindu-se să-și păstreze echilibrul. S-a apropiat să-l ajute, dar cînd ajuns lîngă el l-a auzit murmurînd: "Domnule, nu pot se mă mișc din cauza furtunii și nu mă mai pot ține. Nu vrei dumneata să fii atît de bun să mă deschizi la pantaloni?" În prima clipă, n-a înțeles. Apoi s-a înfuriat. A crezut că domnul distins și cherchelit își bătea joc de el și n-a gustat gluma. A scos un briceag, apropiindu-se să-i taie nasturii pantalonilor ca să-l învețe minte, ceea ce l-a speriat, firește, pe domnul distins și l-a silit să se lipsească de serviciile marinarului și chiar să se apere. Din pricina unei pete de ulei, Nelson a alunecat, a căzut pe briceagul deschis și de-atunci a trebuit să poarte o banderolă neagră, pe care n-o mai spălaseră decît ploile.

Dar cel mai ciudat era Victor, un bătrîn slab, chiar costeliv, care se ținea de ceilalți fără să se amestece totuși cu ei. Rămînea puțin mai departe și asculta; absent, ca praful pe mobile. Nu vorbea aproape cu nimeni. Își strînsese în cameră, într-o cutie veche de conserve, tot felul de fleacuri, nasturi, agrafe, penițe, ace, de care, zicea, putea să aibă nevoie într-o zi și se supăra foc dacă îndrăznea cineva să-i scormonească prin ele. "Feriți bijuteriile Coroanei", rîdea Mopsul, țuguindu-și buzele otrăvite. În general era lăsat în pace și nimeni nu prea vroia să aibă de-a face cu el deoarece se răspîndise părerea că prea multă intimitate cu Victor aducea nenoroc. Poate că era, însă, singurul înțelept dintre noi, cine știe? Domnul Andrei mi-a șoptit că nu trebuia să-l judec după halatul mîncat de molii; fusese un om cult, un filosof, devenise ciudat din prea multă învățătură. Și, ce-i drept, ochii miopi și trupul încovoiat ca o paranteză (poate din pricină că stătuse ani în șir aplecat deasupra cărților) se potriveau cu aceasta bănuială. Cea mai mare ciudățenie a lui Victor era că ținea ascuns sub pernă un dicționar vechi din care tăia zilnic un cuvînt. Cuvintele tăiate nu le mai folosea. Cînd vorbea, frazele lui erau eliptice. Nu supăra pe nimeni, stătea lipit de tăcerea lui ca lichenii de stînci și de abia azi înțeleg că, neavînd curaj să se sinucidă, Victor alesese o formă mai suportabilă de a se obișnui cu moartea, treptat, învățînd să devină mut.

Nu ascund că am avut momente în care aproape m-am rușinat comparîndu-mă cu unii dintre bătrîni. Și primul la care mă gîndesc spunînd asta e Hingherul care hăituisese toată viața cîinii prin praful străduțelor dosnice, care purta acest păcat în varicele mari, ca niște lipitori vinete, dar care iubea acum cîinii cu o căldură și un devotament ce-l făcuseră în ochii mei aproape un sfînt. Mila mea pentru animalele închise în cuști pe la circuri sau prin grădini zoologice a fost egoistă; în ea nu m-am văzut decît pe mine. Pe cînd Hingherul suferea dezinteresat pentru fiecare cîine lovit. Era în stare să doarmă lîngă un cîine bolnav și cred că a și făcut-o. Uneori lipsea nopți și zile întregi. Rătăcea prin bălăriile care creșteau vara, înalte cît omul și chiar mai mari, în spatele azilului, unde se ascundeau tot felul de cîini pripășiți. Noi ne aventuram rar pe-acolo; el umbla fără grijă; dacă era cazul bolborosea ceva într-un limbaj, neomenesc pe care însă cîinii îl înțelegeau. Odată, țin minte, a apărut chiar în fața azilului un cîine mare cît un vițel, roșu ca focul. Toți care ne găseam afară în clipa aceea am tulit-o în coridor, cu excepția Hingherului care a rămas pe trepte. S-a uitat la cîine și cîinele s-a uitat la el. Apoi, fața Hingherului s-a destins, iar buzele au început să scoată sunete tulburi. Cîinele a ciulit urechile și a dat din coadă. Uluiți, am văzut cum amîndoi s-au tolănit pe pămînt la soare; Hingherul mîngîia bestia, iar aceasta se uita, supusă, în ochii lui.

Ca să fie în stare de o asemenea minune, mi-am zis, Hingherul trebuia să cunoască absolut totul despre cîini. Nu se jucase în meseria lui. În timp ce eu... "Dacă trebuie să fim mediocri, atunci să fim niște mediocri desăvîrșiți", asta era gluma mea preferată în timpul studiilor de la Belle Arte. Și cam tot pe atunci îmi alesesem această deviză, invocînd autoritatea lui Talleyrand pentru ea: "Surtout pas de zele". Nu ținusem să depun zel în nimic. Nici la învățătură, nici în dragoste, nici în recunoștință. Și dacă era să-i judec prin această prismă, și alți bătrîni erau mai buni decît mine. Aproape fiecare avea în urma lui un exces. Poate chiar din pricina unor excese eșuaseră acolo. Bătrînețea și împrejurările îi ticăloșiseră pe unii sau îi siliseră să pară ușor ridicoli, însă, trebuia să recunosc, eu n-aveam nici o calitate care să-mi dea dreptul să-i disprețuiesc. Fiecare dintre ei tînjea în secret după ceva. Dominic tînjea după o uniformă cu fireturi. Anton tînjea după un proces; cînd se gîndea la asta se îndrepta din spate, devenea marțial și parcă nici proteza nu-i mai jucă în gură. Dodo tînjea după un pian. Siminel tînjea să ajungă într-o zi în țările calde. Se mințeau, înțelegeam asta. Dar oare nu există situații cînd, dacă nu te lași legănat de minciuni, nu te lași legănat de nimic? N-aveau voie să treacă balta și de aceea cătunul era pentru ei un eldorado interzis. Se duceau cîteodată pînă la marginea bălții și se uitau dincolo, la căsuțele de chirpici pe care nu le văzuseră niciodată de aproape. Nu îndrăzneau să se urce în bărci. Consemnul suna limpede: cine trece nu mai e primit înapoi. Și nu m-a surprins cînd, după prima mea vizită în cătun, m-au asaltat cu întrebări. "Cum a fost? E adevărat că există văduve care tremură de bucurie cînd apare un străin?" "Și pescarii ce fac? Stau chiar așa, în fața cafenelei, fără să scoată o vorbă?" "Dar de ce tac? Nu v-ați lămurit?" "Și ce-i cu cerbii aceia? Nu-i minciună?" "De unde pînă unde cerbi pe țărmul mării? Nu s-a mai pomenit așa ceva. Ce, sînt cîini să se pripășească acolo?" "Și de ce rămîn, să fie împinși în mlaștină, cînd nimic nu-i oprește să plece, să fugă? Am înțeles că pădurea de sălcii nu e împrejmuită". "Dar pe tine cine te oprește să pleci? se întoarse Mopsul spre Domnul Andrei. A, cine te oprește? Poți oricînd să-ți iei bagajul și s-o pornești încotro vezi cu

ochii. Și totuși stai aici. La fel și cerbii". Ce era de obiectat? Pielea de șopîrlă a Domnului Andrei făcu mii de încrețituri, dar nu pentru un răspuns, ci pentru o altă întrebare. "Dar cine ne vinează pe noi?" "Dumnezeu, interveni Călugărul. El ne vinează pe toți". "Ei, Dumnezeu, făcu Mopsul. Dumnezeu nu-și pierde timpul pe marginea mlaștinei de aici. E ocupat cu alte mlaștini mai mari". Siminel îndrăzni cu jumătate de gură: "Poate că Bătrînul. Stă în sala lui cu oglinzi și ne urmărește de-acolo. Se distrează..." De dată aceasta toți tăcură, cu un amestec de aprobare și spaimă.

Dar oricît de proastă era părerea pe care o aveam despre mine, tot am rămas perplex în clipa cînd m-a fulgerat bănuiala că amintirile la care se refereau bătrînii puteau fi, în întregime sau în parte, pură închipuire. Asta s-a întîmplat într-o zi în care Mopsul se lăuda: "Hei, pușori, în meseria mea n-aveam voie să greșesc. Dacă nu prindeam bara, adio. În cîteva secunde ar fi trebuit să-mi fac formalitățile pentru lumea cealaltă. De aceea am învățat să fiu mai atent decît alții. Siminel, tu dacă greșeai nimereai cel mult într-o hazna, Anton dacă greșea, îl ținea pe altul mai mult ori mai puțin decît trebuia la răcoare, Hingherul scăpa o javră, Călugărul pierdea o liturghie, în vreme ce eu... Eu trăiam cît timp nu greșeam, încît trageți și voi concluzii de aici". Ceilalți se enervaseră. Nu știu de ce atunci am fost aproape sigur că Mopsul nu fusese niciodată acrobat la trapez și că mințea cu nerușinare. N-aveam nici un temei pentru bănuiala mea și totuși am început să fiu mai atent. Ce se întîmpla acolo? Într-o clipă, toți mi s-au părut niște acrobați care jucau fără plasă, dar nu într-o arenă, ci deasupra realității, trîncănind despre un trecut pe care și-l născociau ori și-l corectau, și-l completau; de ce? Aveam senzația că întrezăresc urme de fard în ridurile bătrînilor. M-am suspectat că le atribuiam propria mea dedublare, că împrumutam realității o subrealitate care nu era decît în mintea mea. În zadar. Din ziua aceea n-am mai putut să mă lepăd de această obsesie, că asistam la un joc de măști; ea s-a cuibărit în gîndurile mele intime, a prins rădăcini, a înflorit și n-am mai reușit s-o ignor. Și mă mir că m-am abținut să nu-i suflu lui Dinu o vorbă despre asta; am făcut-o poate ca să nu rîdă de mine. La spital, cunoscusem o femeie care scria tot timpul. Umplea coli întregi și pe față și pe dos în cea mai deplină tăcere. Privea cîteodată în jur, absentă, și se apleca apoi, scriind mai departe. M-am apropiat pe furiș și am tras cu ochiul. Foile erau aproape identice; diferea doar numele culorii pe care o repeta de la primul la ultimul rînd, cu o caligrafie ordonată, meticuloasă: verde verdelui verde verde verzi verdelui verde verde verzi verde... Nu eram foarte departe de ea, intrigat de jocul bătrînilor. Toate gîndurile mele se învîrteau în loc: de ce? oare de ce? de ce oare? de ce? Pînă cînd mi-am dat o explicație. Bătrînii trăiau cum trăisem eu în copilărie în camera cu poze, dar nu era joc ce făceau. Sau dacă era un joc, el era profund serios. Pe măsură ce realitatea mușca mai adînc din trupul lor, se refugiau mai mult în amintiri imaginare.

Apoi am făcut legătura cu ce-mi spusese Arhivarul și dintr-odată subrealitatea acestui refugiu mi s-a părut copilăros de logică. Toți își lăsaseră cîndva trecutul la arhivă, după care, cu timpul, profitînd de faptul că nimeni, cu excepția Arhivarului, nu cunoștea adevărul, căutaseră să uite unele lucruri din viața lor, să le azvîrle din memorie și să mobileze altfel încăperile goale.

Să spun, deși n-ar mai fi nevoie, că nu mă scandaliza minciuna. Ar fi fost, dealtfel, caraghios și n-am dus niciodată ipocrizia atît de departe. Minciuna mă ajutase de multe ori să ies din impas, ea mi se părea chiar comodă în anumite împrejurări; ca un costum pe care ți-l croiești singur, după gustul tău și pe care, dacă nu-ți convine, îl schimbi cu altul; pe cînd adevărul n-ai cum să-l cîrpești, să-l lărgești, n-ai cum să-i modifice croiala; dacă te strînge, te simți în el ca într-o cămașă de forță. Încît n-aveam motive să fiu indignat, nu asta era problema. Altceva mă descumpănea. Înțeleg să minți, dar să știi că minți! Or, bătrînii nu mai deosebeau adevărul de minciună, nu mai deosebeau realitatea de închipuire. Povesteau un trecut în parte visat, cîrpit și nu mai știau nici ei cu exactitate care fusese adevărata lor viață, cîtă autenticitate exista în urma lor, Minciuna le intrase în pori ca praful de marmură în pielea sculptorilor.

Erau momente cînd ar fi dorit, cu siguranță, pentru ei înșiși, numai pentru ei înșiși, să știe exact ce au fost, dincolo de întîmplările care se umflaseră în timp, cu sîngele supt, ca niște lipitori crescute pe trupul realității. Uneori, seara, cînd coridoarele se goleau de lume, îl vedeam pe cîte unul dînd tîrcoale prin apropierea arhivei, singur, tăcut, cu gulerul la halat ridicat ca să nu fie recunoscut, de parcă adevărul aflat înlăuntru, în hîrtoagele Arhivarului, păstrat ca plantele presate în ierbar, putea fi mirosit, adulmecat. După care cei care se învîrteau pe-acolo se duceau pe țarm, se uitau la stînci și la mare, înțelegînd probabil că n-aveau să mai regăsească niciodată trecutul întreg, cum nu mai puteau să fie o dată tineri.

Pe de altă parte, se și temeau, mi-am dat seama. Dacă trecutul adevărat îi sărăcea? Domnul Andrei putea să descopere că n-a fost în realitate decît simplu spălător pe un aeroport. Anton, că n-a fost decît grefier. Încît doreau și nu doreau să afle adevărul. Aveau uneori nostalgia lui, dar mult mai înclinați erau să-l socotească pri-mejdios. Mai ales că niciodată nu se știe cît adevăr poate îndura un om, în ce doză care să nu fie mortală. Numai zeii și brutele sînt mașini fiziologice desăvîrșite pe care nici un adevăr nu le poate deregla. Din acest motiv, cred, arhiva fusese înzestrată cu o broască solidă, iar Arhivarul avea ordine stricte, să nu permită nimănui accesul, acolo, în lipsa lui. Dacă la început arhivei nu i se dăduse, poate, prea mare importanță, cu vremea de-

venise o veritabilă magazie cu dinamită.

Unii, îndeosebi Domnul Andrei și Siminel, pretindeau că și istoria Bătrînului se găsea în arhivă, într-un plic special, sigilat cu ceară roșie, dar cei mai mulți, auzind asta, zîbeau: "Basmă". În orice caz, pentru acest ipotetic secret fuseseră întreprinse, cu ani în urmă, singurele tentative de forțare a arhivei. "Odată, cînd Arhivarul zăcea bolnav — mi-a povestit Domnul Andrei — Mopsul a reușit să desfacă broasca și a încercat să se strecoare înlăuntrul. A împins ușa, dar ce spaimă a tras! În încăperea, ce credeți, fusese lăsat de pază un cîine uriaș care a făcut un salt furios spre ușă, să-l omoare nu alta. Spre norocul lui, Mopsul a fost iute de mîna și de picior. A doua oară, tot el i-a convins pe Hingherul și pe Anton să-l ajute". Se mai vorbea încă despre această întâmplare de pomină pe care mi-a relatat-o chiar Mopsul înainte de izbucnirea conflictului dintre noi: "Hingherul s-a dus înainte să îmblînzească bestia. Eu și Anton ne-am dus pe urmă. Dar n-am putut să intrăm. Hingherul n-a vrut să ne deschidă ușa! Ne-am rugat de el în toate felurile. Degeaba. Și vorbea, domnule, cu cîinele, așa cum vorbești cu un om. Noi îi șopteam prin crăpătura ușii: «Hingherule, deschide, ce dracu faci? Că vine cineva și ne prinde». El nici nu vroia să ne răspundă. Discuta mai departe cu cîinele. Ce dracu și-or fi vorbit, nu știu, că eu n-am învățat limba cînească. Și nici cînd i-a strigat Anton: «Hingherule, în numele legii te somez să deschizi!» nu s-a sinchisit. Pînă la urmă a trebuit să plecăm. Cînd a venit, tăcut și îngîndurat, ne-am repezit să-l luăm la rost: «Bine, omule, îți bați joc de noi? Ne lași să stăm ca proștii la ușă? De ce dracu nu ne-ai dat drumul?» Și ce credeți, domnule sculptor, că ne-a răspuns? Ne-a zis: «Dacă deschideam, ar fi omorît cîinele». Ei, ați mai pomenit vreun hingher care să se îndrăgostească de un cîine? (Și Mopsul făcu un semn prin care să-mi sugereze că Hingherul nu era tocmai zdravăn la minte.) Deși mai bănuiesc ceva. Cred că Hingherul și-a recitat povestea lui și a găsit acolo ceva care l-a tulburat foarte tare, pentru că de-atunci a devenit și mai ciudat și mai tăcut, nu mai discută aproape cu nimeni. I-o fi fost frică să nu vedem și noi".

După ce s-a aflat de spargere, au fost voci care au cerut insistent să se dea foc hîrtoagelor, pentru ca să nu mai tenteze pe nimeni și să nu existe pericolul ca într-o zi un intrus să-și vîre nasul în tainele celorlalți și să-i terorizeze după aceea. Destul că știa Arhivarul. Mai bine se transforma totul în cenușă, în scrum și astfel dispărea orice pericol. Dar alții s-au împotrivit și au rugat să nu se dea totuși foc arhivei. "Poate că într-o zi..." Nu prea știau ei la ce sperau să le folosească "într-o zi" adevărul, dar nici nu se hotărau să-l arunce în foc. Și, pentru a fi mai convingători, au cerut să se anunțe că vor fi izgoniți fără milă din azil cei care ar mai îndrăzni să forțeze ușa arhivei. Într-o privință îi admiram pe bătrîni. Ce reușisem eu? Să mă revolt împotriva tatei? Să mă prefac modest, ca să-mi servesc mai bine vanitatea? Fleacuri. Ei își jucau chiar amintirile la trapez! Auzisem despre niște insecte care fac înțepături otrăvitoare altor insecte, fără să-și omoare victimele. Paralizate, acestea continuă să trăiască, iar insectele otrăvitoare își depun ouăle în corpul lor, transformîndu-le în hrană vie. Așa se întâmpla și cu bătrînii. Nu mai puteau să-și ofere nimic la vîrsta lor, în azil, în schimb le rămînea golul lăsat de trecutul de care se despărțiseră; el era hrană vie pentru imaginația lor. Puteau să-și dea frîu liber închipuirii, să mintă, să viseze, să-și remodeleze amintirile, de parcă timpul era de ceară, și se fereau cu grijă să se mire de alții pentru ca la rîndul lor să fie crezuți. Numai cînd apărea Arhivarul deveneau reticenți și stînjiți, stricînd, atunci, totul. Antipatia pe care mi-o inspirase omul dintre hîrtoage și care sporise destul de repede (se pretindea istoric de meserie, dar în afară de istoria azilului nu știa probabil nimic), mă făcea să nu văd cu ochi buni stînjeneala și teama lor. Mă enerva faptul că se gudurau în jurul mitocanului de Arhivar, că-l salutau, plini de respect, ca să-i cîștige bunăvoința, deși înțelegeam de ce se purtau așa. Stîrpirura știa tot, despre fiecare! Era gardianul trecutului lor, notat conștiincios în hîrtoagele îngălbenite, clasat, ordonat, pregătit pentru orice, inclusiv pentru compromiterea celor care nu i-ar fi fost pe plac, de aceea își permitea, vîzurile, profitînd de rolul lui, să rînjească trecînd pe coridoare. Cine ar fi îndrăznit să-l pună la punct? Bătrînii și chiar doctorilor le era frică de el. Arhiva fiind pe mîna lui, la discreția lui, putea să măsluiască orice, ori să divulge unele lucruri neplăcute. Era de ajuns să scape o vorbă, bîrfitori existau destui în azil. O asemenea perspectivă îi intimidă și chiar îi înfricoșa pe toți, silindu-i să fie prudenți, iar Arhivarul abuza de asta purtîndu-se ca unul din acei mici despoți care repetă la bucătărie ceea ce au văzut în salon. Își arăta dinții stricați și putrezi, de-ți venea să-l pleznești peste mutră, avînd aerul cuiva care zice în gînd: "Lasă, nu mă păcălești tu pe mine. Eu știu cine ești în realitate. Fă pe deșteptul cu alții".

Asta m-a făcut să iau foc cînd Domnul Andrei mi-a atras atenția că Arhivarul îl trăgea de limbă pe portar în legătură cu mine. "De ce te interesezi de mine pe la alții, domnule?" m-am răstit la el năvălind în arhivă. Surprins, Arhivarul s-a retras ca un șobolan speriat în spatele mesei la care lucra. Împiedicîndu-se, și-a scăpat ochelarii pe jos și, căutîndu-i, a călcat din greșeală pe ei și a zdrobit lentilele. Fără ochelari nu mai vedea nimic. Era ridicol, lipsit de apărare acolo în spatele mesei și mi s-a făcut milă de el, deși pe figura lui jalnică perplexitatea era amestecată cu ură. M-am mulțumit să-i atrag atenția că dacă mai trăgea de limbă pe cineva în legătură cu mine nu-l mai iertam. Și am ieșit trîntind ușa.

Cam tot atunci mi-am făcut, dintr-o prostie, și din, Mopsul un dușman.

— Ulise, i-am zis, de ce ești atât de modest?
 Mopsul m-a privit bănuitor.
 — Nu înțeleg, domnule.
 — Sînt convins că ai fost mult mai mult decît un biet acrobat la trapez... Hai, mărturisește, l-am îndemnat ironic. Dar Mopsul era prea inteligent ca să se lase înșelat de lauda mea.
 — Nu, domnule, mi-a replicat el sec. N-am fost altceva.
 — Ba ai fost, m-am încăpățînat.
 M-a fixat cu ochii lui șireți.
 — Dar de ce credeți dumneavoastră că am fost mai mult decît spun?
 — Așa.
 — Poate aveți dreptate, admise el prefăcut. Și eram gata să jubilez cînd mi-a scuipat în obraz această ironie: Într-o altă viață am fost proprietarul carierei unde ați învățat să ciopliți piatra... Și mi-a întors spatele.

După un timp am aflat de la Domnul Andrei că Mopsul mă bîrfea: "Ce, ăsta-i sculptor? Cine a mai pomenit sculptor care să se mulțumească să cioplească pietre funerare?" Eram de aceeași părere, dar nu-mi convenea s-o aud din gura unui individ prost crescut și veninos. Domnul Andrei a încercat să mă consoleze: "N-are rost să vă supărați, domnule sculptor. Pe ăsta nu-l ia moartea, de frică să nu se otrăvească cu el". Tot Domnul Andrei s-a grăbit să le explice celorlalți că nu era în folosul lor să mă supere. Dacă plecam? Cine ar mai fi venit pe țarmul acela pustiu? Stîncile de marmură ar fi rămas neatinse, între scaieți, iar ei ar fi fost îngropați, ca morții de pînă atunci, între bălăriile din spatele azilului. "Bă, nu fiți proști, le zicea. Trebuie să ne punem bine cu el, să nu-și ia catrafusele. Altfel, adio cimitir de marmură. Bătrînul se lasă păgubaș, nu mai cheamă pe nimeni. Și apoi, altfel îți cioplește piatra de pe mormînt cineva căruia i-ai fost simpatic. Pune omul puțină inimă în meseria lui".

Mai ales acest ultim argument a avut un efect miraculos. Fiecare și-a ales locul unde ar fi vrut să fie înmormîntat și mi l-a comunicat în taină. În scurtă vreme s-a creat, pornind de aici, chiar un fel de psihoză. Mă iscodeau pe rînd dacă discutasem proiectul cimitirului și fierbeau de nerăbdare să mă vadă apucîndu-mă de lucru. Mopsul mă împinsese astfel, fără să vrea, în atenția generală a azilului. Pînă și portarul s-a dovedit sensibil la eternitate. M-a luat într-o zi de o parte și mi-a explicat: "Eu n-ar trebui să mă grăbesc. Sînt încă tînăr. Dar nu poți să știi niciodată ce se întîmplă. Mi-am ales de aceea și eu un loc". După asta, de cîte ori mă zărea, se ridica respectuos în picioare și își scotea șapca decolorată, salutîndu-mă în timp ce-și ștergea cu dosul mîinii chelia transpirată: "Să trăiți, domnule sculptor". Dacă n-aveam chef de el, îi răspundeam la salut și treceam mai departe. Altfel îmi plăcea să petrec cîtva timp în ghereta lui, fiindcă mă asculta cu gura căscată, fericit, orice îi spuneam. Ba chiar închidea ferăstruica gheretei ca să nu ne deranjeze nimeni. Îi îndrugam verzi și uscate și, uneori, rîzînd, îi puneam palma peste gură: "Ai grijă că-ți intră muștele și devii carnivor fără să vrei". (Era vegetarian convins, cunoștea nenumărate ierburi pe care le căuta în spatele azilului și pe care, după caz, le fierbea sau le mîncea crude.) El zîmbea jenat și închidea gura, dar ochii îi străluceau mai departe. De abia aștepta să continui, recunoscător că-mi pierdeam timpul cu el, să-i povestesc. A fost primul din azil pe care am experimentat plăcerea de a fi ascultat cu admirație.

Singur Mopsul mai bombănea, închipuindu-și că răutățile lui nu ajungeau la mine: "Pietrarul ăsta nu valorează cît un cartof degerat din moment ce Bătrînul nu l-a chemat la el de cînd a sosit, și a trecut ceva timp, dar face pe nebunul și se plimbă prin azil de parcă ar fi..." Și scuipa pe alții, denigrîndu-mă.

9

Se făcea că eram într-un fel de casă izolată, undeva pe un cîmp. Clădirea nouă, abia terminată, fără nici o mobilă, cu pereții albi, goi, cu pete de var încă pe geamuri și pe jos. Mai multe camere și în fiecare cameră cîte un bărbat. Zidari? Zugravi? Ucigași travestiți? Tăceau și tăcerea lor avea ceva amenințător. Cuprins de presimțiri rele, am început să mă retrag spre ieșire, fără să mă grăbesc, ca să nu-mi trădez panica. Și eram gata să reușesc cînd unul dintre acei indivizi spelbi mi-a sărit în spate și m-a strîns de gît, șuierîndu-mi cu o voce fierbinte la ureche: "Ascultă... să-ți spun ceva... de fapt, ai rămas acasă și dormi... doar visezi că ai plecat la mare... dimineată cînd te vei trezi, te vei duce s-o întrebi pe bătrîna meșterului de cruci dacă mai are nevoie de tine... dar pînă atunci mai e... Încă dormi, încă visezi și dintr-un vis nu te poți smulge... Într-un vis ești ca o frunză pe o apă curgătoare... așa că supune-te visului, Daniel Petric. El e stăpînul tău inexplicabil..." Vocea a șuierat deodată mai tare, am auzit urletul unei locomotive, am țipat, am fugit și am nimerit într-o bodegă unde, singur în toată încăperea, Dinu stătea la o masă cu o sticlă aproape plină dinainte. Era beat. "În sfîrșit, bine că te-ai decis să vii, a zis. Te aștept de mult. Altfel mă mînceau șoarecii aici." Și mi-a făcut semn să mă uit la podea. Printre scaune mișunau șoareci. Uneori, se opreau să se uite la noi, curioși. Dinu mi-a turnat și mie vin și, în clipa aceea, am observat că figura

lui semăna perfect cu cea a fratelui meu. Era exact chipul din fotografia de porțelan, acoperit de riduri. "Ce mă examinezi așa?" m-a întrebat, fiindcă nu-mi puteam deslipi privirea de el. Avea aceeași expresie cuminte și chiar același zîmbet, acum îmbătrînit și obosit. "Semeni cu cineva", i-am zis. "Cu cine?" "Nu-l cunoști." M-am grăbit să beau vinul care mai era în sticlă ca să putem pleca mai repede de-acolo, să scăpăm de șoareci. "Să ieșim prin spate", a bombănit Dinu, clătinîndu-se. Ne-am pomenit, beți amîndoi, pe marginea mlaștinei. Dinu a început să țopăie, gata să alunece în ea. Mie îmi era rău și stăteam puțin mai departe. Poate altfel m-aș fi dus și eu să dansez în noroi, să facem amîndoi pe cerbii. "Daniel, ia-mă la țintă", mi-a strigat Dinu și m-a înjurat. Atunci am ridicat capul. N-avea decît să se bălăcească în noroi, dar de ce mă înjura? M-am îndreptat mînios spre el; el s-a dat înapoi și, brusc, rîsul s-a transformat în urlet, deoarece Dinu a alunecat de pe pragul de pămînt unde se afla și s-a scufundat în noroi pînă în gît. Beția i-a trecut fulgerător. Îngrozit, a început să răcnească: "Ajutor! Daniel, ajută-mă!", dar eu nu eram atît de beat încît să mă duc să murim împreună. Și s-ar fi înecat poate dacă n-ar fi intervenit Profetul. Încruntat, acesta s-a apropiat lipăind cu cizmele lui uriașe de cauciuc, a intrat în noroi pînă la brîu, a întins mîna lui mare și grea și l-a tras pe Dinu afară. L-a aruncat apoi ca pe un obiect în marginea mlaștinei și s-a reîntors la grupul de pescari, lăsînd o dîră de noroi în urma lui. Apoi, au dispărut toți, pescarii și Dinu. Cineva, a cărui față n-o distingeam din pricina luminii prea puternice, îmi spunea cu o voce uscată și tristă: "Domnule sculptor, nu știi dacă dumneata cunoști o pasăre neagră, împestrițată cu alb, aproape cît o găină de mare care nu e făcută pentru zbor, se codește să coboare chiar de pe crengile joase ale copacilor unde se urcă. Iar dacă ajunge în vîrf, nu mai are nici o șansă. Trebuie să aștepte un vînător care s-o ucidă. Căci de coborît de acolo nu e în stare să coboare. Ei bine, eu sînt o asemenea pasăre. Uită-te cu atenție la mine. Nu mă vezi? Sînt singura pasăre din vîrfurile copacului. M-am cocoțat aici și nu mai pot să cobor. Și vreau să-ți cer o favoare, domnule sculptor. Să fii dumneata vînătorul pe care-l aștept..." Am bănuir că omul căruia nu izbuteam să-i deslușesc chipul ascundea ceva. Îmi întindea o cursă? Am simțit transpirația curgîndu-mi caldă, lipicioasă pe buze, pe bărbie și m-am trezit apărîndu-mă de ceva, șopîrlă? păianjen?

Am aprins lumina. Îmi crescuse pulsul. Afară era încă noapte. M-am uitat la ceas: două fără zece minute. M-am dus la chiuvetă, mi-am dat cu apă rece pe față, după aceea am căutat prin pat, deși știam că era o copilărie ce făceam. Evident, n-am găsit nimic. Am stins lumina și m-am vîrît sub pătură din nou, încercînd să readorm. Dar n-am reușit. Nu mă hotăram nici să mă scol, să citesc din cartea pe care o lăsasem seara lîngă pat, deschisă; o istorie a împăraților romani. Mi-am amintit, în schimb, ce-mi șuierase la ureche individul care mă strînsese de gît... Era posibil oare așa ceva? Era posibil oare ca zgomotul valurilor izbite de țărm, pe care-l auzeam foarte limpede, să fie vis? Iar eu să fiu acasă, învelit cu două pături ca să nu mai simt frigul? Mi se întîmplase doar și altădată ca în plin vis să mă gîndesc că visam și să încerc să mă rup din el. Dar numai treaz poți să zici: "Nu mai stau aici, nu-mi place. Plec". Visul îl vizezi și îi aparții. Te lovești de grățiile lui ca de o cușcă... Am aprins lumina și am luat de jos cartea. Am recunoscut ultimul rînd citit: "*Humanitas, Felicitas, Libertas* erau cuvintele înscrise pe monedele din timpul lui Hadrian". Ba chiar am zîmbit amintindu-mi de visul lui Caligula, ca întreaga omenire să fie redusă la un grumaz întins cuțitului. Humanitas. Apoi am continuat testul: m-am plimbat puțin prin cameră, mi-am încălzit un ceai, am deschis fereastra, am făcut gimnastică și am respirat aerul înviorător. Deodată m-a pufnit rîsul: "Nu rezolv nimic așa. Pot foarte bine să visez că fac toate astea". Și m-am întors în pat, descumpănit de propria mea obiecție, întrebîndu-mă dacă nu cumva o visam și pe ea.

Dimineața l-am căutat pe Dinu și i-am povestit tot, mărturisindu-i că de mai multă vreme aveam coșmare noaptea. El m-a ascultat cu atenție. La sfîrșit, mi-a sugerat să-mi notez un timp visele într-un caiet, explicîndu-mi că studiul lor permite diagnosticarea timpurie a unor boli pe care, cu mijloacele obișnuite, le putem descoperi abia mai tîrziu.

— Adică să-mi fac o carte de vise propriu? am rîs.

— Nu rîde, zise el serios. E o investigație științifică despre care se discută din ce în ce mai aprins. Și pe urmă trebuie să fie foarte interesant să-ți revezi visele după un timp, să-ți dai seama ce te persecută în somn, ce obsesii revin; ți-ai înțelege, poate, viața mai bine decît dintr-un jurnal obișnuit... Așa ar fi trebuit să fac și eu, adăugă pentru sine, după care îndepărtă acest gînd. Îți propun să-mi arăți caietul peste cîtva timp, de acord?

Nu știu dacă Dinu a bănuir vreodată că am urmat sugestia lui. N-am mai vorbit cu el despre asta, însă chiar de a doua zi am început să-mi notez visele cînd mi le-am amintit dimineața. Mai întîi fără convingere, dar după aceea m-au interesat unele observații pe care le făceam singur, comparînd; de pildă că visele, cel puțin ale mele, n-au sfîrșit; de ce, nu știu; poate fiindcă moartea e sfîrșitul fiecărui vis și mă trezesc la timp ca să nu mor... Acum m-am întors, se pare, de unde am plecat și mă întreb dacă nu cumva visez și guzganii din acest pod. Îmi vine să-i persiflez uneori: Stimații mei, scîrboșii mei confidenți, nu existați în realitate, îmi pare rău pentru voi, nu sînteți decît niște biete ficțiuni. Clipa cînd mă voi trezi vă va omorî... Dar să revin mai bine la Dinu.

— Nu știam că ții un jurnal, i-am zis într-o doară și l-am văzut tresărind, intrînd în

panică. Am rămas surprins. Ce e, Dinule? Ți se pare rușinos ca la vârsta ta...?

— Nu e vorba despre asta, murmură el.

— Atunci?

Nu l-am lăsat pînă nu mi-a dezvăluit ceea ce îl speria. Avea, într-adevăr, un jurnal, dar orice jurnal trebuia predat la arhivă.

— De ce?

— Cum de ce? Sînt poate singurul din azil care își are în proprietate personală trecutul. Asta mă pune în conflict cu ceilalți.

— Prin urmare și voi doctorii...?

— Dar ce credeai? Îmi întoarse el întrebarea.

— Îmi închipuiam că numai bătrînii.

— Nu, dragă Daniel, uitarea e indivizibilă.

Ceva mai tîrziu, cînd a descoperit că i se umblase prin lucruri, mi-a încredințat mie jurnalul, rugîndu-mă să-l păstrez. N-am avut curiozitatea să-l răsfoiesc, l-am aruncat într-un sertar și l-am lăsat acolo. Abia după moartea lui Dinu l-am citit și am descoperit parcugînd însemnările din acest caiet de matematică, uzat, cu foile asprite de umezeala care s-a uscat, cît de simplist îl judecasem pe acest om în care nu reușisem să văd decît o parte de adevăr, cea care îmi convenise, fiindcă încurajase stupida convingere că eu eram făcut din alt lut, mai tare, că aveam dreptul să-mi impun părerile și umorile, datoria lui fiind, în relația noastră, să joace rol de ecran... Mi-l amintesc cum trecea pe coridoare: cu halatul pe umeri, lăsîndu-l să fluture ca două aripi albe la fiecare mișcare. Dădea impresia unui ins afectat, blazat, semănînd cu vocea lui moale, incapabilă de stridențe. Venea des la mine în cameră, se așeza pe marginea patului și discutam lucruri fără importanță. Vorbea egal, căutînd cuvintele exacte, ferindu-se de dispute tăioase, preferînd să-mi lase ultimul cuvînt, deși, cu altă fire, m-ar fi putut zdrobi. Rareori se înflăcăra. Atunci își trecea mai des mîna prin părul de culoarea paielor ude, cu un gest mai puțin obosit, iar trăsăturile delicate, în ciuda faptului că o acnee puternică îi ciuruisese fața, i se însuflețeau. În astfel de clipe înțelegeam că reticențele, afectările și uscăciunea lui protocolară, ceremonioasă, nu erau decît o mască sub care se ascundea un om viu, timid, vulnerabil și îndrăgostit pînă la disperare de viață. Dar nu treceam niciodată de această constatare pe care o făceam parcă numai pentru a-mi găsi în complexele lui Dinu încă un îndemn ca să-mi pierd capul.

Era singurul dintre cei trei medici de care mă apropiasem la azil. Ceilalți doi, Aristide și Sonia, îmi erau profund antipatici. Aristide lăsa după el continuu un miros dublu, de coniac și de parfum. (Parfumul nu-mi place decît la femei, iar coniacul nu-mi place decît să-l beau, i-am zis lui Dinu, care a rîs.) Omul mi-a fost nesuferit chiar din clipa cînd și-a făcut prima oară apariția în camera mea, îmbrăcat într-un halat imaculat, călcat ireproșabil și împodobit, deasupra buzunarului de la piept, cu o monogramă complicată. Avea alura unui ins din categoria "virililor", cu fălci puternice, mustața subțire și părul strălucind de briantină. Din toate mișcările lui reieșea că se credea irezistibil. S-a așezat plin de sine pe scaun și, vizibil plictisit de această corvoadă ce-i fusese impusă, a început să-mi pună întrebări ca unui bolnav.

— Nu vă supărați, vă rog, l-am întrerupt politicos, dar hotărît să nu mă las confundat cu bătrînii din azil. Eu nu mă aflu aici pentru tratament. Sînt sculptor (și am accentuat cuvîntul "sculptor"). Și încă nu sînt sigur că voi rămîne aici.

Aristide nu păru însă deloc impresionat de vorbele mele. A ridicat din umeri.

— Mă rog, dar eu trebuie să-mi fac meseria. Ați avut febră de cînd ați venit aici?

— Nu.

— Dar amețeli?

— Nu.

— Dar greață?

— Nu. Adică, uneori. Acum, de pildă, m-am corectat ca să-l iau peste picior.

Netulburat, a scos din buzunarul halatului un carnet de rețete și un stilou elegant și a început să scrie fără să-mi mai dea nici o atenție. Cînd s-a ridicat, a lăsat rețeta pe masă.

Sonia mirosea numai a coniac pur, neamestecat cu parfum. Cum se scula, prima grijă era să bea cîteva pămînturi ca să intre în normal. După aceea se lansa într-o trîncănăală fără sfîrșit, istovitoare pentru cei care aveau ghinionul să se afle prin preajmă. De aceea, cînd o zăream pe coridor, orice motiv era bun ca s-o șterg. Dacă nu găseam la repezeală un, eram pierdut. Mă apuca, după obiceiul ei, de reverul hainei, ca să nu-i scap probabil, și începea să turuie. Eu zîmbeam și fierbeam. De fiecare dată mă blestemam că n-am fost mai atent, s-o evit, și mă pedepseam să am răbdare. După ce oboseam, ca să mă răzbun și pe ea, o obligam să meargă. Întîmnam și era nevoită să se miște ca să nu-mi scape reverul. Mă distra mersul ei de rață uriașă, datorat picioarelor strîmbe și parcă desprinse din șold. Apoi, cînd simțeam că rezistența mea se apropia de limită, începeam să fac inventarul degradării ei fizice, fără să mă las înșelat de părul tuns băiețește și de fardul folosit din belșug. Abia cînd nici asta nu mă mai salva, mă smulgeam în sfîrșit din mîna ei. Atunci exclama invariabil: "Iartă-mă, dragă, de ce nu mi-ai spus că te grăbești?"

Dinu nu semăna din nici un punct de vedere cu ei. Era și mai inteligent, și mai

dezarmat. Se transformase pe sine în pacientul său principal și de ani de zile se diseca, se trata, căutînd să-și ascundă complexele sub un aer de normalitate. Această armură invizibilă, prin care își apăra de ceilalți fragilitatea sufletească, îi intrase în carne, în mișcări, în atitudini, îi modelase gesturile. Se studiase și se supraveghease atît de mult încît reușise să se educe, să pară absent și chiar distant uneori, dar această victorie îl costase cît zece înfrîngeri, deoarece Dinu dezlănțuise în taină un adevărat război împotriva calităților lui pe care le socotea, nu fără motiv, defecte grave într-o lume ce confundă adesea, cum am confundat eu, delicatețea cu prostia și slăbiciunea cu vocația de a fi călcat în picioare.

Probabil, un compartiment din jurnal, intitulat ironic "Întîmplări cu zei" intra tot în această terapie permițîndu-i să se "defuleze", cum zicea el, prin ironie. Două însemnări mai ales mă fac să cred într-o asemenea ipoteză. Cea dintîi m-a surprins chiar, și dacă n-ar fi fost scrisul lui Dinu aș fi zis că aparținea altcuiva. Nu-l auzisem niciodată vorbind pe acest ton, care în prima clipă mi s-a părut aproape vulgar. Apoi l-am înțeles.

"Se întîmplă uneori ca zeii să coboare din Olimp. Fix la ora H., Jupiter ieșea din biroul său spațios, unde mă ținea totdeauna la o distanță care să sublinieze diferența dintre noi, pentru a se duce la closet. Dacă profitai de această punctualitate, puteai să-ți faci nevoile alături de el. Și ce umană ți se părea lumea atunci! Tu, alături de Jupiter. Fiecare săvîrșind același lucru simplu și esențial. La nevoie puteai să faci o mișcare stîngace pentru a-l atinge cu cotul din greșală. El întorcea spre tine ochii săi aroganți, examinîndu-te o clipă prin lentilele ochelarilor, ca pe o muscă, apoi revenea la prea omeneasca lui operație. Nici zeii nu pot fi fără întrerupere zei. Din cînd în cînd, pentru cîteva clipe, se umanizează. Și cît de plăcut e să ai un zeu alături de tine, fie și în fața unui pisoar. Nările te ustură din pricina dezinfectantului prea puternic, dar, ce să-i faci, bucuriile nu se obțin gratuit. Trebuie să plătești măcar olfactiv cîstea de a vedea un zeu degradat și descheiat la pantaloni, arătînd o grijă divină rușinoasei sale podoabe. Încerci să fii cît mai discret în acest timp ca să nu-l stînjenești pe Jupiter cu muritoarea ta necuviință. El își încheie ultimul nasture, apoi se spală pe mîini și se examinează în oglindă. Tu aștepți, desigur. Nu se cade să vă reflectați amîndoi în aceeași oglindă, fie și acolo. Riști să fii fulgerat de divinitatea lui. A fi muritor de rînd îți impune unele obligații. Una dintre ele e aceea de a fi cuviincios. Trebuie, deci, să stai de o parte, să nu te uiți prea atent, ca să nu-i vezi cumva ridurile. Asta ar putea să-l irite și de ce ai nevoie să riști? Încît aștepți. Cînd întoarce, neglijent, capul spre tine, treci printr-o clipă de gheață și foc. Surîzi ca să-ți semnalezi astfel respectul și-ți e groază că acest surîs nu va fi destul de bine observat și înțeles. Și, vai, ai avut dreptate! Jupiter se întoarce fără să-ți răspundă la surîs. Intri într-o ușoară panică, fiindcă nu știi dacă nu cumva l-ai supărat. Îți trec prin minte, fulgerător, tot felul de grozăvii. Dacă l-ai deranjat cînd l-ai atins cu cotul? Dacă nu i-a plăcut că ai stat prea aproape de el? Doar nu ești tu de vină, nu tu ai fixat distanța dintre... Sau poate nu i-a plăcut mirosul? Dar ce, numai tu ai urinat acolo? Nu mirosea și propria lui urină? Ești aproape paralizat de spaimă. Mai bine te abțineai, nu veneai odată cu el. Mai bine erai cîine și făceai undeva lîngă un tufiș. Poate chiar în Olimp. Tot e Olimpul gol, de cînd zeii umblă pe la pisoarele muritorilor."

"Sportul atrage mulțimi din ce în ce mai numeroase. E un soi de anestezie în masă. Ea deturneză de la probleme serioase, și uneori vitale, o mare cantitate de energie. Totuși, dincolo de frumusețea efortului — al altora, e adevărat! — sportul oferă o lecție. Ceea ce atrage această mulțime sînt: competiția, selecția, cultul vedetei. Tot ceea ce unii refuză cu vehemență în viața intelectuală, predicînd ipocrit modestia, egalitatea, impersonalitatea, dezgustul față de publicitate. Sau, poate, zeii nu mai sînt posibili decît pe estrade și în arenele de sport. Și de aceea se înghesuie lumea acolo. Nimeni nu se mai indignează dacă Jupiter îmbracă chiloți și ghete cu crampoane. Cu condiția să se priceapă să tragă un penalti sau să joace în ofsaid. Zeii nu au voie să scrie, să citească, să picteze, într-un cuvînt să fie intelectuali. Există o singură șansă dacă ții să fii zeu: să joci tenis, de pildă, și să fii mai bun decît alții. Dacă poți. Atunci, lumea te va recunoaște ca zeu, chiar dacă, după un timp, te va arunca undeva în abisul din jurul Olimpului".

Cine ar fi spus că aceste însemnări aparțin aceluiași om care mi-a mărturisit într-o seară: "Trebuia să fiu demult mort. Numai faptul că iubesc viața cu o tenacitate de catîr m-a ajutat să rezist". Dinu suferea de un astm bronșic grav și trăia, dependent de medicamente, sub teroarea că una din crize îi va fi fatală. De aceea se ferea de polen, de cîini, de ceață, de orice i-ar fi putut declanșa astmul și, pentru a nu răci, umbla ca Siminel îmbrăcat cu un pulover pe care-l scotea numai în zilele foarte calde. După-amiaza făcea lungi plimbări pe țarm. Dealtfel, venise la azil tocmai din pricina mării; avea nevoie de ea, cum avusese nevoie altădată să urmeze terapia de salină.

Aceasta fusese unica decizie fermă luată de acest om plin de calități, dar cu suflet dublu, inteligent și laș, ironic și visător, care credea poate în mod serios că "virtutea e cel mai costisitor viciu", fiind prea slab ca să nu ia forma voințelor mai puternice decît el, chiar cînd le dezaproba. Vocația lui adevărată nu fusese medicina, ci muzica. Mama lui, o văduvă ambițioasă și energică, trăită la țară, hotărîse însă altminteri: să devină chirurg; și numai o noapte în care, la ski, s-a rătăcit pe munte și i-au degerat degetele a compromis acest plan. Dinu s-a ales cu o ușoară anchiloză a indexului și a inelarului de la mîna stîngă, pentru corectarea căreia ar fi fost nevoie de voință și gimnastică

îndelungată, încît — ambițioasa mamă s-a înclinat în fața soartei — locul chirurgiei a fost luat de psihiatrie... Cînd și-a luat diploma, a mirosit că acasă se pune la cale ceva. Mama și fratele lui mai mare hotărîseră că trebuia neapărat să se însoare cu fata unui personaj important. A rîs: "Eu? Eu să mă însor astfel? Nici nu mă gîndesc. Ori mă însor din dragoste, ori nu mă însor deloc". Naiv tînărul doctor, căci mama lui și fratele lui nu glumeau cînd era vorba de interes. Ziceau că numai proștii nu se aranjează. Într-adevăr, presiunile s-au întărit. Atunci, a încercat să se intereseze de fata pe care vroiau să i-o arunce de gît. Și s-a îngrozit. Puștoaica, destul de coaptă, avea slăbiciunea de a fugi mereu de-acasă și o preferință precoce pentru viața la stîină, în aer liber. "E frumoasă, dar curvă", a obiectat el triumfător. "Și ce importanță are asta?" i-a replicat maică-sa. A rămas încremenit. "Mamă, cum poți vorbi astfel? Doar sînt fiul tău". Dar ea a sărit ca arsă. "Tocmai pentru că ești fiul meu, nu vreau să ajungi ca vai de capul tău, să tragi mîța de coadă." "Și conștiința mea?" a apelat el, în disperare de cauză, la o vorbă mare. La care frate-său a izbucnit în rîs. "Conștiința? Conștiința ai zis?" Și nu se mai putea opri. "Mă c... pe conștiința ta, i-a strigat mînios și batjocoritor. Ai auzit?" Și a repetat fraza. "Asta fac cu conștiința ta. Conștiința, băiatule, e cel mult o cîrpă cu care-ți ștergi pantofii. Doar la asta e bună. Așa că nu mai vorbi prostii. Mai bine pregătește-te de nuntă cu Augusta". "Nici nu mă gîndesc", s-a opus el dînd să plece. Frate-său i-a sărit atunci în față și a împins ușa cu piciorul, barîndu-i calea. "Mă, *tu* înțelegi de vorbă bună sau nu? Să știi că pot folosi și alte metode dacă ești căpățînos." "De pildă?" s-a grozăvit Dinu. "De pildă, te bat pînă-ți ies gîrgăunii din cap", l-a lămurit, prompt, frate-său. Dar nu s-a intimidat. N-a luat în serios amenințarea. "Ei, nu zău, l-a înfruntat el. Încearcă numai dacă vrei s-o încasezi." În clipa următoare s-a petrecut ceva neașteptat. Maică-sa a venit în spatele lui și i-a prins mîinile, strîngîndu-i cu toată puterea. "Leagă-l de piciorul patului", i-a strigat lui frate-său. Și cum acesta nu se desmeticea, i-a poruncit încă o dată: "N-auzi? Ce stai acolo și te uiți la mine? Leagă-l odată, cum îți zic". Așa că Dinu s-a trezit legat cu o frînghie de piciorul patului. "Bate-l cu cureaua acum, a strigat maică-sa îndîrjită, bate-l pînă-i vine mîntea la cap." Înversunîndu-se și el, frate-său și-a smuls cureaua de la pantaloni și a început să-l bată cu ea. Simțea loviturile pe mîini, pe umeri, pe spate și a descoperit îngrozit că pe figura aspră a maică-sii nu era nici urmă de milă; se uita la el cu ochi înrăiți de furie și-l încuraja pe frate-său să-l lovească și mai tare. În cele din urmă mai mult din pricina acestui chip desfigurat de furie rea s-a înmuiat ca o cîrpă. "Bine, o să fac cum ziceți voi, lăsați-mă", s-a rugat.

Dacă nu mi-ar fi povestit Dinu însuși această întîmplare, n-aș fi crezut-o. Ea îl exprima însă foarte bine.

Mereu avusese un Rubicon de trecut și nu avusese curajul să riște. S-a lăsat dus de valuri. La puțin timp după istoria cu cureaua, a fost suspectat de tuberculoză osoasă. De aici, un șir de urmări. Augusta a renunțat să se mai mărite cu el. Însăpămîntat de spectrul unei boli teribile, s-a iradiat devenind steril și a început să bea. Concediat de la spitalul unde părinții Augustei îi găsiseră un post, a trebuit să se angajeze medic la un dispensar de mahala, unde a cunoscut o tîină soră de caritate de care s-a îndrăgostit. Părinții fetei n-au vrut să audă de o căsătorie cu un bolnav bețiv, el n-a avut puterea să lupte pentru a se impune, în vreme ce fata, mai decisă, s-a mutat la el punîndu-i o singură condiție, pe care a și respectat-o: să se lase de băutură. Dar, peste un timp, tînăra soră de caritate s-a răzbunat pentru elanul ei romantic. S-a culcat cu un fotbalist (de-atunci data probabil pornirea lui Dinu contra fotbalului!), a rămas însărcinată și s-a întors la părinți. Întîmplarea a făcut ca tocmai atunci suspiciunea de tuberculoză osoasă să se dovedească neîntemeiată, ceea ce a readus-o în scenă pe Augusta, prinsă în plasa unui scandal care trebuia înăbușit. Căsătoria s-a făcut în grabă.

Reproduc acum din jurnalul lui Dinu.

"20 decembrie Spaima de tuberculoză m-a obosit, m-a golit cu totul de energie. Nu mai am putere nici să mă bucur că diagnosticul a fost greșit. Într-un fel, mă simt în convalescență ca după o boală adevărată și deși au trecut trei luni de-atunci, timp în care am sperat să-mi revin, văd că nu sînt semne optimiste.

22 decembrie În timp ce stau cu nasul vîrît între paginile caietului — excelent alibi ca să fiu lăsat în pace — trag cu coada ochiului la Augusta. Își privește mereu ceasul. Probabil, nu știe cum să-mi explice de ce pleacă de-acasă. Sînt curios ce motiv va invoca azi. Că se duce la coafor? Imposibil. L-a folosit ieri. Că se duce la cinema? Nici asta. Se teme că o pot întreba subiectul filmului și n-are fantezie.

Se pare că s-a hotărît. Pleacă fără să-mi spună nimic. E mai bine așa. Constat că nici măcar nu sînt gelos. O observ ca pe o insectă. Mă preocupă altceva decît fidelitatea ei, o dificultate la respirație pe care o simt de cîteva zile. Parcă mă înăbuș uneori. Din pricina asta sînt aproape placid, iar ea fierbe. Aseară a vrut să mă oblige s-o doresc. Sta înfiptă în fața mea în timp ce-și trăgea ciorapii. Am privit-o lung și i-am zis candid: "Parcă s-a dus un fir". S-a înroșit violent și m-a privit cu ură. "Tîmpitule", a șuiert printre dinți.

23 decembrie Pornind de la dispensar, am vrut să scurtez drumul. Am nimerit pe o stradă unde se demolau niște case. Molozul de la zidurile dărîmate, amestecat cu apa ploilor și zăpezilor, se transformase în noroi. Camioane vechi, cu roțile murdare, lăsau urme adînci în care se strîngeau băltoace tulburi pe care, cînd mi-am mînjit cu totul pantofii, am încetat să le mai ocolesc. Un șofer arțăgos m-a înjurat. Ce căutam acolo? Îi

încurcam și se putea să-mi cadă ceva în cap. N-am protestat. Avea dreptate, ce căutam? O amintire? Amintirile nu mai existau. Erau amestecate cu noroi.

24 decembrie Augusta e plecată. M-a lăsat singur. E ceață, seară? Uneori se aude cîte un autobuz trecînd. Apoi liniște. O pîclă umedă învăluie zidurile și copacii. Ieslea e rece. Christos se naște mort.

25 decembrie Fratele Augustei a venit să-mi reproșeze că o neglijez. I-am zis: "Nu e nevoie să fii mitocan. Reputația pe care o ai în privința asta îți ajunge. "

26 decembrie Azi noapte am adormit cu lumina aprinsă, citind. M-am trezit tîrziu, spre dimineață, cînd ferestrele începeau să se albească, deoarece nu apucasem să trag jaluzelele. Mă uit afară. Iarnă blîndă. Mă bucur că nu mai rabd de frig și că respir liniștit. Cu restul voi mai vedea.

27 decembrie Invidiez femeile care, croșetînd, nu se mai gîndesc la nimic altceva decît la "un ochi pe față, unul pe dos".

28 decembrie Un coleg mi-a explicat azi cum se poate pune diagnosticul unui nebun. Îi dai nebunului țucalul după ce l-a folosit și el trebuie să aleagă. Ori și-l pune în cap și atunci e nebun, ori ți-l pune ție și atunci nu e nebun deloc. Simplu de tot. Cu prostia lucrurile sînt ceva mai complicate. Proștii se descurcă, se pare, mai bine.

29 decembrie Din nou am avut dificultăți de respirație. Sper să fie o simplă spaimă trecătoare.

30 decembrie M-am înșelat cînd am crezut că iarna va fi blîndă. Mă uit pe fereastră la oamenii care trec zgribuliți, la frunzele mușcate de frig, la pietrele care lucesc ciudat, rece, la zăpada viscolită azi noapte. Trebuia să mă nasc urs. Să mă culc iarna și să nu mă scol decît desmormit de căldura primăverii. Dar nu se mai poate face nimic. Brr! Va fi destul de greu. Și noaptea încă mai merge. Dar ziua... Absolut demoralizant. Ce Dumnezeu, doar sînt încă tînăr, abia m-am însurat! Să-mi fie frig la picioare și în papuci de pîslă...?

31 decembrie Se încheie încă un an. Ce încet trec zilele și ce repede trec anii!

1 ianuarie Surîd. În viața mea domnește ordinea. Aproape ca în cimitire.

2 ianuarie Cînd nu faci nimic obosești. Începi să te temi și, gata, vin angoasele, stările proaste, dorința de a te justifica.

3 ianuarie E dreptul meu de a mă purta "ca un fraier", cum își zice probabil Augusta. Am dezamăgit pe mulți, era normal s-o dezamăgesc și pe ea, nerevoltîndu-mă. O las în pace cu escapadele ei.

4 ianuarie Azi cade o zăpadă rară, apoasă, provincială. Asta e tot. Cum spun crupierii, *rien ne va plus*.

6 ianuarie Mă gîndesc că Dumnezeu n-a murit decît pentru cei decîși să-l socotească astfel.

9 ianuarie O clădire veche cu fațada acoperită de iederă. Urc la etaj. Ajung în fața doctorului B. care mă întreabă dacă n-am purtat niciodată barbă. "Nu, n-am purtat. " Și mă așed pe scaunul din fața biroului, în timp ce el ridică telefonul care are un fir lung ca să poată fi utilizat în ambele încăperi (în spatele meu e o cameră unde lucrează două funcționare îmbrăcate în halate albe). Doctorul B. examinează analizele. Zice: "Par bune. Una singură îmi dă de gîndit. N-ar strica, poate, să le repetăm".

11 ianuarie Înoți într-un rîu, fiind în același timp dus de curenții apei. Așa e viața. Chiar dacă am înotat, curenții m-au dus unde au vrut ei.

12 ianuarie Augusta m-a văzut abătut și m-a întrebat: "Ce ai, puișor?" Proasta! Crede că sufăr de gelozie.

14 ianuarie Noi îi spuneam "Zerou". Făcuse nu se știe ce ispravă, iar prenumele său începe cu Z. L-am întîlnit azi. Mi-a explicat: "Îmi ador neputința. Ea e salvarea mea, mă scutește de regrete. Îmi zic -«nu pot» și cu asta am terminat, nu mai am nici un reproș să-mi fac. Sînt omul cu cele mai puține dezamăgiri, pentru că am evitat să am speranțe. Îi las pe alții să-și umple viața cu deziluzii". N-am știut ce să cred. Să-l deplîng? Să-l invidiez?

15 ianuarie În timp ce mă bărbieream, m-am tăiat fără să vreau cu briciul. Va trebui să-mi cumpăr lame.

28 ianuarie Un prieten mă întreabă: "De ce nu faci, totuși, nimic?" Aluzie clară la Augusta. Aventurile ei țin de domeniul public. Îi răspund: "Fiindcă sînt slab și nu-mi place scandalul".

20 ianuarie Nu mă tentează (încă) să număr mărunțișul. Asta e bine.

21 ianuarie Ninge încruntat. Viscolește. Simt frigul la spate, de la fereastră. Trebuie să mă duc să-mi fac analizele.

22 ianuarie La spital, pe ușa WC-ului, era următoarea precizare afișată: "Pentru cadre medicale și femei".

25 ianuarie

— Nu vrei să ieși puțin, să iei aer? m-a întrebat Augusta.

— Du-te singură, i-am zis.

— Mereu mă lași singură.

— Nu asta vrei?

Nu i-am zis nimic despre analize.

26 ianuarie Aș fi avut nevoie de o femeie care să-mi dea curaj.

27 ianuarie Trebuie să lucrez pînă la capăt, pentru că tot ce fac e efemer.

(Principiul lui Budha)

29 ianuarie Iar a venit fratele Augustei cu reproșuri. L-am dat afară. Nu e nimeni vinovat când îi miroase gura. Vinovat e când, știind asta, nu se ascunde și iese în lume.

30 ianuarie E foarte simplu să minți. E destul să spui: "Nu regret nimic, nu mă doare nimic, nu-mi lipsește nimic, mă culc liniștit, a trecut de 11 noaptea". E foarte simplu. Hai, curaj! Pe dracu.

1 februarie Totul e să reușești să fii cât de cât nesimțit. După aceea lucrurile merg mai bine. Îți capeți o liniște relativă și scapi de neplăceri.

3 februarie Am intrat într-o biserică. Am aprins două lumînări. M-am uitat apoi cum scădeau ceara și viața.

4 februarie Sînt bolnav și ușor îngrozit. Gripă cu complicații de respirație. Augusta e foarte enervată de boala mea. Pare din ce în ce mai sîcîită.

5 februarie Citesc o carte despre rolul delațiunilor în timpul Inchiziției și mă gîndesc că uneori victimele n-au fost mult mai onorabile decît călăii lor. Doar că n-au avut anvergura de a deveni călăi.

7 februarie "Atîta timp cît vom putea aștepta ziua de mîine" (Apostolul Pavel)

8 februarie Mă simt obosit. Mi-am amintit de o barză care stătea singură, undeva pe un cîmp. Nu, nu mă plîng.

10 februarie Nu există decît un remediu împotriva așteptării: să mă ocup cu ceva. Și cum nu știu ce să fac, iau jurnalul și mă așed la masă. Altădată, cîți ani au trecut de-atunci? cînd eram la țară, mă pricepeam la lucruri mai folositoare. De pildă, semănam grîu sau îl seceram. Deși eram tînăr, foarte tînăr, îmi cîștigam pîinea mai cinstit: creînd pîine. Pîinea pe care o mîncam era pregătită în parte de mine. Nu trișam pe nimeni. Cel mult, trișam pămîntul care hrănea grîul și care nu se alegea cu nimic de pe urma mea. Ba, s-a ales cu ingratitudinea mea, căci l-am părăsit. Acum nu mai sînt sigur. Îmi cîștig oare pîinea fără să trișez pe nimeni? Nu sînt în stare să dau un răspuns. Poate chiar pe mine mă trișez, fiindcă în acest timp pămîntul făgăduințelor se acoperă cu bălării.

11 februarie Deși nu m-am restabilit de pe urma gripei, am ieșit. M-am dus la doctorul B. să aflui rezultatul noilor analize. L-am găsit furios pe tăcerea mea. "Nu am numai grija dumitale", mi-a zis. Era mai sceptic. Mă suspectează de astm bronșic.

12 februarie Soarele se ridică peste acoperișurile roșii ale caselor din fața ferestrei mele pe un cer mai puțin rece decît în zilele precedente și curat. Lumea zîmbește. Și are dreptate. În viață e ca la cursele de cai. Nu te oprești pentru că un călăreț a căzut din șa. Cel mult, îl ferești.

13 februarie Doctorul B. mi-a vorbit azi despre "terapia de grotă". Mi-a înșirat cu entuziasm binefacerile aerului de salină și m-a întrebat ce cred. L-am* răspuns cu o frază pe care am citit-o undeva: "Bolnavii sînt totdeauna optimiști. Poate că optimismul însuși este boală." A rîs.

15 februarie Știu ce-mi lipsește. Să zic și eu: "Puțin îmi pasă dacă." Mă gîndesc prea mult la lucrurile de care mă tem. Sau poate am nevoie să fiu legat de pat și bătut. Altfel nu știu pe ce cale să apuc.

16 februarie Am jucat șah cu T. Vroia neapărat să-mi arate că e un om citit și mi-a explicat că. "șah" vine de la "șah", iar "mat" de la "moarte". "Șah mat" vrea să spună "Regele a murit". Am renunțat la partidă. "Mă doare capul", i-am zis. Un dobitoc cu pretenții.

28 februarie Îmi repet zilnic că n-are valoare decît ceea ce ne costă.

22 februarie M-am uitat atent la Augusta. E frumoasă fără îndoială. Un animal frumos și de o mărginire fermecătoare.

26 februarie Am păstrat multă vreme trei sticle de vin prăfuite și sigilate, primite în dar. Mi se părea un sacrilegiu să deschid una. Azi m-am hotărît să încerc totuși. Am descoperit că vinul păstrat cu atîta evlavie s-a stricat, s-a oțetit..

2 martie Cred că va trebui să urmez tratamentul recomandat de doctorul B. Înapoi în grote! Acolo e mîntuirea.

4 martie Venind de la dispensar, m-am întîlnit cu J. Era îmbrăcat cu cojoc și cu capul gol. Cap de dihor bătrîn, încărunțit în rele și viclenie. "E adevărat că ești cam bolnav?" m-a întrebat. M-am mirat. "Dar de unde? Mă simt excelent".

7 martie Am fost la teatru cu Augusta. Era frig. Am plecat după actul I. Ea s-a bucurat. Nu era nici o persoană interesantă în sală.

10 martie La un restaurant (de cînd n-am mai intrat într-un restaurant?) am dat peste C. Are o incontinență verbală obositoare. A fost un chin. Oare am început să devin mizantrop? Misogin, înțeleg, aș avea motive. Mă apropia de el numai faptul că-l simțeam slab ca o cîrpă sub aerele pe care și le dădea.

12 martie Resemnarea e totuși, se pare, cea mai sigură, virtute a mea.

13 martie Rătăcind pe străzi, am ajuns în dreptul fostului meu liceu. M-am uitat în curtea care, cu nisipul ei auriu, seamănă cu o plajă. Mi s-a făcut dor de mare.

Fără să mă gîndesc prea mult, am pătruns în curtea liceului. Nisipul scîrțîia sub tălpi ca amintirile. Doamne, cum au trecut anii. Nu m-am putut stăpîni și am pătruns. În clădire. Rea inspirație. Am regretat imediat. Pardoseala tocită, zidurile scorjite, în loc să-mi stimuleze melancoliile ca nisipul din curte, mi-au arătat cum se pot degrada amintirile. Am făcut și greșeala de a urca la etaj. M-au ispitit scara în spirală strînsă și o mică vanitate. Vroiam să-mi revăd numele pe placa de marmură a premianților de

onoare. Am căutat cu privirea înfrigurată în locul știut. Pe peretele din fața scării. Dar n-am văzut nimic. Peretele era gol. Poate a fost mutată, mi-am zis. Pe urmă am aflat că placa a fost spartă cu ciocanul și aruncată la gunoi. De ce? Probabil, fiindcă numele unui premiant nu convenise cuiva. Mi s-a făcut frig. Mai bine nu știam. Fusesem, parcă, pedepsit în contumacie. Am ieșit abătut pe poartă, hotărât să nu mă mai întorc niciodată în curtea cu nisip auriu unde adolescența mea a murit azi a doua oară.

14 aprilie N-am mai notat nimic de o lună. Nici nu aveam ce spune. Am fost plecat pentru "tratament de grotă". Sarea și boala. Salina semăna cu o catedrale primitivă. Și aerul era, într-adevăr, foarte pur. Când ar ieșit afară mi-am dat seama ce aer infect respirăm de obicei. Așa pățești când compari. Și totuși în aceeași atmosferă sînt mirosurile primăverii care mă exaltă. Poate că așa iubesc viața toți bolnavii. Brutal. Dureros. Aș striga cu o mie de guri că viața e înspăimîntător de frumoasă.

17 aprilie M-am oprit pe o bancă, în grădina din capătul străzii. Peste o jumătate de oră și-a făcut apariția procurorul G. Deci, el era! Augusta îi comunicase, probabil, că nu eram acasă.

19 aprilie Ziua începe cu recunoștința că n-am murit în somn. Fericiți cei care n-au timp să-și aducă aminte nimic altceva decît că n-au murit. Încă.

20 aprilie Simt că revin crizele. Încordarea nervoasă din ultima vreme mi-a făcut rău. Mi-ar trebui, poate, și o cură marină.

24 aprilie Purgatoriul e un compromis pentru cei care nu merită nici infernul, nici paradisul. Eu mi-am început purgatoriul aici.

26 aprilie Cred că G. e țigan. Ca s-o lovesc pe Augusta, i-am zis azi că țiganii sînt mai aproape de metafizică decît de istorie. S-a prefăcut că nu mă aude. Poate nici n-a înțeles cîtă dreptate aveam, de fapt.

27 aprilie În timp ce mă bărbieream azi dimineață, am observat că se poate îmbătrîni într-o singură iarnă.

28 aprilie Azi am văzut un triunghi de cocori care umplea cerul.

2 mai I-am propus Augustei să divorțăm. Nu vrea. Mi-a rîs în nas. "După opt luni? Nu. Mă simt bine așa".

Bestia. Sigur că se simte bine. Are în căsătoria cu mine o perfectă acoperire pentru toate depravările ei. Se poate tăvăli în noroi. După aceea se înfășoară cu cearceaful căsniciei, scăpînd de oprobriu. Nici nu e nevoie să se mai spele. Mai ales că a doua zi se bălăcește din nou. Și face totul fără nici o rușine. Nu vrea să se încurce oficial cu G. Ar însemna că se leagă de mîini. Dacă peste un an nu mai are chef de el? Sau peste o lună? Pe cînd așa... Eu n-o deranjez deloc. Acum nu se mai ferește să mă trimită de-acasă sub diverse pretexte, cînd vine el.

4 mai Am avut o nouă criză. Trebuie să-i spun doctorului B.

7 mai Numai ce iubim e adevărat. Restul e minciună.

9 mai Mă simt ca într-un tunel. Deci, merg.

12 mai Timp urît. Ploaie. Cerul umed. Și rece. Ce primăvară mai e și asta?

13 mai N-am mai fost de mulți ani, poate șase sau șapte, la aeroport. M-am așezat pe unul din fotoliile negre de plastic și am privit prin geamul murdar avioanele, puține și vechi, care decolau sau aterizau. La un moment dat a început să plouă. La întoarcere, strada era alunecoasă. La lumina farurilor, căci între timp se făcuse noapte, am văzut un om întins pe jos. M-am oprit și m-am uitat. Era grav lovit la cap de o mașină care fugise de la locul accidentului. În jur nu era nimeni. Mi s-a făcut frică. Dacă accidentul era pus în seama mea? Am vrut să plec, dar tocmai atunci a apărut un agent de circulație. A trebuit să ducem rănitul la spital și după aceea să dau o declarație în care să arăt cum s-au petrecut lucrurile. Uf, bine că am scăpat.

16 mai Trecînd prin parc am văzut un grup de bătrîni jucînd șah. Am reținut următorul schimb de replici:

— Nevastă-mea e un înger.

— A mea n-a murit încă.

Însă cum de cîteva zile sînt în raporturi bune cu Augusta nu m-am putut amuza.

11 mai G. m-a chemat la procuratură. A trebuit să mă duc. Primisem doar înștiințare oficială. "Sînteți chemat în ziua de... la ora de..." Nici măcar "vă rugăm" sau "vă invităm". La poartă mi s-a spus: "Primul coridor, a treia ușa pe stînga". Am bătut în ușa și am intrat. G. stătea la o masă încărcată de dosare, citind ceva și jucîndu-se cu un cuțit de tăiat hîrtie. Se făcea că nu mă observase intrînd. Am tușit ca să-i atrag atenția și atunci, ridicînd privirea spre mine, se schimbă brusc. Deveni jovial. "A, scuză-mă". Nu ne tutuisem niciodată pînă atunci, dar pentru el n-a fost nici o dificultate ca să sară peste acest mic neajuns. Doar mă aflam în biroul lui! Și-a pus niște ochelari fumurii, eleganți, ca să se apere, chipurile, de lumina care pătrundea de-afară prin geamuri și m-a invitat, tot jovial, să iau loc în fotoliul din fața mesei. Bănuiam că din spatele ochelarilor fumurii mă privea batjocoritor și asta mă enerva. Dar limbajul, gesturile, tonul erau politicoase, binevoitoare. "Fumezi?" m-a întrebat. În fața lui era o scrumieră plină de cenușă și țigări stinse. Alături, un calendar de birou și multe creioane. Fără să aștepte să-i răspund dacă fumez sau nu a intrat în subiect. Mă invitase să mă avertizeze că se fac cercetări în legătură cu accidentul. Să mă pună în gardă. Cu alte cuvinte, nemernicul vroia să-i spun și "merci".

28 mai Doctorul B. mi-a recomandat o nouă coborîre în salină. Dar acum nu pot

pleca.

19 mai Augusta mi-a făcut cadou un pulover. "Ca să nu răcești seara, pușor", mi-a zis.

20 mai Două lucruri nu le împarți probabil cu nimeni. Așteptarea și moartea.

21 mai Dar ce fel de psihiatru sînt eu dacă nu reușesc să mă educ nici pe mine? Știu bine că nu sînt vinovat în povestea cu accidentul și totuși îmi e frică. Încerc să mă stăpînesc, să mă conving că n-am nici un motiv de îngrijorare. Din păcate, știu ce poate un om de felul lui G. cînd ocupă un post de unde are posibilitatea să dovedească în fiecare zi că numai mărginiții au acces la absolut, numai ei se pot crede atotputernici.

22 mai Trebuia să mă duc după-amiaza la dispensar. Coborînd scările, m-am răzgîndit. M-am întors pe scara de serviciu și m-am suit pe acoperiș. Cam la o jumătate de oră după aceea, l-am văzut venind pe G. L-am cunoscut de departe după pălărie. Are o pălărie cu boruri late, cum poartă artiștii. A sunat, iar Augusta i-a deschis imediat. Îl aștepta, probabil, în dosul ușii. El a întrebat rîzînd: "A plecat leguma?" Adică eu. "A plecat, i-a zis Augusta. Hai, dragule, intră că nu mai am răbdare". Putoarea, era ca o iapă încălzită, gata să sară pe el. Mi-a venit să cobor, să sparg ușa și să-i omor. Dar la ce bun? Ca să stau la ocnă o viață întreagă? Îmi ajunge că sînt ocnaș de ocazie. M-am dus la restaurantul din vecinătate și m-am îmbătat. Seara, cînd am venit acasă, Augusta m-a luat la rost: "Ah, ce urît miroși". Și m-a împins în camera de serviciu, ca să nu "împut" toată casa.

23 mai Ar fi mai bine, mi-a zis Augusta, să plec totuși la o salină. Pînă reușește să combine ea ceva cu G. ca să fiu scos din cauză. Vrea să-mi dea impresia că se sacrifică pentru mine. Că de dragul meu, în interesul meu, se culcă cu el. O adevărată martiră, biata Augusta. Mi-a venit s-o pleznesc și să-i spun: "Du-te dracului cu G. cu tot. N-aveți decît să vă împreunați, dar, repede, pînă mă duc să iau puțin aer. Și să aerisești după aceea. Nu-mi place mirosul de cocină". Dar nici de data aceasta n-am avut puterea să-i arunc adevărul în față. Îmi pare rău, nu știu decît să renunț. "Plec chiar acum", i-am zis și mi-am luat pardesiul, punîndu-mi la repezeală cîteva lucruri într-o mică valiză de voiaj. O clipă, ajungînd la poartă, am fost tentat să mă urc din nou pe acoperiș, dar îmi era lehamite. Puteam să jur că știam dinainte dialogul: "S-a dus leguma?" "S-a dus, dragule". Dacă aș povesti cuiva ce se întîmplă nu m-ar crede. Sau m-ar disprețui. Poate și merit.

25 mai N-am plecat la salină. Deocamdată. Dorm noaptea la dispensar. Ai mei nu știu nimic și nici nu vreau să le spun. Destul că lor le datorez această "fericire". Dealtfel, dacă n-ar fi spaima pe care mi-o dau crizele de astm nici nu mi-ar păsa. Mi-aș vedea de meserie și atît.

29 mai Nu mai pot să rămîn mult peste noapte la dispensar. În primele zile, femeia de serviciu a zîmbit cu subînțeleșuri. După aceea a început să trîncănească în stînga și în dreapta că se petrece ceva cu mine.

1 iunie Se apropie vara. S-a făcut cald și frumos. M-am hotărît să-mi iau un concediu medical și să plec la salină, totuși.

30 iunie M-am întors.

3 iulie L-am dat un telefon lui G. la birou, rugîndu-l să mă primească. M-a invitat să vin la ora 12. După ce l-am așteptat trei ore, am înțeles că nu se va mai întoarce din "urgența" neprevăzută care intervenise. L-am scris o scrisoare: "Bine, domnule G. Voi ține minte și aceste ore în care te-am așteptat în zadar. Dacă nu-mi era frică, aș fi plecat după cel mult o jumătate de oră. Dar situația în care mă aflu nu mi-a îngăduit să-ți trîntesc atît de repede ușa. Am rămas încă două ore și jumătate ținut pe scaun, cu ochii la ceas, așteptînd, umilit, murdărit de impertinența cu care ți-ai permis să pretezezi "o urgență". Cred că subalternul care-ți ține locul regretă cafeaua pe care mi-a oferit-o. Întîrzierea dumitale i-a demonstrat că nu merita să se deranjeze. Dealtfel, și-a schimbat, văd, atitudinea! Acum trei ore era vorbăreț, amabil și plictisitor. Acum tace. Singurul lucru bun care mi se întîmplă de trei ore. Nu mă mai obosește cu conversația lui. Am timp să privesc, nestingherit, cum crește întîrzierea dumitale, ca a trenurilor iarna. Și de ce? Pentru că ocupi o funcție? Dacă eram "cineva" m-ai fi lăsat să aștept? Nu cred. Dar, iată că în loc să mă revolte, acest fapt mă liniștește. Nefiind altceva decît o funcție, dumneata nu poți să comunici decît cu alte funcții. Oamenii, ca atare, nu-i percepi. Ei sînt dintr-o altă realitate care nu te interesează. Facem parte, deci, din două lumi diferite... Bănuiesc că, din pricina acestei descoperiri, te voi ierta pentru mitocănia de azi. Pentru cafea nu-ți mulțumesc. Era proastă. În trei ore n-am reușit s-o beau". Dar n-am avut curaj să las scrisoarea.

4 iulie Dorm noaptea tot la dispensar. Nu-mi mai pasă ce bîrfește femeia de serviciu.

7 iulie Cred că risc să mă îmbolnăvesc și de nervi. Merg pe străzi și am impresia că sînt urmărit. Din cînd în cînd, mă uit în urmă. Bineînțeles, nu e nimeni. Cu toate acestea, cînd ajung la colțul străzii, grăbesc pasul.

11 iulie M-am hotărît să-l întîlnesc pe G. și să lămuresc lucrurile odată pentru totdeauna. Ce sens are să mă simt hăituit? Altminteri, mă îmbolnăvesc, într-adevăr. Îl voi aștepta seara, în nișa unde pe vremuri era o statuie de bronz a Fecioarei.

13 iulie Dumnezeuule, ce noapte îngrozitoare a fost. Totul a decurs altfel de cum am crezut. Cînd l-am apucat pe G. de braț, el s-a smucit și s-a aruncat asupra mea.

Apărîndu-mă, l-am împins și s-a lovit cu capul de zid. S-a prăbușit pe trotuar. M-au trecut sudori reci. Din fericire, fiind târziu nu trecea nimeni pe stradă. Felinarul din colț arunca o lumină chioară pe obrazul lui G. care zăcea în nesimțire la picioarele mele. Nu știam ce să fac. Să fug? M-am aplecat asupra lui. Avea buzele mînjite de ruj. Rujul Augustei, l-am recunoscut. Numai ea folosește acel ruj vinețiu care îmi dă totdeauna un sentiment de repulsie. Cu o imensă scîrbă, mi-am lipit buzele de buzele lui și i-am făcut respirație artificială. Îmi venea să vărs. G. era ca o femeie pe care o violam și pe deasupra mirosea puternic a transpirație — cum l-o fi suportînd Augusta astfel? m-am întrebat — dar am continuat acest *bouche à bouche* cu disperare pînă am simțit că-și revine. Atunci m-am ridicat. M-am șters de sudoarea care îmi curgea pe față, o sudoare provocată mai ales de groază decît de efort, și am tresărit violent cînd am văzut pe batistă pete de ruj. Parcă îmi sărutasem nevasta. Am plecat, strivit de o mare umilință, hotărît să nu mă mai întorc niciodată acasă".

După aceste însemnări urmau mai multe pagini albe. Și din nou același scris mărunț și nervos.

"18 august Am fost la un lac din apropierea orașului să înot. Era o zi splendidă. Nici un nor. Soare fierbinte. Pe marginea lacului se vedeau rododendroni înfloriți și măceși sălbatici. Iarbă verde. Am ieșit la soare. Deodată am simțit că mă sufoc. Am închis ochii. Doamne, să se termine oare totul așa? Apoi mi-am revenit. Stăteam trîntit în iarbă cu ochii la cer. Abia mai îndrăzneau să respir. A apărut un nor subțire. Foarte subțire. Ca un mănunchi de fulgi. Cerul albastru va exista mereu astfel. Eram gelos pe toți cei care vor privi după moartea mea cerul.

N-am avut curajul să mă ridic. Mi se părea că la prima mișcare plămînii mei vor exploda. Moartea stătea cuibărită, ațipită undeva în pieptul meu, și-mi era teamă să n-o trezesc. Abia cînd soarele a coborît puțin după copacii din spatele lacului, m-am ridicat cu mii de precauții.

Seara, m-am dus la doctorul B. l-am povestit despre criză. M-a internat imediat și mi-a sporit doza de Cortizon.

20 august Așezat pe un pat de spital, fumez ultima țigară. Doctorul B. mi-a cerut să mă las de fumat. Sau să fumez, cel mult, pipă, fără să trag fumul în piept. Fac rotocoale de fum și încerc să desenez cu ajutorul lor figuri cunoscute. Îl văd o clipă pe G. Apoi pe Augusta. Pe mama, așa cum era, furioasă, cînd i-a cerut fratelui meu să mă lege de pat și să mă bată. Ceața care s-a lăsat pe munte cînd m-am rătăcit în viscol. Lupii care urlau undeva în depărtare. Mi-am amintit fericirea care m-a copleșit a doua zi cînd am fost salvat. Nici nu mi-a părut de degerături. Totuși atunci s-a decis destinul meu. Dacă n-aș fi fost pe munte atunci, puteam să cînt și azi la violoncel, admitînd că aș fi părăsit chirurgia pentru muzică așa cum doream. Poate aș fi ajuns un muzician bun. Cine știe? Așa, nu sînt decît un doctor ratat, care nu e în stare să vadă o rană deschisă fără să se crispeze.

26 august Am plătit o dată pierzînd muzica. Am plătit a doua oară pierzînd dragostea. Am plătit a treia oară pierzînd onoarea. Nu mai am de pierdut decît viața speriată din mine. Mi se învîrtesc toate prin cap, amintiri, spaime, speranțe. În același vîrtej. Uneori îmi vine să zbier. Destul! Am plătit destul. Sau poate că nu plătim niciodată destul? Apoi îmi vine să-mi plîng de milă. Dar îmi e rușine de doctorul B. Nu vreau să mă vadă așa. Comportîndu-mă ca un... Sînt doctor, totuși. Și, culmea, psihiatru. Ar trebui să încerc să fac ceva nou. De pildă, literatură. Uneori mă atrage, să mă defulez, să uit. Curaj! Curaj?

28 august Doctorul B. m-a încurajat.

4 septembrie Mă simt mai bine. Stau mai bine și cu moralul. Acum sper din nou. Miine ies din spital.

10 septembrie Cîțiva colegi m-au sărbătorit. Au adus vin și prăjituri. Am băut un pahar de vin ca să nu-i jignesc. Toți mă felicită că m-am repus pe picioare, iar eu îi invidiez pe ei. Mă surprind urmărindu-i, pîndindu-i. Ei sînt sănătoși. Fac profesia pe care și-au dorit-o. Unii au copii. Își pot permite să fie generoși și să mă sărbătorească pe mine. Dar n-am nevoie de afecțiunea lor! Ea mă jignește. Aș prefera să fiu privit cu indiferență. E mai tonic. M-am săturat să mă văd protejat de colegi din cauza bolii. Vreau să fiu pe picior de egalitate cu ei. Li privesc, gelos, cum umblă ca niște animale sănătoase și nepăsătoare. Nu se tem să respire. Nu se culcă seara cu spaima că nu mai există a doua zi. Se trîntesc în pat ca niște nesimțîți sănătoși. Îi detest și îi invidiez. Ei de ce au dreptul la asta, iar eu nu? Nu mai am chef să fiu tratat cu menajamente. Se poartă cu mine cum ar umbla cu un pahar de cristal care se poate sparge. Aș da orice să mă pot tăvăli prin viață ca ei.

Dar sînt nedrept. Cu ce sînt vinovați? Și fac rău gîndindu-mă la boala mea întruna.

4 noiembrie Am fost nevoit să plec de la dispensar și încă n-am găsit un spital la mare care să mă primească. M-am angajat la un spital de nebuni.

10 noiembrie N-am văzut pînă acum un om pus în cămașă de forță. E ceva îngrozitor. Se zbătea, se zvîrcolea, se apăra, urla, făcea spume la gură, i-a zgîriat pe îngrijitori. Pînă la urmă l-au biruit.

12 noiembrie Simt din nou că mi-am greșit meseria. Într-o bună zi, dacă voi rămîne aici, vor fi siliți să mă vîre și pe mine în cămașa de forță. Nu, nu trebuia să mă fac doctor. Blestem ziua în care am părăsit iluzia muzicii pentru mirosul de acid fenic.

Ceea ce e cel mai rău: am ajuns să detest și suferința. Când văd un om care suferă întorc capul. Încerc să mă conving în fiecare dimineață că nu sînt într-o seră, sînt într-un spital și încă într-un spital de nebuni, că am o profesie nobilă trebuie să alung infernul din sufletul unor oameni care n-au rezistat.

Unii suferă de boli ereditare, dar alții au ajuns aici pentru că n-au rezistat. O coardă a sufletului lor a pleznit. Ca la un violoncel. Și deodată melodia nu mai e normală. Scîrțîie. Ce e infernul? O coardă ruptă. Ajunge o singură coardă ruptă și unitatea, minunea, se sfărîmă. Omul nu mai e om. Infernul pune stăpînire pe sufletul lui. E aspră și nobilă lupta dusă ca să tămăduiești asemenea oameni. Fiecare pacient vindecăt e un om smuls din infern. Aici sînt chiar pe linia frontului, pe linia de demarcație dintre viață și moarte. Eu sînt un soldat al cîntecului adevărat din om. Dar, vai. Sînt un rău soldat. N-am destui curaj să mă uit la un om în cămașă de forță. Când îi văd prin curte îmi vine să-i vîr pe toți în cămașă de forță și pe urmă să mă duc să mă spînzur. Nu mai rezist. Seara cînd mă duc să mă culc sînt zdrobit. Dacă aș fi un om serios mi-aș da demisia. Dar nu fac nici asta. Zîmbesc! Zîmbesc tuturor. Și nebunilor. Cui vrea să se uite la mine. Zîmbesc în loc să urlu. Dacă aș urla, probabil m-aș liniști. Aș avea în sfîrșit un somn bun. Dar așa, zîmbetul mă obosește. Mă distruge. Voi intra într-o cămașă de forță zîmbind.

28 *noiembrie* Am văzut ceva curios. Un nebun a ieșit din curtea spitalului fără să fie observat, s-a dus de partea cealaltă a gardului de fier și țipa că e încarcerat. Cerea să fie lăsat liber, adică să fie adus înlăuntrul. Mi s-a spus că a mai făcut asemenea scene. Intre oameni obișnuiți, pe stradă, se consideră încarcerat. Aici, cînd e pus în cămașa de forță, respiră liniștit. "În sfîrșit, sînt liber", suspină el de fiecare dată intrînd pe poarta ospiciului.

2 *decembrie* Azi a venit un pacient cu barbă roșcată, ochi albaștri, un albastru diluat, cenușiu. Se uita ca un cîine umil la mine. L-am întrebat cum îl cheamă. N-a răspuns nimic. "Cum te cheamă?" am repetat. Tăcere. Se uita la mine, cu ochi ficși, goi. Mi s-a făcut frică. M-am stăpînit, să nu vadă. Și ca să-mi dau curaj am strigat la el. "Cum te cheamă?" Nimic. Nici un rezultat. Am bătut cu pumnul în masă. "Cum te cheamă?" am zberlat. Nici măcar nu s-a clintit. Am început să tremur. Nu-mi mai stăpîneam nervii. Vrînd să ies pe ușă, l-am auzit murmurînd ceva. N-am înțeles și m-am întors. "Ce-ai zis?" "Nu sînt nebun", bîigui el. "Nu mă interesează asta, am strigat. Cum te cheamă?" Parcă nici nu m-a auzit. Mi-a repetat același lucru. "Nu sînt nebun". Am ieșit și i-am scris pe fișă: "Monomaniac cu tendință schizofrenică. De urmărit îndeaproape".

4 *decembrie* Roșcovanul mă exasperează. Încă n-am reușit să-l conving să-mi răspundă. Și acum cînd îl întreb cum îl cheamă îmi spune același lucru: "Nu sînt nebun. Eu nu sînt nebun". Parcă nu mai cunoaște alte cuvinte. L-am spus sorei să mărească doza de hipnotice. Trebuie să-i zdrobesc această încăpățînare. *Nu vrea*. Anume îmi spune "eu nu sînt nebun" ca să mă înnebunească pe mine. Da, trebuie să zdrobesc voința acestui catîr nebun. Cu hipnotice îl voi face să-mi spună cum îl cheamă.

17 *decembrie* Roșcovanul nu mai vorbește deloc. S-a încovoiat, nu mai protestează, nu mai urlă. Tace. Acum cîteva zile, plîngea, se ruga, mă implora să-l cred că nu e nebun. A început să se zbată. Să strige. Să țipe. Nu mai murmura ca la început. L-am dat o doză și mai mare de hipnotice.

Acum e ca un om zdrobit. Privește în gol. Parcă e drogat. De fapt e chiar drogat. De ce mă mir? Nu eu am cerut să i se mărească dozele? A coborît în el ca într-un mormînt. A cedat. Nu se mai luptă. Nu se mai zbate. Nu mai explică nimic. Se uită în gol. La ce se gîndește? Îl întreb: "Cum te cheamă?" De data aceasta parcă nu mai aude. Știu că atunci cînd îl voi face să-mi spună cum îl cheamă, am obținut o mică victorie. Dar el îmi refuză această victorie. Și nu mă pot lupta cu el.

Cum să te lupți cu un om care nici măcar nu-ți mai opune rezistență? E total absent. Am cerut unui îngrijitor să-l radă. Îi crescuse o barbă mare, țepoasă.

21 *decembrie* Ar fi trebuit să mă bucur, dar am simțit cerul căzînd pe mine. Într-adevăr, roșcovanul nu era nebun! Am făcut o gafă care mă compromite ca medic. Fără să vreau, m-am purtat abject, dezgustător, cu el. Eșecul meu profesional îl suportă alții, se vede.

22 *decembrie* Ar trebui să plec neapărat de aici. Altfel, o iau de la capăt.

31 *decembrie* Încerc să împart oamenii după criteriul: cei bolnavi și cei sănătoși, și să-mi spun, să mă conving, că singurii care merită atenție sînt cei bolnavi. Argumente? Deocamdată, unul singur: nu crezi în dragoste, ci te îmbolnăvești de ea! De unde vreau să trag concluzia că o boală e chiar ceva mai mult decît o credință. În plus, încerc să mă conving — trebuie să fac ceva în așteptarea anului nou! — că un om sănătos e un om mai degrabă dependent; dependent de sănătatea sa. Și tocmai această conștiință a dependenței sale îl poate pierde. Îl face să fie prudent, să se teamă de microbi, de infecții, să cîntărească și să măsoare mereu, să aibă o mie de spaime și o mie de ezitări. În timp ce un bolnav nu mai are motive să se teamă de toate astea. Cel mult e îndreptățit să se teamă că boala nu-l va devora cu totul. În rest, scapă de toate constrîngerile sănătății. Un bolnav poate ajunge acolo unde dependența se transformă în libertate. El poate rîde de toate prudentele sale și de toate spaimele. Odată ce l-a cuprins, boala lui sfîntă îl lasă liber pentru curaj. În mod normal, n-ar mai trebui să fie

timorat în fața destinului. A scăpat de mizeria ezitărilor ca de o infecție. Poate, în sfârșit, să calce în picioare vechile lui precauții și să-și umple plămînii cu aerul tare al tuturor pericolelor. Nu mai trebuie să asculte de sănătatea lui despotică, poate să acționeze și împotriva lui fără să clipească, să se distrugă fără să șovăie. Pe măsură ce se distruge are mai puține limite. Numai așa poți înțelege că totdeauna o mare creație sau un eșec răsunător au cerut o sămînță de boală; fiindcă numai așa poți săvîrși cele mai mărețe sau cele mai timpite isprăvi cu aceeași energie. Ce știu cei sănătoși despre mizeria din sufletul nostru? Mai nimic; au o idee foarte fadă despre asta.

Prostii! Fanfaronadă! Nu pot crede o iotă. M-am: învățat cu boala mea ca un cîine cu lanțul. Numai rareori mă mai încordez în lanț. Mă simt ca unul care și-a îngroșat vocea să pară mai puternic și într-o bună zi descoperă că nu mai știe care i-a fost vocea adevărată".

Mă opresc la această însemnare care pare scrisă de mine de la primul la ultimul cuvînt! Ceea ce mă tulbură.

10

Mi se părea tot timpul că mi se ascundea ceva. Cînd; discutau despre Bătrînul, parcă anume adoptau un ton. de legendă, parcă intenționat, ca să mă deruteze pe mine, îl evocau ca pe un personaj cețos în legătură cu care nimeni nu putea să spună cît de cît exact cînd fusese văzut ultima oară sau cum arăta precis; dacă era înalt, sau scund, gras sau slab. Mopsul susținea că purta ochelari cu ramă de aur. Dominic, de cîte ori auzea asta, sărea ca ars: "Fugi de-aici, cum să poarte ochelari? Nici vorbă".

Îi ascultam și mă miram de unde aveau bătrînii atîta imaginație încît să discute despre un personaj misterios așa cum se discută visele, dînd impresia că exista ceva care îi împiedica să meargă pînă la capăt. Citisem undeva că lumea zilei este identică pentru toți, în vreme ce lumea nopții este proprie fiecăruia. Adică nu visăm la fel, chiar dacă trăim la fel. Cam așa se petreceau lucrurile și cu ei. Povesteau amănunte diferite sau chiar opuse despre Bătrînul; profitau, mă gîndeam, de situația mea de novice, de faptul că Bătrînul nu se arăta niciodată pe coridoare, că nici nu mă chemase deși intrasem de-acum în vară. Într-un fel, mă amuza și pe mine acest joc; am început, deci, să particip la el punînd întrebări și mai ales ascultînd. În lipsă de ceva mai bun... E adevărat că anumite lucruri mi s-au părut încă de atunci curioase. De pildă, faptul că nimeni nu putea să spună despre Bătrînul ceva sigur nici măcar între patru ochi. Apoi mi se părea ciudat că nu prea îndrăzneau să fie răutăcioși, mărturisindu-și îndoielile, decît în șoaptă și cu teamă, de parcă în orice moment Bătrînul ar fi putut să iasă din sala cu oglinzi cu biciul în mînă ca să-i pedepsească. Pînă și Mopsul era prudent. Cînd, luat de val, scăpa o răutate, se uita îngrijorat la ceilalți care, în asemenea împrejurări, se prefăceau că nici nu auziseră. După ce s-a convins că nu se afla nimeni prin apropiere și coborîndu-și vocea mai mult decît de obicei încît de abia îl auzeam, Domnul Andrei mi-a dat să înțeleg că precauțiile respective nu erau lipsite de orice temei și nu era cazul să rîd de ele. Un bătrîn, mi-a șoptit el, alunecase într-o iarnă pe pojghița de gheață de la țarm și scăpase într-o copcă, alegîndu-se cu o pneumonie. Se spusese că fusese un accident, iar portarul găsisese prilejul să-și dea importanță; iarna nimeni dintre bătrîni n-avea voie să iasă decît pentru a da ocol azilului și pentru a-și mai face uneori nevoile în aer liber; dar accidentul, m-a lăsat să înțeleg Domnul Andrei, nu fusese de fapt un accident. Cel care scăpase în copcă primise înainte cîteva avertismente, fiindcă își permisese să vorbească prea liber, necuviincios despre taina Bătrînului; omul găsisese în cameră, pe pat, scrisori de amenințare, compuse cu litere tăiate din ziar prin care era anunțat că dacă nu-și ținea gura și-și permitea în continuare să etc. etc. va trage consecințele. Nu dăduse atenție acestor scrisori, le luase în derîdere, le arătase tuturor susținînd că erau o glumă, proastă a cuiva dintre ei. Zicea că nu pricepe cum poate sta cineva închis într-o sală cu oglinzi, ca o cloșcă în cui-barul ei, clocindu-și într-un deșert gîndurile și urmărind de-acolo prin gaura cheii ce făceau ceilalți. "De ce nu iese dacă are curaj? Să-l zărim la față. Spuneți că e atins de boala deșertului? Dar ce boală e asta? Nici un doctor n-a reușit să-mi arate un rînd scris despre ea în cărțile lor. Ori voi sînteți niște aiuriți, ori pustnicul vostru e nebun", cîrtise omul. ("Dacă ar fi nebun s-ar sui pe o movilă de nisip și ar răbda de sete. Să stai într-un fotoliu de răchită, bînd limonadă și uitîndu-te în oglinzi, ce ăsta-i deșert? Mulțumesc de asemenea deșert", mormăise Mopsul atunci.) Dar într-o zi i s-a înfundat. A alunecat pe gheață, a scăpat în apă, a făcut pneumonie și s-a curățat în cîteva zile. "Poate totuși a fost un accident", am zis. Domnul Andrei m-a privit cu îngăduință. "Accident? Hm". Și n-a mai vrut să discute despre asta.

Eram din ce în ce mai intrigat. Dacă l-aș fi întrebat pe vreunul "de ce vă e teamă?", s-ar fi uitat cu siguranță la mine mirat: "Teamă? Nu înțeleg, de ce să-mi fie teamă?" Ar fi fost în zadar să insist, să-l trag de limbă; cel mult aș fi reușit să-l determin să mă ocolească. Dar simțeam că instinctul nu mă înșela. În această teamă ascunsă pe care nimeni nu vroia s-o explice și nici s-o mărturisească se amesteca în mod ciudat și un fel de superstiție, de respect superstițios, și mi-am dat seama că bătrînii simțeau nevoia

să vorbească între ei despre omul enigmatic din sala cu oglinzi. Discutau despre mare, despre ceața care se lăsase în ajun, despre bălăriile care creșteau bolnăvicios, fără nici o noimă, într-un adevărat desfrîu, în spatele azilului, amenințînd să înăbușe într-o zi clădirea, despre pasiunea Hingherului pentru cîini, una din acele pasiuni unice care devoră pînă în măruntaie ("Pe asta, ricana Mopsul, cum nu-i vorbești de cîini, îl înghite noaptea"), sau despre ultimele cancanuri venite din cătun și în cele din urmă cineva spunea cuvîntul fatidic: Bătrînul. Imediat, discuția se concentra asupra lui. Intervenise ceva nou? Se mai aflase ceva? De obicei se repetau lucruri vechi. Domnul Andrei se mai jura o dată că dăduse cîndva mîna cu Bătrînul. "Ehe, e mult de-atunci", ofta el cu ochii aburiți de amintiri nebuloase pe care nimeni nu le putea confirma, nici dezminți. Aproape sigur venea iarăși vorba despre faptul că Bătrînul ar fi fost în tinerețe căpitan de vapor și că, într-una din călătorii, contractase boala deșertului, o boală curioasă și necruțătoare, care nu figura în dicționarele medicale. Nu e mortală, se spunea, dar nu i se cunoaște leacul. Cine o ia nu mai poate trăi decît într-un deșert. Nu mai suportă lumea și se retrage să nu mai fie văzut și să nu mai vadă decît pe cine dorește. Drept care, Bătrînul și-a construit în azil un deșert personal: o sală cu oglinzi de care nimeni nu se apropia.

Sala, toți și-o imaginau la fel. În ea nu existau nici ferestre, nici mobilă; doar o masă așezată în centru și două fotolii de răchită. Sub tavan, spînzura un candelabru uriaș. În rest, oglinzi peste tot. Pe pereți, în tavan și chiar pe jos. Părerile se împărțeau abia cînd se ajungea la amănunte; dacă fotoliile de răchită erau sau nu fixate în podea sau dacă masa era acoperită ori nu cu o bucată de pînză.

Dincolo de aceste mici divergențe, toți erau de acord că sala era căptușită cu oglinzi mari, venețiene, în care lumina candelabrului se reflecta orbitoare continuu, și că Bătrînul stătea acolo numai noaptea, trîntit într-unul din fotoliile de răchită, celălalt fiind permanent gol, cu o carafă de limonadă galbenă în față, din care sorbea din cînd în cînd. Se gîndea probabil la tinerețea lui aventuroasă; sau poate îi plăcea să se vadă reflectat de peste tot în. oglinzi, cu fața lui pergamentoasă și cu ochii scînteind de amintiri. Suferea, se zicea, de insomnii. Dimineața, se ridica din fotoliu, mai arunca o privire de jur împrejur, ca și cum ar fi vrut să-și ia rămas bun de la mulțimea aceea în care toți aveau același chip ca și el, după care se retrăgea să se culce într-un cort de tuareg, adus din ultima călătorie și fixat într-o altă încăpere, lăsînd candelabrul să lumineze o sală strălucitoare și goală.

Mă miram: "De ce nu v-ați dus nici unul s-o vedeți?" Zîmbeau. Intrarea era păzită de un zdrahon mut care, cu siguranță, nu le-ar fi îngăduit să pătrundă; și nu țineau să forțeze lucrurile, să riște un afront sau chiar o pedeapsă. Exista chiar un reproș nedefinit în zîmbetul lor. Cum, nu înțelegeam că Bătrînul era partea de noapte a azilului? Și că, deci, nu puteau să împingă lucrurile dincolo de ceea ce era îngăduit? Mai tîrziu, aveam să le pricep eu pe toate. În orice caz, puteam să fiu sigur că în aceeași clădire mizerabilă în care ne găseam, nu foarte departe de camerele noastre păduchioase, "mă rog, a dumneavoastră nu, domnule sculptor, dar cele mai multe așa sînt", exista o sală de basm, somptuoasă, "ca la Versailles" preciză Siminel, cel ahtiat de călătorii. Nimeni nu putea lămuri de unde și pe ce căi se auzise cum arăta refugiul Bătrînului, dacă nu fusese nimeni acolo, dar ce importanță avea asta? Fapt e că sala exista și că n-aveau nevoie s-o pipăie ca să fie siguri. "Crede și nu cerceta", exclama Călugărul căruia îi plăcea dealtfel să spună în glumă că Bătrînul era tot atît de singur ca Dumnezeu. Ba, odată a ținut să adauge că singurătatea lui Dumnezeu și a Bătrînului aveau aceeași cauză: vanitatea. Am asistat atunci la una din cele mai scînteietoare și nerușinate apostazii ale Călugărului, care i-a amuțit pe toți prin îndrăzneala ei nebunească. Susținea că apostolii l-au împins pe Isus pe cruce, nu dușmanii lui. Pentru că apostolii l-au silit să se creadă Fiul lui Dumnezeu și să-și piardă cumpătul. Din pricina lor, Isus n-a mai avut nici îndoieli, nici limită. Singurul care nu l-a trădat ar fi fost, de fapt, Iuda; fiind singurul care îi mai spunea adevărul. Și cînd Iuda a văzut că Isus îl bănuia, a făcut ultima încercare ca să-i salveze măcar memoria: l-a denunțat. Astfel, din Isus a rămas crucea, care a răscumpărat totul. "Dacă Isus n-a rezistat- apostolilor care i-au sucit mințile, ce să ceri unui om obișnuit?" perora, clătinîndu-se, călugărul renegat. Ceilalți ascultau, uluiți și puțin speriați de această blasfemie. Cu vocea lui nazalizată și ușor cîntătoare apostatul îi liniști: "Chiar dacă Bătrînul nu există, noi trebuie să trăim ca și cum ar exista". "Cum adică?" sări Domnul Andrei, mai mult ca să schimbe vorba. Călugărul l-a privit lung, cu un fel de milă, fără să-i răspundă. l-a zis doar atît: "Fiule..." Și a ridicat din umeri, în semn că nu se putea obosi să explice unui ignorant un adevăr atît de simplu ca acela pe care-l rostise el. Ceilalți tăceau. Păreau să fie de acord ori se rușinau să-și manifeste nedumerirea.

M-am întrebat atunci: nu cumva, asemenea lui Dumnezeu, Bătrînul trebuia să nu fie văzut pentru a exista și pentru a fi atotputernic? Numai așa devenea cît de cît explicabil de ce nimeni nu încerca să înșele vigilența lui Francisc, cerberul care păzea coridorul ce da spre sala cu oglinzi; se temeau, poate, că, forțîndu-i taina, Bătrînul s-ar fi putut risipi ca un norișor de pulbere, de aceea preferau să și-l închipuie stînd ca o mumie în sarcofagul lui cu oglinzi; nu vroiau să riște o descoperire care i-ar fi lăsat singuri. Și trăgeam concluzia că sala cu oglinzi reprezenta pentru bătrîni un fel de mister fără vîrstă ce putea fi profanat și pierdut; o vrajă sau un blestem de care aveau

nevoie pentru a da un rost ori o scuză azilului și în legătură cu care erau liberi să-și bată gura oricât cu condiția să nu-i ridice vâlul. Nimeni n-ar fi putut să spună când anume apăruse ea în clădire, dar părea limpede că zidurile azilului, singure, n-ar fi reușit să-i facă să se simtă legați unul de altul printr-un destin comun. Abia taina care le biciuia curiozitatea și le înfierbînta închipuirea le dădea fiorul destinului; undeva, în miezul acelei încălceli de coridoare cu uși aproape identice, trebuia să fie un loc magic unde totul să fie posibil, de la vanitatea cea mai nesăbuită la singurătatea cea mai sfișietoare, și unde, ca în cazul lui Dumnezeu, absența însăși să devină prezență. Dacă Bătrînul ar fi apărut pe coridoare ar fi fost ca și cum ar fi crescut marea, spălînd țărîmul și nelăsînd decît o realitate prozaică. Așa, absența lui era ca o mare retrasă, care îngăduia tuturor ipotezelor, temerilor și explicațiilor să înflorească în discuții.

"Am început să bat și eu cîmpii", mi-am zis, întrucît mă încurcam în presupuneri care mai de care mai fanteziste. Dar asta nu m-a împiedicat să observ ce se întîmpla în jurul meu. Nimeni nu se mira că unele păreri difereau chiar de la o zi la alta. Și tot ce privea omul din sala cu oglinzi căpăta proporții de mit, fiind un motiv nesecat de întrebări; ce a mîncat oare Bătrînul, cum a dormit oare Bătrînul, dacă avea sau nu avea cearcăne, de ce boli, în afară de boala deșertului, putea suferi. Cînd venea vorba despre o boală, zile întregi subiectul domina discuțiile; erau dezbătute în amănunt simptomele și șansele de însănătoșire existente în boala respectivă. Nu se întrebau cine anume îl putea îngriji pe bolnav din moment ce nici unul dintre cei trei doctori din azil nu fusese chemat vreodată să-l consulte, iar cînd am încercat să exprim eu această nedumerire au trecut peste ea. Anton a lansat într-o zi bănuiala că Bătrînul paralizase (Nelson a fost de părere că poate orbise, iar Dominic le-a povestit că văzuse la bar un nobil decăzut care dase în mintea copiilor) și că se închisese în sala cu oglinzi ca să nu se compromită. Dar asemenea presupuneri extreme intrau repede în desuetudine. Un oarecare interes a stîrnit în schimb ipoteza că Bătrînul plecase poate într-o lungă călătorie prin lume. "Cine știe prin ce porturi rătăcește acum?" a rîs Siminel gata să îmbrățișeze cu entuziasm această versiune, care le-ar fi dat posibilitatea să pâlăvrăgească îndelung despre țările calde la care visa el, dar, după cîteva momente de reflecție, Mopsul a decis: "Nu, nu e posibil". Și s-au întors la vechile istorii, care le inspi-rau mai multă încredere.

Domnul Andrei pretindea că pe vremuri Bătrînul se purta aproape normal. Se ocupa de treburile azilului și putea fi văzut pe coridoare adesea. Stătea de vorbă, întreba pe unul, pe altul de sănătate. O singură ciudățenie avea. Aderase, probabil, pe unde umblase la o învățătură care propovăduia o moarte demnă pentru evitarea bătrîneților și suferințelor penibile, căci încerca să-i convingă pe unii care aveau o boală fără leac și care ajunseseră într-o stare de maximă degradare că era mai bine să sfîrșească singuri. Azilul nu s-ar fi putut însărcina să-i ajute la asta, ar fi echivalat cu o crimă, dar ei, cei în cauză, aveau, la urma urmei, tot dreptul să dispună cum vroiau de viața lor. Așa că el, Bătrînul, îi sfătua să treacă pragul eternității cu fruntea sus, să nu se lase umiliți de boală și de suferință. Nu dorea să forțeze pe nimeni, le explica numai. Dar, se pare, instinctul de conservare e mai puternic decît orice, ne-a explicat Domnul Andrei care știa asta de cînd sărise cu parașuta. Bătrînul n-a reușit să facă decît un singur adept, unul bolnav de Parkinson, căruia îi bîțîia capul tot timpul și care s-a sinucis. Cu acel prilej s-a organizat o înmormîntare mai deosebită. Din partea administrației a fost adusă o mare coroană de flori, cu aceste cuvinte pe panglică: "Moartea este începutul nemuririi"; și Bătrînul în persoană ar fi ținut un discurs pe aceeași temă.

Totul se petrecuse într-un fel de preistorie a azilului care se îngîna cu legenda. Întreaga asistență, își amintea Domnul Andrei, singurul care supraviețuise acelor vremuri, a vărsat lacrimi pe mormîntul răposatului, cu toate că nimeni nu-l iubise și nu-l regreta. Însă după acest început promițător, a urmat o listă lungă de eșecuri ale Bătrînului. Unul și-ar fi tăiat venele, pentru ca să urle apoi după ajutor. În timp ce doctorii îi coseau venele, ar fi țipat ca din gură de șarpe că fusese înșelat: "M-a mințit! Mi-a vorbit despre moartea lui Seneca și a lui Petroniu, m-a asigurat că e o moarte dulce, ca o sfîrșeală, fără dureri, dar m-a mințit. Ce, nu știa ticălosul că o să am crampe îngrozitoare?" Altul ar fi strîns somnifere, cîte să omoare un bărbat în putere, dar într-o dimineață le-ar fi aruncat în mare, să doarmă peștii somnul de veci. Pînă ce Bătrînul s-ar fi scîrbit. "Niște viermi, ar fi bombănit el. Cum să fie demni niște viermi?" Dezgustat, ar fi început să apară din ce în ce mai rar pe coridoare. Era dezamăgit și se considera chiar jignit. Apoi n-a mai fost zărit deloc. S-a retras în sala cu oglinzi și n-a mai vrut să iasă de acolo. Nu mai vroia să vadă, ar fi spus, niște epave care se tîrau trăind oricum. Treptat, ar fi început chiar să neglijeze treburile azilului.

Dominic a povestit că un somnambul se trezise într-o noapte în pumnii lui Francisc. "Și are namila un pumn, că bietul om a fugit pînă la poartă. Parcă îi luase foc reumatismul în oase", rîse el. "Lasă asta", interveni Călugărul, fiindcă își adusese aminte o întîmplare din viața lui care le putea fi, eventual, de folos în lămurirea retragerii Bătrînului: "Înainte de a mă duce la mînăstire, mă îmbolnăvisem de o boală curioasă. Cum vedeam pe cineva pe stradă intram în panică. «Dacă-l opresc pe ăsta și îi spun o prostie?» Ajunsesem să mă feresc să umblu la orele de mare aglomerație. «Doamne, o sută, o mie, zece mii de urechi!», mă gîndeam. Ca să nu mă expun, nu mai ieșeam decît dimineața devreme sau noaptea, pînă cînd am găsit undeva în jurul orașului o

groț care fusese probabil o cazemată în timpul războiului. O năpădiseră buruienile, șopîrlele și păianjenii, dar mi s-a părut salvatoare. Intram în ea și spuneam tot ce-mi trecea prin cap. Mă ușuram astfel. Cîteodată mă umfla rîsul văzînd o șopîrlă care se oprea mirată înainte de a o tui prin buruieni..." Dar Călugărul n-apucă să-și termine istoria fiindcă Dominic, supărat că fusese întrerupt ceva mai devreme, se răzbună: "Fleacuri", hotărî el, agresiv.

Într-o zi m-am decis să-l atac frontal pe Dinu: "Tu ce părere ai despre Bătrînul? Ești aici de mai multă vreme". "De ce mă întrebi?" îmi aruncă el o căutătură alarmată. "Fiindcă vreau să știu părerea ta". Ne plimbam pe țarm, în zona stîncilor de marmură. Se opri, vru să rupă o floare violetă dintre scaieți, dar se înțepă la mîna și se răzgîndi. "Florile astea nu pot fi culese", zise el, explicîndu-mi că scaieții au țepi pentru a rezista și în timp de secetă. "Și cum aici nu prea plouă, ai văzut, de cînd ai venit n-a plouat aproape deloc, îți dai seama că au nevoie. De aceea sînt țepii atît de mari". "Dinule, l-am întrerupt, te-am întrebat ceva". "Dar ți-am răspuns", spuse el, mirat că nu înțelegeam. "Ce mi-ai răspuns?" "Că nu vreau să mă înțep... Mai sperî — adăugă după o pauză — că te va chema să discute cu tine despre cimitir?" "Evident". "Eu cred că n-o să te cheme niciodată". "Cum adică? Doar el m-a chemat aici. Sau... poate crezi că Bătrînul nici nu există?" "A, nu, protestă Dinu. De existat, există. Îl simt. Îl simt în aer, îl simt chiar la mine în cameră cînd e întuneric. Mi se întîmplă să mă scol și să aprind lumina numai ca să mă conving că nu e acolo. Și sincer să fiu, nu e foarte comodă prezența lui. Mă inhibă". "Vrei să spui că-ți impune?" "Nu chiar, ezită Dinu. Știu numai că depind de el, de voința lui, și că nu-mi pot permite..." Se opri. "Nu-ți poți permite ce?" l-am îndemnat să continue. "Nu-mi pot permite să trîncănesc pe seama lui. Și dacă ții cu tot dinadinsul să știi, îmi e teamă." "Dar de ce-ți e teamă? Te-a amenințat vreodată?" "Nu." "Atunci?" "Nu știu, murmură Dinu. Cînd îl simt în aer, respir parcă mai greu." "N-ai încercat niciodată să-l vezi, nu te-ai dus niciodată în sala cu oglinzi?" Mă privi aproape îngrozit. "Eu?" "Da, tu, de ce te miri așa?" "Cum o să mă duc eu? zise Dinu. Sînt mulțumit că nu mă cheamă. Cred că dacă ar trimite după mine să mă duc în sala cu oglinzi aș face o criză de astm înainte de a ajunge acolo. Mi-ar fi de ajuns să-l văd pe Francisc și gata. Ar trebui să mă ducă pe brațe înlăuntru, altfel..." "Dar de ce, Dinule? Totuși nu are drept de viață și de moarte asupra ta. Și nu ești Siminel sau Dominic. Ești ditamai doctorul psihiatru. Nu poți vorbi ca ei." "E adevărat, încuviință Dinu, dar crede-mă, prefer să-l știu acolo în sala cu oglinzi, să facă ce vrea, numai să mă lase cu astmul meu." "Nici măcar nu ești curios?" l-am întrebat. "Deloc. Eu nu sînt făcut să mă duc în sălile de felul ăsta. Rolul meu e mai modest. Să mă tem de cei care stau pe fotoliile de răchită", mi-a replicat Dinu. "Și să tremuri de ei", am zis. Dinu ridică din umeri: "Mă rog, dacă vrei tu, așa să fie. Dar tu?" Își fixase ochii cenușii, apoși, asupra mea. Am simțit o mare dorință să-l impresionez. "Eu? Dacă nu mă cheamă, dau năvală în sala cu oglinzi". Dinu mă măsură neîncetător. "Ai face asta? "Dar de ce să n-o fac?" "Ești nebun, Daniel". "Ba nu sînt nebun deloc, m-am înflăcărat eu. M-a chemat aici, vreau să știu în ce condiții trebuie să lucrez. Numai politețea mă împiedică deocamdată să mă duc din proprie inițiativă, dar află, scumpul meu Dinu, că nu sînt deloc dispus să aștept la nesfîrșit. Nu neg, îmi place marea, îmi place să fac cîte o escapadă în cătun, dar... dacă vreau să rup o floare de scaieți o rup, nu-mi pasă de ghimpii ei..." Și ca să-i dovedesc că nu glumeam, am întins mîna, am strîns din dinți pentru că ghimpii scaieților mi s-au înfipt în carne ca niște cuțite și nu m-am lăsat pînă nu i-am arătat, ruptă, o floare violetă, pe care după cîtiva pași am aruncat-o discret fiindcă mă înțepa. "Deocamdată, am continuat, încă mai aștept. Dar sper că ai reținut: «deocamdată» și «încă». Și pe urmă, nu-ți ascund că mă interesează această vestită sală cu oglinzi despre care vorbește toată lumea și pe care nimeni n-a văzut-o. Ei bine, eu voi trece pragul ei. Să nu-mi zici mie Daniel Petric dacă într-o seară nu voi sta chiar în fotoliul de răchită al Bătrînului. Fii pe pace, te voi invita prin Francisc să ne vizitezi. Îi voi șopti Bătrînului: «Chemați-l pe doctorul Dinu aici, vă rog. Faceți-mi acest hatîr. Vă prețuiește, dealtfel, foarte mult și ar merita să-l cunoașteți.»" Dinu mă privea, jumătate amuzat, jumătate speriat. "Sper că n-ai să faci una ca asta." "Dar de ce nu?" "Pentru că te rog", zise el serios, uitîndu-se la mine cu admirație.

Pe el, umbra nevăzută a Bătrînului aproape îl paraliza, îl silea să dea înapoi. Eu, dimpotrivă, simțeam constrîngerea atracției. Dar, de fapt, lui Dinu îi făcea bine obrăznicia mea. Agățat de ea, putea să tragă cu ochiul, peste umărul meu, la lucruri pe care n-ar fi îndrăznit, singur, să le privească. Asta ne-a apropiat și mai mult.

11

În spatele biroului la care lucra Moașa se afla un afiș ironic: "Orice izbîndă e suspectă". Dar prima care ar fi trebuit să figureze pe lista suspectilor era ea însăși, căci dintre toți era singura care avea o poziție prosperă. Se vorbea că știa să-și folosească farmecele ca să-și netezească drumul și că dincolo de aerul ei nepăsător, administrativ, se ascundea un ochi atent la slăbiciunile bărbaților, de care se pricepea să profite la momentul oportun. Ceea ce, la drept vorbind, nu mira aproape pe nimeni. Călugărul,

mai ales, dovedea o mare înțelegere la acest capitol: "Femeilor le plac confidențele, n-ați observat? Simt nevoia să-i audă pe bărbați mărturisind vrute și nevrute. Vocația lor e să stea pitite într-un confesional și să li se spovedească bărbații". Moașa nu făcea nimic ca să astupe gura clevetitorilor. Dimpotrivă, când afla ce se discuta pe seama ei, surâdea îngăduitoare. Poate chiar se bucura. Cu o legendă în spate se simțea în siguranță, la adăpost de orice pericol. Privind-o cum venea pe coridor, Mopsul a spus odată răutăcios: "Un fund de femeie e uneori mai periculos decât o întreagă poliție". Tot el, câteva clipe mai târziu, s-a grăbit s-o salute primul.

Legătura care i se atribuisese cândva, cu Bătrînul, n-o împiedica deloc să-și asigure cu ajutorul altora plăcerile de care trupul ei încă tânăr avea nevoie. Se șoptea chiar că era rea de muscă și că nu alegea mult când vroia să-și răcorească sîngele aprins. Portarul, Aristide, ba chiar și cîțiva îngrijitori s-ar fi bucurat de favorurile ei capricioase. Căci a doua zi Moașa se purta cu ei de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Numai Arhivarul nu se consolase, se pare, să se socotească un ibovnic de ocazie, tolerat pentru o noapte ca în patul Cleopatrei. Făcuse o pasiune pentru Moașa și suporta greu să se vadă înlocuit cu alții. Se învîrtea ca un cîine credincios în jurul ei, gata să se tîrască în patru labe dacă i-ar fi cerut, dar îndată ce mirosea că Moașa avea chef să-l înșele, turba. Ieșea din arhivă, încuia ușa și patrula pe coridorul unde se afla camera Moașei. Se agita ridicol și agresiv, cu ochii lui de viezure bulbucăți de furie neputincioasă, de gelozie și de suferință și ai fi zis că, văzînd-o pe Moașa, vom asista la o scenă violentă, cu reproșuri amoroase. Când colo, în clipa aceea Arhivarul se fîstîcea, se înroșea tot, își recăpăta aerul supus și devotat, întorcîndu-se în camera lui plină de hîrtoage și de praf unde clocea probabil în taină planuri de răzbunare și de mărire care să-l scutească definitiv de asemenea umilințe.

Bătrînii o priveau cu un sentiment confuz. Ea era chipul imediat, concret, al constrîngerilor administrative de care trebuiau să țină seama. Între ei, când nu-i auzea nici o ureche dubioasă, își permiteau s-o bîrfească. Altminteri, nu. Se fereau. La azil aveau cel puțin o farfurie de mîncare și o pernă pe care să pună capul. Dacă ar fi fost izgoniți de-acolo n-ar fi avut unde să se ducă. De aceea, când o întîlneau pe coridoare erau chiar fericiți dacă îi învrednicea cu o privire. Însemna că-i văzuse! Pe de altă parte, îi recunoșteau însă spiritul practic și energia pe care o desfășura de dimineața pînă seara ca să rezolve o mie de fleacuri necesare; fără ea, azilul s-ar fi dus probabil de rîpă. Nu scăpa nimic, nu neglija nimic, n-avea încredere în nimeni. Orice treabă lăsată în seama altuia reprezenta, poate, în gîndul ei o primejdie, un ochi rupt în plasă, prin care putea să scape cine știe ce amănunt important pentru poziția și autoritatea ei. Ca să fie sigură, prefera să se extenueze. Alerga toată ziua de la bucătărie la poartă, de la poartă la arhivă, de la arhivă la infirmerie și la laborator. Călca apăsător, încîntată de ea însăși, transpirînd abundent și săltîndu-și sînii umflați sub halat, dar păstrîndu-și aerul semeț, la care contribuiau probabil și formele ei pline. Aștepta să fie salutată de cei cu care se întîlnea și nimic n-o făcea mai fericită decât sentimentul că nu lăsase nimic la întîmplare.

Încît, aș spune, resentimentele bătrînilor față de ea erau afectuoase. Când o bufniță și-a găsit să devină limbută chiar în dreptul ferestrelor Moașei, mulți s-au oferit să iasă pe țarm cu felinare aprinse, ca să prindă pasărea blestemată ori măcar s-o alunge.

Țin minte bine întîmplarea. Moașa a răbdător atunci o noapte, două, trei, pe urmă a început să dea semne de nervozitate. Umbla nedormită și se plîngea de dureri de cap. Le-a și strigat unor îngrijitori: "Nenorociților, vă omor", ceea ce era o dovadă că-și pierduse controlul; de obicei se ferea să facă asemenea gafe. Noaptea, bufnița își relua monologul lugubru. Probabil, stătea între scaieții din zona stîncilor de marmură, căci dintr-acolo se auzeau sunetele rău prevestitoare. Cum în azil nu existau decât patru felinare, a fost o adevărată bătaie cine să pună mîna pe ele pentru a-și arăta devotamentul față de Moașa. Arhivarul ar fi vrut să se ducă singur; fără concurenți. Din păcate pentru el, nici portarul, nici Dominic, nici un îngrijitor spătos, cu perciuni lungi și ochi goi, n-au cedat. Dar cercetările au fost infructuoase. Oricît au răscolit cei patru țărml, n-au reușit să dea peste bufniță. În cea de a treia noapte, istoviți și cu ochii cîrpiți de nesomn, au fost nevoiți să renunțe. Probabil, pasărea se ascunsese în bălăriile din spatele azilului, iar acolo, în încălceala aceea de ierburi mai înalte decât omul, era, practic, de negăsit. Surpriza a venit peste câteva zile când portarul a apărut într-o dimineață cu o bufniță în brațe. Mopsul a mîrîit: "Cum a găsit-o ăsta tocmai când a căutat-o singur?" Și a lansat imediat zvonul că portarul prinsese bufnița în cătun și că, bineînțeles, era altă bufniță. Arhivarul, în schimb, s-a îngălbenit. De gelozie, probabil. A vrut să ia pasărea, s-o ducă el, dar portarul s-a încăpățînat, n-a vrut să-i cedeze această favoare. "Eu am prins-o, eu o duc". Și a intrat în camera Moașei, extrem de mîndru de trofeu] lui, sub privirile pline de ură ale Arhivarului. Ghinionul acestuia nu s-a oprit aici; întîmplător, fiindcă și eu eram convins că bufnița fusese prinsă în cătun, în noaptea următoare cîntecul sinistru nu s-a mai auzit. Mulțumită, Moașa a dat ordin ca pasărea să fie împăiată, iar trofeul să fie dus în biroul ei.

Avea un singur punct slab Moașa, pe care și-l ascundea cu grijă. Se temea să nu roșească în public. Eu i-am descoperit întîmplător secretul, răsfoind un volum de psihiatrie pe care-l găsisem la Dinu, de unde am aflat că există chiar o fobie de acest fel, numită ereutofobie. Am vrut să mă conving și m-am convins. Dacă îi făceam din

senin un compliment Moașei, în public, reacția ei era imediată. Obrajii începeau să-i ardă, în vreme ce ochii îi străluceau de furie. Se bîlbîia, ea care era atît de sigură de obicei, și pleca grăbită.

Într-o dimineață, am căutat-o la administrație, s-o întreb ce se auzea, totuși, cu proiectul cimitirului. Cu cine trebuia să-l discut?

— Dar cine te zorește, domnule sculptor? și-a pocnit ea palmele.

Era a doua oară că-mi răspundea la fel.

— Și dacă plec? am încercat eu.

Moașa m-a privit șăgalnic și ironic, țuguindu-și buzele suprasaturate de ruj.

— Nu pleci, domnule sculptor.

Ca și cum ar fi spus: "Lasă că mai vedem noi". Noi, adică eu și ea.

Seara, spre marea mea surpriză, m-am trezit cu ea în cameră. Era foarte veselă. S-a așezat pe scaun, apoi mi-a cerut voie să stea pe pat.

— Cu plăcere, doamnă. Și i-am făcut loc.

"Vasăzică mi-a venit mie rîndul acum, m-am gîndit. A dracului femeie, nesățioasă. Ori te pomenești că i-am căzut cu tronc și vrea să mă înăbușe cu dragostea ei?" Se parfumase, avea un miros de femeie provocator și eram gata să ascult de chemarea ei tacită și de instinctele care mă îndemnau s-o răstorn în pat, s-o dulce maltratez cum dorea, cînd mi-a fulgerat prin minte o bănuială. Nu cumva era o cursă? Dacă vroia doar să mă scoată din minți ca să se plîngă apoi Bătrînului? Dinu mă avertizase că Moașei nu-i convenea, probabil, sosirea mea la azil; risca să-și piardă exclusivitatea accesului în sala cu oglinzi. Poate de aceea întîrzia să-l anunțe pe Bătrînul de sosirea mea, zicea Dinu. Spera, poate, să nu-mi convină ceva și să plec; ar fi aruncat vina pe mine, că nu mi-a plăcut calitatea marmurei, că am făcut mofturi, că nu eram un om serios cum impunea un asemenea proiect măreț; și ce sculptor ar mai fi venit vreodată în pustietatea aceea? Dacă aș fi știut că lucrurile stăteau astfel, m-aș fi răzbunat; m-aș fi jucat cu ea, i-aș fi tulburat simțurile și pe urmă i-aș fi zis: "Ce v-ați închipuit, doamnă? Că sînt un cîine la care poate veni o cățea în călduri? Ei, aflați că sînt impotent." Dar n-aveam nici o certitudine, încît am preferat să-mi domolesc pornirile și m-am îndepărtat de Moașa. Ea a mai făcut o tentativă, apropiindu-se de mine și privindu-mă galeș, după care a înțeles; brusc enervată, s-a ridicat și a ieșit pe ușă fără să dea nici o explicație.

Cînd i-am povestit lui Dinu ce se întîmplase, a făcut ochii mari. "Te admir, a zis el, pentru nervii tăi. Eu m-aș fi pierdut cu firea. Aș fi fugit sau cine știe ce altă prostie aș fi făcut. Femeia asta mă înfioară. N-ai observat ce privire rece are?" "I-am observat numai sîinii triumfali" am zis, cu o urmă de frondă. "În orice caz, m-a avertizat Dinu, trebuie să te aștepti la represalii."

A avut dreptate. A treia sau a patra zi, sub pretext că nu exista pentru moment nici un loc liber, Arhivarul mi-a vîrît în cameră un străin care venise să-și trateze la mare — dar de ce la un azil? — o afecțiune respiratorie. "Temporar", m-a asigurat Arhivarul, poruncind să se aducă încă un pat care a fost așezat la fereastră, aproape lipit de al meu din pricina spațiului puțin. Necunoscutul nu s-a recomandat. M-a privit fără să zică nimic, rece, aproape cu dușmănie, apoi s-a apucat să-și aranjeze pijamaua și lucrurile de toaletă.

— Ce e cu asta? m-a întrebat împingînd de pe masă lampa mea cu spirt, ca să-și facă loc pentru un borcan de dulceță.

— Ce să fie? O lampă cu spirt, nu se vede? Îmi fierb cîte un ceai.

— Dar aveți voie s-o țineți aici? m-a chestionat el, de parcă venise în inspecție.

Am simțit că văd negru și m-am stăpînit greu.

— Sînt bolnav de stomac, i-am răspuns printre dinți. Am nevoie între mese să mai înghit ceva.

— Mă rog, admise el concesiv. Numai că aș vrea să nu mă afumați. Mă deranjează.

M-am întors cu fața la perete ca să nu-l înjur.

Avea un mers de pisică, încît nici nu-l simțeam cînd umbla prin cameră și mi se părea că-l mai întîlnisem undeva, dar nu mai știam unde. Era șters, blond, cu un neg mare la rădăcina nasului și mergea drept, țeapăn, cu pieptul ușor bombat, în ciuda artei de a nu produce nici un zgomot în mers. Cînd m-am răsucit cu fața spre fereastră, era tot în cameră. Stătea întins în pat, cu o carte în mînă, și se uita spre mine. O clipă am avut impresia că mă spionase tot timpul. Apoi a adormit. Și de abia atunci am realizat dimensiunile catastrofei. Individul sforăia îngrozitor, de se cutremurau pereții; spaima mea din totdeauna, și la școala de corecție și la spital; mi-a fost frică totdeauna să nu nimeresc lîngă cineva care sforăia.

Noaptea au devenit un calvar. Stăteam, cu nervii întinși, la pîndă. Cîțva timp nu sforăia. Respira liniștit. Apoi începea un concert sinistru; sforăia, şuiera, pufăia și horcăia în același timp. În clipa aceea nervii mei se aprindeau și îi simțeam ca pe niște mărăcini fierbinți. Tușeam tare ca să-l trezesc. El deschidea ochii și-mi surîdea. Doamne, cît îl uram atunci. După ce că mă ținea nedormit, mai și surîdea în bătaie de joc. Îl blestemam și juram să plec din azil. Dimineața, cînd marea ieșea din cețuri și dădeam cu ochii de Stîncile de marmură, mă răzgîndeam însă și iar o luam de la capăt. De obicei, pe la miezul nopții ieșeam din cameră și mă plimbam ca un strigoi pe coridoare, încercînd să mă liniștesc. Cînd mă întorceam, înghițeam al doilea somnifer, mă vîram sub pătură, îmi îndesam degetele în urechi și abia astfel reușeam să adorm.

Scurtă fericire. După o vreme săream speriat. Șuierăturile țiganelor acum ca dintr-o sirenă. Numai mort nu le-ai fi auzit. Dealtfel, individul își doza parcă pauzele și asalturile cu o cruzime rafinată. Mă lăsa să mă liniștesc, să mă relaxez, să mă amăgesc și deodată îmi plezneau auzul cu o emisiune sonoră la care colaborau gâtul, buzele, nasul și chiar măruntaiele. Din când în când deschidea ochii, ca pisicile, în plin somn. Se uita la mine, fără să miște capul, cu ochii aburiți de somn, rece, absent, poate nici nu mă vedea, și se culca la loc. În ziua următoare umblam amețit pe coridoare ori pe țărm, cu cearcăne la ochi, istovit de nesomn. Când mă întâlneam, Moașa îmi azvârlea câte o remarcă sarcastică: "Pari extenuat, domnule sculptor. N-ar trebui să-ți pierzi nopțile, în curînd vei avea nevoie de energie ca să cioplești piatra". Îmi venea s-o omor. Ce vroia de la mine? Să-i cer iertare că o respinsesem? Îi zîmbeam însă, ori treceam mai departe ca să-i arăt, măcar astfel, că nu gustam gluma ei.

Așteptam cu groază venirea serii. Cum începea să coboare soarele spre asfințit, intram în panică. Știam ce mă aștepta. Aveam plumb topit în picioare, în mîini, în pleoape, dar pe măsură ce marea se înnegrea, panica pune stăpînire pe mine. Uneori mă retrăgeam în cameră devreme. Renunțam și la masă, înghițeam în grabă un ceai cu un somnifer și ronțaiam cîteva biscuiți, după care îmi trăgeam pătura peste cap, fericit că individul cu mers de pisică încă nu venise. Sosea totdeauna mai tîrziu și speram să pot dormi liniștit. Dar un scaun trîntit pe întuneric, "cine naiba a lăsat scaunul ăsta aici?" sau fereastra deschisă și izbită de pervaz, "ce aer împruțit, cum să nu mă înăbuș?" mă trezeau de fiecare dată. Săream speriat din pat. "Iertați-mă", zicea mîieros individul, aprinzînd lumina, făcîndu-mi un semn amical cu mîna și pîrînd jenat de gafa săvîrșită, încît nu puteam să mă reped să-l strîng de gît cum aș fi vrut. După asta, nici vorbă de somn. Se culca el, nu mă lăsa nici să citesc, "iertați-mă, îmi bate lumina în ochi", și începea teroarea din fiecare noapte. Din pricina lui cunosc toate felurile de zgomote pe care le face marea lovindu-se de țărm, rare, sacadate, mîngîioase, aproape șoptite, tandre, lenevoase, ori, dimpotrivă, surde, furioase, anxioase, amenințătoare. Nopți întregi n-am făcut decît asta, să le studiez. Încercam să ascult marea, ca să-mi strunesc nervii gata să explodeze.

În mod excepțional, i se aducea totdeauna mîncarea în cameră. Și avea tabieturi. De fiecare dată împingea în silă lampa cu spirt, punga cu ceai și pachetul, nelipsit, de biscuiți ca să-și facă loc, lua un șervet, se ducea la fereastră, îl scutura, și-l așeza după aceea tacticos dinainte și se apuca să mănînce. Pedant, plescînd fără să se grăbească. Alt chin. Numai că de data aceasta scăpăm mai ușor. Ieșeam, mă duceam la Dinu sau pe țărm, mai ales că individul avea obiceiul să doarmă și după-amiaza.

De cunoscut, nu-l cunoștea nimeni în afară de Moașa și de Arhivar, cu care fusese văzut sărutîndu-se. Portarul, cînd l-am întrebat, a ridicat din umeri: "Habar n-am cine e, domnule sculptor", deși am avut impresia că mințea. Aristide a venit să-l consulte tot în cameră. Individul se plîngea că simte mereu lipsă de aer, că obosește repede dacă suie cîteva trepte și că în aglomerație se sufocă. Din pricina asta lăsa fereastra deschisă în fiecare noapte. I s-a adus și un aparat cu un fel de pîlnie de cauciuc pe care și-o fixa pe nas și pe gură și respira. "Ăsta are boala ta", i-am zis lui Dinu. "Nu, are altceva. Mai simplu". Mi-a părut rău. Aș fi adus în cameră polen sau păr de cîine, care-i provocau crize lui Dinu, ca să-l văd învinețindu-se.

Cîteodată mă urmărea și pe țărm. Arunca bucăți de pîine peștilor, se juca lovind apa cu pietricele plate, care săreau ca un țipar, sau se scîlda. Avea un corp dizgrațios din pricina pielii albe, un alb veșted și parcă umed, ca acela de pe burta peștilor, bolnăvicios și neatins de soare. Umerii strîmți, căzuți, și picioarele prea subțiri accentuau această impresie. Intra în mare cu multe precauții, bălăcindu-se la margine, chicotind și fugind înapoi de cum îi ajungea apa la genunchi, după care, căpătînd curaj, avansa, înfrunta chiar cîteva valuri, scoțînd de fiecare dată țipete scurte, de plăcere amestecată cu teamă. Nu știa să înoate. Dacă-l răsturnau valurile și înghițea apă, ieșea la mal și se întindea pe pietre să facă plajă.

Uneori îl priveam atunci cu coada ochiului și mă întrebam de unde-i cunoșteam. Oricît îmi munceam creierii, nu reușeam să-l leg de nici una din amintirile mele și cu toate acestea eram sigur că nu-i vedeam prima oară figura. Studia mai multe țigări înainte de a se hotărî să fumeze una. Le alegea, cum se aleg pepenii. Lua țigara, o privea, o scutura lovind-o de unghie, o ducea la nări și aspira mirosul tutunului, apoi, ca și cum ar fi fost nemulțumit de expertiza făcută, lua alta. Și repeta aceleași mișcări de cinci, șase ori, pînă ce, în sfîrșit, se hotăra. Atunci apuca țigara cu un gest precipitat și o mușca de un capăt cu dinții. Parcă de ciudă că a ezitat atît. Sau poate ca să curme nehotărîrea. Și începea să fumeze cu o anumită înverșunare fără să ajungă niciodată la capăt, din care cauză, pe țărm, se vedeau acum aproape la tot pasul țigări strivite, fumate doar pe jumătate. "Doctorii mi-au interzis să fumez, a ținut el să-mi explice într-o zi, din senin. Dar ce, parcă pot?" Nu l-am mai întrebat de ce-l deranja în acest caz fumul țigărilor mele și m-am dus să rătăcesc printre Stîncile de marmură, cu gîndul la cimitirul cel nou. Era o zi frumoasă, cu soare mult, cu marea ca o flacăra și, totdeauna la amiază, dunele mă impresionau prin grandoarea lor sălbatecă.

Adevărul e că m-au atras ca un destin cimitirele. De cîte ori am avut timp și exista un cimitir prin apropiere, încă înainte de a deveni cioplitor de cruci, am umblat ceasuri întregi printre morminte. E plăcut să întîlnești atîtea nume de oameni față de care tu ai

o superioritate indiscutabilă: trăiești. Orice ar fi făcut ei, oricît de mari ar fi fost calitățile lor, mediocritatea ta valorează mai mult: e vie, respiră. În plus, nimeni nu-ți strigă că nu ești bun de nimic, deși într-un cimitir sînt mai numeroși oameni decît pe stradă. Cu morții nu riști niciodată nimic. Ei sînt foarte politicoși și discreți; singurul pericol e să te plictisești de atîta discreție. Cutreierînd printre scaieți, uitîndu-mă la Stîncile care străluceau în lumină, eram hotărît să-mi dau toată silința la cimitirul cel nou, să acopăr prin rîvnă lipsa mea de talent. Mă obișnuisem și cu ideea că profesia de cioplitor de cruci nu era atît de jenantă cum mi se păruse altădată; la urma urmei, totul se termină sub o piatră funerară, mi-am zis.

Cînd m-am întors, l-am descoperit în același loc. Se juca rupînd flori de scaieți și țipa din pricina ghimpilor care-i intrau în degete.

De cîteva ori m-a urmat și în cătun. Din casa Martei, l-am zărit plimbîndu-se pe uliță. Ceva mai tîrziu, la mlaștină, s-a așezat în fața pescarilor, și mi-am dat seama că lupta cerbilor cu noroiul îl făcea fericit. Chițăia de plăcere de cîte ori bănuia că mă pregăteam să trag. Mirosul de noroi și de sînge părea să-i priască. Țopăia, nu-și putea stăpîni veselia și scotea un adevărat chiot învîrtindu-se într-un picior după ce auzea detunătura.

Odată, ridicasem pușca și ținteam cînd am auzit un rîs puternic în spate. M-am întors. Îndreptase mîinile spre mine, ca și cum ar fi fost vînător și mă vîna pe mine. Se maimuțărea, dar în clipa aceea am simțit o dîră rece pe șira spinării. "Cine dracu e ăsta și ce vrea?" l-am întrebat pe Dinu care mă așteptase la cafenea. "Habar n-am" a ridicat el din umeri.

Trecuse ceva timp și mă pregăteam să am o explicație cu Moașa deoarece provizoratul traiului în doi amenința să dureze, cînd, într-o dimineață, din bălăriile crescute în spatele azilului a ieșit un cîine alb, cu pete negre și labe mari care, descoperind marea, s-a oprit speriat și uimit. Apoi s-a îndreptat spre mine fiindcă în clipa aceea nu se mai afla nimeni pe țarm. Era, de fapt, un pui, nu depășea probabil cîteva luni, dar avea statura unui cîine matur; era dintr-o rasă care dă cîini furioși și puternici. M-a mirosit și s-a tăvălit în iarba dintre scaieți, scîncind ca un copil. Nu știa să se joace, dar era prietenos. Numai cînd mîrîia își arăta colții și își trăda rasa. L-am botezat Alfa și cîteva zile i-am adus de mîncare. Cînd se sătura să se joace cu mine se întorcea în bălării, dar în fiecare dimineață se obișnuise să mă caute pe țarm. Chiar mă atașasem de el cînd a dispărut fără să mai revină în zilele următoare. "Hingherul îl ține ascuns în bălării, mi-a șoptit Domnul Andrei. L-a făcut acolo un culcuș, l-a legat de un lanț și îi duce mîncare." Și a adăugat aproape admirativ: "Nu știți ce poate un hingher îndrăgostit de un cîine. Toți cîinii pe care i-a hăituit scîncesc acum în inima lui." Puțină vreme după asta, Alfa a fost găsit otrăvit. Cineva pătrunsese noaptea pe furiș în bălării și îi dase cîinelui carne otrăvită. Și fără să avem nici un indiciu, toți l-am bănuț pe individul cu mers de pisică. Nouă, celorlalți, Hingherul ne impunea respect și teamă. Într-un fel, chiar îl admiram pentru curajul de a se întoarce împotriva propriei lui vieți, iubind ceea ce altădată hăituisese.

Cînd a reapărut în azil, după ce a îngropat hoitul cîinelui, Hingherul avea ochi de ucigaș. Nimeni n-a îndrăznit să-l întrebe ceva, dar Domnul Andrei, care-l spionase, povestea lucruri uimitoare; că Hingherul a săpat pămîntul cu mîinile, apoi a smuls bălării, a făcut din ele un fel de pat pe fundul gropii și a întins hoitul cu grijă, acoperindu-i cu pămînt. Eu am pornit totuși pe coridor după el, cu intenția de a-i spune o vorbă bună. Înainte de a-l ajunge din urmă, l-am văzut intrînd la closet și am rămas să-l aștept. Deodată am auzit un zgomot curios și mi-au trebuit cîteva clipe pînă să mă lămuresc că Hingherul plîngea, ascuns în closet. Un plîns nervos, de om obosit. Și am plecat de-acolo, ca să nu-l mai aud. Pentru că asta e faimoasa noastră generozitate. Ne ferim să nu ne murdărim cumva de singurătatea și de suferințele altora... O săptămînă a bolit după aceea Hingherul. Abia se atingea de mîncare și nu mai discuta cu nimeni. Trecea pe coridoare grăbit, de obicei desculț, din pricina picioarelor umflate, privea în gol și, cum ieșea afară, se îndrepta spre bălării. Numai Filip a găsit prilejul să spună ceva răutăcios, cu toate că Hingherul n-avea nici o vină în moartea canarului: "Lasă să vadă și el cum e cînd rămîne cineva fără animalul pe care l-a crescut. El cîți cîini a omorît?" Dar nu l-a aprobat nimeni.

După o vreme, Hingherul a fost auzit bolborosind fraze amenințătoare, iar Domnul Andrei s-a întors din bălării cu o noutate care ne-a pus pe gînduri. Hingherul se îndeletnicea acolo cu o treabă foarte ciudată. Făcuse, din paie întărite cu crengi, un manechin de înălțimea unui om, căruia îi înfășurase în jurul gîtului un fular și dresa un cîine uriaș să sară la gîtul manechinului și să-l sfîrtece. "Ucide-l!", icnea el, scurt, poruncitor, și, în clipa următoare, cîinele se năpustea de lîngă picioarele lui, în salturi mari și negre, își înfîșea colții în gîtul manechinului, tăvălindu-l la pămînt. Apoi, cu ochii injectați de sînge și cu fire de iarbă atîrnîndu-i de buze se întorcea la Hingherul, care-l mîngîia mulțumit, bolborosind vorbe tandre, și o lua de la început. Refăcea cu răbdare manechinul, îi dădea cîinelui să miroasă fularul și asmuțea fiara din nou.

Nu intrasem niciodată pînă atunci în bălării. M-am decis să dau și eu o raită pe-acolo.

Nu era foarte ușor să înaintezi. Bălăriile creșteau ca într-o boală. Se uscau în picioare, în timp ce altele, tinere, năvăleau dedesubt, amestecîndu-se, încîlcindu-se;

trebuia să-mi fac loc mereu cu mâinile și cu picioarele și m-am umplut repede de zgîrieturi. Înjuram de câte ori mă plezneau ierburile înalte peste ochi, dar îmi plăcea să mă simt ca un explorator; era, într-un fel, primul meu contact cu jungla. Uneori totul amuțea în jur; apoi sufla vîntul și bălăriile se umpleau de zgomote suspecte, pe care nu le luam însă în seamă; mergeam cu capul în pămînt ca să mă feresc de șerpi. Deodată, am înghețat. Undeva în fața mea lătrase scurt, furios, un cîine. Mi s-a făcut frică. Și din nou s-a așternut liniștea. Mă îndepărtasem destul de mult de azil, nu mai auzeam valurile mării. Doar sunetul sec al ierburilor uscate îmi răspundea la fiecare mișcare. Am înaintat mai departe cu grijă, să nu fac prea mult zgomot, și mă opream mereu, după doi, trei pași, să trag cu urechea. Căpătasem curaj cînd, mult mai aproape, izbucni, ca o detunătură, alt lătrat. Noroc că în fața mea se afla un șir de sălcii năpădite de mărăcini. Altfel m-aș fi dat de gol. După primul moment de spaimă, mi-am revenit și am dat crengile mărăcinilor, încet, la o parte ca să văd ce se întîmplă.

Domnul Andrei nu mințise. Într-un luminiș, chiar dincolo de sălciile care mă ascundeau, l-am zărit pe Hingherul. Ciulise urechile. Auzise, poate, crengile mărăcinilor troznind. Avea pantalonii suflecați, își arăta pulpele umflate și învinețite de varice, iar lîngă el, cu botul ridicat în vînt, se afla un bulldog uriaș, urît și furios; era de ajuns să-i vezi botul turtit și falca de jos, proeminentă, amenințătoare, ca să te treacă sudori reci. O adevărată bestie pregătită să omoare. Pentru că se întepase cînd își înfipsese colții în beregata manechinului avea pe gură bale amestecate cu sînge. Stăteam ghemuit în bălării, încremenit în spatele sălciilor, așteptînd. Dacă mă mirosea bulldogul, eram pierdut. Înainte ca Hingherul să-și dea seama cine îl spiona, cîinele m-ar fi sfîrtecat și mi-ar fi rămas cadavrul să putrezească împreună cu ierburile. Din fericire, vîntul bătea înspre mine.

Hingherul nu arăta ca dresorii de la circ. Avea un aer fanatic și sumbru. Aranjase la capătul luminișului un manechin de paie, legat cu crenguțe subțiri peste tot, mai puțin la gît unde atîrna un fular roșu.

— Ucid-e-l! porunci el brusc. Animalul țîșni ca o săgeată neagră. Din cîteva salturi ajunse la manechin și îi sări la gît, doborîndu-l. Am închis ochii. Cînd i-am deschis, Hingherul ridica de jos manechinul hărtănit, îl așeza la loc; și pentru că nu stătea foarte bine, deoarece i se rupsesse unul din picioare, l-a sprijinit cu o creangă groasă de salcie. Cînd a terminat, i-am zărit fața. Era înfricoșător de luminoasă; față de om fericit.

Am înțeles atunci că dragostea Hingherului pentru cîini ascundea o ură la fel de totală față de oameni. Nici eu n-am o părere foarte bună despre specia din care fac parte. Ba, au existat momente cînd am fost gata să cred că singura crimă a zeilor este omul, care nici pe marginea gropii nu încetează uneori să fie o canalie; face calcule murdare pînă amuțește cu un pumn de țărînă în gură. Toate cuțitele cu care s-a înjunghiat au fost ținute de mîini omenеști, toate plutoanele de execuție au fost formate din oameni, toți gardienii din închisori au fost aleși dintre oameni. Dar a trebuit să recunosc că nu toți oamenii sînt la fel. De aceea lumina întunecată de pe fața Hingherului m-a făcut să mă cutremur. M-am întrebat, ce nefericire săpase în bătrînul din luminiș, care-mi păruse înainte un sfînt, o ură ce-i strălucea pe față ca dragostea? Ce joc era acela care-l umplea de o bucurie atît de cumplită? Nu mai eram deloc sigur că, găsindu-mă acolo, Hingherul m-ar fi iertat. Citeam pe fața lui în acele momente că nu mai iubea decît cîinii. Dacă ar fi stat în puterea lui, ar fi lăsat numai cîini pe pămînt. O lume ca o imensă haită.

— Ucid-e-l! răsună din nou ordinul. Bulldogul a țîșnit. Îl auzeam gîfîind și am închis ochii din nou. Încă două salturi, un salt și colții lui aveau să se înfigă în beregata mea. Am întins mîinile să mă apăr, m-am zgîriat rău în mărăcini și mi-am mușcat buzele ca să nu țip. Cînd am deschis ochii, l-am văzut pe Hingherul mîngîind cîinele care ridicase iarăși botul în direcția sălciilor și mîrîia; adulmecase ceva bestia. Mi s-a părut că a trecut un secol pînă ce m-am putut strecura de-acolo, înapoi, prin bălării. Vîntul mirosea puternic a sevă înfierbîntată de soare.

12

Uneori, Călugărul întrecea măsura. Odată, de pildă, a susținut că fiecare iubire e o răstignire. Suferință, moarte și reînviere. Dodo s-a înfiorat auzindu-l. I se părea, și pe bună dreptate, un sacrilegiu afirmația Călugărului care, fiind în vervă, ca totdeauna cînd era amețit, nu s-a lăsat bătut. "De ce sacrilegiu? a strigat el. Nu e dragostea cel mai sfînt și mai omenesc lucru pe care-l avem?"

Eu n-am glumit niciodată cu asemenea lucruri. Pe deasupra nu mi-au plăcut niciodată cei care se revoltă prin cîrciumi și, ieșind de-acolo, trezindu-se, devin mie-lușei. Mai degrabă îl înțelegeam pe Domnul Andrei care întrebă odată dacă el, ca pilot, crezuse în Dumnezeu a dat următorul răspuns: "Apostolul Luca zice că fiecare fir de păr din capul nostru e socotit. Eu cred că tot ce trebuie să se întîmple se va întîmpla într-o zi, dar că nimic în plus nu trebuie să se întîmple". "N-am priceput, îl zgîndări, răutăcios, Mopsul: crezi sau nu crezi?" "Cred, mă, cred în Dumnezeu, dar cred și în mine", l-a repezit. Domnul Andrei. Nu încetase să se simtă sau să se creadă pilot, adică să știe că

și de el depindea să se prăbușească: "Eu am învățat ceva când am fost pilot: poți să sfidezi cerul, dar nu e bine să-ți bați joc de el".

Am glumit doar cu lucruri mai simple. Ziceam, de pildă, ca să-l epatez pe Dinu: "N-am nici o pretenție să mă duc în rai. Poarta raiului e construită astfel încât nimeni nu poate intra fofilându-se și nu mi-ar plăcea să fiu întors înapoi. Sînt prea vanitos ca să accept un refuz. Încît mai bine iau direcția iadului. Acolo, în mod a n-am greutăți la poartă". Sau: "De multă vreme, inchizițiile nu se mai ocupă de treburile cerului. Au coborît la cele trecătoare și numai pe acestea n-ai voie să le jignești. De aceea e mai complicat să te înfrunți cu oamenii decît cu Dumnezeu". În schimb, de sfidat am sfidat și, nu totdeauna din vina exclusivă a caracterului meu. Uneori am făcut-o din convingere. Cred, de pildă, că avem o imagine greșită despre păcatul originar. Ne place să ne închipuim că ducem pe umeri un păcat de care nu sîntem vinovați, pe care l-au comis alții și pe care — asta ne ușurează iertarea! — nici nu-l puteam ocoli fiindcă a fost săvîrșit mult înainte de a ne naște noi. În felul acesta ne-am pus la îndemînă o scuză și chiar ne-am îndemnat să ne plîngem de milă că am fost nedreptățiți. Or, eu sînt convins că există un păcat originar de care sîntem noi vinovați, pe care l-am săvîrșit noi, în timpul vieții noastre într-o anumită împrejurare; păcat de la care au plecat toate relele și necazurile.

Păcatul meu originar a fost că de mic nu mi-am suportat mediocritatea. Revolta împotriva tatei a fost, la drept vorbind, un mod scandalos de a ieși în evidență. Mai tîrziu, la școala de corecție, la spital, peste tot, am căutat același lucru, să nu mă pierd printre ceilalți, fără să-mi pese de mijloacele prin care obțineam asta; important era să scap de primejdia de a se așeza praful peste mine. Și chiar cînd m-am împăcat aparent cu mediocritatea mea, i-am fost infidel în imaginație și în somn, cînd mă visam șef de trib, stăpîn peste insule ori mare artist, căci nu mi-am pierdut timpul cu vanități mărunte, aspiram numai la cele care nu erau în nici un fel de nasul meu. Ieșeam din destin pe ascuns, deoarece nu puteam s-o fac trîntind ușile și chiar plecarea la azil a fost o asemenea fugă; mai mult decît de frig, de camera înghețată, mă săturasem de crucile pe care le ciopleam în atelierul meșterului și care nu-mi asigurau decît un anonimat plin de pureci, în care putezăm de viu; un cimitir de marmură suna altfel, promițător... Dacă aș fi avut vreo vocație, în orice domeniu, nu neapărat în sculptură, aș fi ajuns, cred, cu ambiția mea, să fac ceva util, poate chiar ieșit din comun, dar așa, totul s-a transformat într-o nebunie, în care nu m-am dat înapoi de la nici o gafă ca să obțin cu de-a sila ceea ce îmi era interzis.

"Ești un om norocos", mi-a zis odată Dinu. "De ce?" i-am întrebat, sincer surprins. Mi-a înșirat cîteva argumente. Că eram iubit (se referea la Marta atunci), că eram sănătos (nu-i povestisem încă despre coșmaruri, iar "ulcerul — zicea el — e o chestie de modă"), că făceam o meserie care-mi plăcea și, pe deasupra, mă lepădăm ușor de păcate. Azi îmi vine să rîd amar amintindu-mi de aceste argumente. Meseria mea? Ce meserie? N-am fost niciodată altceva decît un cioplitor oarecare de cruci; un sculptor prost, ratat. Sănătos? Cît de sănătos am fost? Dragostea am trădat-o. Lepădarea de păcate? Iov credea că Dumnezeu îl va auzi pînă la urmă și-l va ajuta să cîștige procesul său împotriva lui Dumnezeu însuși. Eu, lepădîndu-mă de păcate, le spoream în realitate, le adunam pentru procesul pe care, asta mă deosebește de Iov!, eu am ținut parcă să-l cîștig împotriva mea, neînvățînd nimic și contestînd totul. M-am certat cu tata, m-am certat cu școala de corecție, iar cînd m-am supus am făcut-o numai din ipocrizie, ca să-i înșel, să-i păcălesc pe cei pe care nu îndrăzneam să-i înfrunt. În felul acesta am reușit treptat să distrug totul în jurul meu, înțelegînd rău libertatea, ca o desprindere de tot. Am fugit de familie, de dragoste, de prietenie, de regrete, de bucuriile cuviincioase. Ca să fiu liber. Ca să nu fiu constrîns. Nimic nu mi se părea inadmisibil, iar drumul meu spre podul acesta cu guzgani e presărat la fiecare pas cu dovezi că mi-a lipsit în mod dramatic puțința de a iubi, de a mă atașa profund, serios, fără scopuri egoiste, de ceva. Încît n-am reușit decît să devin sclavul și marioneta vanității mele.

Aș fi fericit dacă aș putea spune ca alții "am iubit destul, acum mă odihnesc". Eu sînt dintre cei jalnici care n-au iubit nimic. De asta cine să mă ierte? Și cu ce rezultat? Schimbă ceva iertarea?

Din păcate, foarte rar am avut cîntea să mă judec la rece. La o frizerie, într-o zi, pe vremea cînd umblam fără nici un rost, înainte de a intra la meșterul de cruci, am văzut un tînar ridicîndu-se cu greu de pe scaunul de lîngă mine. Am crezut că era beat și, temîndu-mă că se va rostogoli peste mine, m-am ferit bombănind: "ăsta a luat-o de dimineață ca să nu piardă vremea". Abia după aceea am observat că tînarul, îmbrăcat cu un trening jerpelit și cu un tricou roșu, n-avea ambele mîini de la umeri, iar un picior era de lemn. Frizerul s-a aplecat și mi-a spus la ureche că tînarul mutilat fusese muncitor și era victima unei explozii care-l lăsase infirm. La două săptămîni după ce ieșise din spital îl părăsise soția și rămăsese la mila unui frate și a unei surori, "care cît o să-l țină, domnule? fiindcă nu poate nici mîncă singur, vă dați seama, nici să-și facă nevoile". M-am gîndit atunci că tînarul cu mîinile retezate nu putea nici măcar să-și aleagă felul de sinucidere, dacă s-ar fi hotărît la asta. Și m-am cutremurat. Eu aveam ambele mîini și nu eram în stare să fac cu ele nimic. Acela a fost unul dintre puținele momente cînd mi-a fost rușine. În rest, am rămas credincios păcatului meu originar.

O, știu cum m-aș putea apăra: că toți sîntem inculpați! Chiar și cei mai cuminiți. Dacă nu ești învinovățit că ești nepăsător, ești, sigur, învinovățit că ești prea sensibil; dacă nu ești învinovățit că umbli cu capul în nori, te trezești învinovățit că ești prea lucid. De scăpat, nu scapi. A muri nevinovat înseamnă doar a muri prea devreme, înainte de a fi avut timp să păcătuiești. Dar există vinovății și vinovății. Cînd locuiam singur, la marginea orașului, trebuia să scot apă din puț în curte ca să mă spăl și, iarna, asta era destul de chinuitor. Întîrziem cîte un ceas în pat înainte de a mă hotărî să cobor pe podeaua rece. După ce îmi luam inima în dinți să cobor, uitam că ezitasem și-mi transformam îndrăzneala într-un triumf. Era un semn mic, mărunț, că în. schema mea, simplistă, asupra vieții nu era loc și pentru măsura normală. Poate tocmai fiindcă n-aveam nici o calitate care să-mi dea dreptul s-o încalc, mă gîndesc azi. Am fost încîntat de inteligența mea, dar mă tem că am confundat inteligența cu priceperea de a-mi da dreptate în tot ce făceam, meteahnă care la altul putea să rămînă neobservată, pierdută printre altele, dar care la mine, combinată cu păcatul meu originar, a dat rezultate catastrofale.

E revelator cum am ajuns să-l sfidez nu numai pe tata, ci și pe Dumnezeu, ca să ies eu în evidență. Nu mat țin minte în ce împrejurare, în copilărie, într-o seară, tata mi-a azvîrlit un cuvînt pe care nu-l mai auzisem: "eretic". Am bănuț că trebuia să fie ceva rău, o amenințare, o batjocură și, cum s-a culcat tata, am șterpelit dicționarul din bibliotecă și am căutat la litera,, e". Cum nici de-acolo nu m-am lămurit, am citit pe ascuns în săptămîinile următoare tot ce-am reușit să găsesc prin casă despre eretici și erezii. N-am priceput mare lucru, dar asta nu m-a împiedicat să visez să ajung și eu un eretic. Mi se părea ceva ieșit din comun, pe măsura ambițiilor mele și nopți la rînd mi-am dorit din tot sufletul să fiu la înălțimea unei vinovății atît de importante. Fără voia lui, tata aruncase o sîmîntă care a rodit, adîncind și mai mult prăpastia dintre mine și el. După povestea cu fratele meu. dorința de a mă comporta ca un "eretic" și de a-mi cîștiga astfel o aureolă pe care să n-o împart cu nimeni mi-a influențat destul de mult purtările, mai ales că firea mea mă împingea în aceeași direcție; eram chiar mîndru să-i sperii pe cei din jur prin păcatele mele. Cum reprezentările mele de-atunci erau extrem de naive, legate de puțina mea experiență de viață, mi se părea că eretic este cineva care nu vrea să stea în cușca unei credințe sau a unor păreri prea comune. Cu anii, această idee simplă și firească mi s-a înrădăcinat bine în minte încît am ajuns să mă port ca atare. Meșterul de cruci m-ar fi dat afară mai din vreme dacă ar fi auzit ce le spuneam eu clienților despre viața de apoi cînd nu era el de față. După cum, la Belle Arte era s-o pătesc din aceeași cauză. Aveam un profesor pios de filosofie și, ca să-mi dau importanță, i-am "comunicat" într-o zi teoria mea; căci, între timp îmi făcusem chiar o teorie în toată regula despre rolul ereticilor, foarte însemnat, bineînțeles.

Teoria suna cam așa. În fața celor smeriți, credința n-are nici un pretext să scoată sabia; trebuie să le vorbească blînd. Dar uneori ea a simțit nevoia să vîre frica în rîndul credincioșilor. Atunci, dacă nu i-a avut la îndemînă, a trebuit să nascocoască eretici; puțină cenușă mirosind a carne arsă era tocmai ce trebuia pentru a le reaminti tuturor că adevărul e unic și că toate celelalte adevăruri vor fi măcelărite. Ce au fost rugurile? Crime ale purității dogmatice. Căci dogmele, cînd au devenit fanatice, nu s-au mai mulțumit să-și combată adversarii; au preferat să-i extermine. O istorie a credințelor e volens, nolens, și o istorie a cimitirelor; acolo trebuie să-i căutăm pe cei care au fost de altă părere. Dar, în acest caz, întrebam eu, nu e oare adevărat că ereticii s-au sacrificat pentru salvarea credinței pe care o combăteau? Au hrănit-o cu sîngele lor, deoarece o credință care n-are nici o îndoială nu mai respiră, se înăbușă și moare; au provocat-o să supraviețuiască. Fără ei, templele ar fi putrezit în picioare.

Mă opresc aici, deși am mai spus, cred, și alte lucruri care l-au îngrozit pur și simplu pe bietul meu profesor... că nu-l iubești pe Dumnezeu dacă nu te îndoiești din cînd în cînd de el, că aceia care-l invocă din pură obișnuință, mecanic, nu fac decît să-l ucidă puțin cîte puțin prin plictiseală și că orice smerenie prelungită ne-ar fi fatală deoarece l-ar împinge pe Dumnezeu să devină tiranic, de aceea sîntem condamnați la suferința de a sfida uneori cerul... Profesorul și-a făcut cruce și m-a rugat să-mi țin teoriile pentru mine. Cred că i-a fost frică să mă pedepsească. Mă socotea, probabil, nebun și s-a temut de răzbunarea mea; am înțeles din felul cum s-a uitat la mine, întocmai ca țîrcovnicul care m-a prins șterpelind mărunțiș de la lumînări.

Am jucat astfel în mod serios comedia ridicolă a unui eretic înainte de a ști ce este, de fapt, o credință. Nu vedeam decît fanatici, în vreme ce eu însumi eram un fanatic, un bigot al arbitrarului absolut. Înaintînd pe acest drum, am ajuns să nu mai cred cu adevărat în nimic în afară de reveriile și ambițiile mele nesăbuite; nici în alții, nici în școală, nici măcar în bruma de însușiri pe care, folosindu-le, aș fi putut clădi o viață modestă, dar cuviincioasă. Eram convins că numai impertinența și nerecunoștința mă pot salva.

Nu eram propriu-zis un ateu. Un ateu are un punct de vedere, or la mine vorbea păcatul meu originar. Închipuindu-și că mă înfundă, Dinu mi-a zis odată: "În fond, ești un naiv. Chiar prin faptul că-l învinuiești pe Dumnezeu, îi accepți existența. Nu discuți cu vidul. Nu acuți nimicul. Punîndu-i în cauză, crezi în el." Făcea greșeala de a lua în serios diversele enormități pe care le debitam numai din dorința de a-i dovedi că nu aveam nimic sfînt. În realitate, după moartea mamei mă dusesem mereu să aprind cîte

o lumînare pentru ea la biserică, iar mai târziu am avut o mare înclinație să sacralizez; dacă n-aș pomeni decît marea și lumina. Mă rușinam însă de asta ca de o slăbiciune și atunci apelam la ceea ce mi-a fost totdeauna la îndemînă; la insolența față de ceea ce alții venerau. Cu alte cuvinte, mi-a plăcut să scandalizez. "Mă tem — îi ziceam lui Dinu — că tot căutîndu-l pe Dumnezeu, n-aș mai avea timp să mă găsesc pe mine. Și n-aș vrea să renunț la mine de dragul nimănui". "Dar ai nevoie de mila lui", mi-a replicat Dinu, la care i-am răspuns prompt: "Mila lui Dumnezeu mi se pare nesigură. Există una de care nu mă îndoiesc și are îmi e foarte accesibilă: a mea." Pe scurt, nu contestam existența lui Dumnezeu, dar îi acceptam existența ca să-l pot învinui eu. Bravadă? Mai mult decît atît: dorința mea pustiitoare de a nu fi limitat, stingherit de nimic și, poate, mai ales de sentimentele pe care le observam la alții. Imaginîndu-mi că trînteam ușile cuștilor, nu făceam decît să mă zăvoresc în ele. Pînă ce am rămas singur.

Acum n-am nici timp, nici nu vreau să joc rolul eroului care se pocăiește. Dacă sînt sincer, e tot dintr-un motiv profund egoist. Îmi caut în vinovăție unica libertate care mi-a mai rămas.

Cu Dumnezeu, în felul meu, m-am împăcat. Nu intentezi proces mării că e nesfîrșită, nu intentezi proces vîntului că e nestatornic, nu intentezi proces pietrelor că sînt indiferente. Or, Dumnezeu e ca marea, ca vîntul și ca pietrele. De ce l-aș învinovăți pe el pentru un rău al meu, care a existat în mine, care s-a copt în mine. Cel mult i-aș putea reproșa că m-a creat cum sînt. Nici destinul nu pot să-l acuz. Surditatea destinului e desăvîrșită. Nu mai rămîn decît eu, să-mi pun pe masă vinovățiile, să le disec, ca pe niște animale cărora le desfăci măruntaiele ca să vezi din ce se compun. Iar procesul meu nu se poate termina decît cu o condamnare care să mă elibereze, în sfîrșit. Nu sînt dispus să mă prefac că n-am înțeles ce s-a petrecut cu mine, deoarece, ca și pe Dumnezeu, scuzele m-ar ucide repede și urît.

Uneori mă simt ca o insectă și mă văd cu ochii lui Fabre. Mă studiez, mă supraveghez. Mă mișc, mă agită, dar sînt o insectă curioasă. Am descoperit gloria și catastrofele memoriei. Timpul a trecut prin sufletul meu lăsîndu-și mîlul acolo. În acest mîl nimic nu poate să moară, nici să învie. Se aud zgomote, murmure, voci răzlețe, unele cunoscute, altele nu. Uneori disting propria mea voce. Și cînd se așterne liniștea, cineva (diavolul?) rîde, amintindu-mi că sînt aici și că nu-mi pot îngădui luxul confesiunilor politicoase; sinceritatea mea nu poate fi decît brutală; aceeași voce îmi șoptește că mila e hidoasă și că pentru unele lucruri nu există iertare.

13

(*Din caietul de vise*) — Am o treabă pentru tine, mi-a zis directorul închisorii, preocupat să-și șteargă chelia cu o batistă mare, plină de pătrățele, care era o comandă specială; batista cuprindea un plan al închisorii, fiecare pătrat reprezentînd o celulă. M-a dus la fereastră și a întins mîna în care ținea batista. Îi vezi?

— Pe cine? am întrebat eu mirat, căci pe stradă, în afară de pietoni obișnuiți, nu era nimeni; nici un deținut evadat și nici măcar un polițist. Nu pricep, domnule director.

— Ei, nu pricepi, s-a enervat el. Cum dracu nu pricepi? Nu vezi ce fac trecătorii?

M-am uitat din nou. Nici de data aceasta n-am observat nimic neobișnuit. Pietonii traversau strada și, cum zăreau zidurile închisorii, cu santinelă la poartă, tresăreau și se trăgeau înapoi, pe celălalt trotuar.

— Nu observ nimic anormal, iertați-mă, i-am zis.

— Dar normal? sări directorul încă și mai enervat, ștergîndu-și încă o dată chelia transpirată cu batista plină de pătrățele. Ce vezi normal?

— Oamenii se tem de închisoare, domnule director. Le e frică. Nu e normal?

— Asta e, răsuflă directorul, fericit că spiritul meu de observație nu se atrofiase cu totul la închisoare. Asta e. Aș vrea ca oamenii să nu se mai teamă.

— Păi nu se poate, am bîguit. Cum să nu se teamă?

— Te privește, conchise directorul. Asta-i treaba ta. Închisoarea nu pot s-o dărîm, dar nu mai vreau ca oamenii să se teamă. Pricepi? Îți dau termen un ceas ca să-mi dai o soluție. Și m-a trimis în celulă.

M-am trîntit pe patul îngust și tare, muncindu-mi creierii. În zadar. Nu-mi venea nici o idee. Și nici n-a trecut o oră că am auzit pași în fața ușii. Apoi cheia răsucindu-se în broască. Era gardianul, un om cumsecade, oare neavînd cu cine să-și lase acasă fetița o aducea uneori cu el la închisoare. O ținea și acum de mînă. Era o fetiță slabă, cu ochi foarte triști.

— Gata, mi-a zis gardianul. S-a împlinit ora.

M-am sculat și am pornit după el. Parcă mă duceam la spînzurătoare. Pașii sunau pe ciment ca pe lespedea unui mormînt. Pe drum, fetița m-a luat de mînă. Ajungînd la ușa directorului, o ușă masivă, prevăzută cu un drug mare de fier, gardianul a bătut și, văzînd că nu-i răspunde nimeni, a deschis. Camera era goală. Directorul lipsea. Gardianul s-a așezat pe un scaun, aproape de ușă.

— Trebuie să așteptăm, a zis el. Și a scos o țigară pe care o tot răsucea între degete. Poate că era singura care îi rămăsese și nu se hotăra să se despartă de ea. Am

observat că fetița dispăruse, dar înainte de a apuca să-l întreb ce se întâmplase, gardianul a scos un briceag, a pus țigara pe masă și a tăiat-o în două. A vrut să-mi întindă și mie o jumătate de țigară; pe urmă s-a răzgândit.

— Nu, deținuții n-au voie să fumeze în biroul directorului, mi-a explicat el.

Neavînd ce face, m-am uitat pe fereastră. Am zărit aceiași pietoni care treceau, tresăreau și se duceau pe celălalt trotuar. În depărtare se vedea capătul unui parc. Un măturător de stradă culegea hîrtii cu un băț care avea un cui în vîrf. În dreapta, se zărea un magazin cu două trepte în față. Cumpărătorii se înghesuiau să intre și să iasă. Ceva mai departe, dincolo de un geam pe care scria "Coafor", se vedea o femeie cu capul vîrît sub cască. Rîdea. Mi-am simțit sufletul răvășit de o mare tristețe. Toți oamenii aceia erau liberi. Trăiau. Îmi părea rău că mă uitasem pe geam, mă tulburasem. Deodată am tresărit violent.

— Asta e. Evrika! am strigat.

Gardianul a sărit în picioare.

— Ce-ai zis?

— Nimic, l-am liniștit, repezindu-mă la el și îmbrățișîndu-l.

— Ei nu, că ești nebun, băiete, mi-a zis gardianul, pregătindu-se să scoată cătușele și să mi le pună la mîini. Dar în clipa aceea a intrat directorul.

— Ei? se încruntă el la mine. Ai găsit ceva?

— Sigur că da, domnule director, am strigat fericit. Sigur că da. Și i-am explicat foarte mîndru că o închisoare care se arăta lumii ca o cocotă nemachiată constituia o greșeală. Deținuții sufereau auzind zgomotele orașului, iar trecătorii tresăreau dînd cu ochii de zăbrele. De ce trebuie toate astea? l-am întrebat eu patetic. Ideea mea e foarte simplă. Construim în jurul închisorii alte ziduri și închidem închisoarea. Nemaivăzînd nimic, deținuții se liniștesc, iar trecătorii habar n-au ce e înlăuntru. Nu e grozav?

— Ba da, e grozav, zise încîntat directorul și căută pe batista lui un alt pătrat în care să mă mute, drept recompensă.

A chemat gardianul și i-a spus ceva la ureche. Acesta s-a întunecat la față, dar n-a zis nimic. Mi-a făcut semn să-l urmez. Afară, în coridor, mi-a poruncit să-l aștept pînă ce își găsește fetița și cînd s-a întors, împreună cu ea, am pornit toți trei: eu în față, ei în spatele meu. Spre nedumerirea mea, treceam pe lîngă toate celulele fără să ne oprim la nici una și chiar am ieșit din închisoare pe stradă care acum era cu totul pustie. Nu se vedea nici un trecător; cînd am vrut să-l întreb pe gardian cum se explica acest fapt, mi-am dat seama că și el dispăruse împreună cu fetița.

Am început să rătăcesc printr-un oraș pustiu în care se părea că toți locuitorii muriseră sau plecaseră. Nici prin curțile caselor nu se vedea nimeni. Vîntul trîntea uneori cîte o ușă, făcîndu-mă să tresar. Singurele ființe pe care le-am văzut pe o stradă întreagă au fost un liliac besmetic care se lovea de ziduri, încît mă așteptam din moment în moment să-l văd zdrobindu-se, și o pisică bălțată care urmarea zborul negru al liliacului și se lîngea pe buze, probabil în așteptarea cadavrului. Ceva se întîmpla în acel oraș și nu pricepeam ce. Există un secret sau un blestem pe care nu reușeam să-l dezleg în nici un fel pînă ce, deodată, printre pietrele bombate cu care era pietruită strada am văzut licărind limbile șerpuitoare ale unui foc verde care urca prin pămîntul îmbibat de ploi. Iarba creștea cu o putere uimitoare, ca un incendiu care se pregătea să cuprindă porțile, gardurile, casele, totul. Și nu numai iarba. Arbuștii, copacii, întreaga vegetație părea cuprinsă de un fel de delir, de o demență feroce. Flori carnivore apăruseră prin curți, dar și fluturi și șobolani care fugeau de ele. Numai furnicile nu scăpau; erau prinse și devorate. Copacii vuiau acum ca o mare, frunzișurile lor deveniseră imense, formau valuri și umpleau întreg orașul de o muzică amenințătoare și, totodată, funebră. Iarba devora sub ochii mei pietrele. Trunchiul unui arbust care crescuse lipit și, pe alocuri, chiar înfășurat ca o frînghie groasă de un gard metalic începuse să îndoie și să roadă fierul. Am vrut să mă apropiu, să privesc mai bine și am descoperit cu groază că nu mă mai puteam mișca. Gleznele mele erau cuprinse de iarba care creștea în jurul meu.

14

Mi se poate reproșa, bineînțeles, că sînt un monstru de subiectivitate; că sînt un caz monstruos de egoism. Și nu țin să evit acest reproș. Așa este. Nu m-a interesat niciodată cu adevărat sensul universului și, ca să fiu sincer pînă la capăt, îmi vine greu să cred că eu reprezint singura greșeală din acest univers. Dacă ar fi așa, ar fi destul să mă sinucid oricum pentru a deveni un erou, redînd lumii armonia pe care eu am tulburat-o, o clipă, prin apariția mea. Cum bănuiesc însă că și după moartea mea vor mai exista erori, o sinucidere stupidă n-ar rezolva nimic; trebuie să dau puțină ordine dezordinei din viața mea. Măcar în felul acesta să contribui la armonia universală. Dacă fiecare ar face ceva pentru sine, micșorînd absurdul și zăpăceala din destinul propriu, s-ar micșora probabil și absurdul și zăpăceala din univers. Dar e caraghios să mă erijez eu în reformator; așa că nu mai vorbesc decît despre mine.

Uneori mi-am zis că altruismul este o vorbă goală și că, din acest punct de vedere,

nu mă deosebesc de alții decât prin abuz și prin faptul că eu nu ascund ce gândesc. Când se strica vremea, Dinu nu mai era deloc altruist; devenea un bolnav egoist care tremura pentru viața lui. De câte ori se lăsa o ceață deasă peste mare, îl vedeam cum intra în panică, lăsa totul baltă și se repezea să-și pună un șal în jurul gâtului, de teamă să nu răcească. El simțea atunci lumea nu cu inima, ci cu bronhiile și cred că nu-l mai interesa nimic din univers în afară de astmul lui. Mi-l amintesc cum arăta într-o noapte cu întuneric apos, o noapte îmbibată de o ploaie ticăloasă; mă dusesem să-i cer o carte sau un sfat și l-am găsit ghemuit în pat, paralizat de frică. Se temea de o criză de astm. M-a privit cu niște ochi atât de copilărește îngroziți încât m-a pufnit râsul. Ceea ce și pe mine m-a consternat. Numai că în timp ce egoismul lui Dinu rămânea în limite de înțeles, care nu supărau pe alții, al meu era mai ambițios. Nu mă atrăgeau problemele altora decât în măsura în care mă atingeau și pe mine și n-am fost dispus să mă înscriu pentru nimeni în armata salvării. Îmi făcusem chiar un principiu, încă în perioada studiilor de la Belle Arte, destul de clar formulat, deși, ca să nu pară cinic, îi dădusem o nuanță ușor golănească: fiecare să-și rezolve singur neplăcerile, să nu împruț aerul din jurul lui. Ascultam necazurile altora, dar numai când erau mărunte; cele mari mă puneau pe fugă.

Au existat totdeauna, se pare, în mine o lașitate și o nepăsare care au ieșit la iveală foarte devreme, încă de la patru ani, la înmormântarea bunicului meu dinspre mamă, pe care nu-l țin minte decât din fotografii; avea o mustață lungă și blondă, era un bărbat frumos și înalt, care își bomba pieptul când stătea pe scaun. Fugisem de lumea care jelea, nu-mi plăcea să văd lacrimi și mă furișasem în grădină. Printre merii și prunii de-acolo moartea nu mai exista; în schimb, totul se scălda într-o lumină aurie și caldă care mă uimea și mă făcea fericit. Din această fericire m-a smuls mama; m-a târât cu ea să-l văd pe bunicul mort, părăsind lumina care-mi dogorise sufletul. Dar a fost de ajuns să arunc o privire asupra trupului întins printre flori, pe năsalie, că am luat-o la fugă și nu m-am oprit pînă dincolo de grădină unde m-am ascuns într-o căpiță de fîn. Cuibărit în ea, m-am liniștit și chiar am început să mă simt bine. Fînul mirosea puternic, mă amețea, mă făcea să mă doară plăcut capul. Deodată am auzit-o pe mama strigînd disperată: "Daniel, Daniel, unde ești?" N-am vrut să-i răspund. Nu vroiam să mă scoată de-acolo. M-ar fi luat de mîină și m-ar fi dus lîngă bunicul mort și nu doream să-i văd din nou buzele mînjite de sînge închegat. Am aflat mai tîrziu că avusese o congestie cerebrală puternică și de aceea arăta astfel, dar atunci mă impresionase extrem de neplăcut totul, mai ales că mama se apropiase să-l sărute pe obraz. Fugisem de-acolo cu gîndul că nu voi mai putea niciodată s-o sărut pe mama. Aș fi simțit gust de sînge. Între timp, ea striga mereu: "Daniel, Daniel". Eram convins că ținea să mă oblighe și pe mine să-l sărut pe bunicul și mi s-a făcut frică și scîrbă. Pentru nimic în lume nu vroiam să mă ducă înapoi în casă. M-am ghemuit în fîn și am tăcut mîlc. Mama mă striga din ce în ce mai disperată, cu spaima că mă pierdusem: "Daniel, Daniel unde ești?" Și a început să plîngă. Dar nici plînsul ei nu m-a înduioșat. Mi se părea că plîngea numai ca să mă silească să ies din ascunzătoare. Apoi m-ar fi silit să-l sărut pe bătrînul acela cu obrazul ca de ceară și cu buzele însîngerate; era tot ce reținusem din trupul bunicului meu. Și n-am răspuns. Mama a făcut o criză, tînguindu-se, cum nu plînsese nici în casă lîngă bunicul. Asta m-a mulțumit, că plîngea mai tare pentru mine. Însemna că mă iubea mai mult decât pe el. Și stăteam cu urechile ciulite în ascunzătura mea, fericit, cu atât mai fericit cu cît mama plîngea mai tare.

La fel urmăream de la fereastra azilului jocul pescărușilor, despre care știam că era un joc crud și totuși mi se părea încîntător. Îmi plăcea cît de simplu și totodată elegant treceau pescărușii de la crimă la dans. Zburau în cercuri largi, lăsîndu-se să alunece în aer, amețiți poate de lumină și de bucuria dansului lor aerian, pentru ca, dintr-odată, unul să se rupă din cerc, să se lanseze ca o săgeată spre un punct din mare unde înhăța un pește. Apoi își relua, alături de ceilalți, dansul. Omul nu e niciodată în stare de așa ceva. Ori devine o brută, ori, dacă e împins de soartă, împotriva firii lui să ajungă la crimă, atunci se rupe în el ceva definitiv, stricîndu-i mecanismul vital. Cum s-a întîmplat cu Mefista.

O vedeam uneori, de la fereastră, trecînd pe țarm. Aduna scoici pe care le înșira pe o ață, ca pe mărgele, și uneori cînta. Era un cîntec sfîșietor, care-ți rupea inima ascultîndu-l. Vorbele nu le înțelegeam niciodată, pentru că Mefista nu le pronunța clar. Era mai curînd un fel de tînguire animalică în care cuvintele ieșeau la suprafață stîlcite, bolborosite, tulburi, de neînțeles, învăluite într-o tristețe care îți ardea sufletul ca un acid. Aflasem de la Domnul Andrei povestea acelui cîntec nefericit, pe care Mefista îl cînta calmă, absentă. Era o poveste care începuse, devreme, cu un viol, într-o magazie murdară, urmat de amenințările tatălui vitreg, continuase cu o fugă de-acasă și părea să intre în banal; cutreierînd străzile, fata a nimerit pe mîinile unui dulgher care i-a dat un pat și mîncare pentru treaba pe care o făcea, iar mai tîrziu a adus-o chiar în patul său; pe la cincisprezece ani a cunoscut un băiat care i-a plăcut, n-a mai vrut să se culce cu dulgherul, părăsindu-l, încît destinul se arăta dispus să se îndrepte spre un sfîrșit care iartă totul. Numai că băiatul a dispărut după un timp, iar fata n-a rezistat și acestui șoc; disperată, dezorientată, scîrbită, a ajuns curînd o depravată. Un student i-ar fi dat atunci, în glumă, la un chef, porecla "Mefista", pentru că, zicea el, Mefista le propunea tuturor bărbaților care-i plăceau cît de cît un tîrg: să-i vîndă ei trupul. Și nu-l cerea

pentru mai târziu. Contractul era imediat. Faust era invitat s-o urmeze și să se culce cu ea. Și ce bărbat refuză o femeie frumoasă? Lîngă unul dintre acești Fauști, care și-a luat tîlpășița de cum a observat urmările contractului, Mefista a rămas cu burta mare. A încercat să se sinucidă, dar n-a avut curaj să înghită somniferele pe care le pregătise. Apoi s-a consolată, n-a mai plîns, a născut o fetiță, Ana, pe care a început s-o iubească nebunește. Pe la vreo opt ani însă, cînd Ana se juca cu mingea pe stradă, s-a apropiat de ea un măcelar, un maniac care dădea tîrcoale copiilor, tulburat din cînd în cînd de dorințe monstruoase. A ademenit-o să-i arate o jucărie acasă la el, a violat-o, schingiindu-o, după care a lăsat-o mai mult moartă decît vie în stradă. Cît timp a mai sperat că fetița va trăi, Mefista nu s-a mișcat de la spital, deși aflase de la Ana totul. De cum a înmormîntat-o însă, a început să dea tîrcoale măcelăriei. Pînă la urmă s-a culcat cu măcelarul și l-a omorît în somn cu un satîr. A fost găsită dimineța, nebună, cîntînd lîngă o baltă de sînge în care zăcea cadavrul... Dacă Mefista n-ar fi fost nebună, m-aș fi îndrăgostit probabil de ea. Chipul plin de pistrii era încă plin de farmec. Dar fiindcă nu era normală, îi strigam, cînd îmi aducea aminte de propriul meu trecut, să înceteze cu cîntecul ei. Mă recunosc în această logică; e a mea, mă caracterizează.

Și de ce o evoc? Din dorința de a lămuri cumva relațiile mele cu Marta. Probabil, pentru unii nu există închisoare din care să iasă cum au intrat; iau cu ei ceva de care nici nu-și dau seama în bucuria plecării. Eu fac parte dintre aceștia. Ajuns acasă, în camera mea, mă striveam de la o vreme pereții. Leșeam în curte numai ca să mă conving că nu mă oprea nimeni. Apoi mă întorceam. Așadar asta este libertatea? mă întrebam. Să trăiești fără un gardian care să-ți interzică să părăsești o încăpăre? Eu mă înăbușeam uneori chiar în camera mea fără zăbrele. Atunci nu știam ce anume îmi dădea acest sentiment de animal mutat dintr-o cușcă de la grădina zoologică sau de la circ într-o cușcă personală, nepăzită. Acum înțeleg că mă apăsa singurătatea. Trăiam în cușca ei. Leșeam pe stradă, să văd lume, să aud voci omenești, să mă pierd în mulțime. Numai că nici acolo nu mă simțeam liber. Oamenii treceau pe lîngă mine ca pe lîngă un obiect. Îi uram pentru nepăsarea lor, fără să-mi dau seama că la rîndul meu meritam să fiu urît. Eram departe de a ști că nu putem fi liberi decît în raport cu alții, că libertatea se cucerește nu arzînd punți, ci construindu-le; credeam că din moment ce lăsasem închisoarea în urmă terminasem cu ea și eram convins că, în sfîrșit, puteam și chiar trebuia să-mi urmez fără nici o îngrădire dorințele. Am ajuns astfel să abuzez și mai mult de egoismul meu. Din nefericire, nu pricepem niciodată ia timp ce ne trebuie; vrem mai mult decît putem să obținem și astfel ne pregătim singuri eșecurile. După închisoare am dorit să fiu liber în exces. Orice nu-mi convenea era prin definiție nedrept și deci intolerabil. Pînă și politețea am socotit-o adesea o celulă în care lumea vroia să mă vîre. "Să stea și ei la pușcărie, îmi ziceam, și pe urmă să-mi dea lecții de politețe". Mi-am ridicat la rang de principiu dorințele și am devenit și mai opac la reproșurile altora. Deviza mea din Talleyrand nu mai era, din acest punct de vedere, decît o glumă proastă. N-a existat un egoist mai zelos decît mine. Nimeni n-a pus atîta zel nesăbuit în a-și da dreptate lui însuși și în a se distruge.

Trebuie să mai spun că pe femei nu le-am obosit niciodată cu insistențele ori cu geloziile mele. Nu complicam inutil lucrurile și am avut față de dragostea trupească o îngăduință paradisiacă. Mi se părea actul cel mai intelectual cu putință; și puțin mă interesa că mărul pe care l-a dat șarpele Evei a fost poate putred. Dar mi-a lipsit totdeauna ceva. Sentimentele mele erau incomplete ca și visele mele. Imaginația mea a avut ceva în exces, dar capacitatea mea de a stabili contactul cu lumea a avut undeva un nerv rupt. Probabil, numai dacă aș fi rămas toată viața într-o cameră cu poze, fără nici o obligație, aș fi fost fericit și n-aș fi fost pus în situația de a trișa. Sau poate că am fost atins de boala deșertului înaintea Bătrînului. De aceea l-am și înțeles atît de bine. Simt o strîngere de inimă cînd spun toate astea. În realitate, n-am nici o scuză față de Marta. Oricît aș căuta un motiv, nu găsesc unul pe care să-l invoc. Trebuie să accept că inexplicabilul poate fi o explicație sau că eu nu puteam să fiu altfel de cum am fost totdeauna, preocupat mai mult de mine decît de femeile pe care le-am iubit. Dacă de alte femei am fugit fiindcă au vrut să mă ia în stăpînire, să mă lege cu lanțul și să mă iubească numai ele, ca pe un sclav, copleșindu-mă cu dragostea lor necruțătoare și nelăsîndu-mă nici să respir, Marta mi-a dat o libertate deplină. M-a lăsat totdeauna să fac exact ce doream. Mă primea cu brațele deschise la orice oră, fără să-mi reproșeze decît cel mult printr-un zîmbet absențele. "Bine că ți-ai adus aminte de mine", spunea. Atît. Era femeia care-i trebuia unuia învățat să-și ducă destinul ca pe un bagaj. Nu trebuia să născocesc scuze sau pretexte, mă duceam cînd vroiam, plecam cînd vroiam, nu mă întrebă niciodată nimic. Îmi lăsa întreaga libertate. Mă conducea pînă la poartă și acolo mă petrecea cîteva clipe cu privirea, după care se retrăgea în dosul perdelelor care miroseau și ele a întuneric și a busuioc. Nu era o femeie făcută să se roage de cineva și nici nu ținea să poruncească. Sau poate că tocmai această libertate nu eram în stare s-o duc? Nu eram poate destul de liber ca să pot trăi liber. Uneori chiar mă enerva că nu era deloc geloasă. Încercam s-o provoc, nu veneam o săptămînă sau căutam s-o jignesc, sculîndu-mă imediat după ce ne iubeam, plecînd ca de la bordel. Degeaba. Ea era mereu calmă și răbdătoare. Îmi tolera toate hachițele și cîteodată asta mă înfuria la fel de tare ca sentimentul de sclav pe care mi l-au dat alte femei. Libertatea este, poate, pentru unii la fel de greu de suportat ca sclavia.

Ceea ce simțeam pentru ea era departe de ceea ce putea dori o femeie de la un bărbat. Totuși mă atașasem de Marta. Îmi plăcea să fac dragoste cu ea și, pe deasupra, mă gîdila faptul că-i închisese ușa în nas lui Aristide care, după ce o părăsise, încercase să reînnoade legătura ruptă. O găseam de obicei în spatele casei unde avea cîteva straturi de legume și zarzavaturi pe care le lucra. Urmînd cărarea înierbată, trebuia să am grijă să feresc burlanul mîncat de rugină care abia se mai ținea; lovindu-l, l-aș fi sfărîmat cu siguranță; putrezise între florile și urzicile care asediau din toate părțile căsuța, modestă și obosită. Văzîndu-mă, Marta își ștergea țărîna de pe mîini, își aranja flacăra părului roșu, mă însoțea în casă și, fără să mă întrebe dacă îmi era foame, îmi punea dinainte legume, brînză și pîine, după care se așeza deoparte și aștepta să mîncînc. La sfîrșit, strîngea totul cu aceeași liniște. Discutam puțin și numai dacă eu aveam chef de vorbă. Atunci îmi povestea întîmplări din viața ei și a cătunului și abia în astfel de ocazii mi-am dat seama ce fire aprigă se ascundea sub simplitatea ei lipsită de mofturi și de gesturi exagerate.

Cu trei zile înainte de nuntă, fugise cu altul. Un marinar frumos și bețiv care se aciuisse prin cătun. Părinții au căutat-o, au găsit-o, dar în noaptea nunții, în timpul petrecerii, marinarul a apărut din nou. A fost prins de rudele mirelui și stîlcit în bătaie, după care nunta a continuat. "Ce să facem, au zis rudele mirelui, am cheltuit prea mult cu pregătirile". Pe bărbatul ei l-a urît și nu l-a iertat niciodată că o luase cu forța. Cînd a murit ("Cum a murit?" "Păi cum să moară? Beat, s-a rătăcit și a nimerit în mlaștină") a mulțumit toată noaptea lui Dumnezeu. În realitate, ar fi putut să-l salveze. Luîndu-se după el, și-a dat seama că risca să nimerească în mlaștină, dar l-a lăsat să-și urmeze soarta. Și dacă soarta l-a împins în noroi însemna că o merita. N-a mai vrut după aceea alt soț și ani de zile i-a respins pe toți pescarii care i-au dat tîrcoale și i-au bătut seara la poartă în speranța că-i va pofti în casă și în patul ei, pînă ce s-a răspîndit zvonul că o urmărea blestemul bărbatului mort și că-și petrecea timpul bătînd mătânii ca să fie iertată. Ceea ce, în parte, era chiar adevărat. În nopțile ploioase, cînd vîntul făcea să scîrțîie gutuiul sălbatec de la poartă și aducea dinspre pădurea de sălcii mugetele cerbilor, se înfricoșa. Dumnezeu răscolea prin amintirile pe care ea vroia să le uite, învinovățînd-o că nu-și luase de mînă bărbatul, ca să-l aducă acasă cu forța. "Dar nu-l iubeam", se apăra ea zadarnic. Nu reușea să închidă ochii pînă dimineața. De aceste nopți urîte și răzbunătoare o scăpase Aristide. S-a iubit cu el și și-a căpătat liniștea... Chiar și după ce Aristide a părăsit-o, a rămas liniștită. Numai că atunci a trebuit să înfrunte mînia pescarilor care se simțiseră jigniți. Vasăzică pe ei îi respingea și se culca, în schimb, cu un străin sclifosit care, pe deasupra, se lepăda de ea ca de o cîrpă? Veneau la poartă și îi strigau tot felul de porcării. "Cățea!" "Tîrîtură"! Într-o zi au dus-o cu forța la cafenea. Bărbații stăteau la mese, tăcuți, întunecați, iar ea rămăsese în picioare ca înaintea unui tribunal. Mai fusese dusă așa o văduvă, una cu gura spurcată care nu se intimidase de dușmănia pescarilor. Se pornise să-i ocărăască și toți dracii se băteau la gura ei. "De ce nu vă duceți la azil? le strigase femeia. Să vedeți ce-i cu bufnița aia bătrînă care se ascunde între oglinzi, poate e ăla care ți-a smuls ție limba, Profetule. Măsurați-vă cu el, nu cu o femeie fără apărare, tîrîie brîu ce sînteți". Pescarii așteptau cu capetele plecate să se potolească ocările care semănau cu un puhoi de primăvară ce tîra un mîl greu de vorbe cu el. În cele din urmă n-au avut încotro, s-au ridicat cu toții de la mese și au plecat, lăsînd-o singură în fața cafenelei; ea striga mai departe, batjocoritor: "Momîilor, muților, nu sînteți în stare de nimic, nici măcar să mă faceți să tac". Și de disperare că nu mai avea pe cine să ocărăască, femeia izbucnise în plîns. Dar Marta nu era rea de gură. Din partea ei pescarii n-aveau de ce să se teamă. De aceea o priveau cu dușmănie și poftă (și pe măsură ce o doreau mai mult o dușmăneau mai mult sau invers), ținînd-o în picioare în fața lor, lîngă arțarul plin de omizi și de praf care-și arunca o parte din umbră pe mese. Ea pricepuse că în dușmănia lor se cuibărise dorința, că fiecare ar fi vrut s-o răstoarne acolo în praf poate, și stătea cu ochii în pămînt, înfruntîndu-i tocmai prin refuzul de a se dezvinovăți. Un puștan obraznic, slab, numai piele și os, cu capul ascuțit ca o pasăre, a venit atunci prin spatele ei și i-a sfîșiat bluza. Marta s-a întors fulgerător și l-a pleznit peste obraz, de l-a podidit sîngele. Și toți pescarii, după o clipă de uluială, au început să rîdă la mesele lor. Rîdeau continuu, iar rîsul lor puternic se rostogolea de-a lungul uliței, în vreme ce, furios și umilit, puștanul s-a făcut nevăzut. Marta privea omizile care se tîrau pe trunchiul bătrîn al arțarului, așteptînd cu pumnii strînși, dar rîsul i-a obosit și ușurat pe pescari. Cînd au tăcut și s-au întors spre ea, nu mai exista nici urmă de dușmănie în atitudinea lor. Palma pe care Marta i-o trăsese puștanului le plăcuse. "A dracului femeie, ziceau parcă mutrele lor. Ați văzut cum l-a pleznit?" O priveau chiar cu simpatie și au lăsat-o să plece.

Noaptea însă au năvălit peste ea trei inși. Puștanul cu capul ascuțit ca o pasăre și frații lui mai mari. l-au smuls hainele și au violat-o pe rînd, după care au aprins focul în vatră, au înroșit în jăratec coada vătraiului și cu fierul încins au însemnat-o ca pe vite deasupra sînului stîng. Avea, într-adevăr, acolo o cicatrice destul de neplăcută pe care și-o ascundea mereu. A doua zi, cînd s-au lăudat cu isprava lor, cei trei frați au fost obligați de pescari să părăsească pentru totdeauna cătunul, dar Marta se temea ca nu cumva să se întoarcă, să se răzbune; tresărea noaptea de fiecare dată cînd auzea poarta scîrțîind.

Îmi plăcea trupul ei cu miros de busuioc, dar după ce o iubeam, în timp ce stăteam întins în pat mă simțeam dintr-odată în întunericul răcoros din cameră ca pe cărbuni aprinși. Făceam eforturi ca să fiu afectuos, să nu mă scol. Ca întotdeauna, ca să folosesc un cuvânt mai onorabil, mă plictiseam repede. Și abia așteptam să plec.

Totuși influența ei a fost mare asupra mea. Marta mi-a dat ceva din calmul ei care o vreme m-a ajutat. Și tot datorită ei, m-am dus mai rar la mlaștină, unde mă atrăgea să joc rolul destinului când fierbea drojdia din mine. Nu-mi vorbea niciodată despre asta. Era un subiect pe care-l ocoleam amîndoi, de parcă ne-am fi înțeles. Mă vedea plin de noroi, dar nu zicea nimic. Dacă era soare, ne așezam afară pe trepte. Îmi plăcea să văd cum foiau fericite insectele prin urzici. Cîte un cîine se oprea, în uliță, să-și facă nevoile pe trunchiul gutuiului de la poartă și rîdeam amîndoi. Prin bluza ușoară de in, desfăcută la piept, se zărea cicatricea oribilă făcută cu fierul roșu. Dar nu-i mai pomeneam de ea. Se întuneca la față chiar și cînd îmi surprindea privirea și atunci părea îmbătrînită; avea obraji ușor căzuți și îi apărea o cută adîncă pe frunte; doar părul roșu, viu, arzînd ca o flacără în lumină, rămînea ca înainte. În asemenea situații o luam de mînă și mă arătam tandru. Uneori mă grăbeam să plec, culmea, ca să beau o cafea proastă lîngă pescarii cufundați în tăcerea lor arhaică. Mă atrăgea mereu ceva acolo, deși de fiecare dată regretam, de cum mă izbeam de tăcerea aceea cu multe capete care la început mi se păruse o curiozitate, dar ajunsese să mă sîcîie și chiar să-mi dea fiori de teamă fiindcă n-o înțelegeam. Un om care vorbește știi ce vrea; te înjură, îl înjuri, te amenință, îl ameninți. Dar unul care te privește ostil fără să pricepi de ce, te sperie pînă la urmă. Dealtfel, tot ce se lega de pescari părea să țină de o realitate din afara posibilităților mele de înțelegere. Dimineața, zăream cîteodată de la azil bărcile negre, date cu smoolă, plecînd la pescuit, dar la ora cînd mă duceam în cătun pescarii erau totdeauna, din nou, în fața ceștilor de aramă, la măsuțele de tablă albe și scorjite. Parcă nu pleaseră niciodată de-acolo, îmbătrînind, alții sau aceiași, fără să se ridice de la mese. Parcă stăteau acolo de cînd erau copii; creșteau, îmbătrîneau, ca Profetul, tăcînd și sorbind cîte o înghițitură de cafea rece și uitîndu-se în răstimpuri de-a lungul drumului. Între ei și mine se înălța un zid nevăzut dincolo de care presimțeam o taină și o primejdie. Probabil că orice panică ar fi dispărut, ca o vrajă deslegată, dacă aș fi reușit să smulg de la ei măcar un cuvînt. Îmi venea să-i provoc, să le strig "Bună ziua" pînă i-aș fi silit să răspundă, dar n-aveam curajul s-o fac. Îi priveam și tăceam și eu.

O vreme am crezut că totul se lega de muțenia Profetului. Istoria era foarte veche și aproape la fel de cețoasă ca a Bătrînului; trecuseră mulți ani de cînd un căpitan de cursă lungă s-ar fi aciuat în cătun și, la o beție, Profetul, foarte tînăr pe vremea aceea, i-ar fi batjocorit iubita. În loc să sară la bătaie, căpitanul ar fi înjurat-o și el, l-ar fi sărutat pe Profet în semn că nu se socotea deloc jignit și i-ar fi dat să bea. I-ar fi făcut cinste și i-ar fi turnat în pahar pînă ce Profetul nu s-a mai putut ține pe picioare. Atunci, povestea Marta, care auzise și ea istoria de la alții, l-a trîntit în țărîină și, cu cuțitul, i-a tăiat limba. După care ar fi făcut cîțiva ani de închisoare. De-acolo nu mai revenise în cătun. Într-o zi se zvonise că fusese zărit la o fereastră a azilului, iar Profetul rătăcise cîteva săptămîni prin bălării, spionînd. Pe el nu-l mușcau cîinii care hălăduiau pe-acolo. Îngîna cu ciotul lui de limbă sunete nearticulate pe care însă cîinii, se pare, le înțelegeau, ca și în cazul Hingherului. Dar n-a izbutit să afle nimic și cu timpul nimeni n-a mai crezut în zvonul care făcuse cătunul să fiarbă. A rămas doar vechea și inexplicabila (Marta nu și-o lămură nici ea) dușmănie tăcută împotriva celor care veneau de la azil. Dușmănie de care mă loveam și eu. Cum mă zăreau, pescarii deveneau morocănoși, ostili și își coborau privirile în fundul ceștilor de cafea. Nu știau nimic despre mine, dar era de ajuns că veneam de dincolo de baltă ca să-și arate fără ocolișuri neplăcerea de a mă vedea. Mă simțeam printre ei însemnat, ca Marta, cu fierul roșu.

Dacă mă prindea cumva seara acolo, mi se făcea frică. Odată m-am dus destul de tîrziu. Se simțea în aer pîcla serii. Nu mai exista nici o măsuță liberă. Patronul a scos una pentru mine, a șters-o de praf cu mîneca și mi-a adus un scaun. După ce mi-a pus dinainte obișnuita ceașcă de aramă s-a retras la măsuța unde stăteau Profetul și băiețandru care se ținea scai de el, examinîndu-mă, ca și ceilalți, într-o tăcere tăioasă. Mi-a trecut prin minte că unul dintre pescarii mai tineri, gelos din pricina Martei sau pus pe harță, putea să aibă chef să le dea celorlalți un spectacol; să mă lase, de pildă, gol pușcă. Soarele cobora dincolo de cătun, însîngera pădurea de sălcii, iar din direcția mlaștinei vîntul aducea miros puturos de noroi dospit. Nu era departe pînă acolo. Din locul unde ulița își vărsa praful în iarba mărunță de la marginea cătunului mai era foarte puțin. N-am mai putut să-mi beau cafeaua. M-am ridicat grăbit și am plecat.

Sînt ca un șarpe boa care a înghițit viață și abia acum o digeră și care simte că propria lui viață îl ucide. Furtuna pe care o aștept am văzut-o, știu cum arată. Mai întîi cerul se face negru ca un blestem. Apoi vîntul devine besmetic. Ridică valurile, dacă suflă pe țărmul mării, sau încovoiaie copacii ca aici. Mirosurile par stătute, dulcegi, ca putregaiul, și aștepți ceva care să le măture, să purifice aerul și sufletele. Nu știi dacă

vei muri sau vei reînvia în acest spasm purificator, dar îți dai seama că nu poți să-l eviți. Simți o surescitare în sânge care te amețește, un început de nebunie aspră, confuză și plăcută, ai vrea ca furtuna să răscolească totul, să te mai nască o dată, curat, fără nici un regret, și îți vine să țipi ca pescărușii în aerul viciat de propria ta răsuflare bolnavă, agonică. Așteptarea devine ea însăși neagră, ca bolta cerului, și din moment în moment trebuie să se dezlănțuie urgia izbăvitoare. Ești exaltat la culme, ai ochii măriți, nările se dilată, adulmecă și vrei să se întâmple ceva mareț, înfricoșător.

Dar n-a fost totdeauna astfel. Altădată furtunile mă lăsau indiferent sau chiar mă agasau. Nici nu știam că pot tulbura pe cineva până la extaz și când spun asta mă gândesc la o dimineață anume.

Pătura alunecase de pe mine, simțeam răcoarea dimineții la picioare, îmi era chiar frig, ceea ce era anormal în pragul verii, dar stăteam mai departe cu ochii ațintiți în tavan, fără să am puterea să fac ceva. Nu mă hotărâam nici să mă scol, să închid fereastra, nici să mă învelesc. Parcă atîrnăm undeva între somn și trezie într-o piele de împrumut. Viața vuia în mine ca marea, buimacă și tenace, însă, în mod ciudat, nu mai eram sigur de identitatea mea și mă întrebam ce căutam acolo. Uneori, de-afară răzbăteau țipete de pescăruși. Mi s-a părut că aud o voce și am întors cu un efort aproape dureros capul spre ușă. Nu era nimeni. M-am ghemuit atunci sub pătură și cred că am ațipit. Când m-am trezit, mi-am adus aminte de vocea pe care o auzisem; trebuia să fi fost a Arhivarului, dacă nu cumva visasem acest amănunt.

Încă mai era întuneric. Uneori mi se părea că marea horcăia ca un animal muribund. Apoi își relua răsuflarea normală, puternică, de animal sănătos. M-am revăzut la închisoare pîndind zorile într-un ochi de geam zăbrelit, acoperit cu pînze de păianjen pe care nu le puteam îndepărta, căci nu ajungeam pînă acolo. După aceea mi-a venit în minte rîsul nervos al unui doctor înghesuit de pacienți cu figuri amenințătoare, la spital. Și, din nou, fata care servea în restaurantul murdar de lîngă gară, mergînd printre mese și strîngînd paharele cu mișcări mecanice. M-am acoperit mai bine cu pătura ca să mă încălesc, mirat că individul cu mers de pisică lipsea din cameră și că se făcuse atît de frig; dar cum n-am reușit să scap de senzația neplăcută că dormeam pe un cearceaf rece, m-am sculat, am fiert puțin ceai pe care l-am băut fierbinte și mi-am aprins o țigară înainte de a mă duce la fereastră să privesc marea. Acesta era remediu la care apelam totdeauna cînd n-aveam liniște. Era de ajuns să urmăresc cîtva timp legănarea apelor pustii pentru a mă relaxa. În clipa aceea am auzit un tunet puternic. M-am repezit să închid fereastra și, uitîndu-mă afară, am înțeles că nu era noapte. Deasupra mării învinețite de frig coborîse un cer negru, amenințător, de furtună. Am vrut să mă întorc în pat, cînd am zărit-o pe Laura stînd singură pe țarm, cu halatul pe umeri, fără să-i pese de ploaia care se apropia sau poate chiar așteptînd-o. O vedeam destul de bine, era chiar în dreptul ferestrei mele, la cîtiva pași de clădire, și m-am dat puțin înapoi ca să nu mă observe.

O cunoșteam, firește, pe Laura, dar niciodată nu-i dădusem atenție. Mi se păruse o încrezută. Era înaltă, foarte subțire, oacheșă și semeață, cu părul tăiat scurt. Șarpele care dansează la capătul unui baston, cum am citit într-o poezie. Dar tonul ei mușcător, tăios, ironic cu care reteza orice elan celor care vroiau să se apropie de ea, mă făcuse să fiu prudent. Și apoi erau zvonurile răutăcioase lansate de Aristide care se învîrtise multă vreme în jurul ei, fără succes. Irezistibilul, cum îl poreclise Domnul Andrei, trebuise să se dea bătut; "gîscuța" a rezistat asaltului. Drept care, cu buzele lui parfumate, Aristide șoptise veninos în dreapta și în stînga că acest refuz nu era întîmplător, avea un motiv anume; ori femeia era frigidă, ori avuseseră dreptate gurile rele care spusese că Laura și Moașa... Altminteri nu se explica. Nimeni nu-i rezistase pînă atunci. De ce i-ar fi rezistat tocmai Laura? Am presupus, desigur, că Aristide vroia să-și refacă blazonul feștelit și să se răzbune pentru insucces, dar insinuarea a prins. N-am priceput niciodată dragostea dintre femei. Nu zic că o detest. N-o pricep. De aceea mă uitam la Laura ca la o femeie de care unul ca mine nu se putea apropia. Aparținea unei categorii de neînțeles. Eram convins că n-aș fi știut ce să discut cu ea și chiar acest simplu amănunt, care mă intimidă, era de ajuns ca să mă țină deoparte. N-am suportat să fiu în inferioritate față de o femeie. Așa s-a făcut că Laura era pentru mine ca o plantă exotică. O priveam cu oarecare curiozitate fără să mă atragă s-o miros. Cu bătrînii, ea se arăta de obicei caustică, îi lua peste picior cînd se întreceau cu gluma și o ciupeau. Le striga atunci, răutăcioasă: "Hei, moșule, fii atent că-ți cade proteza". Și scăpa astfel, pierzînd, desigur, și din simpatii, ba chiar împingîndu-i fără voie pe clevetitori să se răzbune. În dimineața aceea, însă, era cu totul alta. Tremura, și de frig poate, dar cu siguranță și din pricina tulburării care pusese stăpînire pe ea. Valurile deveneau din ce în ce mai mari, aerul avea un miros insistent de iod, fulgerele începuseră să brăzdeze cerul întunecat, iar Laura urmărea furtuna, pradă unei agitații puternice de care nu părea conștientă și care, spre uimirea mea, o făcea fericită, transfigurînd-o.

Faptul că am surprins-o într-un asemenea moment a avut importanță pentru tot ce-a urmat. Cine știe dacă altfel m-aș fi apropiat de ea? Laura a fost totuși singura femeie care mi-a dezvăluit că am nu numai instincte, ci și o inimă, chiar dacă n-am ajuns nici alături de ea la limita unde începe miracolul dragostei pentru care sacrifici totul și căreia îi dăruiești totul. Am citit undeva că viața femeii este cu totul diferită de

cea a bărbaților. Bărbatul rămîne același toată viața. Este același înainte de a fi iubit o femeie și după. În timp ce, în ziua cînd a cunoscut adevărata dragoste, viața unei femei este ruptă în două. În ziua aceea devine alta. Bărbatul, pretindea nobila abisiniană care avea aceste păreri, petrece o noapte lîngă o femeie, apoi se duce; viața lui și trupul lui sînt totdeauna aceleași. El nu cunoaște diferența care există între "înainte de dragoste" și "după dragoste". Ce vanitate femeiască! Eu n-am rămas același după dimineața în care am văzut-o pe Laura tulburată de apropierea furtunii. Era încă pentru mine o femeie aproape necunoscută și totuși am simțit, pentru prima oară, o căldură care mi-a dezvăluit un adevăr surprinzător, că apariția iubirii nu e un proces, e instantanee, așa cum cred că e clipa morții; că dragostea apare ca orice mare idee, fiind o țîșnire de undeva din întunericul nostru. Fără să mă gîndesc la nimic precis, m-am îmbrăcat în grabă, am aruncat pe umeri un impermeabil ca să nu mă plouă și am ieșit pe țarm. Dar Laura dispăruse. Începuse și ploaia. "Pe cine căutați, domnule sculptor?" m-a întrebat, îndatoritor, portarul. Ceva nu mi-a plăcut în curiozitatea lui încît mi-am scuturat impermeabilul de apă pe trepte și i-am zis sec: "Pe nimeni".

Pîna la urmă n-a fost o ploaie furtunoasă. Dimpotrivă, ploua meschin, mărunț, ca toamna. Se lăsase și ceața. O ceață deasă, vîscoasă, care aproape ascundea marea. L-am auzit pe Domnul Andrei explicîndu-le celorlalți bătrîni care se înghesuiseră la capătul coridorului și priveau ploaia: "Pe o vreme ca asta nu se poate zbura, ar fi o sinucidere". Un vînt umed legăna bălăriile. Cătunul nu se zărea deloc. Doar capătul dinspre azil al bălții se distingeau ca o pată tulbure. "Să vedeți voi cum se umflă bălăriile după ploaia asta", zise Siminel.

Azilul nu arăta ispititor nici cînd cerul și marea străluceau, dar cînd ploua zidurile cu ferestre mici deveneau de-a dreptul apăsătoare. Erau zilele cele mai grele pentru bătrîni, fiindcă le răscoleau reumatismele și le răpeau micile plimbări silindu-i să rămîna pe coridoare. Atunci se plîngeau mai tare de necazurile vieții și tot atunci erau povestite întîmplările cele mai greu de crezut, imaginația încercînd să umple ea golul în care era amenințat să se scufunde azilul. Nu m-am mirat prin urmare că povesteau, privind ploaia aceea bicisnică, despre furtuni aproape legendare; una în care se aprinsese o lumină roșie pe cer, ca o rană uriașă; alta în care tot țarmul se umpluse de fluturi morți. Îi ascultam, pentru că n-aveam ceva mai bun de făcut, fără să particip la discuție, pe jumătate absent; pe de o parte fiindcă mă indispuu ploile nemernice, care nu spală aerul, ci, dimpotrivă, îl otrăvesc, îl coclesc și care te pătrund cu umezeala lor pîna la oase, ca o boală; pe de altă parte, fiindcă mă preocupa femeia pe care o văzusem de la fereastră. Aș fi vrut să-l întreb pe Dinu ce e cu extazele stîrnite de furtună, dar la ora aceea el stătea probabil cu punga de medicamente alături, de teama astmului, într-o doară, mai mult ca să văd ce spun, le-am povestit bătrînilor scena. Nu s-au arătat impresionați, cum mă așteptam. Numai Domnul Andrei a ținut să facă această remarcă: "Nu există, domnule, om perfect; cum să vă spun eu? nu cade, domnule, cu parașuta la punct fix; nimerește alături și, gata, s-a zis cu perfecțiunea." Adevăratul eveniment era, atunci, pentru bătrîni altul, o frază pe care o rostise Victor, care ieșise pentru o clipă din muțenia lui și îi anunțase, aproape îi amenințase că "va veni ea era rațiunii!" Ce vrusese Victor să spună cu asta? Întorceau vorbele lui pe toate fețele fără să le dea de rost.

Tot în dimineața aceea am avut proasta inspirație să mă pun rău și cu Filip, care m-a tras de o parte, crezînd că era momentul cel mai potrivit pentru a mă ruga din nou să intervin pe lîngă Moașa ca să-i dea înapoi colivia confiscată după scandalul cu Tuberculosul, întrucît vroia un nou canar. "De ce nu mi-o dă, domnule sculptor? se lamenta el. Profită că n-o pune nimeni la punct". Apăsase pe cuvîntul "nimeni" și era limpede la cine se gîndea. La Bătrînul. Adică, dacă tot era stăpîn, ar fi trebuit să se poarte ca stăpînii! La nevoie ar fi putut să umble cu cravașa în mîna însoțit de Francisc pe coridor. Numai să poruncească. Dar, "ziceți și dumneavoastră, își reluă Filip insistențele, n-o poate nimeni convinge să-mi lase colivia?" De data aceasta se referea la mine, dîndu-mi, măgulitor, de înțeleș că eram singurul în măsură să obțin această favoare. "De ce n-o furi?" l-am luat eu peste picior, fiindcă nu mă interesa colivia lui. Dezamăgit, Filip m-a privit cu reproș. "Nu e frumos, domnule sculptor, să-ți bați joc de un om bătrîn." Și a plecat. Afrontul acela Filip nu mi l-a iertat niciodată.

Ca un făcut, imediat după aceea m-am pomenit asaltat de Tuberculosul. Era neras, ceea ce făcea ca obrazul lui supt de boală să pară și mai scofîlcit. Avea ochii tulburi, arși de febră și nici halatul nu mai ascundea că trupul scuturat din cînd în cînd de accese de tuse se încovoia frînt. "De ce nu stai, omule, în pat pe o asemenea vreme ticăloasă?" l-am certat. Tuberculosul a vrut să-mi explice că în pat se simțea la fel de rău, dar se opri, ducîndu-și mîna la pieptul scobit ca să oprească o criză de tuse. Cînd se liniști, scoase din buzunarul halatului o broșură soioasă, cu horoscoape și, după ce-și fixă ochelarii pe nas, căută o pagină unde scria că luna grăbea procesul bolilor incurabile; deci, bolnavii trebuiau să fie deosebit de atenți, să nu întrerupă cumva tratamentul care le era indicat, ca să nu-și pună viața în primejdie. Or, Aristide îl amenințase că nu-i mai dă nici un medicament. Ca să mă lase în pace, i-am făgăduit că voi vorbi cu Dinu, care era destul de atent cu bătrînii, le dădea medicamente și atunci cînd știa foarte bine că nu le mai puteau fi de nici un ajutor, numai ca să le întrețină iluziile de care aveau nevoie.

După plecarea Tuberculosului m-am simțit mai puțin indispus din pricina ploii. Încă nu mă apropiam de starea acelor bieți bătrâni cu privirea aburită de vîrstă, eram încă relativ tînăr, nu mă rodea nici o boală vizibilă și încă puteam face dragoste! Comparația cu ei îmi dădea curaj. Asta fiindcă eram destul de orb ca să nu văd că aveam și motive să fiu mai puțin mîndru de mine. Eu mă temeam de moarte, nu reușeam să mă gîndesc la ea fără să fiu cuprins de un fel de dezgust, în vreme ce bătrînii nu se pierdeau cu firea; erau atît de obișnuiți cu moartea încît trăiau cu ea aproape în concubinaj. Despre răposați se discuta rar. Depănîndu-și amintirile, cîte unul se trezea exclamînd: "Vă mai aduceți aminte de ăla cu mîna stîngă paralizată?" "Sigur că da, răspundea altul. Mă enerva că plescăia cînd mînca, încolo era un om simpatic." Și cu asta subiectul era, practic, încheiat. Numai într-un film despre junglă am mai văzut o asemenea liniște în fața morții. Arborii creșteau imenși, dar trăiau numai cei care izbuteau să-și facă loc cu crengile pentru a ajunge la lumină. Ceilalți mureau deoarece, deasupra, copacii victorioși își uneau frunzișurile și nu mai permiteau nici unei raze să coboare. Pentru ca să apară un copac trebuia să moară unul din cei vii. Și cu ce necruțătoare simplitate se întîmpla asta! Fără bocete și fără spaime. În golul fiecărei morți reîncepea, liniștită, viața. A fost prima oară cînd m-am gîndit că moartea este un aliment. Că viața digeră moartea și o preface în viață. Așa cum florile care cresc în noroi prefac duhoarea noroiului în parfum. Și ce dacă parfumul se întoarce înapoi în duhoare? În această catastrofă o altă floare își va deschide petalele tremurînde. Numai noi înțelegem greu, din egoism, o lege pe care copacii din junglă o respectă cu o liniște de catedrală. Bătrînii cuceriseră, însă, cei mai mulți, această liniște. Moartea nu-i mai impresiona. Li se părea normal că Tuberculosul care boala cam toată vremea, iar noaptea tușea aproape continuu, împiedicîndu-i pe ceilalți să doarmă, arăta din ce în ce mai prăpădit și mai stins. "Săracul, scuipă sînge, zicea cîte unul, mai bine să-l ia Dumnezeu, să nu se mai chinuie atît. " Nici măcar lui Siminel, care se ferea cu grijă să răcească, nu-i era frică de moarte. Îmi zisese într-o zi: "Nu, domnule, eu nu mă tem. Vină cînd va dori. Ușa e deschisă, nu trebuie nici măcar să bată. E destul s-o împingă și să-mi spună: «Bună ziua, domnule»... asta-i singura condiție pe -care i-o pun, să mi se adreseze politicos... «am venit să vă poftesc cu mine». Poate că tot din politețe o voi întreba «unde?», fără să aștept un răspuns, deoarece știu că n-ar avea ce să-mi răspundă. După care formalitățile ar fi încheiate și m-aș pregăti de călătorie, iertîndu-i pe toți, uitîndu-i și lăsîndu-i și pe ei să mă uite"...

M-am gîndit să-mi fac de lucru pe la laborator, poate o întîlneam pe Laura. Dar ușa era încuiată și în zadar m-am învîrtit o vreme pe-acolo. Revenind, am auzit rîsete și glasul Călugărului care, beat și cu mîncărime de limbă, le povestea bătrînilor un vis.

— Ce vă holbați la mine? Chiar așa am visat, că trăiam în secolul 9 pe vremea papei Formosus și eram cardinal. Ați priceput? Car-di-nal.

Și cum ceilalți nu se puteau abține să nu rîdă, Călugărul se rugă pentru ei.

— Doamne, iartă-i pe proștii ăștia și pregătește împărăția cerurilor, căci se va umple curînd... Eram cardinal și l-am slujit cu credință pe bunul meu stăpîn cîta vreme a trăit. Pe urmă, viii cu viii. Am devenit acuzator în procesul papei Formosus. Iar rîdeți? Pușorilor, hotărîți-vă, vreți sau nu vreți să vă povestesc ce-am visat?

— Sigur că vrem, săriră toți.

— A fost un proces care a făcut vîlvă, proștilor, mă mir că n-ați auzit de el. Dar ce pretenție să am de la niște capete seci ca ale voastre... Procesele tale, Antoane, n-au fost decît maimuțări în comparație cu el, pricepi? Mai-mu-ță-reli. Nu te uita la mine urît, că nu glumesc. Ai fost tu judecător, dar n-ai cunoscut ce-am visat eu azi noapte.

Și proptindu-se bine pe picioare, Călugărul se dezlănțui:

— Ascultați-mă, găgăuților, un tribunal care judecă un mort s-a mai văzut, dar un mort care să asiste la procesul lui ați mai pomenit așa ceva? Vedeți? Papa Ștefan al VI-lea a poruncit ca înaintașul lui, răposatul papă Formosus, să fie dezgropat, pus, îmbrăcat în odăjdii, pe un tron ca un papă viu, și judecat. Da, da, judecat cu cadavrul de față, pe tron, ce căscați gurile așa? Nu v-am spus eu că toate procesele pe care le-ați cunoscut voi sînt niște maimuțări? N-aveți geniu, domnilor, n-aveți geniu. Mă rog, faceți și voi ce puteți, Dumnezeu să vă binecuvînteze.

Bătrînii trepidau. Călugărul le făcu semn să se astîmpere.

— Aveți răbdare că vă povestesc tot, gunoaielor. Și cum se ploconiseră toți dinaintea papei Formosus cîta vreme a trăit; și cum, după ce a murit, ți se făcea greată cît de demni erau toți. De parcă niciodată nu se guduraseră pe lîngă papa Formosus, sărutîndu-i mîna cu inele scumpe. Eu îi văzusem ca pe niște căței opăriți pentru că și eu mă înghesuisem printre ei. Scînceau de cîte ori papa îi certa și rîdeau de cîte ori el făcea o glumă tîmpită. Dacă pe papa îl durea capul, toți făceau rugăciuni ca să-i treacă. Dacă papa sforăia, era semn că avea un somn bun și erau mulțumiți. Și, dintr-odată, toți deveniseră ca niște dulăi furioși. Săracul papa Formosus avea acum un cusur foarte grav. Era mort. Așa că toți se uitau la cadavrul îmbrăcat în odăjdii fără să le mai fie frică de el. Nu, nici mie nu-mi mai era frică. Deloc, absolut deloc. Eram ocupat, trăgeam cu ochiul la papa Ștefan, ca și ceilalți. El era viu. Și, bineînțeles, m-am bucurat că am fost ales printre cei trei cardinali care trebuiau să fie în proces acuzatorii papei Formosus. Că doar nu era să-i iau apărarea. Abia un diacon a acceptat să joace rolul apărătorului, pentru că i s-a poruncit. Ca să nu se spună că a fost pus la cale un proces în care n-a

existat apărare. Clevetitori se găsesc totdeauna.

Bătrînii ascultau cu gurile căscate, în vreme ce Călugărul începu să le povestească procesul.

— Fiecare din cei trei cardinali se străduia să fie cît mai necruțător cu mortul ca să intre în grațiile papei Ștefan. Eu mă pregăteam să-i fac pe ceilalți doi să se îngălbenească de invidie. Mă consideram cel mai înzestrat pentru învinuiri și calomnii și am cerut cu vocea tremurînd de indignare ca papa Formosus să fie declarat nedemn și uzurpator. Îmi șoptise cineva înainte că asta era dorința papei Ștefan și m-am grăbit să fiu primul. care s-o strige. Dar nu eram, cum crezusem, canalia cea mai ingenioasă. Ceilalți doi cardinali m-au întrecut. Ei au cerut ca papa Formosus să fie și despuiat de odăjdiile papale, să fie smuls din jilt și aruncat, gol, în groapa, comună. Cînd i-am auzit, să-mi vină rău, de ciudă că nu-mi trecuse și mie asta prin minte. Firește că propunerea lor a fost acceptată de tribunal. Cine ar fi îndrăznit să nu condamne un mort cînd un papă viu dorea. asta?

Călugărul făcu o pauză de efect, după care își reluă relatarea.

— Papei Ștefan i s-a părut că nu depusesem destul zel și m-a bănuțit că aș fi avut simpatii ascunse pentru mort, de aceea păstrasem o scandaloasă decență în proces. În ultimul moment, ca reținerea mea să nu fie rău interpretată, m-am repezit să-i ajut pe cei care smulgeau odăjdiile de pe cadavrul papei Formosus. Dar abia apucasem să rup o bucată de brocart că m-a dat cineva la o parte. Gestul meu venea prea tîrziu. Și cine credeți că era cel care mă dădea la o parte? Chiar diaconul care luase apărarea papei Formosus. Acum, cînd totul se terminase, diaconul îi supraveghea pe cei care îndeplineau verdictul. După care s-a îndreptat spre papa Ștefan, care-l aștepta în colțul cel mai întunecat al sălii. În aceeași zi, s-au descotorosit de mine. Nu numai că nu mi-au dat nici un os de ros, dar mi-au luat și veșmintele de cardinal, trimițîndu-mă la azilul ăsta unde nici mirosul de alcool nu e curat, e împruțit de alte mirosuri.

Și Călugărul se întoarce spre Leon, care suferea de meteahna incontinenței, în timp ce Mopsul și Dominic rîdeau cu gura pînă la urechi.

Ceva mai tîrziu, am descoperit că bătrînii găsiseră încă un mijloc de a umple golul acelei zile urîte. Se molipsiseră aproape toți de pasiunea ghicitului în palmă. Jumătate dintre ei întindeau mîna să li se ghicească viitorul, iar cealaltă jumătate ghicea. Apoi, schimbau rolurile. Jumătatea care ghicise trecea la întinsul mîinii, lăsîndu-le celorlalți grija de a se descurca cu viitorul. Uneori, din senin, izbucneau certuri. Astfel mai trecea vremea. Poate de aceea ele se prelungeau mult peste motivele neînsemnate care le generaseră. Protagonistii oboseau, dar nu se hotărau să tacă. Pînă cînd, epuizat, unul renunța. Căci nimic nu poate dura pentru totdeauna. Nici măcar certurile.

16

Au urmat mai multe zile în care cerul a fost mereu sticlos și fierbinte. Chiar și noaptea era o căldură de iad care mă secătuia de vlagă și-mi dădea o senzație oribilă că putrezeam în propria mea transpirație. O singură satisfacție aveam. Nici individul cu mers de pisică nu mai dormea acum buștean; mai scăpam astfel de sforăitul lui. Ziua, soarele ardea ca un cazan de smoală albă, încît și la umbră atmosfera devenise irespirabilă. Acum — așa se întîmplă mereu, regretăm ceea ce abia am așteptat să treacă — toată lumea se uita la cer, dorind o ploaie care să purifice puțin atmosfera, dar nici gînd să se apropie vreun nor. Bătrînii abia se mai mișcau pe coridoare, nedormiți, transpirînd, bînd apă, transpirînd din nou, fierți parcă, împreună cu halatele lor. Uneori, vîntul aducea dinspre bălării un sunet ciudat. Era zgomotul ierburilor uscate, transformate aproape în scrum de secetă.

Într-una din acele zile groaznice am reușit, în sfîrșit, să mă găsesc față în față cu Laura. Am uitat pe loc de căldură și am zîmbit; mă tem că într-un mod pe care nu l-aș putea califica altfel decît idiot, deoarece eram foarte stingherit și, pe de altă parte, hotărît să trec peste orice reținere. Laura m-a fixat, curioasă, cu ochii ei oblici, apoi cu obișnuitul ton mușcător m-a întrebat dacă mă înțepase ceva. "Nu, domnișoară". "Atunci?" Părul scurt îi dădea un aer băiețesc, ștrengăresc, care contrasta cu buzele groase, senzuale. Era, cum o văzusem pe fereastră, înaltă, subțire, ca un șarpe care dansează în aer și-și fascinează victima. Aștepta să zic ceva, să-i explic de ce mă proptisem dinaintea ei cu zîmbetul meu stupid, dar nu știam ce să spun. "Nu te simți bine, domnule sculptor?" m-a chestionat ea cu o îngrijorare ironică. Zăpăcit, i-am dat un răspuns de o stupiditate care o întrecea pe cea a zîmbetului de care nu mă puteam despărți: "A, nu, eu suport căldura". "Eu, în schimb, nu, rîse Laura, așa că mă duc să fac o baie. La revedere." Și m-a lăsat să mă dau singur cu capul de ziduri, ca să ies din ridicol. A doua zi m-am plimbat ceasuri întregi pe coridoarele din jurul laboratorului, care se afla într-o altă aripă a clădirii, unde în mod normal n-aveam ce căuta. Laura nu apărea deloc și simțeam un gol din ce în ce mai înăbușitor în stomac și în plămîni. Cînd, în sfîrșit, a apărut, m-am fistîcit. De data aceasta a zîmbit ea, amuzată, oprindu-se interogativ. "Ce doriți?" am întrebat-o și în clipa aceea m-am gîndit că nu puteam spune ceva mai caraghios. Ea izbucni în rîs. "Eu, nimic". Și din nou m-a lăsat să mă descurc

singur în fundătura în care intrasem.

Rîsesem totdeauna de pasiunile la prima vedere. Mi se păreau o balivernă, bună pentru fetele de pension sentimentale. Pur și simplu nu pricepeam cum se poate îndrăgosti cineva subit, ca lovit cu măciuca, și să mai fie și atît de nătărău încît să se pună în situații penibile. Dragostea, îmi ziceam eu, trebuie privită numai cu coada ochiului; ca să nu riști, trebuie să te porți în ea ca maimuța care aruncă miezul bananei și păstrează cojile. Și iată că plăteam pentru toate aceste ineptii. Mă purtam ca un adolescent cu fața plină de coșuri care boalește la prima sa pasiune. Cei de care rîsesem altădată erau răzbunați, căci absolut tot ce mi se păruse lamentabil la ei făceam și eu. Nu mai suportam prezența altora, aveam o idee fixă de cum mă sculam, să mă învîrt prin preajma laboratorului, iar pe individul cu mers de pisică îmi venea să-l omor cînd îl surprindeam spionîndu-mă. Abia atunci am aflat că dragostea e o flacără care arde pe un sloi de gheață.

Am fost fericit în ziua cînd Laura m-a apostrofat pe coridor: "Domnule sculptor, nu te mai învîrți pe aici. Vrei să bîrfească lumea? Dacă te interesează cumva cei care vin la laborator, vino, așează-te pe scaun și studiază-i. Poți să faci și schițe." Fusese o ironie, dar eu am luat-o ca pe o invitație. Profitînd de faptul că în perioada aceea laboratorul era destul de puțin solicitat, am început să mă duc pe-acolo și, treptat, eu și Laura ne-am împrietenit; deși un anumit prag rămînea între noi și ar fi rămas cu siguranță în continuare dacă n-ar fi existat o fotografie pe care Laura o decupase dintr-o revistă și care reprezenta carlinga unui avion cu mii de butoane și doi aviatori, cu capetele pe jumătate întoarse, surîzînd.

Emilia îmi spusese într-o seară: "Orice femeie vrea să fie mințită. Dar frumos dacă se poate". Săraca Emilia. Nici nu bănuia cît de mult, în bine și în rău, va conta mai tîrziu sfatul ei pentru mine. A fost destul să observ pe masa la care lucra Laura fotografia cu pricina; imediat m-am lăudat că am făcut și eu școala de pilotaj; că am fost chiar pilot de linie și chiar un pilot excelent.

Minciuna nu era în întregime minciună. În timp ce eram la Belle Arte, într-o vară, luasem într-adevăr lecții de zbor, uimindu-i pe instructori prin îndemînarea mea care se apropia de la o zi la alta de cea a unor piloți cu experiență. Unul dintre instructori mă sfătuisese atunci în modul cel mai serios să devin pilot; eram foarte dotat pentru asta, zicea el, și era păcat să nu-mi folosesc calitățile. Nu-l ascultasem, deși zborul îmi dădea o beție trează care-mi pria. Dar, bineînțeles, atît nu era suficient ca s-o impresionez pe Laura. Trebuia să exagerez, să născocesc, mai ales că ea, brusc interesată, mă privea acum cu alți ochi.

— Ai fost pilot?

— Da, după aceea m-am apucat de sculptură.

— Și de ce-ai părăsit aviația?

— O poveste de familie... Căutam o minciună și n-am găsit alta mai bună... Am mai avut un frate. Tot pilot. A căzut cu avionul. Părinții mei tremurau de fiecare dată cînd plecam. Nu vroiam să-i omor.

Laura devenise caldă, apropiată și chiar drăguță cu mine. O barieră se ridicase dintre noi și am intuit că nu mai era nici o piedică serioasă care să ne despartă. De-altfel, dorința mea de a-i fi pe plac era atît de mare încît, treptat, n-am mai avut sentimentul că o mințeam; plimbîndu-ne pe țarm, a doua sau a treia zi, i-am relatat cu lux de amănunte o poveste întreagă despre lupta ce se dăduse în sufletul meu între pasiunea pentru zbor și pasiunea pentru sculptură, de parcă elanul care mă purta, care mă înfierbînta, mă făcea alt om, pe măsura Laurei. Și poate chiar am fost alt om atunci, cu o existență de împrumut mai adevărată decît cea reală.

La început m-a emoționat — eu care nu ezitasem altădată să iau în derîdere emoțiile altora! — metamorfoza ciudată care se petrecea cu Laura, de la o clipă la alta, de cum începea să vorbească despre furtună și despre piloții care înfruntă furtunile. Orice urmă de ironie se topea atunci, ochii îi scînteiau, obrajii i se împurpurau și întreaga ei ființă se transfigura într-un mod care o făcea înfricoșător de frumoasă. Parcă înghițea un drog puternic și intra în transă. Am bănuțit întîi că avusese un iubit pilot și că rămăsese cu această slăbiciune, dar m-am înșelat. Atracția pentru furtuni era veche, adîncă și nici Laura nu și-o explica. Totdeauna simțise o fericire tulbure cînd se înnegura cerul. Pîna și în copilărie. Alți copii fugeau în casă de cum începeau tunetele. Ea, dimpotrivă, ar fi alergat prin ploaia torențială. Se temea numai să n-o bată părinții care nu-i iertau acest singur capriciu. "Dar nu era un capriciu", a ținut ea să mă asigure. Mai era nevoie? Adevărul acelei fericiri tulburi respira prin fiecare por al ei de fiecare dată cînd se strîngeau deasupra mării nori de furtună, iar întîmplarea a făcut ca zilele de caniculă să fie urmate de un șir de ploi violente. Excelent prilej pentru Laura ca să-mi vorbească despre "aviatorii cei mai curajoși", cum se intitula un reportaj pe care-l găsise pe undeva într-o revistă veche: aviatorii care zboară numai pe timp de furtună, intrînd, în scopuri științifice, cu avionul lor în vîrtejul cicloanelor și al uraganelor; sau care zboară deasupra vulcanilor în erupție. Cunoștea pe dinafară toate senzațiile posibile pe care le poate trăi un pilot în asemenea ocazii și mi le descria cu o exaltare care îi colora obrajii. "Vezi, exclama privind cerul negru, acum decolează ei. Vinul rămîne să se acrească în pahare și iubitele lor rămîn să tremure de grijă, în timp ce ei se reped la hangar, dau drumul motoarelor, se înalță în văzduh și pătrund în inima

furtunii fără să se teamă." Și era mîndră în timp ce vorbea, de parcă era iubita unuia din cei doi piloți impertinenți care zîmbeau în fotografie. Ochii îi străluceau de plăcere văzînd valurile mării care se ridicau tot mai înalte și se spărgeau cu furie de stînci. Vîntul urla uneori, de parcă infernul însuși se abătea asupra țărmului, dar Laura nu era mulțumită. "Furtuna, zicea ea, nu e totuși pe măsura lor. E prea oarecare. Trebuie să coboare, să aștepte un uragan, un taifun în care vîntul bate cu peste o sută cincizeci de kilometri pe oră. Atunci, da, merită să se ridice în aer, e o furtună vrednică de ei". Și-mi arăta fotografia.

Era mai mult decît o pasiune pasiunea Laurei. Furtuna era, cumva, viciul ei. Se purta ca o posedată atunci, cu toate simțurile, instigate de furtună, în delir. Întreg sufletul îi vibra, iar trupul i se transforma într-un cîntec. Pîlpîia ca o flacără surescitată și după fiecare furtună rămînea parcă istovită, cu nervii arși. Și dacă la Marta am prețuit calmul, înțîlnirea cu Laura mi-a dat o altă optică asupra furtunilor. Fiecare dragoste cu pedagogia ei.

Dar și aici și-a spus cuvîntul păcatul meu original. Într-o zi am izbucnit iritat: "Curaj? Se bălăcesc și ei în furtună în căutare de senzații tari". Devenisem gelos pe piloții surîzători din fotografie, nu mai suportam s-o aud pe Laura admirîndu-i. Zîmbetul lor mi se părea o sfidare. Parcă mi se adresa: "De ce minți că ai fost pilot? Ești doar un vierme, iar viermii nu zboară". Și chiar exaltarea ciudată care o cuprindea pe Laura începuse să mi se pară cam obositoare, fiindcă mediocritatea ce-mi fusese dată prin destin se revolta pînă și împotriva unui viciu de excepție. Laura m-a privit jignită și disprețuitoare: "Vorbești așa din invidie, pentru că n-ai fi capabil de o asemenea îndrăzneală". Am înghițit în sec. Avea dreptate și m-am ferit să-i mai supăr vreodată favoriții, chiar dacă uneori îmi venea să rup în bucăți poza decupată din revistă și să-i strig Laurei: "Nu mai crede toate gogoșile pe care le înșiră reporterii!" Am intrat astfel într-un conflict surd pe care l-am ascuns cu grijă, dar care a avut urmări. Într-o după-amiază, de cum am văzut norii bulucindu-se deasupra mării și fulgerele spintecîndu-i, am luat barca și am plecat în cătun. Ros de gelozie, mă răzbunam ducîndu-mă la Marta care nu-mi pretindea nici un entuziasm. Furtuna m-a prins chiar pe baltă, dar n-am dat înapoi. Am vîslit mai departe, în timp ce vîntul șuiera sinistru printre trestii și o salcie a fost trăznită sub ochii mei.

A doua zi îmi trecuse înverșunarea. Poate și fiindcă acum cerul era senin, iar pescărușii țipau în lumina unui soare înflăcărat. L-am așteptat pe individul cu mers de pisică să-și scuture ca de obicei șervetul la fereastră, să și-l așeze în față și să-și mănînce felia de pîine unsă cu dulceață de piersici pe care o înghițea în fiecare dimineată. Știam că după aceea, dacă tac ostentativ, va ieși să se plimbe. Cînd am rămas singur, mi-am băut liniștit ceaiul, m-am bărbierit, apoi am căutat în micul geamantan cu care venisem la azil o cămașă curată. N-am găsit. Trebuia să mă îmbrac cu una purtată. Acest amănunt m-a indispus oarecum. Uitîndu-mă în jur, am observat pentru prima oară că dezordinea din cameră semăna izbitor cu dezordinea din viața mea. Cîteva cărți și reviste luate de la Dinu, azvîrlite lîngă pat în neorînduială, haine aruncate pe scaun, singurul scaun din cameră, lampa cu spirt, cutii de țigări desfăcute, o pereche de ghete cu urme de noroi de la mlaștină, dalta prăfuită sub pat, aparatul de radio stricat, pe care nu reușisem niciodată să-l repar și tot amînam să-l arunc, geamantanul cu colțarele metalice rupte, totul mă reprezenta într-adevăr cu fidelitate. Lucrurile individului cu mers de pisică erau strînse într-un geamantan de piele încuiat totdeauna; în afară de borcanul cu dulceață de piersici nu lăsa nimic afară. Noroc că dimineata era frumoasă și că, la fel ca totdeauna, mi-am găsit o justificare în firea mea. M-am dus la fereastră și mi-am umplut plămîinii cu aerul răcoros și sărat, uitîndu-mă cum marea se lovea ca un bețiv de stînci.

Nu mai pusesem mîna pe daltă demult și atunci m-am gîndit să încerc ceva; ca să-mi educ mîna și, mai ales, ca să mă pot eventual lăuda în fața Laurei. Mi-am luat dalta de sub pat și am ieșit grăbit.

Soarele încălzea Stîncile, valurile se sfărîmau de țărm cu un zgomot moale, luminos și rar, iar departe, în larg, marea era verzuie și părea moleșită de căldură. Mi-am amintit de o statueta groaznică a Afroditei pe care o lăsasem acasă pe o etajeră, o adevărată capodoperă de kitsch, de un desăvîrșit prost gust, pe care o cumpărasem tocmai din această cauză; mi se păruse că așa trebuise să arate ursitoarea mea. Am încercat să fac una măcar la fel, dacă nu mai onorabilă, și am stricat vreo trei bucăți de marmură fără să obțin nimic. Doar ultima încercare a fost mai de Doamne-ajută, dar și aceasta era mai grosolană decît modelul din memoria mea, arătînd destul de clar posibilitățile mele de sculptor. Nu puteam să i-o arăt Laurei și am vrut s-o arunc, apoi m-am gîndit să i-o ofer Domnului Andrei.

— Ca să-ți aduci aminte de admiratoarele din tinerețe, i-am zis cînd l-am înțîlnit cîteva ore mai tîrziu.

Domnul Andrei a aruncat o privire nemulțumită spre goliciunea urîtă de marmură.

— Ce, așa arătau fetele care mă așteptau să aterizez? Mă jigniți, domnule sculptor. Nici cu Călugărul n-am avut mai mult succes.

— Sînt un gunoi, Doamne, un păcătos, iartă-l pe robul tău care nici la bătrînețe n-a devenit cucernic, s-a văicărit el și s-a îndepărtat clătîndu-se.

În schimb, Leon a fost încîntat. A învelit statueta într-o batistă murdară și a ascuns-

o în buzunarul halatului. În ziua următoare, Moașa mă opri pe coridor.

— Domnule sculptor, îmi zise ea acru, te-aș ruga să nu-i mai tulburi pe bătrâni arătându-le femeii goale. Sper că mă înțelegi. La vârsta lor... Și iartă-mă că îndrăznesc, își îndulci ea forțat glasul, dar nu e bine pentru un om de ținuta dumitale să aibă o legătură sub nasul bătrânilor.

Nu pronunțase numele Laurei și, chipurile, îmi ceruse numai să fiu mai discret. Ba, mi-a și zîmbit ca să facă mai digerabil reproșul și s-a grăbit să plece ca să evite probabil o replică. Fierbeam. Drept ce se credea Moașa ca să mă moralizeze? Și ce încălcasem? Decența unui azil prăpădit? Nu mai eram la școala de corecție, nici la pușcărie ca să ascult de ordine. Și uitase Moașa că venise să mi se arunce în brațe? Sau tocmai de aceea...? Era geloasă?... O îndoială m-a săgetat prin inimă. Era geloasă pe mine sau pe Laura?

Cînd i-am relatat incidentul, Dinu n-a părut deloc mirat.

— E chiar firesc, zise el. Afrodita e o zeiță subversivă. Tot de la Dinu am aflat un amănunt curios; că nici bătrînii nu priveau cu ochi buni apropierea mea de Laura.

— E adevărat că Laura e cam înțepată cu ei. Presupun că din pricina asta, a fost de părere Dinu. Altă explicație nu găsesc.

Abia atunci reproșul Moașei m-a pus pe gînduri. Cum se făcea că bătrînii judecau la fel ca ea? Explicația pe care o găsisese Dinu nu mi se părea mulțumitoare. Trebuia să fie altceva la mijloc, un motiv ascuns, mai puternic decît simpla invidie sau decît ranchiuna provocată de ironiile Laurei care, la urma urmei, erau normale la o femeie tînără încolțită de bărbați mai în vîrstă. Am ieșit pe țarm. Marea, pustie și indolentă, pescărușii care desenau în aer cercurile lor albe, ca de obicei, m-au făcut să uit de nedumerirea mea, dar cum l-am văzut pe individul cu mers de pisică am căzut din nou pe gînduri. Urmărind zborul pescărușilor, individul scotea țipete scurte de plăcere, încîntat de siguranța cu care păsările își înhățau prada. Din privirea pe care mi-a aruncat-o, mi-am dat seama că era la curent cu ce se întîmplase. Poate chiar el îi șoptise Moașei istoria cu statueta. Am simțit un puternic impuls să-l iau de guler și să-l scutur zdrăvăn, "ascultă, fiu de cătea, nu încapi de "mine?", cînd deodată, poate chiar din pricina acestei porniri, mi s-au luminat nedumeririle. Da, asta era. Nimeni nu suporta, probabil, o dragoste cît de cît adevărată în azilul acela unde totul era luat în derîdere și totul era ratat. Nimeni nu iubea pe nimeni, iar bîrfelile și minciuna erau unicul antidot al singurătății. Și mirosiseră, cum miros animalele pericolul, că legătura mea cu Laura avea ceva serios, sincer, nu era una în stilul lui Aristide. Or, așa ceva era chiar primejdios. Ce căuta un sentiment viu între atîtea destine eșuate? Fiindcă așa e omul, nu-i place să se bălăcească singur; vrea să fie și alții alături de el în noroi. M-am îndîrjit. N-o idealizam pe Laura, poate nu era un înger nici ea, dar am simțit în clipa aceea că aș fi iubit-o chiar dacă ar fi fost dracul în persoană.

Pe la amiază sau poate trecuse de amiază, l-am văzut pe individul cu mers de pisică dezbrăcîndu-se. Soarele ardea puternic și omul se hotărîse să facă o baie. Și iarăși m-a izbit, ca prima oară, pielea lui albă, de un alb veșted, parcă umed, ca acela de pe burta peștilor, ce-i făcea trupul și mai dizgrațios. A intrat în apă cu obișnuitele precauții caraghioase ale unuia care nu știe la o vîrstă înaintată să înoate. Chicotea și fugea înapoi de cum îi ajungea apa pînă la genunchi. Deodată, din bălării, a țîșnit un buldog furios care s-a repezit ca un blestem negru asupra lui. Toți cei care ne aflam pe țarm am înlemnit pentru că, ne-am dat seama, cîinele avea moartea înscrisă în ochi. L-am văzut pe individ încercînd să fugă în apă, lovind dezordonat apa cu mîinile, ba chiar am avut impresia că mi-a aruncat o privire, implorîndu-mă să-l ajut, să-l salvez, dar buldogul l-a ajuns, i-a sărit în gît și, după cîteva zvîrcoliri, spuma valurilor era roșie în jur. Portarul a fost primul care s-a desmetecit. A ieșit din gheretă cu o pușcă de vînătoare, pe care nici nu observasem pînă atunci că o ținea acolo, și a tras în cîine. Prea tîrziu însă. Cadavrul individului cu mers de pisică plutea pe apa plină de sînge.

Noaptea, Hingherul a fost văzut tîrînd de pe țarm trupul cîinelui împușcat. Pe urmă a dispărut, nu l-a mai zărit nimeni. Își făcuse, se vorbea, un sălaș în bălării.

În aceeași noapte, plimbîndu-mă, fiindcă nu puteam să adorm după cele întîmplute, am nimerit, în spatele azilului, puțin mai departe, dincolo de o magazie veche de lemn, peste niște ziduri dărăpănate și înverzite de licheni care nu susțineau nici un acoperiș. Am crezut că era un WC și am intrat. După cîtiva pași, am încremenit. Eram într-un fel de morgă! Pe o masă de piatră se afla întins un mort. Un bărbat gol. În întunericul cald, pielea lui strălucea, era sîdfie aproape, iar pe unul din picioare se așezase o pasăre. Am vrut să mă întorc, dar am rămas pe loc. Am ridicat doar privirea și m-am uitat o vreme la cerul înstelat înainte de a avea curajul să mă apropiu de trupul întins pe masa de piatră. Apoi, aplecîndu-mă, am văzut că mortul avea o rană îngrozitoare la gît, pe jumătate ascunsă de un ghemotoc de alge.

Nu mai simțeam nici un fel de repulsie pentru cel care zăcea acum, în fața mea, fără viață. Dimpotrivă, îl priveam cu milă. Și cum pielea lui albă, veștedă, era luminoasă sub cerul înstelat, trupul întins pe masa de piatră mi s-a părut la un moment dat de-a dreptul frumos. Aveam sentimentul ciudat, greu de explicat, că eram cumva aproape frate cu mortul. Faptul că individul mă spionase, mă urmărise, ne legase într-un fel. Cum se leagă vînătorul de vînat. Și poate nici nu fusesem unul vînător, iar altul vînat. Poate că amîndoi eram prinși în cătare de alt vînător. El, mai puțin norocos decît

mine, fusese lovit. Se scufundase în mlaștină. Eu mai respiram, în timp ce vînătorul nevăzut se distra, probabil, urmărindu-mă; știa că nu puteam fugi.

Începusem să fiu înduioșat de soarta care ne învrăjbise fără să ne cunoaștem, când mi-am adus aminte unde mai văzusem figura aceea ștearsă, cu un neg mare la rădăcina nasului. Odată, la pușcărie, mă lovisem de ceva și căzusem. Nu era nimeni în jur. Cum stăteam întins pe burtă, am zărit, lateral, un bocanc plin de noroi uscat care s-a apropiat de obrazul meu și m-a întors cu fața în sus. "De ce...?" Dar n-am apucat să pun întrebarea pînă la capăt, căci el și-a așezat talpa bocancului pe gura mea. Nu zicea nimic, mă privea doar și citeam în ochii lui o ură mută pe care nu mi-o lămuream. Apoi, cu un gest de silă m-a împins cu piciorul spre zid. Aproape totdeauna după ce-l întâlneam trebuia să mă aștept la ceva rău. Ori mi se aplica o pedeapsă, ori eram percheziționat pînă la piele. Și niciodată nu știam de ce. După ce am intrat în grațiile directorului închisorii a dispărut și nu l-am mai văzut multă vreme. Numai noaptea mi se întâmpla să mă trezesc cu senzația că mă privea prin deschizătura din ușa celulei. Stăteam atunci, pîndind ușa, ore întregi treaz. Îmi țineam respirația ca să-l păcesc. Eram atent la cel mai mic zgomot. În zadar. Cînd m-am plîns de asta, doctorul închisorii m-a trimis la plimbare. Pe urmă am fost duși, mai mulți inși, pentru investigații medicale ni s-a spus, într-o localitate necunoscută. Am fost transportați la tren cînd se înnopta, ca să nu atragem atenția. Trenul era tras undeva la cîteva sute de metri de gară și ne-am urcat în el direct din camion, un camion cu prelată. Ferestrele vagonului erau astupate cu scînduri bătute în cuie. N-aveam aer, simțeam că mă înăbuș și mirosea îngrozitor a transpirație. "Cîmpul miroase a porumb copt (era toamnă) și eu mă înăbuș în împuțiciunea asta", mi-am zis și m-am strecurat spre ușă ca să mă duc la closet, sperînd că acolo trebuia să vină o diră de aer proaspăt. Dar chiar în ușă m-am lovit de el. Cum l-am recunoscut prin întuneric habar n-am, însă l-am recunoscut. Și, într-o clipă, n-am mai simțit duhoarea din vagon. M-a cuprins frica... După ce ieșisem din pușcărie, îl mai întâlнисem o singură dată. Și numai pentru o clipă. Mergeam într-o seară spre casă și, brusc, am avut senzația că eram urmărit. M-am întors și l-am observat. Imediat s-a pierdut în mulțime... Iar acum, cadavrul lui, luminat de stele, zăcea întins dinaintea mea. Eram, practic, doi necunoscuți, nu avusesem niciodată vreo pricină personală care să ne despartă, să ne înverșuneze unul împotriva celuilalt, și totuși ceva de dincolo de noi, o putere care se folosea de el ca de un instrument, lepădîndu-l acum pe o masă de piatră, sub cerul gol, îl făcuse să mă hărțuiască, să mă dușmănească, să mă urască, de ce? Oricît de absurd ar fi destinul, el are nevoie de unelte pentru a acționa, dar de ce-l ajutam să se manifeste? Cu aceste întrebări înfipte în creier, m-am întors în cameră și am adormit foarte greu.

M-am trezit speriat, nedumerit, în plină noapte. Pe coridoare era o mare agitație. Se auzeau pași grăbiți, voci alarmate, țipete. Cineva striga: "Dați-vă la o parte, nu vedeți că se întinde focul?" Am aruncat pătura de pe mine și am ieșit în pijama pe coridor. Ardeau bălăriile uscate din spatele azilului și întrucît vîntul începuse să bată înspre azil, gonind flăcările ca pe o turmă roșie, înnebunită, situația amenința să devină critică. Focul se întinsese pînă la magazia veche de scînduri de lîngă morgă. Bătrînii se călcau în picioare pe coridoarele pline de fum, încurcîndu-i, prin panica lor, și pe cei care aveau treabă, să scoată din magazie gălețile, ori să pună cît de cît ordine în debandada generală. Printre strigăte se auzea destul de clar trosnetul flăcărilor care devorau bălăriile și lingeau, din întuneric, ferestrele azilului ca niște fiare apocaliptice. Un îngrijitor care venise de-afară și căruia i se aprinsese halatul se tăvălea pe jos. Siminel, Nelson, Dominic și chiar Victor, asistați de Domnul Andrei, săriseră să pună mîna pe găleți cu care să aducă apă din mare. Mopsul scuipa pe toată lumea dînd sfaturi. Călugărul murmură rugăciuni. Se nimerise să fie treaz în noaptea aceea. Filip se străduia să-l împingă afară pe Leon care privea incendiul în vreme ce la picioarele lui se forma o băltoacă galbenă. "Du-te, mă, îi striga el, mai bine ajută la stingerea focului decît să ne îpuți aici". Dodo și Anton se zăpăciseră și nu-și găseau locul. Mirosea puternic a ierburi arse. Un fum înecăcios și înțepător ne făcea pe toți să tușim și să ne frecăm încontinuu la ochi. Cu o batistă la gură, Dinu a trecut pe lîngă mine fără să mă vadă. Am pornit și eu spre ieșire, cu gîndul să iau o găleată, cînd am zărit-o pe Laura. Alerga pe coridor înfășurată într-uri cearceaf ud. Am fugit după ea și am apucat-o de mîină. "Unde fugi?" Nu mi-a răspuns. Se citea în ochii ei o abia stăpînită surescitare. Nu s-a opus cînd am tras-o de mîină în camera mea. N-a protestat nici cînd am răsucit cheia în broască, nici cînd am strîns-o în brațe. A lăsat cearceaful ud să cadă de pe ea și a rămas goală.

Ne-am iubit la lumina incendiului care se prelingea pînă în dreptul ferestrei mele, în timp ce agitația și panica de pe coridoare creșteau. A fost cea mai violentă și cea mai divină noapte de dragoste pe care am trăit-o. În zori, după ce Laura a plecat, m-am îmbrăcat și am ieșit pe coridoare. Erau pustii. Focul fusese stins. În spatele azilului, pe o mare porțiune, în locul bălăriilor apăruse o pată neagră, de cenușă fumegîndă. Ca o cicatrice urîtă. De parcă noaptea însăși căzuse victimă flăcărilor și zăcea acum asemenea cadavrului negru al cîinelui împușcat.

(*Din caietul de vise*) Povesteam cuiva, unui necunoscut, viața mea, iar din vorbele mele se năștea o liană cu care, rîzînd, m-am legat de primul copac întîlnit, pe urmă de al doilea și al treilea, dar cînd am vrut să mă opresc am descoperit că atîrnăm deasupra unui gol negru, în care puteam să cad dintr-o clipă într-alta, deoarece liana cu care mă legasem de arbori putrezea și o auzeam trosnind, gata să cedeze. "Povestește mai departe, mi-a spus necunoscutul, altfel vei muri". Și avea glasul uscat și obosit. "Dar nu mai știu unde am rămas", am zis eu și așteptam de la el să mă lămurească. "De ce nu vrei să-mi amintești?" am strigat, văzînd că tace, deoarece liana continua să trosnească amenințător și deodată am înțeles că necunoscutul era surd, nu mă auzea. Prin urmare în zadar povestisem, nu mă asculta nimeni, vorbeam în gol. "Povestește, insistă necunoscutul, de data aceasta ca o rugăminte și ca o poruncă. N-are importanță că eu sînt surd". Și am reînceput să povestesc, să mă leg de copaci, strîns, cît mai strîns, ca să fiu sigur că golul de sub mine nu va reuși să mă înhațe. Pe măsură ce liana putrezea făceam să se nască alta, verde, mlădioasă, care, înfășurată în jurul copacilor, mă apăra și mă ținea captiv. Apoi în locul necunoscutului a apărut individul cu mers de pisică, iar eu am constatat că mă aflu în camera mea și mă miram de ce i se vedea individului umbra fără să fie nici soare, nici lumina aprinsă. "De ce m-ai urmărit, domnule?" l-am întrebat. El s-a îndreptat spre ușă și, înainte de a ieși, a ridicat din umeri: "Nu știu". Dar umbra lui a rămas în cameră ; ba chiar am văzut-o tîrîndu-se încet ca o broască țestoasă spre patul meu. M-am retras spre perete, dar ea înainta mereu, vroia să se urce în pat și atunci am aruncat cu o carte groasă. Umbra s-a sfărîmat în bucăți, însă toate cioburile de umbră continuau să înainteze. Se apropiau din ce în ce mai mult, unele au început să se cațere pe pătură. Deodată ușa s-a deschis și a apărut Arhivarul ; s-a apropiat fără să facă nici un pic de zgomot, parcă avea picioare de pîslă, a strîns de pe podea și de pe marginea patului cioburile de umbră, le-a vîrît într-un săculeț de hîrtie, după care, ținînd strîns săculețul de gură, s-a întors spre mine, examinîndu-mă rece și arrogant prin lentilele ochelarilor. Și a izbucnit într-un hohot de rîs strident, care se auzea și după plecarea lui. Am fugit să-l ajung și m-am dus la arhivă. Cu ochelarii pe nas. Arhivarul stătea la masă și scria. Semăna din nou cu un viezure. S-a speriat cînd m-a văzut, s-a ridicat în picioare și tremura: "Ce doriți, domnule sculptor? Doriți ceva?" repeta el înfricoșat și servil. "Nu doresc nimic", am zis descumpănit și am plecat să mă spăl în mare de trecut ca de o murdărie. Intrînd în apă, am auzit un țipăt de bufniță. Am ridicat privirea și am rămas uimit. Bufnița țopăia pe valuri, lansîndu-și spre mine, în bătaie de joc, chemarea lugubră și ironică. Și era limbută, blestemata. M-am decis s-o prind și s-o împăiez.

Am luat o barcă, plecînd după ea. Bufnița mă aștepta. Parcă ațipise pe creasta unui val. Eram pe punctul s-o apuc de aripă cînd și-a luat zborul, așezîndu-se pe creasta altui val de unde a început să mă provoace: "Pie-tra-ru-le. Pie-tra-ru-le. Prin-de-mă dacă poți". Avea ochi omenești bufnița și parcă nu mă mai interesa s-o omor, ci numai s-o ajung, să mă uit în ochii ei și să-mi aduc aminte ai cui ochi erau. Dar cum mă apropiam, se muta pe alt val, dansa pe el, scoțînd de fiecare dată sunetele cunoscute, de rău augur, care mă atrăgeau în larg. Am forțat barca pentru că începuse să se lase ceața. Acum nu mai vedeam pasărea. Îi auzeam numai chemările. Ceața devenea din ce în ce mai deasă și mai scîrboasă, mi se lipea de mîini și de ochi și, deodată, în timp ce mă luptam să păstrez echilibrul bărcii pe valuri, am simțit cum mă podidește o sudoare rece, de spaimă. Fiindcă nu departe de barcă, am văzut rotindu-se prin apă un rechin. Apoi, o întreagă haită de rechini a început să-mi dea tîrcoale, ca într-un dans. De frică, mi-a scăpat o vîslă în apă. Dacă o pierdeam și pe cealaltă, n-aveam cum să mai revin la țarm. Am renunțat prin urmare să mai vîslesc și m-am lăsat în voia valurilor, așteptînd. Poate, nedîndu-le atenție, mă vor lăsa în pace, mă gîndeam. Și chiar atunci am auzit un sunet răgușit de sirenă. "Doamne mulțumescu-ți", am suspinat fericit. Venea o șalupă. Eram salvat. Am strigat ca să semnalizez locul unde mă găseam deoarece, între timp, ceața se îndesise și mai mult, cînd un val, stîrnit de șalupă, a fost gata să mă răstoarne. "Dacă nu mă observă, în loc să mă salveze mă vor da rechinilor", mi-am zis cu ciudă. Și m-am pornit să strig din nou. Acum nu se mai auzea nimic, nici un zgomot în afară de strigătele mele și de zgomotul mării care fierbea mai departe în jurul meu. Șalupa se îndepărtase și m-a cuprins deznădejdea. Vasăzică, nu mă auziseră. N-am apucat să-mi termin gîndul și a trebuit să mă țin cu toate puterile de marginea bărcii ca să nu mă răstorn. Un vai mai mare decît cele de pînă atunci lovise barca dintr-o parte. În clipa următoare am auzit și zgomotul șalupei care trecea prin apropiere. Nu mai înțelegeam nimic. Deci, mă căutau în continuare. Dar, acum, totuși, trecuseră foarte aproape de mine, în mod normal ar fi trebuit să mă observe. Alt val a izbit barca din nou. Și din nou m-am prins cu disperare de marginea ei ca să nu mă răstorn. "Ajutor! Ajutor!" am început să răcnesc, dar strigătul mi-a înghețat pe buze. Tocmai atunci șalupa trecea prin dreptul meu și l-am văzut în cabină pe Mopsul rînjind. Nu mai era nici o îndoială, mă văzuseră, dar în loc să mă salveze, vroiau să mă omoare. Șalupa se îndepărta, apoi revenea, tăind apa cu viteză în așa fel încît să provoace valuri. Jocul ăsta a durat cîtva timp, după care șalupa s-a apropiat și am fost cules din barcă de un pescar bătrîn care semăna foarte bine cu Profetul.

Pe țărni, mă aștepta o namilă de om, avînd un halat impecabil și imaculat pe care am recunoscut monograma elegantă de pe halatul lui Aristide. S-a recomandat "Francisc" și mi-a făcut semn să-l urmez. Coridoarele azilului erau pustii, dar auzeam șoapte în spatele ușilor. La colțul coridorului, Domnul Andrei a venit tiptil din urmă și mi-a șoptit la ureche: "Fii atent, domnule sculptor, să nu te atragă într-o capcană". Francisc mi-a deschis ușa unei încăperi unde, în întuneric, abia am zărit un bărbat stînd pe scaun, cu capul prins între palme. "Hai curaj, domnule sculptor, mi se adresează el pe un ton binevoitor, observînd că ezitam. Doar vroiai să mă vezi, nu-i așa?" Și mi-a făcut semn să mă așez pe alt scaun, în fața lui. Nu reușeam deloc să-i disting fața. Tot ce-am remarcat a fost că purta un costum alb și că-și ținea piciorul stîng, bolnav probabil, pe o pernă. În clipa aceea mi-am adus aminte că un dictator al Mexicului și-a organizat funeralii naționale pentru a-și îngropa piciorul drept, pierdut în război. Dar, bineînțeles, n-am făcut nici o aluzie la această amintire. Dimpotrivă, m-am grăbit să rostesc pe nerăsuflăte un discurs, la care mă gîndisem adesea, prin care urmăream să-i fac de la prima întîlnire o bună impresie Bătrînului: "Credeam că nu mai există oameni care să aibă gustul măreției, că nu mai există minți îndrăznețe care să priceapă că timpul trebuie provocat, sfidat, altfel ne umple gura cu țărni, ștergîndu-ne din evidența lui. Din păcate, oamenii se grăbesc să-și risipească viața în fleacuri, în loc să aibă curajul să înfrunte eternitatea. Eram gata să mă las de sculptură, convins că nu mai există nimeni care să înțeleagă astfel arta, cînd am aflat cu emoție de proiectul cimitirului de marmură. Și sînt fericit că am venit aici. că pot să-mi pun talentul în serviciul dumneavoastră". Bătrînul tăcea. Eram mulțumit de discursul meu și puneam pe seama emoției tăcerea Bătrînului. Obişnuindu-mă însă cu întunericul, am descoperit uimit că mă aflu într-o cameră folosită pentru creșterea viermilor de mătase. Se auzea din toate părțile foșnetul frunzelor de dud devorate. Bătrînul s-a ridicat, sprijinindu-se pe piciorul sănătos și, o clipă, i-am întîlnit prin întuneric privirea rece. "Anume te-am chemat aici și nu în sala cu oglinzi, domnule sculptor. Ca să înțelegi cum își fac opera viermii de mătase și ce ar trebui să fie adevărata artă. " Și, înflăcărîndu-se, se porni să-mi explice cum, după ce au ciuruit o vreme frunza dudului, viermii se opresc din mîncat și, într-o liniște de catedrală, încep să se înfășoare în fire de mătase, făcînd gogoșa. Ea, gogoșa, devine carcera lor, mormîntul lor, iar opera viermilor de mătase echivalează de aceea cu o sinucidere. "Înțelegi? se înfierbînta și mai mult Bătrînul, continuînd ca în fața unui auditoriu numeros, cu ochii strălucitori. Un vierme de mătase pune opera lui deasupra vieții lui. Viața lui nu are decît un sens, să creeze gogoșa în care moare. Opera lui este chiar mormîntul lui. Care artist mai are acest curaj, să facă o singură operă și anume mormîntul lui?" Perora mergînd, oprindu-se uneori să-și odihnească piciorul bolnav, din pricina căruia șchiopăta. Își relua monologul pe un ton din ce în ce mai patetic: "În loc să vă pierdeți timpul prin școli, mai bine ați fi fost atenți la viermii de mătase care își fac opera într-un ritual ca al stelelor, fără vanități și fără zgomot. Acolo unde se află ei sînt adevăratele amfiteatre ale artei. Numai acolo puteți învăța modestia de a pune opera voastră deasupra vieții voastre. (Ochii Bătrînului s-au fixat prin întuneric asupra mea, după ce o vreme avusesem impresia că nu mă mai vedea.) Dumneata ai șansa de a crea aici o operă unică. Un cimitir grandios cum nu există nicăieri. Și nici măcar să mori nu ți se pretinde pentru această operă. Ești lăsat să trăiești, ciopliind pietre funerare pentru mormintele altora. Uneori, continuă el după o pauză, m-am întrebat dacă ești demn de o asemenea șansă. (Vocea i se înăspri. Era și mai răgușită acum.) Dar puțin îmi pasă ce crezi, domnule sculptor. Dacă va fi nevoie, te voi sili să semeni cît de cît viermilor de mătase, să înveți ceva de la ei. (Tonul devenise amenințător.) Căci un artist trebuie silit să devină vierme de mătase dacă nu vrea. El trebuie constrîns să fie modest cu viața lui ca să fie grandios în opera lui. Și acum te las să vezi la lucru viermii de mătase și să-i admiri." Ușa se închise cu un zgomot sec în urma lui. Îi mai auzeam pașii pe coridor, inegali din pricina piciorului bolnav, cînd foșnetul din cameră s-a întetit. Din toate părțile veneau spre mine viermi de mătase, care s-au așezat ca niște lipitori pe mîini, pe picioare, pe piept, pe gură și pe ochi, secretînd ceva lipicios, care îmi provoca scîrbă, pînă mi-am dat seama că mă înfășurau cu fire de mătase, că mă transformau în gogoșa lor, în carcera lor, în mormîntul lor.

18

Înmormîntările se făceau după un ritual cam degradat care în linii mari se repeta. Pînă la sosirea Moașei, toți sporovăiau, uitînd adesea că se aflau lîngă un mormînt. Discuțiile ajungeau să fie pipărate, iar Călugărul nu pierdea niciodată prilejul să ne aducă aminte de faimosul tratat scris pe la începutul secolului de un pictor al cărui nume îl uitase, care își făcuse o teorie proprie, marea teorie a vieții lui, "teoria orificiului", care suna pe scurt astfel: venim pe lume printr-un orificiu, respirăm printr-un orificiu, ne hrănim printr-un orificiu și dispărem printr-un orificiu. În clipa cînd sosea Moașa, însoțită de Arhivarul, Călugărul devenea serios, tușea de două, trei ori: ca să-și dreagă glasul și începea ceremonia funebră. Un cor prăpădit de bătrîni, dirijat de Dodo, se străduia din răputeri să fie la înălțimea situației, în timp ce, în asistență, toți

stăteau cu capetele plecate, așteptînd să se termine corvoada, căci corvoadă era pentru ei, păstrînd totuși o atmosferă de reculegere. Mai mult dintr-un spirit de prevedere decît din respect. Se gîndeau că și ei aveau să fie într-o zi în locul mortului și nu le plăcea ideea că ar fi putut fi tratați atunci într-un chip jignitor. Reculegerea era un fel de poliță de asigurare că propria lor înmormîntare urma să fie cît de cît cuviincioasă. Se aduceau și coroane de flori cu panglică neagră pe care erau scrise cam aceleași cuvinte și pe care, după aceea, Dominic ni le repeta multă vreme, înduioșat. Moașa ținea un scurt discurs funebru în care asistența era asigurată totdeauna de aceleași lucruri: că administrația făcuse tot ce depindea de ea pentru a-l ajuta pe răposat și că la fel va proceda în viitor, veghind lîngă- fiecare muribund pînă în ultima clipă, întrucît nu cunoștea o datorie mai sfîntă decît aceea de a ușura viața și moartea bătrînilor de care se ocupa. Și întotdeauna exista o aluzie respectuoasă la mîhnirea cu care Bătrînul urmărea din singurătatea lui suferințele celorlalți, poruncind, cînd era cazul, ca oglinzile să fie acoperite cu voaluri negre. Mai ales acest amănunt le plăcea tuturor. Îi emoționa gîndul că oglinzile despre care toată lumea vorbea vor fi îndoliate și la moartea lor.

Retorica obișnuită nu acceptă că poți să fii fericit la o înmormîntare decît dacă îl urăști pe cel răposat. Eu nu-l uram pe individul cu mers de pisică. Sau, nu-l mai uram. Uitasem toate necazurile pe care mi le făcuse și mă pregăteam să-i cioplesc o piatră funerară cît mai frumoasă. Dar dintre toate ipocriziile, mi-a lipsit ipocrizia de a pretinde că sufăr cînd n-am suferit. N-am vărsat niciodată lacrimi false. Morții sînt oricum morți, bucuria noastră că trăim n-are de ce să-i jignească. Acesta a fost mereu modul meu de a refuza să mă las terorizat de moartea care ne așteaptă pe fiecare la un capăt de drum. cu răbdarea ei imbecilă: simțind pînă la impertinență că mai puteam să mănînc fructele care îmi plăceau, să mă întind la soare ori să dau tîrcoale unei femei frumoase.

Și, n-am mai spus-o oare? de cîte ori a trebuit să-mi refac moralul pus la grea încercare, m-am abătut printr-un cimitir. Acolo îmi repetam: "Daniel Petric, ești viu! Această singură calitate te așează deasupra tuturor celor care zac în pămînt. Încît n-ai dreptul să te plîngi. Nu există șansă mai mare decît asta. Bucură-te că o ai. Și cu asta gata, sus fruntea, băiete!" Era cam ridicolă, poate, această metodă de a-mi inocula optimism, dar ea a dat roade. Plecam din cimitir întotdeauna fluierînd, și puțin, îmi păsa, că unii mă puteau considera cinic. Nici la pușcărie n-am reacționat altfel. Dacă murea cineva, mă uitam ceasuri în șir la cerul albastru de-afară. Doamne, cît de mult iubeam atunci lumina! Vorba Călugărului, n-am avut niciodată chef să cobor în orificiul care ne predă neantului pentru Judecata de Apoi. Am preferat să mai adun păcate și să uit că le-aș putea plăti într-o zi.

În loc să putrezesc undeva într-o închisoare, să șterg praful sau paharele murdare într-o berărie ori să strîng gunoaiile din parcuri, acum aveam posibilitatea să fac ceva ieșit din comun. Azilul mă scosese din modestia în care amormisem în atelierul meșterului de cruci și aveam visuri mari de glorie. În plus, marea era la doi pași de Stîncile de marmură. Încă un motiv de recunoștință. Viața are de obicei eleganța să ne dezguste de ea înainte de a o părăsi, or eu o simțeam în acele momente arzînd în mine aproape scandalos pentru o înmormîntare. Păstram a aparență cuviincioasă, de reculegere, cum se cădea într-o asemenea împrejurare, dar eram, mărturisesc, fericit uitîndu-mă la marea care strălucea și la valurile care se spargeau foarte aproape de noi, îmbietoare și sfîșietor de tandre. Eu mă mai puteam bucura de toate astea!

Simțeam și în rîndul bătrînilor un freamăt de satisfacție. Din moment ce se inaugura cimitirul de pe țarm, puteau fi siguri acum că aveau să-și doarmă somnul de veci cu o piatră funerară de marmură la căpătii. Îi priveam cum stăteau înșirați în jurul mormîntului, îmbrăcați în obișnuitele lor halate ponosite, și înțelegeam în acele clipe chiar faptul că o antipatizau pe Laura. La o anumită vîrstă, oamenii devin răi cu cei tineri, mai ales dacă aceștia sînt frumoși și neindulgenți. Cum să-i ierte Laurei afrontul de a le aminti mereu că purtau proteze care le jucau în gură? Adevărul vîrstei lor bătrînii îl știau foarte bine, îl simțeau în oase, nu aveau nevoie să-l audă strigat. Laura nu venise la înmormîntare. Cînd s-a terminat ceremonia, m-am hotărît s-o caut. Laboratorul fiind încuiat, m-am mai învîrtit pe-acolo, pînă cînd, spre surpriza mea, la capătul unui coridor în care nu ajunsese niciodată pînă atunci, am zărit pe o ușă masivă, mîncată de carii, un carton: "Intrarea interzisă". Diavolul mi-a șoptit să nu țin seama de interdicție. Cînd am încercat ușa, am constatat, mirat, că nu era încuiată. A scîrțîit prelung și s-a deschis. M-am pomenit într-un alt coridor, cufundat în semiobscuritate. La un cot al acestui coridor, m-am izbit de o ușă metalică pe care cineva scrisese cu var: "Magazie". A trebuit s-o iau la dreapta. Am mers apoi un timp, pînă cînd m-am trezit, fără să înțeleg cum ajunsese acolo, pe coridorul unde se aflau biroul Moașei și arhiva. Am crezut că greșisem drumul și am luat-o de la capăt. Și, culmea, am nimerit în același loc. Nu mai pricepeam nimic. A treia oară, n-am mai putut trece. În fața ușii metalice se așezase, îmbrăcat în halat alb, un cerber care, se vedea de departe, nu știa de glumă. Așadar, acolo se afla sala cu oglinzi! Francisc era la fel de înalt și de zdravăn clădit ca Profetul, dar spre deosebire de Profetul, a cărui statură impunea respect, el nu impunea decît teamă. Avea ceva de imbecil puternic în stare să te strivească mîngîindu-te. Am renunțat să-l provoc. M-am oprit singur și m-am întors.

A doua zi m-am apucat de lucru cu toate că era duminică. Vroiam să termin cît mai

repede prima piatră funerară din cimitirul de marmură. Mă găseam într-o stare de spirit bună și ciopleam piatra cu un zel neobișnuit. La amiază, m-am oprit să mă odihnesc. M-am dezbrăcat, m-am aruncat în mare, apoi m-am lungit pe o stîncă. Deasupra mea, cerul n-avea nici un nor. M-am gîndit atunci cît de copt eram totuși să înțeleg panteismul, care nu-l așează pe Dumnezeu deasupra creației sale, ci îl încorporează în ea; ceea ce înseamnă că Dumnezeu curge, îmbătrînește odată cu creația sa și nu o mai poate tiraniza din moment ce-i aparține; e încătușat în ea ca Prometeu în stîncă și, vrînd nevîrînd, îi împărtășește destinul. Cînd m-am întors spre mare, care scînteia pînă la orizont, mi s-a părut într-adevăr că nu poate exista ceva mai dumnezeiesc decît acel țărîm cu stînci de marmură răsărind albe dintre florile violete ale scaietilor.

A trecut atunci pe acolo Vecu, despre care se zicea că în tinerețe fusese poet. Era un bătrîn foarte taciturn, uscat la trup, deșirat, adus din spate, cu o claie de păr blond spălăcit în care nu se cunoșteau decît de aproape firele albe. Umbla totdeauna singur, ca un somnambul, fără să intre în vorbă cu nimeni. Locuia tot singur într-o cămăruță în care încăpea doar un pat. Ideea mi-a venit pe loc. "Domnule Vecu, i-am zis, n-ai vrea să scrii un epitaf pentru această piatră funerară?" Vecu m-a privit încurcat, mirat și speriat parcă de întrebare. "Bine", bolborosi el în cele din urmă și se îndepărtă cu capul vîrît între umeri, încrucișîndu-se cu Aristide. Acesta, stropit de noroi și ținînd o pușcă de vînătoare pe umăr. mi-a strigat de la distanță, făcîndu-mă să presimt că ziua aceea care începuse atît de bine se va termina rău: "Domnule sculptor, am auzit că Marta are necazuri".

Am lăsat totul baltă și m-am dus în cătun unde am găsit-o pe Marta plină de vînătăi. Doi veri ai fraților izgoniți din cătun se îmbătaseră și veniseră noaptea. Se luptase cu amîndoi din răspuțeri, dar izbutiseră, porcii, s-o biruie.

Dinu îmi încredințase mie una din puști. I-am cerut Martei ceva de băut, am golit sticla aproape pe nerăsuflăte, m-am îmbătat năpraznic și am început să strig: "Pușca! Adu-mi mai repede pușca!" Marta mi-a întins-o ștergîndu-și cu cealaltă mînă lacrimile; plîngea de necaz și de rușine. Beat și îndîrjit, m-am dus la cafenea. Acolo, m-am sprijinit de una din mese, ca să nu mă clatin și să-mi dau curaj și i-am întrebant pe pescari, încercînd să par sigur de mine, deși vorbeam greu și mi se înmuiasem picioarele, cine erau nemernicii care își bătuseră joc de Marta, fiindcă vroiam să-i învăț minte. Aveam, bănuiesc, un aer jalnic, de cavaler caraghios și beat care își provoca adversarii, dar pescarii nu s-au sinchisit prea mult de vitejia mea. M-au învrednicit doar cu o privire, după care n-au mai ridicat ochii din ceștile lor. Parcă nici nu existam. Parcă nici nu le vorbisem. Mă ignorau. Mă simțeam vexat de această tăcere încă și mai mult decît de rușinea pe care o pățise Marta și am zberiat: "Cine sînt nemernicii? Arătați-mi-i!" Întrucît nimeni nu mă auzea în continuare, am izbit cu patul puștii în masa de care mă sprijineam. Atunci Profetul mi-a aruncat o privire neagră și cît eram de beat tot am citit în ochii lui că dacă mai făceam scandal se va scula de la masă și va veni să mă potolească pentru a-și bea cafeaua liniștit. Cu mîna lui grea ca o lopată. Profetul ar fi putut să mă strivească la fel cum strivea portarul muștele. Mi s-a făcut frică. Amenințînd mai departe, dar pe un ton mai degrabă plîngăreț, umilit, am plecat de la cafenea și m-am dus la mlaștină unde m-am răzbunat pe un cerb. Mă bălăbăneam pe picioare și n-am țintit bine, nu l-am omorît. Agonia lui a devenit ceva oribil. Bietul animal s-a zbatut în noroi mugind și holbînd ochii pînă ce mîlul acela puturos i-a intrat în gură. Doamne, ce porcărie. M-am purtat ca ultimul dintre ticăloși. Am și căzut, m-am mînjit pe față și pe mîini; și cu gura plină parcă de noroi cald, m-am întors la Marta și, beat, umilit, îndîrjit împotriva ei fiindcă nu o răzbunasem și împotriva mea fiindcă mai aveam o licărire de luciditate, simțînd nevoia să murdăresc totul, să nu mai am nimic curat, am silit-o să facă dragoste cu mine. Cred că în seara aceea Martei i-a fost și teamă și scîrbă. Bănuiesc că m-a și disprețuit. În loc să-i apăr onoarea, mă făcusem de rîs purtîndu-mă ca o cîrpă la cafenea. Avea de ce rîde cătunul. A fost prima oară cînd Marta n-a mai venit cu mine pînă la poartă.

Îmi trecuse beția cînd m-am întors la azil în zori. Mai aveam doar o oboseală mahmură și o senzație rea, grețoasă, de umilință nedigerată. Am făcut o baie în mare, ca să-mi revin. Apa rece m-a mai înviorat. Apoi m-am furișat pe coridorul pustiu încă, spre camera mea. Dar la colțul coridorului, m-am ciocnit de Laura. Părea nedormită și m-a mușcat șarpele de inimă.

— De unde vii? am întrebat-o înșfăcînd-o de mînă. În ochii ei oblici și migdalați s-au aprins într-o clipă toate flăcările iadului. Mînie? Gelozie? Sau altceva? Niciodată n-am știut. Fapt e că mă înfrunta. Părul negru îi cădea în șuvițe rebele peste gulerul halatului și din toată atitudinea ei răzbătea o nerușinare provocatoare; rîdea, dezvelindu-și dinții superbi, de fiară sănătoasă. Totdeauna mi-au plăcut femeile cu dinți frumosi, a fost o slăbiciune a mea, poate pentru că toată viața m-au durut măselele și pentru că de foarte tînăr am fost nevoit să-mi umplu gura cu dinți de viplă, dar atunci am urît dantura perfectă a Laurei.

— Fiecare își petrece noaptea cum vrea, a rîs ea. Înfruntîndu-mă mai departe. Tu în cătun, eu...

— Tu unde? Și m-am aprins amintindu-mi de răutățile colportate pe seama ei. Tu unde, curvă?

Trăsăturile i s-au înăsprit brusc. Și-a smuls mîna și m-a plesnit peste obraz, după

care mi-a întors spatele furioasă. Am alergat și i-am ieșit în față.

— Laura, te rog.

— Dă-te la o parte, mă împinse ea clocotind. Și să nu te mai ții după mine.

Am rămas pironit în mijlocul coridorului și mă uitam încă după ea când a apărut Vecu. Părea nedormit și avea ochii injectați. Mă aflu chiar în dreptul cămăruței lui și auzise, probabil, cearta.

— Vă rog să mă credeți, începu el. Pot să vă arăt dacă veniți în camera mea.

Nu înțelegeam nimic. L-am repezit.

— Ce dracu vrei?

Abia pe urmă mi-am adus aminte de epitaf.

— Scuză-mă, domnule Vecu. M-ai prins într-un moment prost.

Când a deschis ușa cămăruței, m-am lămurit. Pe jos. erau aruncate nenumărate hîrtii, rupte și mototolite.

— Am avut toată bunăvoința, șopti el cu o voce de om sfîrșit. Dar nu-mi reușește nimic.

L-am lăsat singur, în ușă, în fața foilor mototolite, fără să-i zic o vorbă de consolare și m-am dus să mă culc.

19

Francisc stătea cu mâinile încrucișate. N-aveam nici o șansă să mă măsoar cu el, dar umilința pe care o simțisem cu o zi înainte în fața pescarilor m-a ajutat să îndrăznesc. Poate credea că mă chemase Bătrînul. Mi-am luat, deci, inima în dinți și am continuat să înaintez spre el străduindu-mă să par cît mai degajat.

Spre marea mea bucurie, când m-am apropiat, namila s-a dat la o parte fără să mă întrebe nimic, făcîndu-mi loc. Apoi a pornit după mine ca un însoțitor politic. Eram uimit, totul se întîmpla ca și cum eram așteptat. Întorcînd capul, m-am uitat de cîteva ori la Francisc, dar pe mutra lui placidă nu se putea citi altceva decît o înfricoșătoare lipsă de gînduri. Mi-am amintit că nici prima oară nu mă oprise; mă speriasem singur; trăim într-o lume de interdicții și mi se păruse că un asemenea zdrahon nu putea avea decît o singură menire, să-i înspăimînte și să-i alunge pe curioși. Înaintam acum pe un coridor luminat orbitor, acoperit cu un covor gros, de culoarea muștarului, care absorbea sunetul pașilor, și am auzit foarte clar când Francisc — s-a înțeles, cred, că era mut ca și Profetul — a tușit ca să-mi atragă atenția să mă opresc. Mi-a făcut un semn binevoitor dar imperativ să trec în stînga unde se afla un lavabou cochet și elegant, cu uși de cristal și chiuvete de faianță albă. Acolo, laba lui enormă mi-a arătat săpunul. Am priceput. Trebuia să mă spăl. Mi-am adus aminte că într-unul din visele mele, în care întemeiasem o nouă religie și jucam rolul de profet, stabilisem un adevărat ritual de spălare a mâinilor, avînd un rol simbolic: de a îndepărta de pe degetele celor care se apropiau de mine orice urmă de realitate, de a-i dezinfecța de adevărul prozaic de toate zilele pentru a-i face apți să pătrundă în metafizica promisiunilor mele. Ceva asemănător îmi cerea, probabil, și Francisc care mă privea atent și răbdător. M-a lăsat să-mi săpunesc de mai multe ori mâinile și tot de atîtea ori să mi le limpezesc pînă ce, în sfîrșit, bruta se declară satisfăcută. Îmi făcu un semn cu capul care vroia să spună: "Da, acum e bine". Și zîmbi mulțumit. Eram pregătit să trec pragul sălii cu oglinzi acum. Francisc s-a dat politicos la o parte.

M-am întors în coridor, pe covorul de culoarea muștarului, apropiindu-mă de ușa de la capătul lui. Bănuiam că Bătrînul fusese avertizat într-un fel oarecare de venirea mea inopinantă și mă aștepta, probabil, intrigat — sau nervos? — pe fotoliul său de răchită. Mi-am aranjat părul, mi-am îndreptat haina, m-am concentrat, încercînd să-mi pun ordine și în gînduri. Francisc aștepta în spatele meu. Mi-am făcut cruce discret și, în timp ce capul îmi vuia golit de toate frazele frumoase pe care le rostisem în vis, am apăsat pe zăvor și am deschis ușa.

În primele clipe n-am văzut nimic. Lumina vie, puternică, reverberată în oglinzi m-a orbit. Fără să vreau, am închis pleoapele. Așteptam să aud rîsul binevoitor sau uscat sau nervos al Bătrînului și, eventual, o invitație. "Ei, hai, domnule sculptor, dacă tot te-ai hotărît să mă deranjezi, îndrăznește". Și mă miram că nu auzeam nici rîsul, nici invitația. Inima îmi bătea eu putere, mă întrebam dacă nu făcusem o gafă pătrunzînd în sala cu oglinzi fără să fiu. chemat și, cu un efort aproape supraomnesc, am deschis ochii murmurînd: "Vă rog să mă iertați că am avut îndrăzneala să..." Dar m-am oprit. Bătrînul nu era în sală. Chiar în mijloc existau două fotolii de răchită împletită și o masă rotundă, tot de răchită, la care însă nu stătea nimeni. Asta m-a descumpănit și chiar m-a speriat. Apoi mi-a trecut prin minte că Bătrînul, după ce Francisc îi semnalase probabil venirea mea, se ascunsese undeva în spatele oglinzilor, studiindu-mă ca pe o muscă pătrunsă în sanctuarul său înainte de a-și face o intrare solemnă, impunătoare.

Ezitam. Să mă așed pe unul din cele două fotolii și să aștept? Dar nu se cădea. Trebuia să aștept respectuos în picioare. Aproape paralizat de ideea că eram studiat de un ochi invizibil, mă străduiam să-mi impun o atitudine cît mai avantajoasă și să par liniștit, deși îmi auzeam pulsul zvîcnind la tîmplă. Ca să mă calmez, m-am uitat în jur.

Abia atunci am văzut sala și am simțit o emoție încă și mai puternică. Știam de la bătrâni că pereții erau căptușiți cu oglinzi, că nu existau nici o fereastră și nici o mobilă, în afară de masa așezată în centru și de cele două fotolii de răchită, că pînă și tavanul, de care atârna un candelabru uriaș, aprins, și podeaua erau îmbrăcate în oglinzi mari, venețiene, și totuși m-am zăpăcit. Sala era un fel de incubator enorm și strălucitor, mai degrabă pătrat decît dreptunghiular, în care din toate părțile mă întîmpina, uluită, figura mea, reflectată în sute, chiar mii de exemplare în oglinzile scăldate de o lumină orbitoare și rece. Senzație necunoscută, stranie, care pur și simplu m-a amețit. Cum s-o explic? Să-și închipuie oricine. La stînga, la dreapta, sus, jos, în față, la ceafă, peste tot ești privit, examinat, măsurat, cîntărit din ochi de nenumărate chipuri care-ți seamănă perfect, surprinse ele însele de apariția ta și ușor amuzate. Ce mai e și asta? Ești tot tu în "ceialți", firește. Ei au mutra ta, hainele tale, gesturile tale. Te imită în mișcări și reacții. Așteaptă, stau la pîndă. Adică, vezi și în același timp ești văzut. Observi, și în același timp ești observat. Ești singur și în același timp ești mulțime; o mulțime care te privește cu ochii tăi, care te ascultă cu urechile tale. Situația te împinge să te joci. Nu rezisti, faci o reverență ironică și le spui «celorlalti»: "Bună seara, domnilor, sînt încîntat de cunoștință. Vă rog să mă scuzați că v-am tulburat". Vrei să pari bine dispus, ca să-ți ascunzi emoția, și, jumătate în glumă, jumătate în serios, încîntat ca un copil, continui jocul. Îți așezi o mîna peste ochi și te uiți numai printre degete. Ceialți fac la fel. Te apleci ușor. Toți se apleacă ușor. Duci mîna la frunte ca un gînditor. Toți duc mîinile la frunte ca niște gînditori. Și dacă te-ai așeza în patru labe, cu siguranță toți s-ar așeza în patru labe. Ceialți se comportă ca niște maimuțe perfecte. Dacă te prefaci că nu le dai importanță, se prefac și ei. Dacă îi scrutezi, te scrutează și ei. Gîndesc cu creierul tău, gesticulează cu mîinile tale și văd cu ochii tăi. Nu poți să-i păcălești nici o clipă. Dar, pe nesimțite, jocul nu mai e parcă joc. Amuzamentul s-a transformat în plăcere și chiar în ușoară beție. Toate oglinzile îți repetă "tu", "tu", "tu", și nimeni nu te contrariază în această mulțime. Mai mult: ceialți depind, în mod evident, de tine. N-ai decît să faci o experiență, îți studiezi palma și nu mai vezi oglinzile. Ei bine, unde sînt dumnealor? Au dispărut! Tragi cu coada ochiului să verifici. Dar tresari. Ceialți fac același lucru. Își studiază palmele și trag cu coada ochiului. Nu pot fi înșelați, nici izgoniți. Așa că, neavînd încotro, îi privești în față din nou: "Iată-mă, domnilor. Ați crezut că-mi era teamă? Nu-mi era teamă deloc. Eu știu bine că n-aveți viață proprie. Nu vă pot alunga, dar sînteți nevoiți să faceți ceea ce fac eu. Trebuie să mă imitați orbește. Sînt stăpînul vostru. Și nici măcar nu e nevoie să vă poruncesc. E destul să fac ceea ce vreau să faceți voi." Deodată, însă, în plină euforie se strecoară un fior de teamă. Mulțimea care te împresoară, care nu te pierde o clipă din ochi, te studiază, te încîntă și, totuși, te sperie. Încerci să te convingi că în realitate ești singur, într-un deșert de oglinzi, că mulțimea e aparentă, o febră a oglinzilor, un delir vizual, ajunge! zici, te-ai săturat de acest joc care nu mai e nici măcar distractiv. Te simți cuprins de o panică nelămurită deoarece nu mai știi dacă ești stăpînul sau prizonierul celorlalti, dacă ei depind de tine sau tu depinzi de ei, dacă ei te imită pe tine sau tu îi imiți pe ei, și dacă îi imiți pe ei nu înseamnă că ești gîndit de creierul lor? și încerci să pui capăt acestui joc primejdios de care ți s-a făcut frică. Dar cauți să fii, totuși, calm: "Domnilor, îmi pare rău că vă produc necazuri. Nu vă puteți odihni din pricina mea". Nu, stratagema nu ți-a reușit. Ceialți își exprimă și ei regretul că te-au deranjat. Și iată că, amețit cu totul în vîrtejul, în febra acestei confuzii dintre tine și ceialți, speriat de descoperirea că nu poți să-ți dezlipești privirea de oglinzi, te simți hăituit, amenințat... Doamne, ce se întîmplă? Vei fi atacat de această fiară cu mii de capete care gîndește cu creierul tău sau de care ești gîndit?

Mi-am impus să stau nemișcat ca să mă liniștesc. Ceialți au rămas și ei nemișcați. Cu ochii țintă la mine, așteptînd. Eram ca un cobai închis într-o cușcă luminoasă de sticlă, supravegheat de mii de paznici care aveau, toți, chipul meu și-mi ghiceau gîndurile. Știau cînd voi deschide ochii, cînd voi mișca un deget. Eu însumi mă transformasem în haită contra mea. Eram haită și hăituit. Gîndul acesta m-a făcut să izbucnesc într-un rîs nervos. Dincolo de pereții de sticlă strălucitori, ceialți au rîs, bine-înțele, și ei.

Rîsul acesta avu darul să-mi descarce nervii. Privirea mi-a căzut pe fotoliile de răchită. Probabil, mi-am zis, Bătrînul nu se arătase anume, ca să mă sperii singur. Și reușise. El se obișnuise cu partea plăcută a sălii cu oglinzi, cea care îi gîdila vanitatea, el era pacientul și adevărul bolii sale, dar eu gustam prima oară din această beție și din riscurile ei. Eram novice. Poate altădată...

Cînd am trecut pe lîngă Francisc și am ajuns pe coridoarele obișnuite ale azilului, mijeau zorii; ferestrele se înălbeau de o lumină murdară și mă simțeam obosit; parcă toată noaptea mă luptasem cu vedeniile unui coșmar strălucitor.

— Noi doi? Cuvintele acestea n-aveau nici o noimă. Din oglinzi reverberau nenumărate chipuri care semănau cu "noi doi".

Am înaintat în lumina rece și feerică pînă la masa de răchită acoperită cu o pînă galbenă. Bătrînul nu mi-a întins mîna. Mi-a făcut semn să mă așed pe celălalt fotoliu, fixat în dușumea, încît nu putea fi nici apropiat, nici depărtat.

— Ei, zise el, așteptînd în mod vădit ca eu să încep conversația.

Dar mie mi se încheștase gura. Nu știam ce să spun. Tăceam și mă uitam la omul din fața mea.

Era destul de robust, dar uzat de vîrstă, cu obrazul împăienjenit de riduri și pătat de o culoare bolnăvicioasă, specifică bolnavilor de ficat. Avea ochi reci, pleoape fără gene și punji seroase sub ochi. Părul îi căzuse pe creștet, iar cel rămas împrejurul capului îi atîrna, rar și cenușiu, în neorînduială. Purta un costum alb, cu cravată și își ținea piciorul stîng pe o pernă de postav roșie. La acest picior gheata era uriașă și diformă. Ceva mă izbea în aerul Bătrînului făcîndu-mă să-l bănuiesc nefericit. N-aș putea preciza ce anume, poate ochii, înghețați, fixați ca două bucăți de gheață albăstrie în pleoapele fără gene, sau poate petele suspecte din obraz îmi dădeau impresia că era măcinat de o nefericire fără leac, ca de o boală. Din cînd în cînd își mîngîia bărbia cu degetele groase, noduroase.

— Nu vă deranjez? am izbutit în cele din urmă să îngaim.

— Eu dorm ziua, domnule sculptor. Doar seara revin la viață.

Ascultîndu-i, îl vedeam în același timp vorbindu-mi din oglinzi. Cuvintele lui ieșeau parcă din mii de guri, adresîndu-mi-se prin toate. Și nu mi se adresau numai mie. Se adresau și imaginilor mele din oglinzi, care stăteau ca o mulțime tăcută, ascultînd.

— Ai început să cioplești prima piatră funerară? mă întrebă el.

— Desigur, domnule, l-am asigurat imediat. Cimitirul acesta vă va purta numele peste veacuri.

Bătrînul roși și protestă vag.

— Va fi opera dumitale, nu a mea.

— Nu, nici vorbă, am sărit imediat. Eu voi fi un simplu executant.

I-am spus că un proiect atît de măreț ar fi avut nevoie de dalta unui Michelangelo. Păcat că nu trăise în vremea lui Michelangelo. Trăia în vremea mea. Dar prețuiam cum se cuvenea faptul că-mi încredințase mie o asemenea misiune. Dacă eram onorat? Doamne! Eram strivit de atîta onoare! Și nu vroiam să-l dezamănesc.

— Bei ceva, domnule sculptor? mă întrebă el brusc și m-am grăbit să zic "da". Mi-a părut rău după aceea, însă nu mai puteam să dau înapoi. Bătrînul bea numai limonadă, o limonadă gălbuie și sălcie pe care o ținea la îndemîină într-o căldare cu gheață. Am băut cu noduri o jumătate de pahar.

— Într-o zi, spuse el, te voi ruga să-mi sculptezi și mie un bust. Deși un vrăjitor african mi-a prezis că în ziua cînd voi avea un chip de piatră voi muri.

Îl priveam cu un sentiment de teamă amestecată cu compasiune. Stătea în sala cu oglinzi ca un leu în cușcă. Leul îmbătrînise și era bolnav. Se așeza seară de seară la masa de răchită ca un rege, dar nu mai cunoștea nimic din ce se întîmpla în regatul său.

— Crezi, domnule sculptor, că moartea e un punct final? mă cercetă Bătrînul cu ochii lui reci și scormonitori.

Am înghițit în sec. Mă temeam că răspunsul meu nu-l va mulțumi. L-am lăsat de aceea pe el să continue.

— Eu zic că asta e o viziune vulgară. Nu, nu mă gîndesc la viața de apoi, preciză el zîmbind. Nu sînt naiv. În schimb, aș vrea să-ți vorbesc într-o zi despre conștiința cosmică. Dacă ar trebui s-o asemănăm cu ceva, viața e ca un rîu care se varsă în mare. În clipa cînd se varsă în mare, rîul se eliberează de tot noroiul pe care l-a cărat pînă atunci și devine străveziu. Cortina nu cade, ci se ridică.

Bătrînul s-a sculat din fotoliu și a început să se învîrtă prin sală șchiopătînd. Apoi s-a oprit în fața mea și m-a fixat cu o privire autoritară.

— Ei, ce zici?

Eram înfricoșat și vrăjit. În ochii lui exista o nebunie dogoritoare care mă fascina.

— Ce faci, domnule sculptor, mă somă Bătrînul, ai căzut pe gînduri?

Mă străduiam să-mi aduc aminte ceva, o vorbă, o frază care să mă scoată din impas și nu reușeam. El mă privea în continuare, ochii lui se fixaseră de mine ca niște lipitori. Mă credeam pierdut. Nemulțumit, Bătrînul s-a așezat în fotoliul de răchită, și-a întins piciorul stîng pe perna roșie, cufundîndu-se într-o tăcere absentă. Reflecta parcă asupra hotărîrii pe care trebuia s-o ia în privința mea. Am stat așa o vreme, apoi, cu prudență, ca să nu-l deranjez, am încercat să mă ridic și am constatat cu groază că nu mă puteam desprinde. El rîse.

mi-am amintit de sala cu oglinzi. M-am întins la loc în pat și mi-am aprins o țigară. De pe coridor se auzeau pași; în general pași obosiți, stinși, de oameni care nu mai aveau putere să calce apăsător ca în tinerețea lor. Ce să le spun oare bătrînilor? m-am întrebat. După o scurtă chibzuială, m-am hotărît să nu suflu nici o vorbă despre aventura mea nocturnă. Era mai bine. Poate visasem totul și atunci m-aș fi făcut de rîs.

Mi-a fost foarte greu să mă abțin. Ca să înlătur orice ispită, m-am grăbit să fac o baie, după care, deși nu mă puteam concentra deloc, am cioplit la piatra funerară a individului cu mers de pisică, încercînd să-mi umplu cu ceva timpul. Eram convins că în sala cu oglinzi nu putea. m să pătrund decît seara, că ziua chiar și pentru mine acel teritoriu era interzis, de aceea mă uitam mereu cu nerăbdare la cer și cînd, în sfîrșit, soarele a coborît undeva dincolo de bălării, m-am întors la azil, am mai stat o vreme în camera mea, întins în pat, și după ce fereastra s-a întunecat am ieșit pe coridor, îndreptîndu-mă spre locul păzit de Francisc.

A doua noapte în sala cu oglinzi a fost încă și mai feerică. Trecuse primul șoc. acum mă stăpînea numai emoția că din moment în moment putea să apară Bătrînul, în rest eram copleșit de o stare care semăna cu fericirea. Leșisem dintr-un tunel umed, friguros și murdar, într-o sală strălucitoare în care vechiul cioplitor de cruci se simțea răzbunat. M-am așezat pe fotoliul mai scund, rezervat oaspetelui, mi-am înfipt coatele în masa de răchită și am început să mă privesc cu o plăcere nesfîrșită. Cum spusese Victor? Că va veni ea era rațiunii? Ba să nu vină, sau să nu revină niciodată, m-am gîndit, dacă era rațiunii închidea sala cu oglinzi și mă lăsa, din nou, să mă văd numai în ciobul de oglindă de care mă foloseam cînd mă bărbieream. Era rațiunii nu-mi dăduse decît școli de corecție și cruci de cioplit. Mă admonestase mereu, atrăgîndu-mi atenția să-mi văd lungul nasului, mă silise să mă culc într-un pat rece, să mă îmbrac peste pijama cu puloverul și să mă învelesc cu două pături și tot să-mi fie frig; mă vîrșe la închisoare fără să fi avut nici o vină, mă pusese în situația să-mi lingușesc gardienii ca să le intru în voie. Nu, mă săturasem de atîta rațiune. Trăiască oglinzile, trăiască reveriile! Ele mă scoteau din cuști, îmi ofereau libertatea. Erau ca un somn strălucitor, în care mă puteam crede orice. Șef de trib? Am surîs. Asemenea vise naive erau bune pentru era rațiunii. Acum puteam să-mi sporesc ambițiile și pretențiile. Puteam să fiu pilot de furtună, Michelangelo și chiar mai mult. Nu mi se dase, prin destin, aproape nimic? Ei bine, vroiam totul. Nu mă mulțumeam să fiu creatorul unui cimitir de marmură. Vroiam să fiu admirat, ascultat cu răsuflarea tăiată, vroiam, de ce nu? să-mi pot ciopli mie însumi într-o zi un monument. Toate acestea nu mi le putea oferi era rațiunii. În schimb, oglinzile da. Sala în care mă găseam părea făcută anume ca să nu mai visez cu capul vîrît sub pătură. Acum puteam să visez cu ochii deschiși, instalat comod într-un fotoliu de răchită, gustînd din cînd în cînd limonada din carafă. Sub lumina scînteietoare a candelabrului spînzurat de tavan, nu mă mai limita nimic, nu mă mai stingherea nimic, puteam să cred despre mine orice, că eram genial și pregătit să devin nemuritor. Nu mă contrazicea nimeni. Îmi venea să mă scol în picioare și să mă salut eu însumi: "Bună seara, domnule Daniel Petric". Păcatul meu original triumfa. Eram destul de avid de glorie, în ciuda mediocrității sau tocmai din pricina mediocrității mele, încît să mă încînte imaginea mea răsfrîntă în mii de exemplare în toate oglinzile. Și eram destul de laș încît să mă simt bine acolo în miezul însuși, strălucitor, al minciunii; aveam dintr-odată totul, fără să fac nici un efort și fără să merit nimic. Eram tocmai omul pe care Francisc trebuia să-l dezinfecteze de fiecare dată de urmele vieții reale, ca de o murdărie. Nimic nu-mi lipsea în defecte și în experiența de viață ca să fiu musafirul ideal într-o astfel de sală; poate doar curajul de a mă așeza pe fotoliul Bătrînului, mai înalt cu cîtiva centimetri decît celălalt.

A doua zi cînd m-am sculat eram hotărît să le vorbesc bătrînilor despre sala cu oglinzi. Nu mai puteam rezista să nu mă laud. Dar, bineînțeles, nu le puteam vorbi despre o sală goală. Le puteam trezi bănuiala că Bătrînul își bătuse joc de mine, că nici nu se sinchisise de persoana mea. Cine știe ce făcea Bătrînul în vreme ce sculptorul stătea ca un caraghios în fața fotoliului de răchită gol? ar fi rînjit Mopsul. Poate stătea culcat în cortul de tuareg, distrîndu-se pe seama lui și urmărindu-i printr-o crăpătură. Nu, nu puteam risca asta.

Am avut o oarecare emoție cînd am ieșit pe coridor și am observat că bătrînii mă întîmpină cu rețineră; parcă-mi imputau îndrăzneala de a fi pîngărit un loc unde nimeni n-ar fi trebuit să pună piciorul. Dar în cele din urmă curiozitatea s-a dovedit mai puternică și mi-a venit inima la loc. "Chiar ați fost?" m-a întrebat, bănuitor, Domnul Andrei. "Am fost, sigur că am fost". "Și?" "Și ce?" "Cum arată?" "Cine?" "Ei, asta-i bună, sala, domnule", izbucni Mopsul. Rezervele s-au topit dintr-odată și toți m-au înconjurat, trepidînd acum de nerăbdare, dornici să mă tragă de limbă. Și? Și? insistau ei, rugîndu-mă să nu trec peste nici un amănunt, să le povestesc totul, absolut totul, fără să neglijez nimic. Erau ca niște copii care căscău gura la cineva întors dintr-o lume misterioasă, inaccesibilă lor, la care visau, pe care o comentau în fel și chip, în legătură cu care emiteau nenumărate ipoteze, care îi fascina și de care se temeau totodată. Cum era sala? Unde stăteam eu? Dar Bătrînul? Și, de fapt, cum mai arăta Bătrînul? Cu fața plină de riduri, bineînțeles. Timpul, domnule, timpul.

A trebuit să le povestesc în amănunt cum m-am spălat pe mîini, și care a fost prima impresie în sala cu oglinzi.

— Și cum e să te vezi în atâtea oglinzi? mă iscodi Domnul Andrei. Doamne, ce interesant trebuie să fie.

— Păi cum să te vezi, le-am explicat eu blazat. Transformat în mulțime. Toți care aveau chipul meu de jur împrejur făceau același lucru ca mine.

— Grozav, suspină Leon.

Îi interesa totul. Dacă sala era pătrată sau dreptunghiulară, dacă fotoliile și masa erau într-adevăr de răchită. Și, mai ales, Bătrînul.

— Cum are ochii? Chiar albaștri? Întrebă Dominic, foarte mîndru că și ochii lui erau de aceeași culoare.

— Albaștri, reci și fără gene.

— Cum, domnule, se miră Nelson, chiar așa fără gene? Și nu-l desfigurează asta? I-am asigurat că lipsa genelor îi dădea, dimpotrivă, un aer deosebit.

— Și nu v-a fost frică? interveni sfios Dodo.

— Frică de ce? m-am prefăcut eu că nu înțeleg.

— Ei, cum de ce? se văzu obligat Anton să precizeze. Frică de el, de Bătrînul.

Mi-am luat un aer contrariat:

— Domnilor, uitați că eu sînt un artist? Bătrînul mă aștepta, ridicat în picioare, nerăbdător. De ce întîrziaseam atît? A trebuit să-i explic că îngerul său păzitor, Francisc, se arătase deosebit de exigent la ritualul spălării mîinilor. Ceea ce i-a făcut plăcere Bătrînului. Doar era vorba de o regulă sacră.

— Ați discutat și despre cimitir? se interesă Călugărul.

— Bineînțeles... Dar nu mult. M-a înduioșat singurătatea în care trăiește, iar vorbele mele i-au plăcut. "Aici nu-mi face concurență nimeni, domnule sculptor, nici măcar copacii sau animalele" a zis el și a rîs.

Pe măsură ce vorbeam, prindeam și mai mult curaj. Îmi lăsam fantezia să zburde, uimit eu însumi de cît eram de dotat în această privință.

— "Hai să-ți arăt ceva", mi-a zis pe neașteptate Bătrînul. S-a ridicat din fotoliul lui de răchită și a pornit șchiopătînd înaintea mea. În coridor, după cîtiva pași, a deschis altă ușă și m-a introdus mai întîi într-o încăpere plină cu păsări împăiate, apoi în alta cu reptile modelate în argilă și, în sfîrșit, în una cu fluturi morți, fixați cu ace de gămălie pe mari panouri albastre și aurii. "În aceste încăperi mă retrag uneori cînd am poftă să văd lumea", mi-a explicat el cu un vădit subînțeles ironic, după care ne-am întors și ne-am reluat locurile în fotoliile de răchită. Mi-a zis cu vocea înecată de amintiri: "Într-o zi, mi-a fost dor să mă reîntorc în deșert. Și cum nu m-am mai putut întoarce, mi-am construit unul aici. Acesta e deșertul meu, domnule sculptor. Lipsesc muștele care mă însoțeau în deșert — și a rîs din nou — dar multe lucruri seamănă cu pustiul adevărat. Te-ai întrebat, poate, de ce nu ies de aici niciodată?" "Sigur", m-am grăbit eu. "Ei bine, domnule sculptor, mi-a zis, în deșert înveți să fii înțelept pînă la cruzime. Acolo soarele verifică în fiecare seară, înainte de a apune, că nimeni nu i-a supraviețuit. Stînd nemișcat în acest fotoliu de răchită, eu merg în fiecare noapte zeci de kilometri prin pustiul. Îmi ajunge. Nu mai vreau să văd altceva. Un proverb arab zice că deșertul îi întărește pe cei tari și îi slăbește pe cei slabi, dar mă îndoiesc că unul care a umblat doar pe străzile orașelor înțelege cum am traversat eu deșertul".

— Nu ne spuneți și nouă? se rugă Siminel care, în sfîrșit, avea prilejul să audă ceva despre țările calde.

— Mîine, domnilor, mîine. Acum mă duc să fac o baie. Lungit la soare, m-am întrebat de ce nu mi se arăta totuși Bătrînul. N-avea încredere? Mă studia în continuare din spatele oglinzilor ca să vadă cum reacționez? Sau era într-adevăr plecat?

Cu Dinu, care aflase între timp totul, m-am rezumat la o ironie: "I-am propus Bătrînului să organizeze duminica excursii, pe grupuri, în sala cu oglinzi. Mi-a zis «Mai tîrziu, domnule sculptor, cînd va deveni muzeu»" A zîmbit, dar n-a făcut nici un comentariu. În schimb, dîndu-mi de înțeles că pornisem o avalanșă pe care nu mai puteam s-o opresc, alții vroiau să știe tot. Ce ticuri avea Bătrînul. Ce obiceiuri. Ce manii. Ce idei. Mai credea oare că moartea poate fi începutul nemuririi? Și ce intenții avea cu cimitirul? Toți urmau să fie îngropați acolo? Dar despre ei ce zicea? Nu cumva era nemulțumit și îi așteptau surprize neplăcute? Erau obișnuiți să se considere legați prin destin de el, de legenda lui, iar pe de altă parte să se teamă că li se putea întîmpla oricînd ceva rău, de aceea căutau să scoată de la mine totul. A trebuit, la insistențele lui Siminel, să născocesc și o întreagă poveste despre traversarea deșertului, episod de care, în povestea mea, Bătrînul își amintea cu nostalgie.

«Vasul nostru eșuase în apropierea unui port african, după ce se luptase, purtat de valuri ca o coajă de nucă și scîrțîind din toate încheieturile, cu o furtună oribilă de forță 9 pe scara Beaufort. Ne-am salvat părăsind totul și înotînd pînă la țarm. A trebuit mai întîi să-mi fac rost de haine, apoi m-am angajat pe o pubelă plutitoare, un charter fluvial cu tabla ruginită și lemnăria putredă, o epavă care făcea curse spre satele din savană unde o groaznică nenorocire se abătuse asupra populației. De cîtiva ani nu

plouase deloc, vitele mureau de sete și de foame. Noi transportam, în numele unei societăți filantropice, hrană destinată înfometaiilor, păstrînd o parte pentru noi și vînzînd-o în contul nostru; asta ne ajuta să înfruntăm căldurile înnebunitoare de peste 50 de grade și tristețea de infern a savanei arse. Era sezonul cel mai înăbușitor, cînd păsările nici nu puteau să zboare, erau vîinate cu bățul, iar noaptea nori întregi de muște bîzîiau de-a lungul malurilor tăbărînd pe animalele moarte. Unul dintre mașiniști, mușcat de un păianjen veninos, a aiurat două zile și două nopți înainte de a închide ochii. L-ara aruncat printre hoiturile animalelor răpuse de secetă, după care ne-am încăierat fiindcă nu ne înțelegeam cum să-i împărțim lucrurile. Din această istorie am ieșit rău: fără nici un ban și dat jos de pe epava plutitoare. Noroc că am întîlnit o echipă care venise să facă un film despre o vînătoare de bivoli sălbateci în care trebuia să se folosească doar arcul.

Eram șase în avion. Pilotul, un bărbat tăcut, cu barba scurtă, roșcată; nu deschidea gura decît pentru a înjura. Un atlet fotogenic care învățase să tragă cu arcul, un tip nesuferit, foarte mîndru de tenul lui bronzat și de mușchii lui. Operatorul, care își comandase pentru acea ocazie o pereche de ochelari speciali, cu sticla fumurie. Producătorul, cam prea grăsuț pentru pantalonii lui kaki strînși pe picior. Soția lui, o naturalistă, care părea foarte serioasă. Și eu, care trebuia să mă ocup de aprovizionare, să țin evidența materialelor și, în plus, să fac și figurație în film. Avionul zbură peste păduri necunoscute cînd, deodată, se auzi un horcăit suspect la motor. Pilotul înjură groaznic văzînd că aparatul pierdea din viteză și din înălțime, în ciuda faptului că el se chinuia din toate puterile să-l redreseze. Între timp se făcuse noapte. Toți priveam îngroziți cum pata neagră de jos se apropia amenințător. Așteptam din moment în moment să ne zdrobim de ceva. Cîteva hurducături violente ne-au anunțat că aparatul atinsese pămîntul. Aripile s-au frînt ca un vreasc, dar avionul s-a oprit fără să ia foc. Pilotul stătea nemișcat în scaunul său. Așteptam de la el o precizare, o explicație, dar cînd s-a întors spre noi am crezut că ne va înjura. Nu ne-a înjurat. Ne-a spus să ieșim afară, unde am constatat că scăpasem cu viață printr-o minune aterizînd din întîmplare într-un luminiș. Puțin mai devreme sau puțin mai tîrziu, avionul s-ar fi zdrobit de pădurea ecuatorială.

Îngrijorați, am aprins un foc ca să ne apărăm de eventualele amenințări pe patru labe și ne-am strîns tăcuți în jurul lui. Pilotul era singurul care nu părea îngrijorat. Se juca învîrtînd o nuia în foc. Atît ne-a spus: "Voi încerca să repar mîine aparatul de radio-emisie". După care a amuțit. "Lei", șopti deodată, tremurînd, naturalista. Atletul, operatorul și producătorul îngălbeniră. Pilotul, calm, învîrtea mai departe nuiaua, arsă pe jumătate, în foc. Am ciulit urechile. Undeva în pădure se auzea zgomot de crengi rupte și foșnet de frunze uscate strivite de labele unui animal greu. Nu după multă vreme am văzut patru ochi fosforescenți sticlind în întuneric. "Stați liniștiți, ne-a zis pilotul, ridicîndu-se și aruncînd un maldăr de crengi uscate care au ațîțat flăcările. După un timp, cei patru ochi fosforescenți au dispărut. Poate și fiindcă fulgerele începuseră să brăzdeze cerul. S-a pornit o ploaie torențială și rece care ne-a înghețat pînă la os, dar ne-a rezolvat problema apei. Am umplut toate recipientele pe care le-am găsit. Uzi leoarcă și înfrigurați ne-am înghesuit unii în alții, aruncînd alte maldăre de crengi pe foc. Spre dimineață, întetîndu-se vîntul, flăcările au ajuns pînă la avion. Așteptam, încremeniți, explozia, cu gîndul la aparatul de radio-emisie, unica noastră speranță. Dar flăcările au lins carlinga și s-au îndepărtat. Atletul s-a repezit atunci la bagaje, și-a luat arcul, încercînd să doboare păsările care zburau deasupra noastră. Era într-o stare de mare agitație. Fiindcă n-a nimerit nici una, s-a trîntit la pămînt și a început să plîngă în hohote. Naturalista îl privea înțelegătoare, însă pilotul l-a înjurat.

A doua zi, în vreme ce pilotul se chinuia să repare aparatul de radio-emisie, am pornit prin pădure; crezînd că voi da peste o urmă omenească. Nu mersesem prea mult, cînd m-a înțepat ceva la picior, o muscă mare, de culoarea cobaltului. N-am dat importanță acestei înțepături, dar după vreun sfert de oră am început să am dureri și amețeli. Piciorul mi se umflase. Am strigat, dar nu mi-a răspuns decît foșnetul frunzelor mari, clătinate de vînt. Simțeam cum îmi creștea febra și abia mai puteam să pun piciorul în pămînt. De fapt, nu știu cum am reușit să mă întorc în luminiș. Mai țin minte doar că deasupra mea copacii dansau parcă, atletul, fericit, mă zgîlțîia și striga "Sîntem salvați! Sîntem salvați!", iar naturalista plîngea. După aceea m-am trezit, singur, fără să știu cum am ajuns acolo, într-un spital instalat în barăci, unde mă mînceau păduchii.

Cineva mi-a explicat că, pentru a ajunge la țărmul oceanului, trebuia să străbat un deșert. M-am hotărît să încerc. Localnicii mă priveau lung, neîncredători. Cum, fără cămilă? Mi-au dat totuși fructe. Apă. Un fierar mi-a făcut un cărucior cu care să-mi transport proviziile. Și am plecat. Auzisem o frază, "acolo unde există o voință, există un drum" și mi-o repetam mereu. Întinam, trăgînd după mine căruciorul pe nisip. Cînd sufla vîntul, îmi acopeream fața cu o cîrpă. Un nor de muște mă escorta tot timpul. În schimb, noaptea era frumos. Mă vîram în sacul de dormit și, numai cu capul afară, mă uitam cum ardeau stelele. Eram ca un rege care domnea peste o mare tăcere. Cerul înstelat strălucea parcă anume pentru mine și, deși mă durea piciorul, adormeam fericit. După ce mi s-a stricat căruciorul, mi-am luat sacul în spinare. Pe drum, de fapt care drum? în întinderea aceea nesfîrșită de nisip am întîlnit un necunoscut. N-am vorbit nimic unul cu altul toată ziua. Seara ne-am oprit să ne odihnim și am împărțit

hrana. Întrucât el n-avea sac de dormit, m-am rușinat să mă vîr în al meu. Am rămas și eu pe nisip și îmi clănțăneau dinții de frig. Abia spre dimineață am ațipit. M-a trezit soarele dogoritor; am observat atunci că necunoscutul îmi șterpелise sacul de dormit și dispăruse. De-acum trebuia să îngheț în fiecare noapte. Din fericire, mi-am adus aminte de doi tuaregi pe care-i văzusem în marginea unei localități unde se turna un film. Erau îmbrăcați în tunici albastre și priveau agitația echipei de filmare zîmbind. Când s-au lămurit că nu merita să-și piardă timpul, s-au îndepărtat. Și au surîs continuu pînă nu s-au mai zărit. Zîmbește ca ei, mi-am zis. Și am continuat să merg, atent mereu la apa pe care o beam, ca să n-o termin, cu umerii roși de curelele rucsacului, îndurînd suferințele piciorului bolnav și frigul nopților din deșert. Într-o zi, mi-am recunoscut sacul de dormit de departe, după culoarea lui portocalie. Necunoscutul care mi-l furase se afla lîngă el. Era mort. L-am luat apa, fructele și un săculeț de diamante. De celelalte lucruri nu m-am atins».

23

N-am pus niciodată preț pe virtuțile care mi-au cerut să renunț. Le-am preferat pe cele care mă lăsau să trăiesc și puțin mi-a păsat că, unora, aceste virtuți li s-au părut mai degrabă vicii. Încît destul de repede povestea a început să-mi placă. Devenisem în azil "cineva", am înțeles asta din o mie de amănunte. Mi s-a rezervat o masă la cantină, iar portarul mă saluta cu și mai mult respect. Când m-a prins singur, mi-a mărturisit, roșindu-se, că ar fi vrut să-i vorbesc Bătrînului despre el. Nu cerea să fie avansat, i-ar fi făcut însă plăcere să știe că Bătrînul îl cunoștea cît de cît. Leon m-a căutat să-mi arate că păstra cu sfințenie statueta pe care i-o dădusem. "O țin ascunsă, domnule sculptor, ca să nu mi-o găsească. Tuberculosul ar sparge-o, așa mi-a zis Filip, și ar fi păcat. E frumoasă, aș suferi să rămîn fără ea". Într-una din zile, Călugărul i-a dat de băut Mopsului și acesta, mai puțin obișnuit, s-a îmbătat criță. A început să zbiere, să insulte crunt pe cine se nimerea. A doua zi i-a tras de limbă pe toți: "Ce-am spus? Nu cumva am făcut o prostie?" Se temea parcă să nu fi dezvăluit o taină pe care o ținea ascunsă cu grijă. Ceilalți l-au liniștit: "Ai avut noroc. Erai gata să-l lovești pe Dominic, care te-ar fi strivit în bătaie". Mopsul s-a dus la Dominic, i-a cerut iertare, ceea ce pe "dragul nostru idiot" l-a mișcat pînă la lacrimi, încît l-a luat în brațe și l-a sărutat pe amîndoi obrazii, devenind din ziua aceea prieteni la cataramă. De la Domnul Andrei am aflat apoi că Mopsul se interesase în mod special dacă nu mă supăraseră cu ceva pe mine la beție, fapt care m-a măgulit și era un indiciu clar; pînă și cei care îmi purtau pică priceuseră că steaua mea urca pe boltă.

Nu mai eram, acum, aproape nici o clipă singur. "Asta-i partea neplăcută a gloriei" a rîs Dinu. Mereu îmi zîmbea cineva, mereu eram întrebat "ați dormit bine?", fiecare ar fi fost fericit să-mi poată face un mic serviciu, ca să-l observ, ori ar fi vrut să mă roage ceva, tot ca să-l observ și să-mi intre în voie. Se gîndeau, poate, că în calitate de intim al Bătrînului aveam perspective să joc un rol și mai însemnat în azil și urmăreau să se pună bine cu mine din vreme. Mai tîrziu ar fi fost prea tîrziu. Ca la ruletă, cînd n-ai mizat pe numărul cîștigător. Aristide devenise foarte îndatoritor și îl deranja vizibil faptul că-l preferam pe Dinu. Sonia nu-mi mai vorbea cu "ascultă, dragă", ci trecuse la "dumneavoastră", la "opera dumneavoastră". Numai Victor stătea mai departe cufundat în tăcerea lui, închis în ea și așteptînd era rațiunii. În rest, pînă și Moașa devenise parcă mai prevenitoare cu mine. Nu mă mai privea de sus și renunțase la ironii. Iar Arhivarul abia își ascundea dușmănia sporită, printr-un plus de servilism. Căci începuse, mi-am dat seama, o rivalitate surdă între noi. El avea ca armă trecutul tuturor, pe care-l păzea cu gelozie, eu aveam nopțile din sala cu oglinzi care-mi dădeau un nimb de invidiat. Și de ce să mint? Nu mai aveam nici urmă de modestie. Îmi plăcea să fiu privit pe furiș, salutat pe coridoare, temut, căutat, măgulit. Era o senzație pe care n-o cunoscusem pînă atunci, amețitoare, plăcută. Beția puterii nu e o născocire.

Nu pricepeam, e adevărat, un lucru. De fiecare dată cînd mă duceam în sala cu oglinzi ritualul era același. Francisc se dădea la o parte și pornea după mine ca un servitor bine stilat. În dreptul lavaboului se oprea și tușea semnificativ. Cunoșteam semnalul. Trebuia să mă spăl pe mîini. O făceam sub privirile atente ale cerberului mut care, cînd terminam, se dădea politicos la o parte. După acest ritual simbolic, eu pătrundeam într-o sală pustie, dar Francisc rămînea afară, să păzească mai departe. Ce păzea? Pe cine? În afară de mine nu era nimeni acolo, iar după plecarea mea rămînea în același loc, cu brațele încrucișate.

Intrînd în sală, mă miram din ce în ce mai rar de absența Bătrînului. Uneori, în prag, înainte de a mă obișnui cu lumina scînteietoare a candelabrului reverberată în oglinzi, mă așteptam să aud o voce uscată întîmpinîndu-mă: "Ei, domnule sculptor, ce-ai mai născocit pe seama mea?" Dar asta dura numai o clipă. Pe urmă mă așezam în fotoliu și mă priveam în oglinzi; nu se mai auzea nimic, murea și marea, murea lumina stelelor, murea totul; rămîneam eu și "ceilalți" care închideau ochii odată cu mine, mă pîndeau cu pleoapele întredeschise și, dacă mă mișcam într-o parte, în aceeași fracțiune de secundă se mișcau și ei; caraghios și înfricoșător de prompti. Cît privește

figura Bătrînului, ea devenea din ce în ce mai îndepărtată de realitate și mai aproape de vis, ca a unui zeu în care crezi fără să-i strângi mîna; care există tocmai fiindcă e invizibil și care a intrat într-un cerc vicios; e ascuns și prezent, insesizabil și real, comunicînd cu alții prin muțenia lui. El era stăpînul, Francisc era gardianul tainei sale și al puterii sale, dar între oglinzi mă îmbolnăveam eu însumi, treptat, de boala deșertului. Și într-o noapte chiar mi-a fost frică în clipa cînd m-am gîndit că într-o zi eu însumi, poate, pe fotoliul acela mai înalt...

Altul în locul meu ar folosi, poate, pentru încîntarea mea de atunci un cuvînt urît. Eu n-o fac, cu toate că n-am nimic împotriva. Mă mulțumesc să spun că mi s-ar fi părut mai normal să mă scol dimineața și să nu mai găsesc marea, să descopăr în locul ei un deșert de nisip, decît să nu mă mai duc în sala cu oglinzi. Fulgerătoarea mea ascensiune în ochii celorlalți, autoritatea de care mă bucuram acum în azil fără să dețin totuși nici o funcție administrativă, le datoram, știam, lucrurilor pe care le povesteam despre Bătrînul și despre întîlnirile mele cu el și n-aș fi putut să mă arunc singur în pulberea unei existențe banale, numai de dragul de a respecta adevărul. Dacă minciuna mă servea, cu atît mai bine; mă foloseam de ea ca să scap de mediocritatea ce-mi fusese ursită. Dar, deși îmi e greu, poate chiar imposibil, să explic asta, n-aveam sentimentul că joc o farsă. Mințeam și nu mințeam, de fapt. Trăiam pe două planuri, ca bătrînii care nu mai erau siguri de trecutul lor după ce-l lăsaseră la arhivă ca pe un obiect și care nu mai deosebeau prea bine adevărul de minciună. Și la mine minciuna se hrănea din același sînge ca adevărul, devenise o formă de realitate. Iar de scrupule mă puteam lipsi. În definitiv, ceilalți din azil trăiau la fel. Eu nu făcusem decît să le semăn, să le urmez exemplul și să devin mai bun decît ei, să îndrăznesc mai mult fiindcă toată viața mă pregătise parcă anume să joc acest rol.

Laura îmi povestise o întîmplare care fusese plină de învățăminte pentru ea: "Am avut un profesor de matematici acrit de meseria lui. Era bolnav sau, poate, disperat. Fapt este că ne-a ținut niște cursuri deslîinate din care nimeni n-a priceput nimic. Cînd s-a apropiat teza, am intrat cu toții în panică. Ne-am dat seama că nu știam nici măcar de unde pînă unde să învățăm din manual. De aceea ne-am hotărît să-l rugăm să amîne teza, iar cum eu eram cea mai bună la matematici am fost rugată să exprim dorința clasei. Profesorul a făcut o criză de furie. A urlat, a bătut cu pumnul în catedră. Cînd a obosit să mai urle, a poruncit cu glasul răgușit: «Cine vrea să amîn teza să se scoale în picioare!» Toți au rămas așezați. Ba, chiar s-au cocoșat și mai tare în bănci cu urechile și cefele albite de frică. Iar eu am simțit că vomit în mijlocul clasei, încremenită în picioare. De atunci nu mai țin să vorbesc decît pentru mine". Eu n-aș fi făcut niciodată greșeala ei. Nu mă însuflețea dorința de a mă expune de dragul altora. În schimb, mă înflăcăra bucuria de a mă vedea proiectat în centrul atenției generale. Alungam de aceea întrebările sîcîitoare, mă dezinfectam de ele, cum mă dezinfecta de fiecare dată Francisc, săvîrșind parcă un ritual simbolic. Noaptea îmi inoculau un fel de dulce beție de mine însumi și de cîte ori porneam spre sala cu oglinzi mă temeam numai că totul se va sfîrși, va reveni la normal, la existența anostă din azil.

Cu ochii la oglinzi, îmi puteam imagina orice; ca în copilărie în camera mea cu poze sau cînd stăteam lipit de gard privind cortul circului. În special, îmi plăcea, din pricina Laurei, să mă închipui pilot de furtună. Odată, m-am văzut stînd în barul unui aeroport, adîncit într-un fotoliu de piele verde, cu o ceașcă de cafea în față. Abia mă întorsesem dintr-un zbor periculos. Purtaşem avionul deasupra unui vulcan în erupție și coborîsem foarte jos, ca să măsoar temperatura trîmbelor de lavă și fum. La un moment dat, nu mai văzusem aproape nimic, totuși nu-mi fusese teamă. Sfidasem primejdia, coborîsem și mai mult, dincolo de limita la care îndrăznise vreodată un alt pilot să coboare. Zburasem ca într-o noapte de foc și de fum. Cînd am revenit în aeroport, toți erau muți de admirație. Fotoreporterii dăduseră năvală. Interviuuri. Fotografii. Am întors capul, zîmbind, întocmai ca piloții din poza pe care o ținea Laura. Apoi i-am rugat pe fotoreporteri să plece. Eram obosit. Vroiam să-mi beau cafeaua în liniște. L-am simțit pe funcționarul aeroportului apropiindu-se, dar n-am întors capul. "Să aștepte, pînă îmi beau cafeaua". Cînd am terminat, el a tușit de cîteva ori, ca să-și anunțe prezența. Mi-a explicat că undeva se dezlănțuise o furtună ieșită din comun. Cumplită. Cei doi piloți care zîmbeau atît de fotogenic refuzaseră să facă zborul. Le era frică. Nu îndrăzneau. Singura speranță rămîneau eu, "deși abia v-ați întors, domnule". Am murmurat: "Lașii". Și m-am îndreptat spre avion. "Vă mulțumim, domnule, vă mulțumim. Sînteți un adevărat erou", nu mai contenea funcționarul. Altădată l-am revăzut pe judecătorul care m-a trimis la închisoare. Lîngă el, în boxă, ascultînd actul de acuzare, se afla tata, fosta mea soție și procurorul care mă incriminase în proces. Toți mă priveau înfricoșați. Acum eu eram judecătorul. Soarta lor depindea de mine. Le-am dat pedepse grele, apoi i-am achitat, lăsîndu-i să plece, ușurați, fericiți că au scăpat, cu excepția procurorului. Acesta învîrtea o pipă între degetele lui lungi și osoase. Probabil ca să-și stăpînească agitația. Tremura. Faptul că rămăsese singur l-a speriat. Am așteptat să-i crească panica, să-și scoată din buzunar punga de tutun și să-și umple, cu degetele tremurătoare, pipa. Abia atunci l-am admonestat: "Unde crezi că te afli aici? La un bar?" încurcat, speriat, îngrozit, și-a vîrît pipa în buzunar. După care m-a privit disperat. Nu știa ce să facă acum cu mîinile. Ochi lui deveniseră rugători. Pînă la urmă l-am achitat și pe el. Într-o noapte, mi-am închipuit că aveam în mînă un bici. Arătam ca un dresor

de circ. Un rîs lung, gîlgiitor a cutremurat oglinzile și m-am speriat. După care mi-am revenit. Ce prost fusesem! De ce mă speriasem? Doar eu eram dresorul! Ieșind de acolo puteam să le incendiez imaginația celorlalți.

Din păcate, nu și pe cea a Laurei. Într-una din zile, cînd aveam o răceală banală, arătîndu-se foarte grijuliu cu sănătatea mea, Aristide m-a sfătuit să-mi fac niște analize. În alte împrejurări i-aș fi rîs în nas. Atunci, însă, ideea mi s-a părut excelentă și l-am făcut fericit pe Aristide mulțumindu-i afectuos. Aveam datorită lui un motiv să mă duc la laborator, la Laura, a cărei lipsă o simțeam chiar în acele condiții, fiindcă puterea fără plăcere nu valorează mai mult decît o zdreanță de lux.

— Domnișoară, i-am strigat din ușă Laurei a doua zi dimineată, am fost trimis la dumneata pentru analize.

— Cine te-a trimis? a întrebat ea încurcată.

Am vrut să-i răspund firesc: "Aristide". Dar ceva m-a împins în ultima clipă să fac pe miratul: "Cum cine?" Doream s-o intimidez arătîndu-i cu cîtă familiaritate vorbeam eu despre taine atît de importante: "Bătrînul N-ai aflat că l-am vizitat în sala cu oglinzi?" Mă așteptam s-o văd fîsticită și mîndră de mine. Cînd colo, ea m-a întrebat seriosă.

— Tu nu ești zdravăn la minte?

— N-ai auzit...? am încercat eu, crezînd că, stînd închisă în laborator, nu era la curent cu ultimele evenimente care făcuseră azilul să fiarbă. Dar Laura mi-a tăiat-o scurt.

— Mie să nu-mi îndrugi basmele pe care le îndrugi altora. Clar, domnule sculptor?

Am rămas aproape fără aer. După zile întregi de glorie, în care tot azilul se întrecea să-mi demonstreze că devenisem un personaj important, Laura mă azvîrlea într-o realitate de gheață. M-am simțit gol și ridicol.

Într-un fel, aceea a fost ultima răspîntie unde destinul a ezitat înainte de a o apuca definitiv pe drumul care duce aici. Am fost gata să-i întorc spatele Laurei, să renunț, furios, și la analize și la ea. Nu mai suportam ironiile. Îmi venea chiar s-o pun la punct. "Cum îți permiți...?" Dar o iubeam, nu-mi era ușor să renunț.

— Și chiar vrei să-ți fac analizele? mă întrebă Laura, pe un ton de data aceasta afectuos. O înduioșase probabil perplexitatea în care mă găseam.

— Da... Eram atît de zăpăcit încît nu știam cum să reacționez. "Femeia asta..." mi-am zis în sinea mea. Dar nu mi-am dus gîndul pînă la capăt. Vroiam să spun: "e prea normală", dar îmi suna prost această constatare; ar fi însemnat că eu mă purtam anormal.

— Bine, spuse ea amuzată. Cu o condiție: mie să nu-mi vorbești despre Bătrînul. Ai mîncat?

— Nu.

— Atunci ridică mîneca la cămașă, să-ți iau sînge. Și cum eu stăteam în continuare buimăcit, s-a lipit de mine. Prostule! M-a sărutat, am simțit un val de căldură în tot corpul și astfel ne-am împăcat. Fără alte explicații. Ne-am înțeles să ieșim după-amiază în bălării. Acum sînt toți cu ochii pe tine, rîse Laura, nu-mi pot permite să mai vin la tine în cameră. Dezavantajele gloriei, dragul meu... Dar gata, zise tot ea, îți promit că nu te mai tachinez.

"Femeia asta nu crede decît în ceea ce atinge cu mîna", m-am gîndit pe drum, după ce-am plecat de la laborator. "Cînd nu e vorba de furtunile ei e..." Nu găseam un cuvînt pentru realismul Laurei. Apoi m-am gîndit că poate eram nedrept cu ea. În fond, îmi dovedise că nu mă iubea din calcul sau din interes, amăgindu-se și amăgindu-mă. Mă iubea așa cum eram. Ce-aș fi putut dori mai mult?... Și totuși, mi-ar fi plăcut ca Laura să mă iubească fără să mă coboare față de ceea ce reprezentam în ochii altora. Mă deranja felul în care îmi amintea că joi era joi, că azilul era azil și că eu nu eram ceea ce mă credeam. Dar cum aș fi putut să-i cuprind umerii cu brațul și să-i șoptesc la ureche ce doream?., Minte-mă, Laura, dacă mă iubești. Nu-mi pune în față o oglindă în care să mă văd cum sînt. De ani de zile fug de această oglindă și de adevărul ei neplăcut, sălcui, searbăd; și, în sfîrșit, cînd am ajuns să cred că nu mai sînt un oarecare, că am devenit «cineva», tocmai femeia pe care o iubesc să-mi sfîșie acest vis? Că e o minciună? Bine, draga mea, să lămurim acest lucru. Poate că e, cum spui tu, pe jumătate minciună sau în întregime minciună. Dar e o minciună care mă ajută să mă ridic acolo unde nu m-aș fi putut ridica niciodată altfel. Și ce are mai mult preț: un adevăr care te sîcîie și care te strînge de gît sau o minciună care îți dă aripi și în care poți pretinde pînă la urmă, și în fața ta, că pe jumătate crezi? Tu nu vezi, tu nu te uiți în jurul tău? Nu observi că toți procedează la fel? că Sonia îmi vorbește acum cu "dumneavoastră", că Aristide îmi dă tircoale, de parcă s-ar fi îndrăgostit de mine, și că bătrînii roiesc în jurul meu? De ce crezi că fac asta? Sau te deranjează că aș putea să-i dau ordine Arhivarului într-o zi?" Laura nu m-ar fi înțeles și nici eu nu aveam curajul să-i spun chiar atît de direct: "Mă deranjează că mă iubești pentru mine însumi". Așa că am renunțat să mă mai frămînt.

După-amiază, cînd ne-am întîlnit, ne-am dus dincolo de terenul pîrjolit de incendiu. Înaintam, ferindu-ne de mărăcini. În jurul nostru, ierburile înalte, în parte verzi, înspicate, în parte uscate de căldură, foșneau tainic și îmbietor. Am găsit o adîncitură și acolo Laura și-a dezbrăcat halatul. Apoi, tăvăliți între mirosurile grele, de bălării cu sucuri amare și iuți, am uitat de toate în beția plăcerii.

Mai lunecam încă în această beție când am auzit un zgomot în spate. Am sărit ca ars în picioare. Apăruseră din bălării — sau se uitau de mai multă vreme la noi? — Profetul și băiețandru care nu se deslîpea niciodată de el. Profetul ne privea, împietrit într-o tăcere care nu se mai sfîrșea; băiețandru rînea, satisfăcut că ne prinseseră într-un moment delicat. Mi-a trecut prin minte că pescarii se vor descotorosi cu acest prilej de mine, iar pe Laura o vor viola. Fără îndoială, nimeni n-ar fi auzit strigătele de ajutor. Dar Profetul care ridicase de jos halatul Laurei și îl ținea între degetele lui mari ca pe o zdreanță, tăcea mai departe, absent, iar băiețandru nu îndrăznea să aibă nici o inițiativă, își plimba ochii de la mine la Laura care, îngrozită și goală, s-a îndepărtat cîțiva pași. M-am pomenit scoțînd un strigăt neomenesc, un fel de urlet, poate în speranța că astfel îi voi face pe cei doi pescari să se întrebe dacă nu m-a auzit cineva, apoi m-am încheiat repede la pantaloni. Văzînd că nu se întîmpla nimic, am mai căpătat curaj. Băiețandru m-a ajutat aruncîndu-mi o vorbă urîtă care m-a silit să-mi iau un aer revoltat. Eram cam caraghios, bănuiesc, în mîndria mea și probabil asta l-a decis pe Profet să-mi azvîrle disprețuitor halatul Laurei și să-mi întoarcă spatele. Băiețandru a repetat vorba urîtă, însoțind-o și de un gest, a mai aruncat o privire pofcioasă spre Laura care plîngea, ghemuită, de spaimă și a luat-o și el pe urmele Profetului, dispărînd în bălării.

— Dacă mă violau? se văicări Laura după ce-am rămas singuri.

— Ia lasă prostiile, i-am zis destul de brutal, furios că nu mă arătasem la înălțime.

— Nu mai venim niciodată aici, bîigui ea și îi tremura bărbia. Era încă sub impresia șocului.

În loc s-o liniștesc, am fost de-a dreptul moșic.

— Mai bine taci. Îmbracă-te și hai să mergem.

Resentimentele pe care le înăbușise pînă atunci dorința au ieșit la suprafață, agravate. Laura mi se părea vinovată de tot, că mă găseam acolo, că tremurasem, că mă simțeam umilit, și tot drumul pînă la azil am tăcut dușmănos. Abia la despărțire am avut puterea să-i zic:

— Te rog, iartă-mă, uneori mă port ca un prost.

Întîmplarea aceasta a avut și ea rolul ei. De fiecare dată cînd m-am simțit umilit, am devenit mai arogant cu cei care, dintr-un motiv sau altul, mă suportau sau trebuiau să mă suporte astfel. De aceea am început să-mi dau aere și chiar să-i reped pe unii mai slabi de înger dintre bătrîni. Ca să nu fii considerat idiot, trebuie să fii scîrbos cu cei dispuși să te considere așa, era scuza pe care mi-o găsisem și de care mă foloseam cînd mă purtam grosolan. Fiindcă, nu-i așa? nu se sare ușor pe un fotoliu de răchită. E nevoie de o oarecare pregătire psihologică, de o educare a vanității. E ca trecerea de la cimpanzeu la om. Eu mai aveam încă păr pe mine, deși nu mai eram cimpanzeu.

În ce o privea pe Laura, îi purtam pică din ce în ce mai mult pentru faptul că nu puteam să mă laud în fața ei. Trebuia să ocolesc singurul subiect care mă obseda și să nu-i vorbesc despre ceea ce întreg azilul dorea să mă audă vorbind: despre nopțile mele în sala cu oglinzi. Din pricina asta, am început s-o caut mai rar.

24

(*Din caietul de vise*) Fotoliul de răchită s-a transformat într-un fotoliu vișiniu. Stau la soare și mă oglindesc în apa unei piscine. Dacă vreau, fac și baie. Dar nu, asta mai tîrziu. Deocamdată mi-e lene. Sînt ușor obosit. N-am dormit bine azi noapte. Nenumărați admiratori au năvălit aici (nici nu știu la ce hotel mă aflu) și s-au rugat să le dau autografe. Eram atît de insistent încît n-am rezistat. Am obosit zîmbind și semnînd. A fost încă una din împrejurările în care mi-am blestemat celebritatea, cu întregul ei cortegiu de riscuri. Nu poți să fii deloc liniștit. Vrei să ațipești și te simți pîndit, spionat. Cu siguranță, dacă aș întoarce capul, aș constata și acum că în hol s-au strîns multe persoane care așteaptă să-mi fac siesta. Nu îndrăznesc să mă tulbure, dar nici nu pleacă. Mă condamnă să stau pironit pe fotoliul acesta vișiniu, să mă prefac că dorm sau că mă uit în apa piscinei. Și, probabil, își închipuie că mă preocupă idei ieșite din comun din moment ce stau atît de concentrat. Adevărul e că nu mă gîndesc la nimic. Îmi e capul gol. Nici o idee cît de cît interesantă nu-mi trece prin minte, oricît de neplăcut îmi e și mărturisesc asta. N-aș avea chef decît să mă duc la bîlciul din apropiere, să cumpăr toate baloanele colorate puse acolo în vînzare și să le întep pe toate. Să nu mai existe în întreg bîlciul nici un balon umflat. Pe urmă aș lua o pîlnie și aș striga să mă audă toți: "Iată filosofia mea. Nu există decît două adevăruri. Unul care seamănă cu baloanele umflate, altul care seamănă cu baloanele golite, fleșcăite, după ce-au fost întepate. Fiecare crede în ce dorește. Într-un adevăr umflat sau într-un adevăr desumflat. Cum vedeți, se găsește însă un ac pentru fiecare balon..." Dar nu pot să mă duc. S-ar ține lumea după mine. Și chiar acestui gest simplu și vulgar i s-ar da o semnificație la care nici nu m-am gîndit. Ar zice unii: "Formidabil! Cum de nu ne-am gîndit? Așa e, adevărurile mari sînt totdeauna ca oul lui Columb. Dar trebuie să ai puțin geniu pentru a..." Îmi pare chiar rău că nu mă pot duce. E singura idee care mi-a trecut prin cap și ar merita să fac și eu ceva după capul meu. Sau m-aș putea duce să cumpăr

un roman polițist pe care să-l citesc. N-am mai citit romane polițiste din copilărie. Acum mă feresc. Mi-e frică să nu fiu văzut de cineva. Chiar și funcționarii hotelului mă spionează. Știu că pot vinde curioșilor diverse amănunte despre viața mea intimă. Și, sigur, s-ar răspîndi imediat zvonul: "Vai, ai auzit, citește romane polițiste! Nu-mi închipuiam. Îl credeam artist serios. Ce să faci, dragă, nici măcar geniile nu mai seamănă cu geniile de altădată. Lumea e în regres." Ca să fiu pe placul admiratorilor mei, ar trebui să mă hotărăsc să-mi decern Premiul Nobel, deși nu știu dacă există un premiu pentru sculptură, organizîndu-mi după gustul meu ceremonia. Bineînțeles, dacă mă decid să-l accept. Poate fac ca Sartre. Dar nu, n-aș fi primul și ar însemna să copiez gestul altcuiva. Nu-mi convine. Apoi, eu sînt un histrion de o altă factură. Încît, mai bine accept, nu le mai fac organizatorilor greutăți, nu mai pun juriul în situația jenantă de a-și vedea disprețuită onoarea acordată. Bine, fie! Accept, domnilor. Dormiți liniștiți. Laureatul se va prezenta să-și primească laurii. Trebuie numai să mă gîndesc puțin la ceremonie. Acea pe care o aplicați dumneavoastră e puțin învechită, prăfuită, iar eu aș vrea ceva nou, ieșit din comun, scandalos. De pildă, să mi se înmîneze premiul chiar aici pe marginea piscinei. Să se aducă un cordon de polițiști care să mă apere de aglomerație, căci am această fobie, iertați-mă, și n-aș vrea să fac o figură neplăcută chiar în timpul ceremoniei. Mai bine amînăm puțin. Am auzit că în Danemarca la înmormîntarea regelui au fost mobilizați toți polițiștii din țară și tot n-au ajuns, s-au adus și polițiști din import. Dar nu sînt dispus să le sugerez eu autorităților soluția. Să-și spargă singure capul. Eu mi-am făcut datoria acceptînd laurii. Să-și facă și ele datoria asigurînd să nu fiu călcat în picioare cu acest prilej triumfal. Așa că rămîn mai departe în acest fotoliu vișiniu, mă uit la apa din piscină și caut mai departe o idee. Ce-ar fi să-mi imaginez că m-am sinucis? Ce emoție ar zgudui orașul și nu numai orașul: "Celebrul sculptor Daniel Petric s-a sinucis. Poliția investighează cazul cu febrilitate ca să afle motivele. Se prevede că scandalul va lua proporții. Presa e în fierbere". Nu, e zarva prea mare. Parcă e mai practic să-mi citesc corespondența.

25

Dinu mi-a zis că ne aflăm în septembrie. Mie, însă, de cîte ori mă sculam și ieșeam afară mi se părea că de abia începea vara. Era într-adevăr foarte cald, soarele dogorea de cum se ridica deasupra mării, iar dinspre bălării venea același sunet uscat, de ierburi arse. Bătrînii mă așteptau pe peluza din fața azilului să le povestesc ce se mai întîmplase în noaptea dinainte și cu ocazia asta profitau și de soare. Treceam de fiecare dată pe lîngă ei fără să mă opresc, dar mulțumit că-i vedeam tropăind de nerăbdare, spunîndu-le că vroiam să fac mai întîi o baie. Înotam pînă mă dureau brațele, apoi mă uscam, culcat pe una din stînci. Nu mă grăbeam, îmi plăcea să fiu așteptat, asta îmi dădea, mai ales în atîta lumină, o senzație care semăna foarte bine cu fericirea. Și nici nu venea nimeni să mă sîcîie, să mă deranjeze, puteam să și moțai puțin, căci totul intrase într-un fel de ritual. Apăream pe peluză cînd doream eu. Atunci portarul își părăsea în grabă ghereta, venind să tragă și el cu urechea, și pînă la masa de prînz îmi luam rația zilnică de glorie.

Întins la soare, singur între stînci și scaieți, și cu zgomotul mării în urechi, nu mai aveam obișnuita teamă respectuoasă pe care o simțeam noaptea și mă gîndeam cu înțelegere la motivele care-l putuseră împinge pe Bătrînul să se izoleze în sala cu oglinzi. Cîte nu se putuseră întîmpla? Se scîrbise, poate, de lume. Nu mai suportase, poate, să vadă pe nimeni altcineva în afară de el. Preferase să stea cu piciorul bolnav întins pe o pernă și să-și cearnă amintirile departe de ceilalți. Sau, cine știe, devenise victima propriei sale puteri din azil care arsese totul în jurul lui, ca un acid, și-l lăsase singur. Odată scăpasem fără voie, înfierbîntat, această comparație: "e ca un călău bătrîn" și imediat văzusem în privirile celor din jur o umbră de teamă; știau că un pustnic poate deveni oricînd un monstru pentru simplul fapt că a uitat cum arată lumea. Preferam de aceea în discuții, ca să nu par ireverențios, să compar soarta Bătrînului cu a lui Dumnezeu. Ziceam că fiecare ofrandă l-a făcut pe Dumnezeu mai puternic și mai singur, că Dumnezeu a plătit cu un deșert bunătatea de a fi necruțător, "și dacă lui Dumnezeu i s-a putut întîmpla una ca asta, de ce să ne mirăm că i s-a întîmplat și unui om?" Întrebam, pentru a răspunde tot eu: "cei atotputernici sînt atotsinguri". Dar în sinea mea eram, firește, mai puțin preocupat de nuanțe. Toropit de căldura plăcută care-mi dogorea trupul, ajungeam chiar să-mi fie milă de Bătrînul și să mă socotesc mai deștept, mai cîștigat decît el. Îmi ziceam: "E minunat să stai între oglinzi, dar cum să nu ieși niciodată la soare, să nu bârfești cu nimeni, să nu fii așteptat, privit pe furiș? Ce glorie e asta? Gloria trebuie trăită, altfel nu face două parale, or Bătrînul — ce caraghios î s-a închis în incubatorul unde-și clocește utopia și dacă ar ieși de-acolo acum i-ar arde ochii ca la bufnițe. Eu pot să aleg în fiecare dimineață între mai multe posibilitați: să mă culc, să mă plimb, să înot, s-o caut pe Laura ori să mă duc în cătun. Pe cînd el e condamnat. Sala cu oglinzi e imperiul lui, dar și mormîntul lui. Poate nici pe Moașa n-a iubit-o. Într-un deșert, iubirea e la fel de rară ca apa". La ce-i servea puterea Bătrînului dacă nu se mai bucura de nimic? Era stăpîn

absolut, dar și captiv absolut. Trăia ca un ascet, ca un invalid, într-o peșteră strălucitoare, domeniul și închisoarea lui, mîntuirea și blestemul lui, unde era și boală și bolnav. Și nu țineam, deloc să-i semăn, adică să mă frustrez și eu. Nu mă mai întrebam de ce nu se duceau și bătrînii în sala cu oglinzi, acum mi se părea normal ca Francisc să facă doar pentru mine o excepție și chiar mă folosisem de niște trucuri — nu rezistasem! — ca să-l pun la încercare. Odată, cînd mă spălam pe mîini, am lăsat să-mi scape săpunul jos și am fost fericit că s-a repezit imediat să-l ridice. Altădată, l-am chemat să schimbe limonada pretextînd că se încălzise și, iarăși, am răsuflet ușurat cînd Francisc a rînjit politicos, a dat din cap supus, a luat carafa și a ieșit să-mi îndeplinească rugăminta. Modestia nu-mi mai atîrna demult ca o piatră de moară de picioare, dar nici nu țineam să mucezesc între oglinzi. Mi se părea mai avantajos să trag foloase pe rînd din toate, fără să mă leg nici măcar de visele care mă răzbunau.

Poate ar fi trebuit să văd în asta un semn alarmant, că nu eram capabil nici măcar de o boală completă, că trișam, mă comportam mediocru pînă și în asta, încercînd să pun boala deșertului în slujba și a vanității și a plăcerilor mele, compromis care nu putea dura multă vreme, fiindcă într-o asemenea boală nu poți umbla cu jumătăți de măsură fără să-ți arzi degetele: ori te smulgi din ea, ori te îmbolnăvești și mai rău, devii un mistic al bolii și vezi în fiecare celulă sănătoasă o primejdie. Dar eram prea mulțumit și chiar mîndru de priceperea mea de a trăi pe două planuri, și în vis și în realitate, ca să mă încurc cu astfel de griji. Pe Laura o evitam, cît îmi permiteau sufletul și trupul, tocmai din această pricină; mi se părea că în ochii ei zăream de fiecare dată o întrebare ironică: "Tot nu ți-ai revenit?" Cînd mă încolțea nevoia de dragoste, mă suiam uneori în barcă și treceam în cătun, cu toate că Marta, din ziua cînd, beat, mă făcusem de rîs în fața pescarilor și, plin de noroi, aproape o violasem, se purta din ce în ce mai rece cu mine; preferam uneori să înfrunt această răceală din ce în ce mai evidentă decît să mă uit în ochii Laurei. Dinu nici atît nu era un obstacol. El însuși avea viața sa dublă, nelăsînd să se vadă, din cochilia în care se retrăgea ca un melc, de cum simțea un pericol, decît o politețe lipicioasă și fadă.

Cît privește bătrînii, ei mă ajutau din toate puterile să fiu mulțumit de mine. Li interesa tot ce spuneam și mă ascultau sorbindu-mi cuvintele. Numai Filip și Mopsul erau mai rezervați. Filip, dintr-o prostie. Se temea să nu-l pun la punct cînd mi se adresa cu "domnule sculptor". Mopsul, fiindcă nu era prost și înțelesese din atitudinea mea că era mai bine pentru el să stea mai departe. Asta se întîmplase după ce Domnul Andrei îmi șoptise într-o zi: "Știți că Mopsul a fost director de închisoare?" Am rămas cu gura căscată. "Cum ai zis?" "Așa cum vă spun, domnule sculptor". "Păi ciroul? Trapezul?" "Vorbe. Minciuni." Și Domnul Andrei îmi comunică în mare taină că Mopsul fusese mai întîi grădinar, primit din milă de un stareț care-i dăduse adăpost. Îngrijea florile din grădina mînăstirii, iar în timpul liber juca zaruri la cafenea. Apoi se trezi cocoțat în postul de director de închisoare, unde s-a hotărît să se răzbune pentru toți anii în care trebuise să îndure viața printre flori. Cu o șiretenie diabolică născocea tot felul de metode pentru a-i chinui pe deținuți. Îi plăcea în special să-i fie aduși deținuți tineri vîrîți în saci bine legați, pe care îi bătea cu bățul, fără martori, pînă obosea. Îl distra să vadă cum cei din saci se zbăteau pe podea, încercau să se ridice, țopăiau, făceau salturi caraghioase. S-a întîmplat însă o dată că sacii, poate intenționat, n-au fost destul de bine legați. Mopsul s-a pomenit vîrît el într-un sac și bătut pînă la sînge. Prin urmare, de aceea mă dușmănea; oricine trecuse printr-o închisoare îi aducea aminte de cei care-l lăsaseră în nesimțire. "Dar de unde știi?" l-am întrebat pe Domnul Andrei, care a început o altă istorie: "De la unul care a fost pe vremuri bătut de el și care l-a recunoscut. A murit acum cîtiva ani, spunîndu-mi cu limbă de moarte că ar fi dorit să i se scrie pe mormînt: «Nu rîdeți. Vă rog!», fiindcă la închisoare, Mopsul, de cîte ori trecea pe lîngă el îl scuipa și rîdea, ceea ce a sfîrșit prin a-l scoate din minți". Domnul Andrei m-a rugat stăruitor să păstrez pentru mine acest secret. Se temea de Mopsul. l-am promis și o singură dată am fost pe punctul să-mi încalc făgăduiala cînd am făcut o insolatie și m-a cuprins amețea în timp ce vorbeam. M-am oprit să-mi revin. Se auzeau zgomotele valurilor, țipetele pescărușilor și, cînd bătea vîntul, foșnetul bălărilor. Încolo nimic. Bătrînii nu scoteau nici un cuvînt, parcă ațipiseră cu toții în picioare, în jurul meu, hai treziți-vă îmi venea să le strig, dar ei tăceau din cauza mea, așteptînd, tăceau ca și cum ar fi spus, continuați, domnule sculptor, vă rugăm, continuați, de azi dimineață vă așteptăm, mai întîi să vă sculați, apoi să ieșiți pe țarm, să faceți baie, să vă uscați la soare și acum, cînd să ne spuneți și nouă, tocmai acum tăceți? Mi-am adus aminte de necunoscutul care-i spusese Domnului Andrei că ar fi dorit să i se scrie pe mormînt: "Nu rîdeți. Vă rog". Care mormînt? Nu exista nici un mormînt în bălării, ierburile acopereau și devorau totul, inclusiv mormintele. Bietul om, îmi părea rău că nu-l găsisem în viață, i-aș fi cioplit un mormînt în cea mai înaltă stîncă de pe țarm și aș fi scris cu litere de o șchioapă, să se vadă de departe ca un avertisment teribil: "Nu rîdeți. Vă rog!" M-am gîndit apoi că puteam să sap această inscripție oricum, în definitiv mai existaseră cu siguranță și alții care fuseseră scuipați și cărora li se rîsesse în nas. "Fire-ai al dracului, Mopsule, numai din pricina ta..." îmi venea să murmur, cînd cineva a spus: "Ulise, fă-mi puțin loc". Am izbucnit: "Ce Ulise? Nici un Ulise". Ceilalți s-au uitat la mine nedumeriți. Nu înțelegeau. Domnul Andrei a plecat capul în pămînt, presimțind pericolul care plutea în aer. Tăcerea lui era parcă un reproș

mut: "Vedeți, domnule sculptor? Nu era mai bine să nu vă spun nimic?" Mopsul mi-a înfruntat privirea. Se încruntase, dar nici un mușchi nu-i tremura pe față. Se ținea tare, canalia. Dominic își încordase gâtul de taur ca să priceapă ce se întâmpla. Dodo își frământa mâinile, îmbătrânite dar încă frumoase, cu degetele lungi, Nelson își trecea dosul palmei peste banderola neagră, de parcă se ștergea la ochiul care-i lipsea. Călugărul își trăgea fularul care-i atârna pînă la pămînt, Anton stătea sobru, marțial, cum se cuvenea pentru un judecător, iar Siminel visa probabil la țările calde. Cum nu reușea să priceapă nimic, Dominic izbucni în rîs. Nelson îl imită. "Nu rîdeți. Vă rog", am strigat. Au tăcut pe loc, dar eu am continuat să strig: "Nu rîdeți. Vă rog! Nu rîdeți. Vă rog!" Bătrînii mă priveau înmărmuriți, fără să scoată o vorbă, serioși, preocupați, numai Mopsul avea o satisfacție răutăcioasă în priviri care mă irita: "De ce rîdeți? V-am rugat doar. Sau nu vreți să înțelegeți? Nu rîdeți, vă rog", am continuat cu ochii la Mopsul. "Nu vă simțiți bine, domnule sculptor?" zise în sfîrșit Domnul Andrei. "Poate ați stat prea mult la soare", își dădu cu părerea Siminel. Dar mă răcorisem. "Am glumit", le-am spus și toți s-au liniștit, după care mi-am reluat obișnuitele istorii zilnice, fără să-mi mai pese de Mopsul; îmi era de ajuns încîntarea din privirile celorlalți.

Nu-i silea nimeni să stea în soare și să mă asculte. Dacă o făceau însemna că exista ceva în ce le povesteam eu care le trezea interesul. Ce? Poveștile mele despre Bătrînul? Ele nu erau altceva decît visele mele, pe care mi le notam în caiet, sau scene pe care mi le imaginam. Și totuși mă făceau să mă simt între ei ca într-o altă sală cu oglinzi. Nici halatele roase în coate nu le mai observam. Azilul se transformase într-un fel de palat al Șeherezadei, adevărată ironie a destinului! Nici diferența dintre clădirea azilului și palatul Șeherezadei nu era atît de mare cît prăpastia dintre mine și un artist adevărat și totuși descoperisem pe neașteptate utopia artei, de a nu se mulțumi să oglindească realitatea creată de Dumnezeu, de a vrea să creeze ea însăși realitate. Devenisem Artistul, artistul prin excelență, țineam locul în azil și al lui Homer și al lui Shakespeare. Mă îmbolnăvisem cumva și de plăcerea de a povesti ce visam, ce-mi imaginam, și dacă alții reprezentau acolo, pentru că erau prea în vîrstă, ratarea vieții, eu reprezentam ratarea artei, ratarea poveștii. Palatul Șeherezadei eșuase într-un azil, povestitorul eșuase în persoana mea, iar cele 1001 de nopți eșuaseră în 1001 de zile, nu le-am numărat, dar mi se pare că au durat atît, pe care le-am trăit pe peluza din fața gheretei portarului între bătrînii care, cînd îi întrebam: "Mă urmăriți?", săreau imediat să mă asigure: "Firește, domnule sculptor, vă urmărim cu cea mai mare atenție". "Bine, bine, mă bucur", mormăiam eu mulțumit. Le scînteiau ochii cum pomeneam de oglinzile strălucitoare, ca de bal, deh, fuseseră și ei tineri odată, sau de Bătrînul, care le inspira același sentiment tulbure de fascinație magică amestecată cu teamă. Uneori mă simțeam secătuit, nu mai știam ce să le spun. Atunci am înțeles cum devine uneori publicul, înfometat de poveste, un fel de Baal cartaginez. Zeul nu acceptă să taci după ce ai început să povestești. Trebuie să-ți continui opera și să-i dăruiești picătură cu picătură viața ta. Vrea să-i vorbești continuu, să-l emoționezi, pînă cînd te-ai golit cu totul, ai dat și inima ta și măruntaiele tale și, în clipa aceea, zeul te sfîrșima între maselele lui, te înghite și uneori te uită după ce-ți digeră inima. Bătrînii aceia anchilozati de reumatisme m-au învățat ce e foamea de artă, foamea de realitate ireală sau de irealitate reală care este viața artei. Devenisem oarecum și prizonierul lor, pentru că așa e publicul, sau cel puțin așa era auditoriul meu din azil, admiră și devoră cu aceeași plăcere insațiabilă. Bătrînii mă hăituiau să-i mint, nu-mi puteam permite prea multe crize de creație. O dată sau de două ori jocul mi s-a părut o corvoadă, o cruce pe care numai vanitatea mă ținea pironit, dar am aplicat și eu, ca să ies din impas, rețeta unor autori de succes: puțină aventură, puțin suspens, puțină culoare locală; în plus, să le dai celor care te ascultă ceea ce le lipsește, ceea ce n-au trăit.

Asta îmi amintește că după ziua cu insolația am avut un vis. Eram tratat de medici pe care nu-i vedeam împotriva unei boli pe care n-o cunoșteam. Veneau la mine în cameră, se așezau în colțul cel mai întunecos și dacă vroiam să mă ridic în capul oaselor îmi spuneau: "Stai liniștit". Vocea părea aceeași mereu. Mă întreba: "Cum te simți? Răspundeam încurcat: "Cum să mă simt, domnule doctor? Bine". La care, vocea mormăia nemulțumită: "Mă rog. Ai avut febră azi?" Mă grăbeam să zic "nu", dar vocea părea și mai nemulțumită: "Mă rog. Va trebui să-ți facem o injecție cu..." Am țipat: "Nu vreau, de ce să-mi faceți injecție?" "Taci", îmi porunci vocea. "Nu vreau, înțelegeți? Nu vreau", am răcnit cît am putut.

— Daniel, ce e cu tine?

Am deschis ochii. Lîngă patul meu se afla Dinu, care aștepta să mă trezesc.

— Ce s-a întîmplat, Dinule? I-am întrebat după ce m-a consultat.

— Nimic deosebit, m-a liniștit el. Trebuie să te odihnești o zi, două. N-ai voie nici un abuz. Clar? Stai la pat.

— Ca...?

— Întocmai, rîse Dinu. Îți aduc o carte de călătorii dacă vrei.

Știa la ce mă gîndisem. Există la azil o bătrînă paralytică pe care o vedeam uneori trecînd într-un cărucior pe roțile, cu o pătură galbenă pe genunchi. Avea un gît subțire și fragil, gata să se rupă parcă la o mișcare prea bruscă a capului. De cîte ori zîmbea, întinerea. Obrazul i se lumina și ridurile dispăreau. După aceea, peste chipul ei cobora din nou, ca o cortină mizerabilă, adevărul. Cineva o poreclise în derîdere "Taifunul

Victoria", iar Dinu îmi spusese odată că i-ar fi plăcut să voiajeze prin lume pînă și într-un cărucior de infirm.

Am rîs și eu.

— Nici un abuz? Asta, dragă Dinule, nu e pentru un om ca mine. Știi doar. Ceea ce nu e destul nu e nimic.

26

Într-o seară, tocmai cînd ieșeam pe ușă, m-am lovit de Moașa. Bine dispusă și aproape împungîndu-mă cu sîinii ei triumfali.

— Ce faci, domnule sculptor, pleci? mă întrebă ea veselă. Te grăbești?

— Nu, doamnă...

M-am întors din drum, curios să aud ce dorea de la mine. Nu mai stătusem de vorbă cu ea de cînd îmi spusese că un om de ținuta mea nu trebuia să sfideze neputințele bătrînilor cu o legătură chiar la azil... adică, nu se făcea ca eu s-o iubesc pe Laura. În rest, întîlniri pe coridoare, zîmbete, în ultima vreme familiare, aproape complice, amicale, de parcă ne legase taina sălii cu oglinzi, iar ea vroia să-mi spună "numai noi doi știm..." Oare de ce venise acum? mă întrebam. În legătură tot cu Laura? Sau în legătură cu Bătrînul? M-am așezat pe pat, oferindu-i, politicos, scaunul. Moașa l-a dat însă la o parte și s-a așezat lîngă mine, pe pat.

— E mai comod aici, îmi explică ea. Și reluă, veselă, întrebarea: Vroiai să pleci undeva?

— Da, să mă plimb, am mințit. Însă nu e nici o grabă.

Veselia ei, puțin forțată, m-a făcut să bănuiesc că venise în legătură cu Laura. Și, într-adevăr, întrebarea veni:

— Ce relații ai cu Laura, domnule sculptor?

Mă privea în ochi. Parcă n-o interesa răspunsul, convinsă că voi minți, și urmărea să surprindă singură adevărul.

— Nu înțeleg.

Rîse.

— Ei, nu-nțelegi.

— Chiar așa, doamnă. Și, apoi, ce vă interesează relațiile mele? Dacă nu mă înșel, aici nu e mîinăstire.

Așteptam. Mă aflam, cum se zice, la punctul de fierbere. Nu mai eram obișnuit cu obiecții. Și deși în ultima vreme o văzusem rar pe Laura, în cazul că Moașa ar fi îndrăznit să-mi atragă atenția că nu era de dorit etc, etc, aș fi poftit-o să-și vadă de administrație. Ea rîse din nou.

— Așa e. Nu e o mîinăstire. E un azil de bătrîni.

— Mă rog. Dar eu nu sînt bătrîn. Sînt...

— Uite ce e, domnule sculptor, mă întrerupse Moașa pe un ton încă și mai familiar, n-am venit să mă cert cu dumneata... Se opri. Mă examina în tăcere și abia atunci am remarcat că nu mai avea buzele rujate. Era și împurpurată la față.

— Ce mă privești așa? reluă ea. Și cum probabil ghicise că-i observasem roșeața din obraji, mă lămuri că tocmai făcuse o baie fierbinte.

Mă trata, așadar, ca pe un imbecil care nu aștepta decît s-o strîngă în brațe. Acum, atitudinea ei nu mai lăsa loc la nici o îndoială, devenise limpede. Se așezase pe marginea patului, picior peste picior, în așa fel încît să i se dea, ușor, la o parte halatul. Și, cu o spaimă voluptuoasă, am descoperit că era goală pe dedesubt. Ca să mă ajute să-mi înving o eventuală timiditate, făcu și o mișcare greșită, lăsîndu-mă să-i văd coapsele grase și albe pînă sus. Mă privea cu ochi galeși, aburiți de așteptare și cîteva clipe n-a vorbit în mine decît instinctul. Mușcat de dorință, hipnotizat de pulpele albe revărsate în despicătura halatului, eram gata să cad în păcat, cînd diavolul, tot diavolul, mi-a șoptit că poate și cu Laura... M-am crispat, m-am scîrbit de propria mea dorință, m-am revoltat împotriva femeii care mi se oferea și mi-am zis că trebuia să ies din situația aceea stupidă.

Acum puteam să judec cu o anumită răceală și m-am întrebat ce anume o îndemnase să fie atît de ofensivă? Sîngele încălzit de baia fierbinte? Mă plăcea ca bărbat? Cea mai probabilă părea presupunerea că Moașa se hotărîse să îmbine, ca mine, plăcerea cu interesul. Nu mă îndoiam că era bine informată, că aflase tot ce le povestisem bătrînilor. Îl zărisem adesea pe Arhivar șușotind cu cei care mă ascultau. Iar faptul că venise cu un aer atît de provocator la mine în cameră, trecînd peste ultima noastră discuție, era un semn: vroia probabil să încheie cu mine un pact. Căpătasem destulă putere în noul meu rol pentru a-i deveni partener. Luase în calcul, poate, și un pericol. Dacă mă așezam de-a binelea pe fotoliul Bătrînului? Pînă atunci nimeni nu-i pusese vreodată în cumpănă autoritatea, însă poveștile mele puteau să-i aducă neplăceri și surprize. Mai sigur, mai prudent, mai înțelept era să împartă puterea cu mine, pentru a evita orice risc. Îmi propunea, deci, nici mai mult, nici mai puțin, să fim complici și amanți, iar din această legătură să ieșim cîștigați amîndoi. Căci nimeni, evident, n-ar fi îndrăznit să ridice glasul împotriva noastră. Uniți am fi devenit

imbatabili, încât în ziua când ne-am fi săturat să depindem de o legendă am fi putut omorî fantoma Bătrînului, organizînd o ceremonie funerară fastuoasă. Și abia de atunci încolo azilul ar fi avut motive să tremure! Ne-am fi putut îndeplini toate capriciile, chiar și cele mai deșănțate, ca acela de a ne duce, de pildă, să ne iubim în sala cu oglinzi, păziți de Francisc, unde m-aș fi culcat cu Moașa cum m-aș fi culcat cu o mie de femei, după care am fi putut reveni în azil, sătui de dragoste, ca să ne arătăm întreaga ură față de bătrîni. L-aș fi putut scoate cu biciul din cameră pe Leon, de cîte ori ar fi împuțit podelele, sau pe Filip, apostrofîndu-l: "Să nu-mi mai spui «domnule sculptor» că te nenorocesc, auzi? Și nu mai sînt «domnule sculptor» acum. «Stăpîne» să-mi zici de-acum înainte și să nu te mai încurci că o pățești, ai înțeles?" Aș fi putut, dacă aș fi avut chef, să vîr groaza în toți, să-i oblig să mă salute ca portarul, aplecîndu-se din șale. Și întregul timp care mi-ar fi rămas aș fi putut să mi-l consacru, ciopliind pe țărmul mării un monument care să-mi fie închinat. Iar după aceea aș fi trimis după Hingherul și l-aș fi pus să crească o duzină de cîini fioroși care să stea de pază lîngă monument, ca să nu se ducă nimeni, noaptea, pe furiș să urineze pe el. Pe Domnul Andrei l-aș fi putut face informatorul meu personal, cerîndu-i să strîngă toate zvonurile auzite prin azil și avertizîndu-l că dacă le șoptea cuiva risca o pedeapsă drastică. Pe Dodo l-aș fi obligat să dea concerte după-amiaza cînd m-aș fi plictisit, iar pe Dominic l-aș fi putut lua cu mine în cătun, să stea la poarta Martei cîtă vreme făceam dragoste cu ea. Toate acestea mi-au trecut prin minte ca niște descărcări de fulgere. Erau perspective care nu mi-ar fi displăcut, nu ele mă făceau să dau înapoi și, în alte condiții, n-aș fi stat, poate, să cîntăresc prea mult nici riscul de a suporta ulterior gelozia autoritară a Moașei. Dar un fel de dezgust puneă stăpînire pe mine, împiedicîndu-mă să mă las în voia simțurilor, la gîndul că între ea și Laura ar fi putut exista o legătură.

În timp ce Moașa mă privea languros devenind din ce în ce mai nerăbdătoare, i-am luat mîna, întinsă spre mine ca să-mi stîrnească dorința, și i-am înlăturat-o, după care, cu un nou efort, m-am retras, depărtîndu-mă. Mulțumit de această victorie parțială asupra mea, m-am grăbit s-o desăvîrșesc cît nu era prea tîrziu și să trec Rubiconul, făcînd pe prostul. M-am ridicat în picioare și m-am plîns că aveam o migrenă îngrozitoare; vroiam să iau puțin aer, să mă răcoresc. Roșeața i-a dispărut imediat din obraji. A devenit palidă de furie, s-a sculat și ea din pat, și-a aranjat halatul și a ieșit după ce mi-a aruncat din mers:

— Bine, domnule, du-te și te plimbă. Nici măcar nu-mi mai zisese, ca de obicei, "domnule sculptor".

M-am dus la Dinu, l-am trezit, fiindcă se culcase devreme, și i-am relatat întîmplarea.

— Cred că va căuta să-ți plătească ofensa, a fost el de părere. N-o să ți-o ierte. Trebuie să fii cu ochii în patru de-acum înainte.

— Ia mai dă-o dracului, am bravat eu. Dar ce, sînt armăsar de montă? Mă culc cu cine vreau.

Ieșind de la Dinu, am pornit spre camera Laurei. Era încuiată. Am bătut ușor în ușă, dar, spre ghinionul meu, tocmai atunci apărură blestematul de Filip care se plimba pe coridor. Mă salută vesel: "Bună seara, domnule sculptor". Avea un motiv anume să fie vesel și ținea să mi-l împărtășească și mie trecînd peste ranchiuna pe care mi-o purta. Găsise cu cîteva zile în urmă, undeva la marginea bălărilor, o pasăre frumos colorată care parcă abia aștepta să fie pusă într-o colivie. Fericit, Filip o ținuse în sîn pînă ce îi împletise din crenguțe subțiri o cușcă mică, delicată, în care o așezase cu grijă și dragoste pe un pumn de iarbă. Îi dăduse și un nume. Prințul. "De ce Prințul, domnule Filip?" l-am întrebat ca să nu-l înjur. "Așa. De ce să nu fie prinț? Poate că părinții lui au fost regi, într-o insulă îndepărtată". Bucuria aceasta era umbrită de griji. Căci Filip, cu ura lui sfîntă împotriva Tuberculosului, n-avea încredere nici în suferința vecinului său de cameră care tușea și scuipa sînge. Mă avertiză apucîndu-mă de mînă: "Cu ultimele puteri e în stare să aducă o pisică și să i-l dea pe Prințul". Dar Prințul mă interesa pe mine? l-am întors spatele lui Filip și m-am dus în cameră. M-am trîntit în pat, îmbrăcat, stînd o vreme cu ochii pironiți în tavan. După aceea m-am dus la fereastră. Afară marea se vedea ca o insomnie neagră. Nu, nu puteam dormi.

Am ieșit să mă plimb. În spatele azilului, bălăriile se întindeau sub cerul înstelat ca o uriașă pată tulbure. Aș fi avut poftă să-l întîlnesc pe Hingherul cu cîinii lui, dacă se mai afla cumva pe-acolo, dar mă temeam să pornesc noaptea prin jungla de ierburi. M-am îndreptat spre baltă, am luat o barcă și am început să vîslesc în direcția cătunului.

Eram aproape convins acum, datorită surescitării în care mă găseam, că Moașa o căutase pe Laura, plecînd de la mine. "Putoarea, am scrîșnit, nu se poate stăpîni. Sare pe pereți dacă nu se ușurează. Trebuia să-i strig pe coridor: «Vino înapoi, să te satur eu, las-o pe Laura în pace». N-aveam absolut nici un motiv cît de cît întemeiat să gîndesc astfel, dar noaptea, nervii, sentimentul că făcusem o gafă respingînd-o brutal pe Moașa, gelozia toate mă împingeau dincolo de logică. O clipă, mi-am imaginat chiar cum arătau împreună cele două trupuri, unul gras și altul unduios. Șarpele boa și liana. Puah! O uram și pe Laura în clipa aceea în aceeași măsură în care o iubeam. Balta era pustie. O lună, pe jumătate îndoliată acum de nori, plutea pe fundul bălții printre alge și broaște. Cerul se înnora, se apropia ploaia, atmosfera devenise înăbușitoare. Vîslele clătinau apa neagră, putredă, adormită. Ceva ca o spaimă ușoară înfiora în jur balta.

Dinspre maluri se auzeau țîrîituri de greieri care ciuruiau noaptea și din cînd în cînd țipete scurte de pasăre. Umbre lungi atîrnau de trestii. Din nou m-am gîndit la Hingherul. Pe unde umbla oare? Dădea tîrcoale azilului sau se dusesese în lume? Simțeam în aer mirosuri de furtună, care îmi sporeau și mai mult surescitarea. M-am întrebat: de ce o iubeam pe Laura? De fapt, era mai degrabă interesantă decît frumoasă. Avea, cum zicea Aristide, pe dracul în ea. Am lăsat vîslele să atîrne în apă. Nu mă grăbeam. O iubeam, oricum, altfel, cu totul altfel decît pe celelalte femei. Pînă la ea mersesem pe o cărare comodă și neîntortocheată. Nu cerusem femeilor mai mult decît îmi puteau oferi și nu le jignisem dîndu-le mai "mult decît erau dispuse să primească. Nu avusesem nici mari pasiuni, nici mari scandaluri care să-mi umple viața. Și dintr-o dată apăruse această femeie ciudată, cu furtunile și cu ironiile ei, cu exaltările și cu realismul ei, bolnavă ea însăși de o boală misterioasă, dar refuzînd să se îmbolnăvească de boala celorlalți, pe care simțisem nevoia s-o evit și totuși o simplă răutate colportată pe seama ei mă turba. Poate că era mai potrivită pentru mine o femeie ca Marta, care să nu-mi rezerve surprize și care să mă domolească, o femeie sigură, blîndă, credincioasă, devotată, crezînd în tot ce credeam eu, dar inima are rațiunile ei, nu ascultă de rațiunile obișnuite. "Cu cîți bărbați te-ai culcat înaintea mea?" o întrebaseram odată pe Laura. "Eu te întreb ce cauți în cătun?" îmi replicase ea tăios, aruncîndu-mi o privire neagră, pe care o interpretasem însă în felul meu, ca pe o dovadă de gelozie, ceea ce mă mișcase, încît fusesem gata să-i spun, "Nu fii proastă, Laura" pentru a o sili să-și trădeze emoția în ochii oblici și păcătoși, umeziți de lacrimi. Barca abia înainta. Lin, ca în somn. Am privit în adîncul apei și am tresărit văzînd broaștele cum se tîrau cu burta pe stele. Era o imagine aproape nerușinată. Parcă orăcăitoarele făceau dragoste cu astrele. Brusc, am înfipt vîslele adînc în apă ca să sperii broaștele; am tulburat balta și nu le-am mai văzut țopăind. După care am întors barca și am vîslit puternic în direcția azilului.

M-am dus sub fereastra Moașei, am luat un pumn de pietricele și am început să arunc cu ele în geam. Propriu-zis, nu știu ce urmăream. Acționam în virtutea impulsurilor, ros, înveninat de o gelozie absurdă. Se auzi un pocnet de fereastră, apărui o umbră, un cap care se aplecă afară; eu mă lipisem de zid ca să nu fiu văzut. Apoi geamul s-a închis la loc și se așternu liniștea. M-am întors și m-am suit din nou în barcă.

De cînd o violaseră cei doi pescari, Marta se baricada noaptea în casă. Am bătut insistent, pînă ce am auzit dinlăuntru un zgomot ușor și o respirație. Dar nici un răspuns nu veni. "Marta, sînt eu, Daniel", am zis ca s-o liniștesc. După cîteva clipe am auzit cheia răsucindu-se în broască, un zăvor care se dădea la o parte și ușa se deschise scîrțîind din balamalele ruginite și neunse. "Tu ești?" întrebă Marta. Părea surprinsă, și nu foarte plăcut de apariția mea în plină noapte. "Da, Marta, eu, mi s-a făcut dor de tine". Mințeam. Marta stătea mai departe în ușă. Parcă nu se hotăra să mă primească sau nu. Am avut chiar senzația că ar fi vrut să mă roage să plec. Ezita în prag îmbrăcată într-o cămașă lungă de în, cu părul încîlcit de somnul din care o trezisem. Un fulger violent brăzdă cerul și îi luminează fața. Am simțit în spate o rafală de ploaie repezită de vînt. "Hai, intră", zise Marta cu o voce îndoită și se dădu la o parte ca să-mi facă loc.

Nu m-am arătat mirat de ezitățile ei. Nici nu aveam de ales. O criză de vanitate m-ar fi silit să plec, să înfrunt furtuna care era gata să se dezlănțuie. Pe de altă parte, mirosul de busuioc din cameră m-a calmat și în clipa aceea chiar mi-a părut rău că o pierdusem, din cîte înțelegeam, pe Marta. Simțeam în ea un fel de ostilitate — auzise de Laura? se lămurise că n-o iubeam? nu-mi ierta lașitatea?, dar n-avea rost să mă cert cu ea. Nu i-am reproșat nici cînd, lungindu-se într-un tîrziu lîngă mine în pat, s-a întors cu spatele, încercînd parcă să mă țină la distanță. Afară se auzi un nou tunet. Apoi altul. Apoi un muget îndepărtat. "Cerbii?" am întrebat. "Da, cerbii". Se porniseră să mugească, înfricoșați sau excitați de furtună. Curînd a început să plouă cu găleata, acoperișul de tablă gemea sub rafalele grele de apă, iar gutuiul sălbatec de la poartă amenința, după zgomote, să se rupă, în vreme ce ferestrele se înălbeau mereu de fulgere și trăsnete. M-am lipit de Marta, am sărutat-o pe păr și pe ceafă și am uitat de infernul de-afară.

A doua zi, de cum am pășit în azil, mi-am dat seama că în cursul nopții se petrecuseră lucruri grave.

Întîi am aflat că murise Tuberculosul. M-am dus să-l văd și a fost prima oară cînd un cadavru mi s-a părut mai misterios decît moartea. Pieptul scobit, obrazii supti aparțineau unui om despre care nu știam aproape nimic și alături de care trăisem totuși o vreme; un bătrîn, bolnav de plămîni, pe care nimeni nu-l iubise și care se prăpădise în timp ce eu mă culcam cu Marta, pentru că așa e făcută lumea asta, unii își dau sufletul, alții își umplu nările cu miros de busuioc. Cu cîteva zile în urmă, mă rugase din nou să-l ajut, să i se dea medicamente. Îi făgăduisem că voi vorbi cu Dinu, dar uitasem.

— Nu trebuie să-ți faci imputări, m-a consolatat Dinu. Tot ar fi murit. Era în ultima fază.

Și tot în noaptea aceea murise, în colivia lui, Prințul. Filip era convins că Tuberculosul purta vina. Dar cum, dacă Tuberculosul murise în aceeași noapte? Foarte bine, tocmai de aceea, explica Filip blestemînd. Nu vruse să moară înainte de a-i mai face un rău. Doar Prințul nu bolise înainte. Nici nu vroia să audă că un om în agonie nu

mai putea să aibă grija unei păsări. Tuberculosul nu-și luase ochii de la Prințul, pretindea el. Se îneca în accese de tuse, scuipa sânge, avea ochii aburiți de febră, dar privea cu răutate spre colivie. Că nu se putea ridica din pat? Dar ce importanță avea? Tuberculosul putea uide și cu ochii. "Un om rău poate orice, domnule sculptor. Orice".

"Lăsați-l în pace, nu-i dați atenție", îmi făcea semne din spate Domnul Andrei. În schimb, Victor i-a strâns mîna frățește lui Filip, după care a plecat să mai taie un cuvînt din dicționarul său.

S-au făcut fel de fel de ipoteze în legătură cu moartea Prințului. Unii erau de părere că murise de frică. Alții că îl îmbătase lumina fulgerelor și că țopăise în colivie pînă căzuse răpus. Siminel era convins că Prințului i se făcuse dor de insulele din care veniseră, pe acel țarm, strămoșii lui.

Cînd m-am dus la stînci, să aleg locul pentru mormîntul Tuberculosului, m-am ciocnit de Aristide. Mă căuta. M-a întrebat, mai întîi pe ocolite, apoi, luîndu-și inima în dinți, de-a dreptul, dacă nu eram de acord să-i sculptez un bust. "Fără să aflu alții deocamdată, ca să nu fie invidii". În mod discret, ar fi venit în fiecare zi la stînci să-mi pozeze. Dinu îmi spusese că Aristide suferea de ciroză și n-am vrut să repet întîmplarea cu Tuberculosul. Îl persecuta ideea sfîrșitului, probabil, și dorea să se asigure că va rămîne în urma lui măcar un bust de marmură. I-am promis ceva vag, ca să nu-l jignesc. N-aveam însă de gînd să mă țin de cuvînt.

28

(*Din caietul de vise*) Jucam cărți cu Bătrînul. Nu era învățat să piardă și nu vroia să piardă. Ca să fie mai sigur, trișa. Eu mă prefăceam că nu observ.

Uneori picotea cu cărțile în mînă, doborît de oboseală și de vîrstă. Atunci îl așteptam să-și revină. Ca să nu ațipesc și eu, mă ciupeam. Din greșeală, la un moment dat, m-am ciupit prea tare și am scos un strigăt de durere.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Bătrînul, tresărind și încruntînd sprîncenele.

— Nimic, am răspuns încurcat. O măsea care mă supără din cînd în cînd.

— A, înțeleg, mormăi el. Și eu am suferit de măsele.

Avea o plăcere aproape copilăroasă să trișeze și să cîștige. Cum făceam o gafă, care încheia practic partida, își freca mîinile mulțumit.

— Mai facem una? zicea.

Puteam să-l refuz? În schimb, dacă nu izbutea să încline balanța în favoarea lui de ajuns de repede, pufăia nervos și bea mereu limonadă, din care pricină transpira abundant. Petele din obraz deveneau mai vizibile, iar degetele îi tremurau. Nu mai ridica ochii spre mine și nici eu nu îndrăzneam să-l privesc decît pe furiș. Mă străduiam din răputeri să pierd și, ca să-i fac plăcere, mă acuzam că joc prost, că numai norocul mă salva. Enervat, el juca și mai rău, încît, cu toate gafele mele voite se apropia o victorie amenințătoare... Pînă la urmă am trișat ca să-mi obțin înfrîngerea. Atunci, Bătrînul deveni radios.

— Sînteți un jucător irezistibil, i-am zis și m-am pregătit să mă retrag.

— Să mai facem una, hotărî el.

Era ceva între rugăminte și poruncă. Intre dorință și amenințare. A trebuit să mă supun. Și, din nefericire, ar cîștigat următoarea partidă. Bătrînul s-a enervat foarte tare.

— Încă una, zise el.

Se congestionase la față, tăcea arțăgos și întreaga mea situație atîrna, simțeam, de un fir de păr. Respira greu și scrîșnea din dinți. Trebuia să pierd neapărat. Am încercat să mă trișez, dar, ca un făcut, diavolul își vîrîse coada și îmi veneau exact cărțile cîștigătoare.

Disperat, am apelat la ultima stratagemă. M-am gîndit să mă plîng de Moașa. Îi distrăgeam astfel atenția de la partidă și, în plus, aveam prilejul să-i vorbesc despre marele respect pe care i-l purtam. I-am mărturisit, declarîndu-i că-l veneram prea mult pentru a-i ascunde asta, că Moașa venise la mine în cameră. Să mă culc cu ea. Ceea ce mă cutremurase. Cum să mă ating eu de o femeie pe care o atinsese El? Era de la sine înțeles că refuzasem. Și am încheiat patetic și idiot: "Niciodată nu voi proceda altminteri".

Bătrînul mă ascultase fără să-i tresară un mușchi. Cînd am terminat a azvîrlit cărțile.

29

De cîte fleacuri a depins viața mea! Uneori, mă întreb dacă destinul nu se exprimă prin fleacuri. E forma lui de perversiune. Nu apare ca în măștile înalte așezate pe fundalul scenei în tragediile grecești. Apare, de pildă, sub forma unei muște. O muscă sîcîitoare care te bîzîie într-o după-amiază, împiedecîndu-te să-ți faci siesta. Încerci s-o alungi din cameră, dar n-ai nici dexteritatea, nici răbdarea portarului. Nu poți s-o prinzi.

Dar nu poți nici s-o suporti. Ți se așează pe cap, pe ceafă, bîzîie și te enervează. Încerci s-o strivești, dar nu reușești decît să le lovești la cap. Ceea ce te enervează și mai rău. Adică cum, să depinzi de o muscă? Te ridici, iei un prosop, lovești aerul (Don Quijote n-a murit, îmi vine să le strig guzganilor!) și întrucît, după un timp, nu mai auzi bîzîitul, ești fericit. Războiul, cam ridicol, e drept, dar război, dintre tine și muscă s-a terminat, în sfîrșit, prin victoria ta. Musca a fugit sau a căzut, lovită, în vreun colț al camerei. Probabil, în acest caz va sucumba. Dar, vai, te-ai înșelat. Musca zboară și supliciu se reia. Atunci, exasperat, cu nervii decimați, abandonezi tu cîmpul de luptă. Leși să te plimbi pe țărîm, unde soarele arde nisipul, scaietii și Stîncile. Nu-ți mai faci siesta, dar cel puțin ai scăpat de muscă. Pe drum te întîlnești cu doctorul Dinu și, deodată, îți trece prin minte un gînd crud: să răzbuni specia din care faci parte împotriva tuturor neajunsurilor provocate de celelalte viețuitoare. Da, o vînătoare de cerbi e tocmai ce ți-ar trebui, un balsam pentru nervii puși ceva mai devreme la grea încercare. E adevărat că ai căutat să te scuturi complet de această mîrșavă ocupație, însă acum nu te mai împiedici de scrupule; musca a reușit să-ți dea o justificare. Ca să nu mergi totuși singur, îl rogi pe doctorul Dinu să te însoțească în această escapadă scîrboasă. El nu vrea. Tu insiști. El nu vrea în continuare. Își cere scuze, pretextează că-l doare capul, că se teme de o criză de astm; e prea mult polen în aer. Bănuiești că minte. De unde atîta polen toamna? Și insiști mai departe. Îi propui chiar un compromis; să te aștepte în cătun pînă îți desăvîrșești răzbunarea. În cele din urmă reușești să-i impui voința ta. Era normal. Cu timiditatea lui cam greoaie și cuviincioasă, doctorul Dinu nu putea să-ți reziste la nesfîrșit. Și porniți împreună. La baltă, un bătrîn se plimbă singur pe mal. Vecu. Deodată îți vine o idee năstrușnică, să-l duci pe Vecu la mlaștină. În calitatea sa de poet e omul cel mai potrivit pentru a-l impresiona. Doctorul Dinu îți aduce aminte, discret, că bătrînii n-au voie să treacă balta, așa sună consemnul. Tu rîzi. Așa e, dar în situația ta îți poți permite să treci peste acest mic obstacol. Un fleac. Vecu știe însă și el ceea ce doctorul Dinu ți-a spus discret. Scutură din cap. Nu vrea. Ceea ce te irită. Ești atît de mîrîinos și-l inviți, iar el face nazuri? "La întoarcere n-ai decît să pretinzi că te-am luat cu forța", îi zici lui Vecu, apucîndu-i de gulerul halatului și, pentru că s-a înnorat între timp și chiar tună, rîzi: "Ha, ha, Dumnezeu însuși s-a hotărît, se pare, să devină vînător de cerbi, o să mă iau la întrecere cu el, vino, moșule, nu fi prost, să vezi ce n-ai văzut niciodată, un animal nobil și frumos transformat într-o jalnică grămadă de carne înfricoșată". Dar Vecu e îndărătnic. Nu vrea cu nici un chip. Încearcă chiar să se smulgă din mîna ta. Alunecă și cade, murdărindu-se de mîlul de pe marginea bălții. Rîzi din nou, dar, deodată, te oprești din rîs uluit: dinaintea ta, acum, nu mai e bătrînul șters, prăpădit; de jos, s-a ridicat un om aproape necunoscut, cu părul atîrnînd în dezordine, cu bărbia tremurînd și cu ochii plini de mînie, care te privește fără să zică nimic. A început să plouă mărunț, părul lui Vecu se udă, i se lipește de frunte, de ceafă, de urechi. Brusc, bătrînul se desprinde din împietrire, te scuipă, pentru că l-ai jignit? pentru că te disprețuiește?, și pleacă legănîndu-și în ploaie silueta deșirată. Scuiatul lui, cleios și galben, ți s-a lipit de obraz, ca un vierme, lîngă gură. Te ștergi încet, aproape paralizat de surpriză; altfel ar trebui să fugi după Vecu și să-l obligi să înghită un pumn de mîl. Te urci în barcă, doctorul Dinu te urmează nehotărît, dar neîndrăznind după tot ce s-a întîmplat să-ți propună să renunțați, apuci vîslele cu dușmănie și te uiți la cer: "Afurisită ploaie". Din pricina ploii, nu te mai duci la mlaștină. Dealtfel, ți-a pierit cheful de vînătoare. Rămîi cu doctorul Dinu la văduva unde-și ține el pușca, o femeie tăcută, și ceri ceva de băut. Mai simți încă pe obraz scuipatul lui Vecu, îți e silă de tine, ca să uiți bei, un fleac și ăsta, pînă ce te pomenești cuprins de o veselie năîngă. "Dacă renunți și la asta, îi zici lui Dinu, arătîndu-i sticla, nu mai ai decît o șansă. Să trăiești ca un călugăr pînă ce ajungi în pămînt, cu țărîna în gură. Apoi devii și tu țărîna și cazî în gura altora care au murit după tine. Ha, ha. Depinde ce noroc ai și în gura cui nimeriești. Oricum pute. " "Lasă prostiile și nu mai bea", încearcă doctorul Dinu să-ți ia sticla din mîna. Dar tu te înfierbînti: "Ascultă. Dacă ești deștept, trăiești fără să te mai gîndești la nimic. Ca păduchii. Sau ca broaștele. Atunci nu ți se mai întoarce stomacul pe dos. " Îți aduci aminte ceva și te umflă rîsul: "Am auzit că Aristide de cîte ori se îmbată rău, înainte de a cădea cu capul pe masă, bombăne aceleași cuvinte: «Și-acum la treabă!» După care adoarme". Dar văzînd că omul din fața ta n-a gustat gluma, devii serios: "Ce ușor ajunge omul porc, Dinule". Îți vîjîie capul, ai un gust rău în gură, ai vrea să te culci, însă doctorul s-a ridicat în picioare...

Cam așa aș vorbi dacă aș fi dispus să dau vina pe fleacuri și să persiflez destinul care a colaborat, ironic, cu defectele mele mereu; de cîte ori n-am avut puterea să greșesc singur, m-a ajutat el să greșesc și mai grav decît aș fi îndrăznit să greșesc din proprie inițiativă. Dar acesta n-ar fi decît un truc. Și există o limită a rezistenței în fiecare. Cînd e atinsă, nu mai ai poftă să te justifici. Dureri de cap, proastă dispoziție, ghinion, fleacuri. Nu. Destinul e un sac de antrenament pentru atîția lași și neputincioși, m-ar lăsa și pe mine în marea lui nepăsare să-l insult, dînd vina pe el și pe fleacuri, dar nu vreau să profit de asta. Prefer să spun că eu însumi am transformat fleacurile în catastrofă, din vanitate. Într-o existență ca aceea pe care o duceam trebuie să te adaptezi mereu; să știi pe cine să saluți tu și pe cine să lași să te salute el, să știi cui să-i spui "tu" și cui să spui "dumneavoastră", să știi cînd să închizi ochii la o injurie și cînd să te revolți din nimic. Or, mie mi se tociseră tocmai reflexele de adaptare. Pe

vremea cînd nu eram decît un simplu cioplit de cruci, mă arătasem atent la reacțiile celor care-mi puteau pricinui neplăceri. Acum îmi pierdusem această deprindere. Mai mult, eram convins că-mi puteam permite absolut orice și nu mai aveam nici o măsură. Dovadă și ce i-am replicat lui Dinu cînd, pentru a mă convinge să renunț la vînătoare, mi-a spus că e un păcat să ucizi un animal în asemenea condiții. Am rîs: "Dacă Dumnezeu ne-a creat astfel încît să ne atragă noroiul, de ce l-aș feri eu de obligația de a-și privi creaturile așa cum arată? Adevărul e, dragă Dinule, că și noroiul e de origine divină, ca florile; că murdăria și caracterele infecte au aceeași origine ca puritatea. Sau crezi cumva că există două lumi, una creată de Dumnezeu și alta complotată de diavoli?" Tirada asta arată, singură, că pe culmile vanității devenisem opac. Lumea azilului avea logica ei pe care, plin de mine, o ignoram mergînd ca un urs acolo unde trebuia să înaintezi ca o vulpe. Ceea ce a urmat n-a fost de aceea decît un șir de gafe.

Am ajuns la azil tocmai cînd, pe coridorul de la intrare, Moașa o bruftulua pe Laura, care o asculta tăcută, fără să schițeze nici un gest de împotrivire. Mi s-a urcat un val de sînge la creieri și am înfruntat-o pe Moașa ca pe o servitoare, făcînd-o de două parale sub privirile îngrozite ale Laurei. Moașa s-a înroșit violent, rămînînd cum rămăsesem eu în fața lui Vecu. Nu i se întîmplase așa ceva niciodată. Și măcar dacă scena s-ar fi petrecut undeva fără public. Dar pe coridor, la ora aceea, foiau mulți bătrîni care au asistat, de la o oarecare distanță, la mitocănia mea. Toți, mîi puțin eu, au înțeles din fulgerele care au înveninat privirea Moașei că incidentul va avea urmări neplăcute pentru mine, chiar dacă nu neapărat imediat, și s-au risipit prin camere, preferînd să nu fie văzuți că fuseseră martori. Și eu care am crezut atunci că plecau ca să poată rîde în voie!

Dinu a venit după mine.

— Te rog, întoarce-te și cere-i scuze.

— Eu?

— Da, tu.

— Nici nu mă gîndesc.

— Nu uita că depinzi totuși într-un fel de ea, încercă Dinu.

— Eu nu depind de nimeni, i-am declarat cu aroganță. Eu nu depind decît de talentul meu.

Dinu mai făcu o încercare:

— Nu crezi că un bărbat n-are voie totuși să se poarte ca un bădăran cu o femeie?

Numai că a stricat totul vrînd să întărească efectul vorbelor sale.

— Daniel, e un fleac. Îi ceri scuze și, gata, ai închis incidentul. Nu mai ai dureri de cap.

Am fost gata să-i amintesc lui Dinu povestea cu bătaia pe care o primise ca să se însoare cu Augusta și să-l pun la zid: "Eu nu sînt făcut ca să fiu legat de pat și bătut, eu decid singur." Dar m-am mulțumit să mormăi un "O să văd eu" și am plecat să iau puțin aer, să mă liniștesc. Cînd am ajuns la ghereta portarului m-am hotărît, m-am întors și am vrut s-o pornesc pe coridorul ce ducea la administrație. Dar ghinion. Arhivarul stătea ca o momîie în dreptul unei ferestre așteptînd parcă pe cineva. Nu puteam trece fără să mă vadă. Se găsisse, idiotul, să-și roadă unghiile, tocmai acolo sau poate o făcea intenționat. În orice caz, din pricina lui, fiindcă nu vroiam să vadă că mă temeam, am lăsat pentru a doua zi scuzele pe care intenționam să i le cer Moașei, iar "a doua zi" n-a mai existat. Căci dimineața am bătut în retragere: "Și ce să-i spun? Cu ce să încep? A, nu. Mai bine aștept s-o întîlnesc întîmplător. Atunci îi zic: Doamnă, sper că n-ați dat importanță vorbelor mele. Nu eram într-un moment tocmai bun."

Cîteva zile, ca să se liniștească apele, am evitat întîlnirile cu bătrîni. După ce înotam, mă apucam de lucru, la piatra funerară a Tuberculosului, și ciopleam pînă seara, cu o scurtă întrerupere la prînz cînd mă opream să mă odihnesc, ronțaiam niște biscuiți cu ochii la balta de spumă pe care o făceau valurile la țărm, sau chiar ațipeam puțin. Dar cînd am vrut să-mi reiau rolul obișnuit, am constatat că peluza era goală și că nimeni nu mă aștepta. M-am mirat. Nu înțelegeam. Dinu s-a dovedit însă mai lucid: "Nu vor să intre în conflict cu Moașa din pricina ta. Prețul poveștilor tale e deocamdată prea scump". Peste cîteva zile, tot Dinu mi-a spus că Mopsul mă bîrfea, anunțînd fericit că întreaga istorie avea să se sfîrșească rău pentru mine: "Și degeaba, de-gea-ba își închipuie el că scapă. Se crede deștept? O să vadă pe dracu!" Nici pe Laura n-o ierta canalia: "Pe noi ne repede, face pe sfînta, în timp ce se culcă cu el, tîrfă!" "Toate sînt tîrfe, domnule", îl consolase Dominic. "Ce vrei, Daniel, a încercat Dinu, la rîndul său, să mă consoleze pe mine. În aproape fiecare bărbat se ascunde un porc gata să scoată rîitul." Filip povestea și el că nu-l ajutasem să obțină colivia canarului. "Și l-am rugat în genunchi, fraților. I-am zis: «Domnule sculptor, eu fără o pasăre nu mai sînt om». Și ce credeți? A rîs." Ba și Leon m-a învinuit, pe drept, recunosc, că-mi mirosea neputința lui, iar Dominic, din prietenie pentru Mopsul, o pîndea pe Moașa pe coridor, încercînd să deslușească pe figura ei soarta mea. "Prea are fumuri, n-ar fi rău să i se dea puțin peste nas", ar fi zis el. Domnul Andrei mă ținea la curent cu ce spunea unul și altul, căutînd să nu fie văzut cînd făcea asta. În schimb, Călugărul, care nu venise niciodată pînă atunci la mine în cameră, mă căuta mereu, ca să-i dau ceai pretexta el, deoarece prefera să bea ceai în loc de apă cînd n-avea vin. Siminel, Anton și Dodo, cînd îi întîlneam, mă salutau la fel ca înainte sau chiar îmi zîmbeau. Atît că nu se mai opreau ca altădată să

facă roată în jurul meu.

Singurul eveniment mai aparte petrecut în acele zile a fost ieșirea din muțenie a "Taifunului Victoria". O întâlneam foarte rar pe coridor. De fiecare dată îmi zâmbea din căruciorul pe roțile pe care-l deplasa cu ajutorul mâinilor, eu o salutam și treceam mai departe. Îmi era milă de ea, dar nu mă omoram cu firea, după câțiva pași o uitam. Într-o zi însă m-am auzit strigat din spate și m-am întors surprins. Bătrîna se oprise și mă fixa, avînd o lucire voioasă în privire. Nu schimbasesm niciodată o vorbă cu ea și habar n-aveam cine era și ce fusese înainte. Eram încurcat, nu știam ce să spun cînd, cu o mișcare destul de energică, ea a învîrtit roțile căruciorului apropiindu-se de mine. Am presupus că vroia să mă roage ceva ori să mi se plîngă de vreun necaz, ceea ce altădată m-ar fi agasat, dar acum, în noua situație care se crease, nu-mi displăcea. Spre mirarea mea m-a întrebat însă dacă aveam eu necazuri. "Am auzit că ai zăcut cîteva zile în pat", zise ea. Nu înțelegeam ce urmărea și am negat. "N-a fost nimic deosebit, doamnă. Doctorul Dinu mi-a interzis să..." Dar nu m-a lăsat să termin. A mai învîrtit o dată roțile căruciorului și s-a apropiat și mai mult. "Domnule sculptor, să nu te încrezi niciodată în doctori. M-ai auzit?" Mă simțeam foarte stingherit în fața acelei femei care ar fi trebuit să fie, în mod normal, acră, înrăită de boală și posacă, dar care mi se arăta dintr-odată foarte volubilă, ba, mai mult, vorbea cu tonul impertinent pe care-l foloseam eu uneori în discuțiile cu Dinu. Susținea că o boală e o binefacere, fiindcă îți deschide ochii. "Singurul păcat al acestor binefaceri e că sînt uneori incurabile", rîse ea arătînd spre căruciorul în care stătea înțepenită. Își potrivea pe genunchi pătura galbenă și, remarcînd perplexitatea mea, rîse din nou. "Așa e pe lumea asta, tot ce e frumos e provizoriu. De ce mă privești mirat, domnule sculptor?" "Vă înșelați, doamnă", m-am apărut. Dar fără s-o conving. "Ba da, te miră că nu scrîșnesc din dinți sau că nu-mi pun capăt zilelor. Ei nu, domnule, prefer să rîd." Ideea ei era că pentru tristețe e totdeauna prea mult timp. De aceea singurul lucru înțelept e să-l micșorăm prin toate mijloacele. Mi-a spus aproape cu detașare: "Am citit că omul este animalul cel mai bolnav și tocmai de aceea cel mai interesant. Așa am aflat și eu de ce sînt atît de interesantă. Ca să fii sinceră, mi-ar fi plăcut să fiu mai anostă, dar — și rîse din nou — nu putem atinge toți idealul de brută reușită, fără probleme." Ascultînd-o, mă gîndeam că n-am cunoscut niciodată oamenii. Le-am pus mereu etichete, i-am judecat după aparențe și m-am mișcat nu între oameni, ci între părerile mele despre ei. Nu bănuisem niciodată că dincolo de bătrîna cu gîtul lung și fragil, încremenită într-un fotoliu de infirm, se putea ascunde și altceva decît o suferință penibilă, o boală care reușise în cele din urmă s-o doboare. Nu-mi trecuse prin minte că o asemenea femeie își putea îngădui să dea cu tifla soartei. Îi auzeam vorbele și nu-mi venea să cred că ele erau rostite de bătrîna cu fața plină de riduri dinaintea mea: "Am o voce răgușită, cum observați, domnule sculptor. Deloc muzicală. N-am putut să cînt. La desen nu m-am priceput. În literatură, unde am făcut cîteva încercări, am aflat la timp că, pe măsură ce încerci să fii mai inteligent, devii mai prost. Singurul lucru care mi-a rămas a fost să vîntur lumea. Numai că, din păcate, m-am hotărît tîrziu, după ce-am mucezit între prejudecăți. Renunțasem la fumat, mă culcam la oră fixă, devreme, și țineam regim, zicînd că în felul ăsta opresc boala de care mă speriasem. Ajunsesem un fel de călugăriță în libertate, care nu-și îngăduia nici un fel de exces. Îmi luasem cărți de medicină și le studiam cu grijă. Cînd am simțit însă că picioarele îmi înțepeneau, mi-am zis: «Proasto, în felul ăsta nu faci decît să golești și anii pe care-i mai ai de trăit». Și m-am schimbat cu 180 de grade. M-am reapucat de fumat, nu-mi mai păsa de nopțile pierdute și de regim, iar într-o dimineață m-am hotărît să văd ce mai pot vedea din lume înainte de a ajunge într-un cărucior ca ăsta. Am început să mă fardez violent, fiindcă nu vroiam să mă simt ca o cutie goală de conserve aruncată la gunoi. Dar, vai, era cam tîrziu. Din nefericire, devenim înțelepți cînd asta nu ne mai e de mare folos. Mai e nevoie să vă spun că n-am avut timp să recuperez? În Grecia m-am împrietenit cu un poet bolnav de plămîni care muncea ca hamal în porturi ca să-și strîngă bani, să-și tipărească plachetele de versuri. Era un tip ciudat și interesant. Plachetele de versuri le tipărea în cîteva sute de exemplare pe care le împărțea străinilor, în port. «Ei nu înțeleg nici o boabă grecește, dar cărțile mele sînt pe toate meridianele pămîntului», zicea el. Nu-i păsa că-și dădea toți banii pentru a tipări niște cărți pe care le oferea unor necunoscuți care nu le citeau, le uitau în primul hotel sau le aruncau în mare. Cînd a văzut la mine poza Parthenonului, a început să plîngă. El de dor de Atena, eu de dor de lumea aceasta pe care n-o voi vedea niciodată. Deși nu știu, domnule sculptor, cum e mai rău: să-ți pară rău de ce ai făcut sau de ce n-ai făcut. Asta niciodată n-am reușit să mă decid... Dar mint, reluă ea după o pauză. Cineva zicea că pe măsură ce-i scad puterile, îi scad și dorințele. Adică nu mai ai putere să fugi, nu mai ai dorința să fugi. Eu cred că lucrurile nu stau așa. Dacă nu mai ai putere să bei e și pentru că nu-ți mai e de ajuns de sete. Și, la drept vorbind, asta-mi reproșez. Că atunci cînd puteam merge nu mi-a fost de ajuns de sete. Că am avut forța să renunț. Îmbătrînisem, domnule. Cînd omul e cît de cît tînăr, în ciuda anilor, e slab în fața dorințelor. N-are puterea să renunțe, cedează în fața lor. Se apleacă spre izvor fiindcă nu-și poate stăpîni setea. Cînd face pe înțeleptul, gata. S-a terminat. Vedeți prin urmare că n-am glumit spunînd că bolile ne deschid ochii. Ascultați-mă pe mine, viața e un miracol ticălos de scurt. " Și zicînd asta, "Taifunul Victoria" întoarse brusc căruciorul și dispăru.

Am luat din această întâlnire ceea ce mi-a convenit. Dorințele clocoteau în mine, deci aveau dreptate! Asta m-a împiedicat să văd că plăcutele mele 1001 de zile intraseră în eclipsă poate și din vina mea, fiindcă n-am încercat nici o clipă să risipesc temerile bătrânilor. Dimpotrivă, jignit de prudența lor, îi priveam de sus. Eram convins că într-o zi mă vor ruga să-i iert și-mi pregăteam replicile usturătoare pe care urma să le arunc atunci ca să-i pedepsesc. "Deoarece așa sînt unii făcuți, i-am zis lui Dinu, nu te respectă decît dacă îi calci în picioare sau îi trimiți în fundul iadului. Altfel te cred slab sau imbecil."

Laura mi-a propus în acele zile de cîteva ori să plecăm din azil. Părea îngrijorată de situația mea. Numai că eu am suferit mereu de această meteahnă sau de acest blestem: cei care doreau să mă cîștige mă pierdeau. "Unde să mergem? îi răspundeam. Lasă că o să treacă."

30

În timp ce-mi curățam pușca în curtea Martei, am atins din greșeală trăgaciul și, în aceeași clipă, am simțit o durere ascuțită în palma dreaptă. Marta a scos un țipăt.

Buimăcit de durere și de spaimă, i-am strigat să tacă și i-am cerut un prosop cu care să-mi înfășor mîna care sîngera. Am vrut s-o pornesc apoi spre azil, dar m-am temut să nu pierd sînge din pricina mișcărilor; m-am trîntit pe spate, cu mîna ridicată, ca să împiedic, gîndeam eu, hemoragia și am rugat-o pe Marta să ia barca și să-l aducă pe Dinu.

Rămas singur, îmi treceau prin cap tot felul de grozăvii. Mă temeam mai ales de o cangrenă, ignoranța mea în materie de medicină fiind desăvîrșită. Mă și închipuiam cu brațul tăiat, apostrofat de Moașa pentru că nu mai puteam ciopli pietre funerare și nu mai era nevoită să mă trateze ca pe un artist: "Treci la bucătărie, imbecilule, și la spălat vase. Dacă te descurci cu o singură mînă. Dacă nu, ia-ți catrafusele și pleacă unde vrei. Roag-o pe curva ta din cătun să te țină dacă vrea. Aici să nu mai calci. Încă nu ești destul de prăpădit ca să beneficiezi de azil." Poate că și Laura ar fi încetat să mă iubească odată ajuns spălător de vase. Iar Mopsul și Filip s-ar fi simțit răzbunați. Parcă îi și auzeam luîndu-mă peste picior: "Hei, băiete, n-ai spălat bine farfuria asta". Și ar fi trebuit să înghit toate măgăriile lor, n-aș fi avut încotro. M-au trecut fiori reci. Suferința, mai e nevoie s-o spun? mi-a repugnat totdeauna, sub orice formă.

Mirosurile bălții se amestecau în aer cu arome de fructe coapte. Insectele foiau prin urzici, ameteite de căldură, și le auzeam zgomotele subțiri. Era o gravă nedreptate acel accident stupid! Cînd a venit însă Dinu și a desfăcut prosopul, m-a liniștit. "Nici o grijă, mai ai pînă cînd va trebui să-ți pregătești piatra funerară, dragă Daniel", a rîs el de sperietura mea. Mi-a spălat rana, care din fericire era superficială, m-a pansat și am pornit împreună spre azil.

Era spre seară. Laura se plimba în preajma gheretei portarului. Mă aștepta, probabil. Am vrut să mă prefac că n-o văd, ca să evit orice explicație, dar ea s-a apropiat și m-a prins de mîna rănită. "Hei, ce-ai pățit?" "Nu mă strînge, mă doare", m-am apărut. "Săracul de tine, te-ai rănit", rîse Laura; un rîs nervos care se transformă repede în plîns. Politicos și jenat, Dinu și-a continuat drumul, lăsîndu-ne singuri.

Aș fi preferat să discut cu Laura a doua zi, dar nu găseam nici un pretext ca să plec. Avea fața urîșită de lacrimile care, ștergîndu-i fardul, lăsau urme și am încercat să glumesc: "Nu mai plînge, te urîțește". Am simțit-o cum se încordează și credeam că va urma un gest violent, că-mi va da o palmă, oferindu-mi astfel pretextul de care aveau nevoie; dar nu se întîmplă nimic. Laura se opri din plîns și mă privea cu o tristețe adîncă, dureroasă, uscată, care m-a înduioșat, încît în loc să plec am devenit tandru. Am strîns-o cu brațul teafăr și am stat lipiți unul de altul pînă ce mirosul ei m-a ameteit. Atunci am pornit pe coridor, ținînd-o de mînă, deși nu era nevoie; îi trecuse supărarea și mergea alături de mine. Numai după ce și-a dat seama că trecusem de ușa camerei mele m-a întrebat cu o voce voalată de emoție: "Unde mergem?" I-am spus doar atît: "Vei vedea".

Francisc era ca de obicei la post. Stătea cu brațele încrucișate. Cînd am ajuns în dreptul lui, s-a dat la o parte și ne-a urmat. Am dus-o pe Laura să se spele pe mîini. Francisc ne-a dezinfecat pe amîndoi și am pătruns în sala cu oglinzi.

Mă așteptam ca Laura să fie uluită, sufocată de surpriză și m-a decepționat prima ei reacție. Se uita în jur mai degrabă amuzată decît copleșită. Cînd îi propusesem, odată, să mă însoțească în sala cu oglinzi, zîmbise clătînînd capul: "N-ai decît să te duci tu dacă-ți place. Mie îmi ajunge o singură oglindă". Dar n-a văzut!, mă gîndeam atunci. Acum, faptul că nu se zăpăcise dînd cu ochii de atîtea oglinzi incendiate de lumina scînteietoare răspîndită de masivul candelabru atîrnat de tavan, mă descumpănea. Abia cînd m-a întrebat: "Dar cu fotoliile astea de răchită ce e?" am deslușit în glasul ei o emoție reținută. Părea ușor intimidată de nenumăratele imagini răsfrînte în oglinzi și se mișca de colo colo pentru a verifica parcă dacă imaginile se țineau după ea. În cele din urmă însă cochetăria feminină a triumfat. S-a apropiat de unul din pereții căptușiți cu oglinzi, studiindu-se încîntată, înclinîndu-se, învîrtindu-se și zîmbind. "Îmi place aici",

mărturisii ea pe neașteptate și începu să sară într-un picior, după care se opri, își ridică gulerul halatului, își aranjă părul și se privi din nou, aplecând capul când într-o parte, când în alta. "Femeia tot femeie", mi-am zis, înduioșat de mirarea copilăroasă cu care se examina acum în oglinzi. Făcu câțiva pași de dans. Apoi, prinzîndu-și halatul cu mîinile ca o rochie de bal, începu să valseze de una singură, amețită și fericită. Când a obosit, s-a așezat în fotoliul Bătrînului. "Hai și stai pe fotoliul din fața mea", mi-a strigat. M-am așezat și ne priveam unul pe altul. Ea, obosită și îmbujorată la față, eu uimit: pătrunderea Laurei acolo schimbase dintr-odată totul. Sala cu oglinzi nu mai era un deșert, ci o strălucitoare sală de bal. Mă gîndeam că o singură femeie e de ajuns uneori pentru a suprima deșertul unui bărbat. Eram fericit eu însumi, uitasem de mîna rănită, de cerbi, de Moașa, de bătrîni, nu mai trăiam decît clipa aceea, plină de o bucurie simplă, la care rîvnisem mereu. Când am fost tînăr n-am umblat decît pe la baluri mizerabile, în săli care miroseau a transpirație și a parfum ieftin, cu lumina chioară și cu fete urîte, cele mai multe, care trebuiau să danseze singure, ceea ce mi se păruse îngrozitor de trist. Era prima oară când mă simțeam într-o sală somptuoasă de bal, luminată scînteietor, cu o femeie frumoasă, care în plus mă iubea.

Deodată spuse încet: "Ajunge, hai să mergem". Revenise la tonul obișnuit. N-o mai impresiona sala. Minunea, iluzia luaseră sfîrșit. Ar fi trebuit să mă ridic chiar în clipa aceea, dar, din păcate, renunțăm greu totdeauna. Am vrut să mai prelungesc starea care-mi încălzise sufletul înainte. Am făcut o greșeală. A urmat singura frază pe care n-o așteptam: "Mă întreb cîtă vreme o să continui această minciună". Am tresărit. "Care minciună?" "Cum care? Cu Bătrînul. Și restul..." Stricase totul. Bucuria mea s-a spart ca un vas de porțelan. Fără să sesizeze că înainta, de fapt, pe cioburi, Laura a socotit că era cazul să insiste: "Nu vezi că azilul trăiește în minciună? Aș prefera, te rog să mă crezi, să plecăm de aici". Am mai făcut o încercare să strîng cioburile, să le lipesc la loc: "Cum poți să fii atît de prozaică? Sper că glumești". Fatală încercare! "Ba nu glumesc deloc", izbucni Laura într-un acces de rîs sănătos. După care deveni serioasă și pe un ton grav, de care n-aș fi crezut-o capabilă, m-a întrebat: "Tu chiar nu-ți dai seama?" "Nu", i-am răspuns. S-a uitat în ochii mei și a început să vorbească. Nu mai țin minte cuvintele, dar înțelesul lor acesta era; că minciuna e ca un virus care atacă totul după ce pătrunde în om, atacă și simțurile, aducîndu-te în situația să nu mai vezi limpede, să nu mai auzi clar, să nu mai deosebești ceea ce trebuie deosebit; zici că te slujești de minciună și ajungi să fii stăpînit de ea; nu te mai poți descurca altfel decît mințind și cerînd să fii mințit. "Or, încheie Laura, eu prefer să știu că pe mine mă cheamă Laura și că tu ești un simplu cioplitor de cruci."

M-am sculat și i-am zis rece: "Hai să mergem". Ea m-a întrebat dacă mă supărasem și fiindcă tăceam a adăugat, ridicîndu-se din fotoliu și încercînd să treacă peste jena care se așezase între noi: "În definitiv, fă cum vrei". Mă simțeam groaznic. Acum știam ce credea despre mine; eram pentru ea un simplu cioplitor de cruci. Artist? Palatul Șeherezadei? Noaptea dintre oglinzi? Realitatea prelungită în vis sau visul prelungit în realitate? Nu, domnule Daniel. Să-ți intre bine în cap că n-ai fost nici o clipă altceva decît un simplu cioplitor de cruci! În zadar, vrei să te minți. În zadar, vrei să-i minți pe alții. Trebuie să te consolezi cu acest adevăr, nu-ți mai da aere, nu te mai învîrți ca un păun, ferește-te de ridicol, domnule Daniel. Laura semăna într-un fel cu tata. Vroia să mă *vîre* din nou în cușca mediocrității mele, să mătur de-acolo toate cojile viselor mele, să renunț la tot, să-mi vîr nasul ca într-o murdărie în adevărul meu jalnic, să nu-mi pierd timpul în sălile cu oglinzi, și de ce? Cum de ce? Ca să respectăm adevărul, domnule Daniel. E neplăcut, dar îți ajunge și o singură oglindă ca să vezi cine ești, de fapt: un ins oarecare. Gata, comedia a durat și așa prea mult, nu crezi, domnule Daniel? Ei bine, nu, mi-am zis, inversunîndu-mă la gîndul că femeia din fața mea vroia să mă coboare ca să mă iubească. "Dar aviatorii tăi?" am întrebat-o. "Ce-i cu ei?" s-a mirat Laura, încruntîndu-și sprîncenele. "Ei nu sînt tot minciună?" A rămas pe gînduri. "Poate că ai dreptate, murmură într-un tîrziu. Hai să mergem." Și am pornit, tăcuți, spre ieșire.

La capătul coridorului l-am zărit pe Mopsul. Încerca să dispară ca să nu-l observăm și mi-am dat seama că ne spionase. În ciuda miopiei de care se plîngea, Mopsul vedea exact ce vroiau ceilalți să-i ascundă. Cum știam că-și va bate gura, am încercat să-l intimidiez. Am alergat după el și l-am ajuns. "Și zici că te plimbi, canalie bătrînă?" Mopsul s-a întors spre mine speriat. Nu se așteptase să-l atac atît de direct. Și-a revenit însă repede. "Ce, domnule sculptor, n-am voie?" Tonul era chiar impertinent. "Sigur că ai voie, canalie bătrînă, dar cum se face că ți-a venit să te plimbi tocmai pe aici?" "Dar ce se întîmplă aici?" făcu el pe prostul și am preferat să nu lungesc discuția. Oricum era inutil. Știam ce urma să aud. Și nici nu-mi păsa prea mult după discuția cu Laura.

În cameră, m-am lungit pe pat fără să mai aprind lumina. Mă simțeam epuizat, nu mai aveam energie nici măcar să-mi fac un ceai ca să-mi liniștesc stomacul. Și luam mereu aceleași gînduri de la capăt. Sigur, o iubeam pe Laura, dar de ce-mi cerea imposibilul? De ce-mi cerea să renunț la ceea ce nu mai puteam și nici nu doream să renunț? Ar fi vrut să fiu undeva o mediocritate oarecare, numai să fiu o mediocritate adevărată? să mă înăbuș în adevărul meu, în destinul meu îmbîcsit și strîmt? Și ce viață am fi dus? Ea laborantă, iar eu, eu ce? un amărît care să depindă de morți și de pietatea celor vii? Asta visa să devin? La ce-mi trebuia un adevăr mizerabil care mă

cobora? Trecuse de miezul nopții, ba poate chiar se apropiau zorile, și eu continuam să-mi pun întrebări, să mă cert în gând cu Laura. În loc să fie alături de mine, ea ținea să mă silească să-mi miros, domesticit, ratarea. Prefera o dragoste meschină și lucidă. Când puteam să stăm amândoi în sala cu oglinzi, ea pe un fotoliu, eu pe altul, bînd limonada sălcie care intra în ritual și visînd fiecare în voie... nu, ea prefera să mă azvîrle în pulbere de pe treapta pe care mă suisem. Nu înțelegeam cum se întîmplase că într-un azil unde și doctorii erau bolnavi Laura continua să fie sănătoasă, dar eram încredințat că-mi cerea prea mult cerîndu-mi să fiu un om normal, mai ales într-o lume bolnavă. Aș fi vrut s-o fac să priceapă problema mea; faptul că mă născusem fără nici o vocație, dar cu o mare și dureroasă ambiție, mă împinsese să intru în conflict cu propria mea neputință, mă adusese în situația să mă revolt împotriva destinului meu, iar în această revoltă nu mă puteam bizui decît pe imaginația mea înfierbîntată; deci, n-aveam cum să trăiesc în linie dreaptă; îmi lipseau și forța care e necesară pentru asta și resemnarea care te ajută să fii un vierme autentic, împăcat cu toate. Dar cum să explici cuiva că nu dorești să fii izbăvit? Pentru mine exista o singură cale, să fiu cît mai bolnav. Drum înapoi nu mai era. Laura mă trăgea îndărăt fără să-și dea seama că drumul meu ducea înainte, spre împlinirea și distrugerea mea totală. Cei care ne iubesc se încapățînează uneori să ne salveze, vrîndu-ne altfel decît sîntem, fără să bănuiască o clipă că prin grija lor ne împing să devenim ingrați. Am adormit cu hotărîrea de a mă feri de Laura.

"Ce s-a întîmplat între tine și Laura? V-ați certat?", m-a întrebat peste cîteva zile Dinu. Avea în glas un soi de tristețe. Eram gata să-l rog să nu se amestece în treburi care nu-l priveau, cînd, întorcîndu-se de la fereastră, unde stătuse privind marea, el adăugă: "Nu te porți normal, dragă Daniel". Atunci am priceput că stătuse de vorbă cu Laura și i-am zis pe un ton destul de arțăgos: "Cum ar trebui să mă port normal? Să spăl pahare murdare într-o cîrciumă? Să caut un meșter de cruci căruia să-i fie milă de mine? Ori să mă întorc la pușcărie, să fac portretele gardienilor și să deschid o expoziție într-o celulă?" Dinu a venit și s-a așezat și el pe pat. "Și crezi că aici în azil...?" zise el, fără să termine întrebarea. Am înțeles ce vroia. Tocmai de aceea i-am răspuns brutal: "Aici, cel puțin, îmi iau pușca și mă uit cum se bălăcesc cerbii în mlaștină. Sînt eu vîntătorul. Mă aleg doar cu scîrba, nu-mi intră și noroiul în gură. Laura e o naivă." "Bănuiesc că, de fapt, n-o iubești", mi-a zis Dinu, după care omul acesta care nu fusese niciodată iubit mi-a declarat cu o mare căldură că el socotea dragostea un noroc, unul din puținele prilejuri ce le avem pentru a nu ne risipi viața în fleacuri și ambiții neroade. "Crezi că întîmplător s-au pornit cu tot felul de scorniri scîrboase împotriva Laurei?" m-a întrebat. Avea chiar o teorie despre forța subversivă a dragostei care, zicea el, se cuibărește în adevărul ei ca într-o oază; de aceea orice flagel tinde în mod natural s-o înăbușe ori măcar s-o murdărească. L-am ascultat, dar am rămas opac la argumentele lui. Știam una și bună. Că Laura reprezenta pentru mine un risc. Putea să mă zdruncine cu realismul ei și nu vroiam. Cîtă vreme eram bolnav, mă simțeam apărat. În schimb, sănătatea mă putea omorî. Acestei idei fixe, în care am crezut orbește cu tot răul din mine, îi datorez că mă aflu aici și-mi simt viața ca un vis de nebun într-o lume înțeleaptă.

31

(*Din caietul de vise*) La un restaurant, tata și Luchi. Orchestra cînta. Luchi era îmbrăcată într-o rochie cu multe romburi albe. Tata, în redingotă. De masa lor s-a apropiat să le ofere un buchet de flori o femeie în care am recunoscut-o pe femeia mutilată de tren. Avea un singur braț întreg, celălalt fiind ascuns sub o eșarfă neagră. După ce-a lăsat florile pe masă, a scos o cheie, a deschis ușa restaurantului, care era încuiată, și mi-a făcut semn s-o urmez. Am mers după ea, pe o cărare subțire, foarte subțire, pînă ce m-am pomenit pe țărm, între Stîncile de marmură. Acolo femeia a dispărut. Se înnorase și marea începuse să fiarbă. Am auzit un zgomot și m-am întors. Filip lovea cu o bară de fier în piatra funerară a Tuberculosului, icnind la fiecare izbitură. Se răzbuna pentru moartea Prințului. I-am strigat: "Ce faci? Îți bați joc de munca mea?" Văzîndu-mă, Filip s-a așezat în genunchi. Tremura din tot corpul și avea o privire de animal îngrozit. "Să nu mă spuneți, domnule sculptor", s-a rugat el. "Bine, dar să nu te mai prind pe aici", i-am zis. Am căutat-o apoi pe femeia mutilată de tren. Trebuia să aflu de la ea ceva foarte important privind trecutul meu. N-am găsit-o însă nicăieri. M-am dus la Arhivar și l-am întrebat dacă nu cumva cunoștea el numele femeii și locul unde o puteam găsi. Arhivarul a rîs răutăcios. Îi făcea plăcere, în mod evident, că mă aflam în încurcătură. Pe coridor, mi-a Venit o idee. Am căutat-o pe Moașa, i-am făcut ochi dulci și m-am culcat cu ea. După ce-am iubit-o, în timp ce Moașa se îmbrăca, am rugat-o ca din întîmplare: "Draga mea..." Ea s-a încruntat. Nu-i plăcuse oare că-i ziceam "draga mea"? Am repetat: "Draga mea, aș vrea să văd și eu... te rog să dai ordin..." "Ce ordin?" se strîmbă Moașa, țuguindu-și ironic buzele, deși înțelesese foarte bine, se vedea asta din ochii ei. I-am explicat că vroiam să văd ce scrisese Arhivarul despre trecutul meu în hîrtoagele lui. "Știi, draga mea, nu mai sînt foarte sigur..." "Cu atît mai

bine, exclamă veselă Moașa. Nu-mi place să mă culc cu bărbați prea plini de trecutul lor. Sînt primejdioși." Și rîse întocmai ca Arhivarul, dispărînd. În urma ei apăru în ușă surdul pe care l-am mai visat o dată. "Povestește mai departe, altfel vei muri, îmi zise el. Numai după aceea îți vei putea lua viața de la capăt." Am ridicat din umeri. "Nu se poate lua nimic de la capăt, nu mergem decît înainte, doar asupra viitorului putem interveni", am murmurat, așteptînd să se întîmple ceva, în vreme ce pe malul unei mlaștini pline de nuferi galbeni m-am văzut pe mine, mai tînăr, ridicînd pușca.

32

Probabil, oricît m-aș strădui n-aș putea să redau ce s-a întîmplat atunci. Totul îmi e atît de clar încît limpezimea se întuneacă și bijbîi prin ea ca un bezmetic, lovindu-mă de ziduri, de mine însumi și nu mai știu încotro să mă îndrept și ce să cred. A fost un accident? Ceas rău? Sinucidere? Vendetă? Oboseală de a mai trăi? Revoltă? Sau scîrbă? Cînd ne atinge într-un fel sau altul direct, moartea arată ceea ce este de fapt: un scandal. Atunci, în sfîrșit, ne dăm seama că nu există moarte normală, nici măcar cînd omul își dă sufletul cu un suspin la o vîrstă respectabilă, și că morțile revoltătoare nu se mai ascund în haine de călugăriță, venită, chipurile, de la Dumnezeu, ci țopăie nerușinate, silindu-ne să întoarcem privirea. Sînt vinovat oare că n-am avut tăria să mă uit? Nu din pudoare n-am făcut-o, ci dintr-o neputință împotriva căreia n-am fost în stare să lupt. Cel mai important lucru mi se părea atunci să nu mai simt nimic, să mă cufund într-o nesimțire salvatoare și am făcut asta cu o spaimă pe care n-am încercat s-o combat, era inutil.

Dimineața mi-am petrecut-o pe baltă, în barcă. După-amiază am avut poftă să dau o raită prin bălării. Nu mai plouase de mult, ierburile se uscau și putrezeau de căldură; păreau un hoit pe care-l devorau alte ierburi, tinere, însetate de viață și necruțătoare. Trebuia mereu să-mi deschid drum cu mîinile, să mă apăr de mărăcini care se găseau aproape la tot pasul, printre flori mai ales. Am mers pînă n-am mai auzit zgomotul mării. Sub cerul decolorat și gol, liniștea stăruia ca o iepuroaică gravidă ascunsă în bălării, gata să nască, încordată, adulmecînd pericolele. Doar cîte o pală de vînt o tulbura în răstimpuri cu scurte vîrtejuri de foșnete. Eram gata să mă întorc cînd, spre marea mea emoție, l-am zărit la vreo douăzeci, treizeci de pași înaintea mea pe Hingherul, pe care l-am recunoscut imediat după bascul lăbărțat pe cap. Călca apăsător, fără să se uite înapoi. Am vrut să-l strig, însă Hingherul fusese totdeauna un tip ciudat, de la care nu știai ce să aștepti. Și, din moment ce-și făcuse sălaș acolo în bălării, însemna că avea ceva în cap și că nu vroia să fie văzut; altminteri ce rost avea să se ascundă? Apărat de ierburile mai înalte decît mine, m-am ținut un timp după el, din curiozitate, pînă ce am auzit un lătrat de cîine undeva în față. Atunci n-am mai avut curaj să merg mai departe. Am cotit și am ieșit pe marginea bălții, unde lumina scăzută a soarelui ce cobora spre asfințit aurea pata neagră a ierburilor arse și trestiele. Cine s-ar fi gîndit că o asemenea zi se va sfîrși rău? În clipa aceea parcă totul conspira să-mi dea senzația fericirii. Peste două ceasuri, la azil, am aflat de moartea Laurei.

În primul moment am crezut că era o glumă idioată. Am alergat la morgă, am dat să pătrund între zidurile vechi, dărăpănate, am zărit prin întuneric cadavrul întins pe masa de piatră și m-am oprit; mi s-a făcut frig și frică, m-a cuprins o disperare năucă și tremuram; am fugit înapoi în cameră, am scos de sub pat sticlele de coniac pe care mi le dăduse Aristide în contul bustului făgăduit și m-am îmbătat ca un porc. M-am bălăcit într-o beție tulbure, ca în noroi, cîteva zile; cum mă ridicam din ea, gata să-mi revin, mă repezeam la sticle. Aveam un singur gînd în cap, gelatinos, laș, să fug de cadavrul pe care-l zărisem, să nu sufăr, să mă apăr.

Din acele zile n-am amintiri. Am aflat după aceea că Dinu mi-a adus în cîteva rînduri mîncare și că tot el m-a împiedicat să iau parte la înmormîntare; în halul în care mă găseam aș fi făcut o figură lamentabilă. Nu mai țin minte decît că într-o zi am șters praful de pe masă, am spălat scrumiera, mi-am adunat lucrurile aruncate prin cameră și mi le-am aranjat, mi-am făcut patul, minuțios, mecanic, ca un somnambul, golit cu totul de gînduri, îndobitocit. Apoi m-am ras, m-am spălat îndelung, mi-am pus o cămașă curată și cînd n-am mai avut ce face m-am înfipt în scaun și cu ochii fixați pe peretele din față mea, fără să văd nimic, mi-am zis: "Acum ce urmează?" Într-un tîrziu am avut senzația că Laura se strecurase în cameră, că se așezase pe pat și aștepta să-mi ies din starea de îndobitocire în care mă aflam, ca să discute cu mine; avea răbdare, nu se grăbea, nu vroia să mă trezească brusc, poate visam... Nu visam? Știam că ea era acolo, în spatele meu, îmbrăcată ca de obicei cu halatul alb și zîmbind, dar nu vroiam să întorc ochii de la perete. Apoi am luat o foaie de hîrtie și am început să scriu. Vroiam să-i las un bilet pe masă și să ies fără să mă uit la ea. "Mi-ai reproșat că mă duc în sala cu oglinzi, că trăiesc în minciună. În felul acesta m-ai jignit. Îmi pare rău, dar nu pot să ți-o iert. Ar fi trebuit să știi că eu nu sînt făcut pentru vanități mărunte." Dar, brusc m-am oprit. Era complet idiot ce făceam. Am rupt hîrtia și am înghițit tot coniacul care se mai găsea în sticlă.

Cînd panica mea animalică a scăzut și am îndrăznit să mă întorc, bijbîind, la

realitate, m-am interesat ce se întâmplase. Dar nimeni nu știa de ce se înecase Laura. Domnul Andrei mi-a zis întâi că de vină fusese probabil un cârcei. Apoi mi-a șoptit misterios că nu era exclus ca portarul să fi jucat un rol necurat în toată povestea, deoarece tocmai în dimineața respectivă avusese loc o scenă pe care el, Domnul Andrei, o văzuse cu ochii lui. Portarul o prinsese de mână ("fiindcă o iubea, domnule sculptor"): "Cu alții de ce..." a apucat să zică, dar Laura i-a dat o palmă. "Și știți și dumneavoastră, adăugă Domnul Andrei, că un om gelos și furios pe deasupra e capabil de multe. În orice caz, pe la trei-patru după-amiază, la scurtă vreme după ce Laura pornise să înoate în larg, se hotărîse și portarul să facă o baie. El care nu-și părăsea niciodată ghereta în timpul zilei și-a încuiat-o și s-a dus în larg. "Cînd s-a mai pomenit așa ceva? se mira Domnul Andrei. Nici măcar duminică. Nu se spală niciodată, e un împutit. Și tocmai atunci l-a apucat. Dacă nu cumva — și Domnul Andrei coborî și mai mult vocea — primise ordin; în ziua dinainte Laura declarase că s-a hotărît să plece din azil."

Simțeam că Domnul Andrei nu-mi spusese totul. L-am strîns de braț și l-am scuturat. "Îmi ascunzi ceva, hai, dă-i drumul". "Ce să vă ascund, domnule sculptor?" încercă el să se eschiveze, dar fără prea multă convingere, fiindcă în realitate nu aștepta decît să fie silit să-mi relateze scena grotescă la care asistasem și care mă face și azi să mă cutremur de dezgust de cîte ori îmi imaginez ce s-a întîmplat acolo în bălării unde Laura, plecată să caute niște ierburi de ceai, fusese surprinsă și atacată de un grup de bătrîni. Dominic, Nelson, Filip, Mopsul și Leon se luaseră după ea și cînd nu mai putuseră fi văzuți din azil săriseră asupra Laurei și o trîntiseră jos. "Eu, mi-a spus Domnul Andrei, am încremenit. Nu-mi venea să cred. Eram la cîtiva pași în urma lor, ascuns de un măracine. L-am văzut cum i-au smuls halatul ca s-o lase goală. Fiecare trăgea de ce putea. Laura se zbătea, se lupta cu ei, l-a mușcat pe Nelson de mînă, l-a zgîriat pe Dominic și a țipat cerînd ajutor. «Taci, putoare, a scrîșnit Mopsul. Destul te-ai... cu alții. Acum mai... și cu noi». Filip a smuls o mînă de iarbă, i-a vîrît iarba în gură și i-a strigat lui Leon: «Așează-i, mă, palma pe gură». Dominic și Mopsul o țineau de picioare, trăgînd de ele ca să i le despartă, Nelson o ținea de mîini, iar Filip și-a dat jos ismenele, rămînînd cu halatul pe el, și s-a vîrît între picioarele Laurei. Parcă era un vierme, domnule sculptor, zău așa. Se chinuia, transpira, se înroșea, fără să reușească să-i facă nimic. Dominic l-a înhățat atunci de halat și l-a dat la o parte, zicîndu-i: «Hai, ține-o tu de picioare, că se zbate ca o iapă. Lasă-mă pe mine». Dar nici el n-a fost mai breaz. Ce credea, că dacă a trăit prin bordeluri asta îl ajută pînă la moarte? Stătea ca un păianjen uriaș pe trupul biete fete și pentru că se făcea de rușine în fața celorlalți s-a înfuriat, a devenit violent și a lovit-o. Era ceva foarte scîrbos, jur, domnule sculptor. Îmi venea să le strig: «Mă, nenorociților, dacă nu puteți lăsați fata în pace, n-o mai chinuiți». Dar îmi era frică. Erau atît de întărîtați că puteau să mă omoare. Tropăiau pe margine, se așeza cînd unul cînd altul între picioarele Laurei, doar, doar... Înțelegeți dumneavoastră ce vreau să spun, dar degeaba. Și nici nu se hotărau să-i dea drumul. De parcă biata fată era de vină că ei erau neputincioși. O pălmuiau, o chinuiau, se răzbunau cum puteau. Își dăduseră toți jos ismenele și halatele, rămăseseră îmbrăcați numai în cămășile de la pijamale și țopăiau așa prin iarbă în jurul fetei. Îmi era din ce în ce mai frică și m-am făcut mic în spatele măracinelui ca să nu mă simtă cumva. La sfîrșit, Mopsul a făcut din halatul lui și al lui Dominic un fel de sac, a vîrît-o pe Laura în el și a bătut-o cu o ramură groasă de măracine. Cînd au plecat de-acolo, erau toți roșii în obraji și cu ochii tulburi. Sărmana fată a rămas în neștire. În drum spre azil, l-am văzut pe Arhivarul îndreptîndu-se spre bălării. A fost o întîmplare, poate, n-am de unde să știu. Nu m-am luat după el, fiindcă mie, recunosc, îmi e frică de ăsta. Mi-e frică să nu spună cine știe ce despre mine. Așa că am rămas pe trepte, să aștept. Tîrziu, pe după-amiază a apărut și Laura. Era ca beată și cu halatul zdrențuit. S-a dus direct pe țarm, a lepădat halatul și a intrat în apă. Și, cum v-am zis, la o vreme a plecat și portarul după ea."

Nici azi n-am reușit să uit sila care m-a cuprins în timp ce-l ascultam pe Domnul Andrei care mai înflorea poate și el scena la care fusese martor. Era ceva absolut dezgustător în acel viol ratat (pînă și violurile trebuiau să fie ratate acolo) și poate că Laura, scîrbită de propriul ei trup după asta, într-o criză de disperare, se azvîrlise în mare cu gîndul să se spele și să nu se mai întoarcă.

Cum nu țin să fac mea culpa pe pieptul altora, sînt gata să înfrunt și zvonul lansat de Mopsul, că vina o purtam totuși eu. Fiindcă mă purtasem cu Laura cum mă purtasem. Numai că răul într-o asemenea situație nu e să fii învinuit, ci să crezi că ai puțină dreptate. Prin vinovăție te mai poți mîntui. Arzi rana cu fierul roșu și, dacă nu mori, se vindecă. Dar mie nu mi-a fost dată, se pare, decît infecția. N-am fost în stare să regret ruptura brutală cu Laura nici măcar după moartea ei. Dimpotrivă, am acuzat-o în sinea mea și atunci că nu m-a înțeles. Vroia să ne trăim cu sinceritate viața și dragostea, fără să le murdărim, asta, desigur, sună frumos în principiu. Ce retorică reconfortantă, pe care nici măcar n-o poți combate fără să te compromiți sau fără să dai senzația că ești cinic. Și n-o combat. Ba, sînt gata chiar să strig: Ce erori facem, Doamne! Ne lăsăm fascinați de ispita de a juca un rol excepțional, în loc să observăm că fericirea e de obicei mediocră. Ne furăm singuri, ne frustrăm singuri. În loc să intrăm pur și simplu în țara făgăduinței care se află la îndemînă, la colțul străzii sau chiar în

camera noastră, alergăm după vanități ieșite din comun. Vrem să Te concurăm, uitând că Tu ai plătit cu singurătatea Ta absolută gustul funebru al puterii absolute. Da, nu mă feresc să recunosc că drama mea e drama renunțării la mediocritate. Am vrut să devin neapărat "cineva" și am disprețuit fericirea "oarecare". Asta încă de pe vremea când am refuzat să mă joc cu pisicile și mi-am umplut camera cu poze de lei și pantere, cu "gunoaiele" pe care tata vroia să le măture de pe pereți ca să mă vîre cu nasul în realitățile din care mă refugiam. Și mai târziu când n-am pierdut nici un prilej pentru a repeta întruna: eu, mie, eu simt, eu, pentru mine, eu... Am fugit de drumurile normale, pe care, cu puțin noroc, îți poți umple viața iubind, chiar dacă n-ai pictat Capela Sixtină. Dar eu semănam demult cu taurii din arenă care nu mai văd la un moment dat decît o mică bucată de pînză. Și pot fi învinuiți taurii pentru asta? Nici măcar azi, când am altă perspectivă asupra lucrurilor, nu pot să regret că nu m-a mulțumit să cioplesc cruci într-un atelier oarecare, că mi-a fost silă de mediocritatea mea. Pot să regret numai că am vrut să renunț la ea prin orice mijloace. Nu-mi reproșez că n-am căutat pămîntul făgăduinței în ceea ce aveam, ci că l-am. căutat într-un deșert. Tocmai de aceea mă pomenesc uneori vorbind cu guzganii: "Cînd va veni furtuna, vă voi lăsa trecutul meu, hămesiiilor. Sfirtecați-l. Devorați-l. Faceți ce vreți cu el. Vă aparține. E numai bun pentru voi". Vorbind altfel aș rata și ultima șansă, de a desăvîrși ceea ce am distrus incomplet. Uneori trebuie plătit ca să ne apărăm de propriul nostru dispreț, chiar dacă există și pustiuri ce nu pot fi traversate deoarece nu ajungi la marginea lor.

Înțelegeam că Laura se temuse, poate. Fiind insolent de sănătoasă, risca să fie prigonită de cei bolnavi. Și poate că încercarea de viol din bălării fusese tocmai o formă de prigoană, deoarece sănătatea ei reprezenta o sfidare. Nu văzusem eu însumi în ironiile Laurei un risc, care-mi punea în pericol încîntările din sala cu oglinzi? Dar eram furios pe ea fiindcă nu avusese tăria să mă iubească împotriva mea însumi. Nu era ceva nou în asta, mereu aruncasem apa primită în dar, așteptînd clipa cînd mi se va da să beau cu forța, iar clipa aceea n-a venit niciodată, numai că de Laura fusesem legat mai mult decît de oricine altcineva, încît golul lăsat de ea îl simțeam în mine pînă în măruntaie. Cîta vreme ea trăise, eram în stare să las să treacă zile întregi fără s-o văd, știind că oricînd aș fi avut posibilitatea s-o caut dacă vroiam. Gîndul că așa ceva nu mai era cu putință, că nimic nu mai putea fi îndreptat, îmi dădea o nesuferită senzație de gol de care nu reușeam să scap. Încercam să mi-o închipui pe Laura bătrînă, ofilită, plină de riduri, dar fiecare val care se izbea de țărîm îi ștergea ridurile închipuite și fața ei strălucea din nou tînără. Retrăiam noaptea cînd arseseră bălăriile și cînd mă culcasem prima oară cu ea. Alt val ștergea și această amintire. După care revedeam masa de piatră pe care era pus, sub cerul înstelat, trupul Laurei plin de alge și cu burta umflată, pentru ca totul să se prăbușească în gol... Abia în asemenea momente îți dai seama că nu poți înțelege moartea. Te izbești de ea ca de un zid vîscos. Cum adică? Ochii care au văzut nu vor mai vedea? Urechile care au auzit nu vor mai auzi? Buzele care ți-au vorbit nu vor mai vorbi? Niciodată? Așadar, totul a încetat? Ca un foc care s-a stins? Vrusesem să mă feresc de Laura, să rămîn liber și singur. Ce prostie! Cum să fii liber dacă ești singur? Singur nu ești liber niciodată. Singurătatea nu e libertate, ci sclavie. Nu sîntem liberi decît legați profund de un om sau de o idee.

Am aflat că la înmormîntare, la sfîrșitul ceremoniei, a cerut voie și Vecu să spună cîteva cuvinte. Toată lumea a devenit curioasă fiindcă era prima oară cînd Vecu ieșea din tăcere în public. S-a apropiat de groapă și cu o voce înăbușită a rostit o singură frază, ciudată, pe care mi-a reprodus-o Dinu și la care m-am gîndit mult: "Aș vrea să cred că Judecata de Apoi va avea loc în timpul vieții noastre". Chiar așa a spus: "Aș vrea să cred că Judecata de Apoi va avea loc în timpul vieții noastre". Și am fost sigur că Vecu spusese această frază gîndindu-se la mine. Îmi mai trecuse furia atunci și am acceptat că, poate, eu și Laura fusesem amîndoi de vină. Firește, nimic de zis, era frumoasă teoria lui Dinu că, într-o lume care murdărește, dragostea e ca o oază de puritate. Dar un corectiv trebuia adus la teoria lui. Uneori cei care locuiesc în aceste oaze aduc murdăria pe picioare, pe mîini și, treptat, murdăria îi îmbolnăvește fără să-și dea seama cum s-a întîmplat. Pe cine să învinuiască atunci? Moașa simțise bine că n-avea nevoie să-mi interzică s-o văd pe Laura. Putea conta pe azil și pe slăbiciunile noastre, pentru ca dragostea mea cu Laura să se învinovățească doar pe ea însăși părăsind oaza pe care a vrut s-o cultive.

A urmat recunoașterea cea mai dificilă și cea mai neplăcută, la care am fost constrîns totuși să ajung. Într-o dimineață m-am trezit cu sufletul uscat, fără nici un ecou. Secase în mine orice suferință și am înțeles atunci un lucru care m-a pus pe gînduri. Luasem disperarea mea drept durere cînd, de fapt, era altceva. În realitate nu mă zguduise moartea femeii pe care o iubisem, ci moartea femeii care mă iubise! Simțeam moartea Laurei ca pe o nedreptate care mi se făcuse mie! Mă socoteam pe mine o victimă, condamnînd-o pe Laura că mă obligase la singurătatea mutilată de a fi cu ea în absența ei.

Aș spune că neputința mea de a fi la înălțimea acestei drame mi-a dat o lovitură mai grea decît moartea Laurei. O mare durere m-ar fi înălțat în ochii mei și aș fi căpătat prin ea dreptul să mă privesc altfel: "Daniel, în sfîrșit ai fost capabil de o pasiune puternică, după care nu mai poți să fii un om întreg". Apoi, cu vremea, totul ar fi intrat în normal, m-aș fi obișnuit cu moartea Laurei, aș fi zis, cum zic și alții în asemenea

cazuri, "așa era scris în cartea destinului", sau, mă rog, ceva de genul acesta pînă ce m-aș fi liniștit pe deplin, m-aș fi golit de regrete și aș fi uitat-o, rămînînd cu satisfacția că măcar o dată n-am fost o jumătate de om. Dar în loc de o suferință greu de suportat, pustiitoare, exista în mine o biată părere de rău. Căzusem de la mică înălțime, nu din stele. Abia aveam cîteva vînațai. Laura reușise să clatine nepăsarea din mine, dar nu o alungase. Încă o dată confundasem, poate, patul cu dragostea. Și ce însemna asta altceva decît că eram, de fapt, incapabil de o dragoste mare, că eram o ființă atît de mediocră încît nu puteam aspira decît la o iubire mediocră? Dacă într-o dragoste adevărată trebuie să fii puțin sclav pentru a fi liber, adică să nu mai vezi uneori nimic în jur, eu nu puteam fi nici pe deplin liber, nici cu totul dependent. Această constatare m-a speriat.

Priveam marea de la fereastră. Sticlele primite de la Aristide zăceau azvîrlite sub pat, fără nici o picătură de coniac în ele. Nu mă mai puteam îmbăta. Trebuia să-mi suport luciditatea, golul. Secătuit cum eram, aș fi vrut să sîngerez, să am un nod în gît, la urma urmei ce importanță avea că ardeam de dorința de a mă întoarce în sala cu oglinzi? și tiranii suferă uneori, și ei pot fi, o clipă, umanizați de suferință, iar eu doream să vărs această lacrimă sinceră tocmai pentru a șterge descoperirea neplăcută că și sufletul meu era mediocru. Dar nu se întîmpla nimic. Nimic decît o goală și înfricoșătoare indiferență care creștea și mă lăsa să întrezăresc, prima oară, proporțiile ratării mele, mult mai adîncă decît crezuse Laura. Ea își închipuise că iubeam măcar minciuna și trăiam sub steaua ei. Nu. Eram gata să schimb o minciună cu alta, așa cum schimbasem adevărul dragostei cu minciuna. Nu credeam în nimic, nu eram legat de nimic, eram singur, îngrozitor de singur, insuportabil de singur... aceasta era boala deșertului, semănînd cu celulele canceroase care proliferază pînă distrug șiucid...

Întîmplarea a făcut să am atunci și alte stări proaste, alunecînd, din nou, în plină zi într-un fel de întuneric gelatinos, în care scînteiau cioburi de lumină orbitoare. Aceste stări s-au repetat cîteva zile la rînd, fără să dureze niciodată prea mult. N-am spus nimănui nimic. Nici lui Dinu nu i-am vorbit despre ele, am așteptat să treacă singure. Și, ca să le ascund, ieșeam foarte rar din cameră. Stăteam trîntit în pat, cu ochii în tavan, cu capul golit de gînduri sau, cînd și cînd, năpădit de amintiri. Mă vedeam uneori la școala de corecție, fumînd prin closete, sau la închisoare îndesînd cîrpe între bocanci și pielea jupuită. La Belle Arte pierdusem un examen numai fiindcă mă încăpățanasem să pretind că orice sculptor ar trebui să sufere de agalmatoremăfobie, adică de teama că statuile vor vorbi. Întîlnisem acest cuvînt complicat pe lista fobiilor, îmi plăcuse cum suna și mă străduisem să-l învăț. Susțineam că eu aș fi ales candidații la Belle Arte întrebîndu-i un singur lucru, ce părere au despre agalmatoremăfobie. Celor care ar fi considerat-o o boală, le-aș fi spus să plece. Era păcat să-și piardă timpul cînd sînt atîtea meserii de făcut. Mi-am amintit și de o întîmplare pe care mi-o povestise Dinu, despre o femeie căreia îi murise bărbatul de cancer și care spunea tuturor la înmormîntare, printre bocete fără lacrimi și grija de a nu fi cumva furată de rudele mai puțin pioase, cum scumpul ei soț o certase, "Stricato, nu mă mai tîrî pe la toți doctorii, că oricum o să mor", după care a îngenuncheat teatral în fața sicriului strigînd "Voi îndeplini tot ce mi-ai spus tu", în timp ce afară, fanfara, în mod expres nedorită de răposat, își continua marșul funerar făcînd să geamă alămurile. Apoi, fără nici o noimă mi-au venit în minte vrăbiile care se jucau în praful cald de pe uliță în cătun, cîinele care se oprise și urina pe trunchiul gutuiului de la poarta Martei. "Îți împrute gardul", îi spusese, iar ea izbucnise în rîs. Frînturi de viață. Cioburi de oglindă spartă. Ce legătură exista între ele? Eu. Eu care crezusem totdeauna că lumea se împarte în două categorii, egoiști care au curajul să recunoască faptul că sînt egoști și egoști care din diverse motive o ascund. Uneori, trecutul nu mai era o amintire a cărnii mele, ci un fel de obiect pe care-l purtam după mine. Marta îmi povestise că Profetul păstrase un ceas care arăta exact ora cînd venise acasă cu limba smulsă. Trîntise atunci ceasul de pămînt și îi sfărîmase mecanismul. Parcă așa ceva se petrecuse și cu memoria mea. Mi-ar fi trebuit, mă gîndeam, puțină milă de mine însumi, dar dacă în deșert și în junglă am fost în vis, în țara milei n-am ajuns niciodată.

33

(*Din caietul de vise*) Eram pe țarm. În jur, nici noapte, nici zi, ci o lumină specială, palidă, care nu emana de la nici un astru. Mă opriam lîngă un salcîm uriaș, cu coroană bogată, al cărui trunchi era înălțuit de crengile unui smochin. Frunzele late și fructele smochinului se amestecau cu frunzele salcîmului și mă miram cum reușiseră să crească astfel. Apoi, deasupra țărmlui s-au strîns nenumărați pescăruși care au acoperit cerul. S-a întunecat, iar în timpul cît a stăruit întunericul nu știu ce am făcut. Cînd lumina s-a revărsat din nou, am înțeles că se petrecuse ceva. M-am uitat în jur. Pescărușii erau, toți, culcați pe nisip, printre scaieți și pe stînci. Dormeau sau erau morți. Dar nu, nu era asta. Am continuat să caut cu privirea și am descoperit că smochinul se găsea ceva mai departe, după o stîncă. Probabil, îl tăiasă cineva. Cînd m-am uitat la salcîm, el arăta mult mai sărac, cu coroana împuținată, cu frunzele rare și mici. M-am dus să iau o

smochină, am dus-o la gură, dar n-avea un gust bun. "Ce rele sînt, de ce oare?" m-am întrebat. Mă preocupa în continuare cine tăiasă smochinul și deodată am auzit pe cineva tușind în spatele meu. M-am întors, era Francisc, încălțat cu pantofi de pînză (ce ciudate sînt amănuntele într-un vis). Vroia să închidă ușa. Am făcut un pas înainte, am intrat în sala cu oglinzi și m-am oprit. Bătrînul era acolo.

Nu mă vedea. Stătea cu spatele la mine. Însă îi zăream fața în oglinzi și m-a surprins expresia crudă, dementă care îi răvășea trăsăturile. Lîngă el, tremurînd de încordare, cu bale de sînge pe buze, un bulldog voinic, de culoarea vulpilor, se smucea, uitîndu-se fix spre oglinzile din capătul sălii. Am ridicat privirea intrigat și m-au trecut fiori de groază. În oglinzi eram eu! Bătrînul ținea strîns cîinele și îi șoptea ceva la ureche, întărîtîndu-l. Împreună, alcătuiau o singură ură. Se auzi apoi un ordin scurt: "Ucide-l!" Cîinele țîșni, ajunsese din cîteva salturi la oglinzile în care mă reflectam, sărindu-mi la beregată. Am închis ochii, dar un hohot de rîs umplu sala și am deschis ochii ca să văd ce se întîmplase. Cîinele se izbise cu colții și cu ghearele de oglinzi și se tăvălea pe jos de durere, în vreme ce Bătrînul se distra.

34

M-am întors la vanitatea mea care, ca totdeauna, îmi rămăsese credincioasă, și abia atunci am observat că golul din jur se extinsese. Cei mai mulți dintre bătrîni mă evitau încă și mai vizibil decît înainte, stimulați poate și de comportarea mea ciudată din ultima vreme. Anton mă acuza că mă purtasem execrabil față de Laura. "Proasta l-a iubit, bombănea el. Așa sînt femeile. Iubesc pe cine nu merită." Diavolii din mine au început imediat să se agite, să scoată capul. Mă sfătuiau, îmi șopteau la ureche: "Arată-le că nu-ți pasă. Vrei să-i dai satisfacție Mopsului? Sau Arhivarului?" Și, în stilul meu, am ațîțat focul care-mi pîrlea degetele. Aruncînd la coș pilulele pe care mi le prescrisese Dinu, am ieșit și mai rar pe coridoare, Călugărului nu i-am mai dat ceai, iar pe Domnul Andrei l-am lăsat să înțeleagă că mă deranja prea des și că nici nu mă mai interesa să aflu ce murdării scuipa Mopsul.

Nu știam nici ce vroiam, nici ce trebuia să dovedesc și aveam nevoie de întreaga mea înverșunare ca să zac în balta de tăcere care se lătea în jurul meu, acceptînd să putrezesc în pat decît să ies pe coridor și să mă port normal. Eram convins că mai devreme sau mai tîrziu bătrînii vor veni singuri să mă roage să-i iert pentru ingratitudinea lor; depindea de mine totuși cum va arăta mormîntul lor; datorită mie, poarta eternității, neunsă de atîta vreme și scîrțîind din toate încheieturile, începuse să se deschidă. Doreau să le-o trîntesc în nas? Foarte bine!

— Nu cumva le-ar plăcea să mă sinucid și eu? i-am replicat lui Dinu cînd m-a sfătuit să fiu rezonabil. Te pomenești că mi-ar organiza o înmormîntare frumoasă, la care ar veni cu toții, ar spune vorbe plăcute și ar ruga-o, poate, pe Moașa să arunce o floare pe mormîntul meu. Dar n-am chef, află, să mă sacrific ca să le întretin moralul. Să se descurce și fără mine. Și, într-o zi, pe toți care se iau acum după Mopsul o să-i vîr cu nasul în propriile lor excremente.

Nici pe Victor nu-l mai puteam suferi. Nu-mi făcuse nimic, dar îmi amintea un lucru iritant, de cîte ori îl zăream de la fereastră sau în rarele prilejuri cînd, vrînd nevrînd, ieșeam din cameră. Nu el ne amenințase cu era rațiunii? Care însemna pentru mine ce? Cioplit de cruci, fără geniu, fără auditoriu, fără oglinzi, fără vise, asta îmi rezerva faimoasa lui eră a rațiunii. Ei bine, nu, să și-o țină Victor pentru el, îmi ziceam. Nu eram dispus să mă întorc în praful drumului din care mă ridicasem. Nu eram dispus cîtuși de puțin.

Chiar și unei cămile îi trebuie din cînd în cînd apă, nu poate trăi din nimic. Simțeam nevoia să ies afară, să sparg capul cuiva, Mopsului sau Arhivarului, să trîntesc de podea farfuria din care mîncam, să trîntesc uși sau să răcnesc cu sălbăcie. După asta, dacă nu eram alungat pentru scandal din azil, m-aș fi liniștit, poate, lăsînd pentru mai tîrziu, ca Moașa, răzbunarea. Și pentru că nu făceam decît să mă învîrt ca un cal de moară prin cameră, mă izbeam din ce în ce mai tare de un adevăr pe care altădată doar îl bănuisem: bătîndu-mă cu lumea, n-am reușit decît să depind de ea. Așteptam să fiu invitat, rugat să-mi reiau locul obișnuit pe peluză, să fiu ascultat, admirat, flatat și pe măsură ce treceau zilele, fără ca nimic să se întîmple, mă copleșeau ciuda și un soi de panică. Îmi dădeam seama că nu voi rezista multă vreme, că bătrînii erau mai puternici în neputințele lor decît mine. Ei aveau de partea lor o armă împotriva căreia nu puteam face nimic, contradicțiile mele. Tot ce-mi stătea la îndemînă era să amîn înfrîngerea, capitularea. Atît. În zadar înghițeam somnifere ca să pot adormi și visam că într-o bună zi, sculîndu-mă, îi voi vedea pe toți ingenucheați pe coridoare, așteptînd să trec printre ei și să-i iert. Mă mințeam. Nu puteam să încui ușa, să zic "nu mă interesează, domnilor, muriți liniștiți, lăsați vorbă să mă cheme cineva cînd ați murit toți, ca să vă cioplesc pietrele funerare." Trebuia să cedez și eram furios. Aceasta era ironia sortii care a pus la un loc, în mine, și deșertul și setea. Nu puteam să fiu alături de alții fără să fiu singur și nu puteam să fiu singur fără să am nevoie de alții. Cum se puteau împăca două lucruri de neîmpăcat? Era ca și cum ai vrea să logodești apa și focul.

Dincolo de ușa camerei nu se afla un bulevard cu firme strălucitoare, se afla coridorul unui azil, pe care umblau bătrâni îmbrăcați în halate uzate, a căror mizerie fizică îi împingea câteodată să caute cu ochi lacomi nenorocirea altuia pentru a-și stimula pofta de viață; printre ei erau și Mopsul și Filip, și ceilalți care tăbăriseră pe Laura în bălării; unii mă bîrfeau, mă evitau, pe drept sau pe nedrept; dar nu mă puteam lipsi de ei la nesfîrșit. Gîndul acesta mă făcea să-i urăsc, iar această ură mă lega, de fapt, ca un fel de dragoste de ei.

Mopsul și Dominic vîrau uneori capul pe ușa, îmi aruncau priviri iscoditoare și închideau repede. Eram convins că adulmecau starea mea, vrînd să nu piardă nici un amănunt din spectacol, și mă vîram sub pătură prefăcîndu-mă că dormeam. Mă purtasem rău cu unii dintre bătrîni, nu-i spuseseam oare lui Dominic "dragul nostru idiot"? nu-l admonestasem pe Filip? nu rîsesem de Leon? dar alungam aceste întrebări, cum alungi o muscă nesuferită, și ajungeam la gesturi caraghioase. Cînd Filip a întredeschis într-o dimineață ușa, am scos limba la el. Apoi m-am pomenit vorbind singur cu o furie rece: "Nu, puîșorilor, nu vă mai zgîiți la mine. Încă n-am poftă să crăp. Mai bine trăiesc și vă pun eu cu botul pe labe. Aveți răbdare numai." Ca să mă calmez, mă ridicam din pat, mă duceam la fereastră, o deschideam larg, priveam zborul și vînătoarea pescărușilor care țipau câteodată asurzitor. După un timp, iarăși mă năpădeau însă neliniștile, înverșunările și redeveneam stupid. Le zîmbeam ca un imbecil celor care deschideau ușa, mă trînteam din nou în pat și strîngeam sub pătură pumnii: "O să-mi plătiți voi toate astea". Nici o clipă nu mi-a trecut prin cap că, de fapt, primul cu care trebuia să mă răfuiesc eram eu însumi, că nu eu alesesem țărmlul acela, ci el mă alesese pe mine din pricina caracterului meu și că trebuia să se întîmple tot ce s-a întîmplat. În schimb, mi-am adus aminte ce pățisem la școala de corecție cînd un supraveghetor bătăran, ca să mă pedepsească, mă silise să mă dezbrac în pielea goală și să mă urc pe o masă, pe care o ocolea lovindu-mă de cîte ori putea peste testicule cu nuiua, în timp ce colegii mei se prăpădeau de rîs. Pe coridor, dacă ieșeam, aveam impresia că văd în ochii celor cu care mă întîlneam un avertisment ironic: "Daniel Petric, ești un om terminat. N-o să mai faci mulți pureci la azil, așa că, scuză-ne, dar nu merită să ne mai pierdem vremea cu tine". Moașa îmi răspundea rece la salut, fără să-mi arunce nici o privire, arătîndu-mi astfel că nu uitase ofensa pe care i-o adusesem. Încît de fiecare dată mă grăbeam să ies cît mai repede, să ajung pe țarm sau să mă duc în bălării. Rar, foarte rar mai luam barca să trec în cătun. Marta se lămurise că nu însemna pentru mine decît o legătură oarecare și nu-mi mai ascundea răceala, iar la mlaștină mă persecuta ideea că, în timp ce ținteam cerbul, altcineva în spatele meu mă țintea pe mine; din pricina asta mă întorceam întruna să mă asigur că nu riscam un glonte în ceafă sau să fiu îmbrîncit în mlaștină și, ultima oară, nici nu împușcasem cerbul ca să plec mai repede de-acolo, urmărit de tăcerea tainică și amenințătoare a pescarilor.

Îmi rămînea, noaptea, sala cu oglinzi. Acolo uitam de toate și mă visam răzbunat de toate. Poate datorită ei m-am hotărît în cele din urmă să fac un efort pentru a ieși din impas, să-mi recîștig interesul celorlalți și autoritatea, prin viclenie. Mi-am lins rănile și am surîs. Silindu-mă să mă simt ca un vierme, mă sileam să mă vreau înălțat și mai sus pe soclul meu tainic.

35

(*Din caietul de vise*) Bătrînul și-a potrivit piciorul bolnav pe perna de postav roșu, apoi s-a uitat la mine bănuitor și rece. Vroia să-mi dovedească astfel că știa ce se întîmplase după moartea Laurei? Mă privea cum ai privi o insectă care se crede liberă lîngă laba unui tigr, dîndu-mi de înțeles că răbdarea lui avea limite.

— Regret că n-ai mai lucrat în ultimul timp, zise el după ce bău din carafa cu limonadă. Vorbele sunau ca un avertisment.

I-am declarat că eram un artist și că, la urma urmei, cimitirul era opera mea, o cream în funcție de momentele mele de inspirație. M-a ascultat fără să mă întrerupă. La sfîrșit, m-a măsurat lung, în vreme ce mîinile așezate pe masă îi tremurau ușor. Eu înghețasem. Niciodată nu avusesem o asemenea îndrăzneală.

— Hai să facem o partidă, zise el stăpînindu-și emoția și furia, întinzînd spre mine pachetul de cărți. Dacă vei cîștiga, renunț la orice pretenție în legătură cu cimitirul. Dacă vrei, las și un testament în sensul acesta, că întreaga glorie ți se cuvine. Dar dacă pierzi, să nu mai îndrăznești niciodată să vorbești ca acum.

Glasul îi devenise amenințător. Mi-a aruncat o privire tăioasă și a zîmbit strîmb. Un zîmbet care îi schimonosea figura.

— Vrei? Accepți?

Am fost pe punctul să mă ridic și să zic "nu". Dar am intuit că n-aveam să mai ajung în camera mea. Așa că m-am stăpînit și am zis cu întregul calm de care eram în stare.

— Bine.

El a început să împartă cărți. Dar nu mă grăbeam să le ridic pe ale mele. Știam ce

va urma. Bătrînul n-ar fi început niciodată o asemenea partidă dacă n-ar fi fost sigur că avea s-o cîştige. Prin urmare era hotărît să trișeze. Îmi rămînea numai să mă prefac că n-am înțeles. Am luat cărțile de jos și, fără să le privesc, am aruncat două dintre ele la întîmplare pe masă.

— Vreau două.

Cu ochii fixați în ochii mei, Bătrînul mi-a întins cărțile cerute. Le-am luat și le-am așezat lîngă celelalte. Nu-mi era gîndul deloc la joc, așa că n-am dat atenție faptului că el bombănea nemulțumit, din ce în ce mai furios, plîngîndu-se de ghinion. Jucam mecanic. Și am înmărmurit în clipa cînd am constatat că, fără voie, cîștigasem. Mi-au căzut cărțile din mînă. Eram palid ca un mort. El m-a privit cu o ură nestăpînită. Avea un zîmbet slut, lățit pe toată fața. Și a scrîșnit.

— Ai cîștigat, domnule sculptor. Ai cîștigat.

Dar aceste vorbe sunau ca o condamnare la moarte. În clipa aceea mi-a venit o idee salvatoare. Am rîs și am împins cărțile din fața mea.

— De fapt, am trișat.

36

Îmi luasem obiceiul să dau cîte o raită prin bălării și, într-o zi, am descoperit în luminișul dintre sălcii, cu o mare emoție, un manechin de paie, hărtănit, care o reprezenta pe Moașa. Deci, Hingherul vroia să se răzbune acum împotriva ei!? Probabil, dresa un cîine care s-o atace și s-o omoare, la fel cum îl omorîse pe individul cu mers de pisică.

Întors la azil, am tăcut mîlc. Nici lui Dinu nu i-am spus nimic. În zilele următoare m-am dus din nou în bălării, m-am așezat la pîndă în spatele sălciilor și mărăcinilor, dornic să-l văd la lucru pe Hingherul care-mi devenise, dintr-odată, foarte drag. Dar nu era nimeni acolo, iar manechinul devenea din zi în zi mai jalnic. Paiele putrezeau, se înnegreau. Fularul roșu al Moașei, pus în jurul gîtului acelei caricaturi postume care semăna cu un cadavru în descompunere, putrezea și el. În curînd n-avea să se mai recunoască nimic. Am început să-mi pierd speranța și să mă întreb ce se întîmplase. Renunțase oare Hingherul la planul său? Se scîrbiase să mai stea în bălării și plecase în lume? Într-o după-amiază am găsit manechinul răvășit de șoarecii care își făcuseră culcuș în el. Asta însemna că nu mai aveam nimic de așteptat acolo.

Mi-am zis atunci că manechinul era, cel puțin, o bună ocazie ca să mă împac cu Moașa. L-am încropit la loc cum am putut și m-am dus s-o anunț. Ea m-a ascultat cu atenție, dar am simțit din privirea ei că denunțul meu nu-mi mai era de mare folos. "Bine, domnule sculptor, mi-a zis politicoasă. Îți mulțumesc că m-ai anunțat". Și m-a lăsat să înțeleg că avea treabă. Nici un semn care să-mi îngăduie să sper în revenirea frumoaselor timpuri de odinioară.

A doua zi cînd m-am dus în bălării, manechinul dispăruse. Privind, culcat în iarbă, luminișul gol, inundat de soare, cred că am adormit cu gîndul la visele mele de mărire spulberate, fiindcă am avut un vis în care lucrurile se petreceau pe dos. Oglinzile se întunecaseră, ca de aburul unei respirații otrăvite. Murise Bătrînul. L-am chemat imediat pe Francisc să-i dau dispozițiile necesare: să stea de pază la morgă, ca să nu intre nimeni acolo — ce să vadă? o umbră? — apoi să sigileze sicriul și să permită accesul celor din azil. Privind doar capacul sicriului își puteau imagina orice. Le ajungea atît ca să se închine. Pentru mine am rezervat obligația de a ține un discurs emoționant. După înmormîntare am luat-o pe Moașa de mînă, îndreptîndu-ne spre azil. În sala cu oglinzi m-am dus singur. Păzit de Francisc, m-am privit din fotoliul de răchită al Bătrînului multă vreme. Apoi l-am trimis pe Francisc după Moașa, s-o invite în cortul meu de tuareg... Trezindu-mă, am dat cu nasul de mărăcini. Vasăzică din frumoasele mele vise de glorie nu mai rămînea nimic? Nimic altceva decît o zdreanță în care să învelesc afurisita mea memorie care, ruptă în bucăți, îmi amintea totuși mereu cine eram în realitate? Ba, riscam, poate, să mă văd tratat ca un păduche. Dumnezeuule mare, eu! Arhivarul avea să mă cheme, probabil, într-o zi, să-mi comunice că nu mai puteam pleca fără învoire în cătun. Trebuia să cioplesc pietre funerare și atît, să devin un veritabil vierme de mătase.

M-am întors la azil și încă din acea zi am început să pun în aplicare un plan. Mai întîi m-am străduit să mă reapropii de bătrîni și chiar să le recîștig cît de cît simpatia celor care n-aveau motive să-mi poarte pică. Arătam ca un om ieșit din convalescență, dornic, din nou, de viață, de bîrfeli, de societate, fără urmă de ranchiună în atitudinea mea. Dimpotrivă, am pus toată arta de care eram în stare pentru a-i convinge pe bătrîni că, prin rezervele lor față de mine, mă ajutaseră să mă cunosc mai bine și să-i îndrăgesc mai tare. Cu unii a fost ceva mai simplu, mai ales că Domnul Andrei și Călugărul mi-au fost de mare folos șoptindu-le că, din moment ce-mi revenisem, însemna că mă împăcasem cu Moașa. Numai Mopsul, cu mintea lui diabolică, a mirosit că era ceva necurat la mijloc și m-a privit chiorîș. Dar și el a trebuit să-și înghită antipatia pe care mi-o purta, după ce i-am înmuiat inima lui Filip spunîndu-i că tot umblînd prin bălării mă lovise dragostea pentru păsări și i-am stîrnit lui Dominic

amintirile de prin bordeluri istorisindu-i câteva întâmplări deocheate. Lui Siminel a fost de ajuns să-i vorbesc încă o dată despre deșerturi, iar pe Anton l-am flatat mințindu-l că-l visasem judecând un mare proces. Într-o zi, le-am povestit iarăși ceva despre întâlnirile mele cu Bătrînul. M-au ascultat cu atenție. Și când am crezut că venise clipa potrivită, am izbucnit în râs mărturisindu-le că totul, dar absolut totul fusese pur și simplu o născocire de-a mea. Nu discutasem, de fapt, cu nimeni, nu exista nimeni în sala cu oglinzi și, sincer vorbind, eram convins că Bătrînul murise demult! Speram că prietenii mei mai în vîrstă, "pentru că vă socotesc prietenii mei" le-am zis, nu se vor supăra că abuzasem de încrederea lor. Mă prostisem, da, ăsta era cuvîntul, ca să mai treacă timpul. Domnul Andrei își încrețise pielea de șopîrlă a obrazului într-o grimasă pe care nu știam cum s-o interpretez: stupeoare? neîncredere? Dodo își frămînta degetele lungi, osoase, îmbătrînite. Dominic stătea solemn și ridicol. Anton părea să nu fi auzit nimic. Mopsul își freca întruna cu palma părul aspru, scurt, și mă cerceta bănuitor. Călugărul trăgea de fularul care-i atîrna, ca totdeauna, pînă aproape de pămînt. Pînă și Victor ieșise din absența lui și se apropiase. Siminel i-a făcut loc între ei. Filip a rupt primul tăcerea. "Glumiți, domnule sculptor". "Ba nu glumesc deloc", i-am răspuns. Așteptam să-i aud reproșîndu-mi: "Bine, domnule sculptor, se poate? Dar ce sîntem noi, copii?" După care în mod normal trebuiau să vină alte întrebări, alte curiozități: "Totuși sala există, nu? Atunci care e rostul ei? Și Francisc care stă ca un... păzind un deșert! Zău că trăim într-o lume din care nu mai înțelegi uneori nimic." În loc de asta, Mopsul îmi aruncă un afront: "Măcar dacă ar fi fost o glumă bună". Pe măsură ce și-au revenit din perplexitate, au plecat unul după altul pînă ce m-am trezit singur. Uluit. Ce se întîmplase? Numai această reacție n-o prevăzusem.

În zilele următoare m-au ocolit din nou și, treptat, a trebuit să înțeleg de ce: în ciuda asigurărilor mele, ei doreau să creadă că Bătrînul exista în sala cu oglinzi. Nu se puteau dispensa de el, de fascinația și de teama pe care le-o inspira imaginea lui. Era Dumnezeu lor, un Dumnezeu bolnav, șchiop, îmbătrînit, chinuit de gută și maniac, cu toate atributele unui idol local, unui vraci de care aveau nevoie și pe care vroiau să-l știe la locul lui, chiar fără să-l vadă, cu atît mai de temut cu cît era mai invizibil, pe care să-l bîrfească și de care să depindă, care să-i sperie și pe care să-l compătăimească în sinea lor, în zilele cu soare, pentru singurătatea în care propria lui putere, aproape magică, îl înlănțuise. Fără asta mecanismul azilului ar fi scîrțîit și, cu vremea, s-ar fi blocat, poate. Mirajele, prudențele, presupunerile, temerile, îndoilele, șoaptele n-ar mai fi fost justificate, totul ar fi intrat într-o logică prozaică, limpede, aspră care nu i-ar mai fi legat de nici o taină; și cu ce să umple golul pe care li-l da această desprindere pe niște coridoare care n-ar mai fi dus nicăieri? Bătrînul reprezenta cordonul lor ombilical și totodată motivarea pentru niște griji care le dădeau o ocupație, o justificare chiar, și care, căzînd, le-ar fi dezvăluit — de asta se fereau probabil instinctiv — spaima că nu aveau de cine să se teamă, nici pe cine să arunce vina că-i uitase. Și erau atît de bolnavi de omul de pe fotoliul de răchită încît, o clipă, m-am întrebat dacă nu fusesem un instrument al bolii lor. Poate că, la început, se speriaseră auzind de sosirea mea; dacă, Doamne ferește, eram cu totul imun? Îmi vorbiseră cu rețineri, în răspăr, tatonîndu-mă, apoi răsuflaseră mulțumiți, eram chiar mai bolnav decît ei, și mă ascultaseră încîntați, îmbolnăvindu-se odată cu mine din. ce în ce mai mult, pînă cînd incidentul meu cu Moașa îi silise să bată în retragere... Oricum, fără sala cu oglinzi, fără Bătrînul, întreg azilul devenea în ochii lor de o goliciune ucigătoare. Asta era limpede. Mai limpede decît cerul pe care toamna îl așeza deasupra mării. Boala reprezenta suportul vieții lor, boala îi ținea în viață, încît fără să vreau îi loviseam în inimă, în ceva care îi ajuta să treacă mai ușor peste mizeriile existenței.

Tăcerea care se făcea acum în jurul meu de cîte ori ieșeam pe coridoare și încercam să mă apropiu de bătrîni arăta altfel decît cea dinainte și nu-mi lăsa dreptul la nici o amăgire: mă considerau primejdios. Adevărul amenința să-i lase singuri și de aceea nu-mi iertau atentasem la nevoia lor de a se minți. Nu acceptau să fie sărăciți, despuiați de scuze și temeri, cum nu admit fanaticii să li se spună că Dumnezeu a murit. Ce mai, mergeam din uimire în uimire. Printr-o ironie a destinului, apăream acum ca luptător împotriva minciunii tocmai eu care nu pusesem niciodată preț pe adevăr și rîsesem spunîndu-i într-o seară lui Dinu: "Adevărul are un defect grav, nu poate fi schimbat, e ca un bolovan care, dus în spinare, îți stingherește mișcările, te face să gîfii, pe cînd minciuna, oho, poate fi modelată cum vrei. Dacă te pricepi, bineînțeles".

— Poate că unii sînt atît de lași încît n-au încredere decît în cămașa de forță, au impresia că numai ea îi apără, i-am spus, înfuriat, lui Dinu. Sclavii din ei nu pot trăi liberi. Cum, să nu se mai sperie de nimeni? Nu se poate. Așa ceva li se pare de neîndurat. A fi liber e, probabil, pentru ei un pericol, un risc. Află că mă cam plictisește povestea asta. Îmi închipui ce liniștiți ar fi unii, care nu mai au ochi pentru mine, să-l vadă acum pe Bătrînul ieșind din sala cu oglinzi cu biciul în mînă, pleznindu-i pe rînd peste obraz și apostrofîndu-i: "Ați crezut că sînt mort, nemernicilor, cum v-a spus ticălosul de sculptor? Ei, nu, iată că trăiesc. În genunchi, păcătoșilor, și pentru că ați îndrăznit să credeți în moartea mea veți răbda o săptămînă de foame." Îți spun eu, Dinule, ar fi fericiți. Ar răbda de foame nu o săptămînă, ci și mai mult, numai să nu se știe orfani și liberi.

Dinu mi-a atras atenția că nu găsisem momentul cel mai potrivit pentru astfel de

ieșiri.

— Dar când e momentul potrivit? am sărit eu, încă mai aprins. Dacă ți-aș fi vorbit așa acum o lună mi-ai fi zis că "nu e cazul, riști să afle Bătrînul cum gîndești și să te pui în pericol". Acum cînd Bătrînul e mort, te temi de moartea, lui, cum te temei înainte de viața lui. Și zici la fel: cum, tocmai acum cînd...? În cazul ăsta mereu sîntem inoportuni, trăim într-o continuă inoportunitate, toată viața noastră nu e decît un șir de inoportunități...

Bietul Dinu. Aproape paralizat de frică, a încercat a ultimă ieșire din această discuție.

— Așa ai fost tu totdeauna. Ai bravat.

Psihiatrul uitase că astfel mă ațîța. Am sărit ca ars.

— Am bravat? Dimpotrivă, am fost mai modest decît trebuia. Le spuneam proștilor că ei sînt extraordinari, iar eu nu sînt decît un nenorocit care-și merită soarta. Dar m-am săturat de atîta ipocrizie.

— Datorită ție se întîmplă tot ce se întîmplă, îndrăzni Dinu cu jumătate de gură.

— Adică cum? Te rog, explică-te, l-am somat.

— Ce ți-a trebuit toată povestea asta cu... ce-ai spus despre Bătrînul?

— Dinule, i-am zis uitîndu-mă în ochii lui, tu crezi că Bătrînul există într-adevăr?

Dar sincer.

— Sincer?

— Da.

— Ei bine... nu știu. Cine știe?

Poate că această discuție mi-a dat ideea. Trebuia să ucid fantoma din sala cu oglinzi, iar dacă țineau să fie tiranizați, mă puteam oferi să-i tiranizez eu! Așa mi-a încolțit gîndul de a deveni un ucigaș.

Era un risc, firește. Dacă Bătrînul era mai mult decît o umbră, un abur, o taină a cuiva care murise demult sau plecase în lume? Dar n-aveam altă soluție. Vroiam să trăiesc viața, nu să fiu trăit de ea (deși s-a întîmplat mereu tocmai invers!). Mi-am făcut cruce și am rătăcit o vreme prin bălării ca să caut un loc potrivit pentru mormîntul Bătrînului. Mă gîndisem să sap într-o noapte o groapă, să o umplu cu un maldăr de frunze, să o acopăr cu pămînt și pe urmă să răspîndesc zvonul în azil că Bătrînul formulase cu limbă de moarte un greu blestem împotriva celor care ar îndrăzni să se atingă în vreun fel de mormîntul lui. Nici ceremonie funerară nu dorise. Hotărîse să fie înmormîntat noaptea și numai eu să asist. Eu să-i sap groapa, eu să-l așez pe frunze în pămînt și apoi să acopăr cadavrul. Nu dorise să-l vadă nimeni mort, în afară de mine. Ba și pe mine, pe care mă alesese executor testamentar, mă silise să spun preventiv o minciună, că sala cu oglinzi ar fi fost goală, că nu stătusem de vorbă cu el, pentru ca în felul acesta să fie înșelați eventualii curioși care s-ar fi putut strecura în bălării să asiste la înhumarea lui pe care o vroia desfășurată în cea mai strictă discreție.

Planul mi se părea bun. Într-o noapte, m-am strecurat din azil, m-am dus în bălării și am făcut întocmai. Am săpat o groapă mare, am umplut-o cu frunze și am astupat-o. Apoi am revenit în azil, m-am spălat, am băut un ceai cald și m-am culcat. Dimineața, le-am spus bătrînilor ce se întîmplase. Ca să previn eventualele îndoieli, i-am luat pe Domnul Andrei, pe Dominic și pe Călugărul să le arăt mormîntul: "Să nu vă închipuți cumva că mint". Cînd ne-am întors, ei au confirmat spusele mele.

Crezusem că odată cu moartea Bătrînului totul se va lămuri. Dar în aceeași zi am început să mă dumiresc că mă înșelasem. Azilul arăta ca un stup speriat, cuprins de panică. O îngrijorare ciudată, apăsătoare, coborî ca o ceață pe coridoare, în camere, pe figurile bătrînilor și îngrijitorilor. Prima oară nu mă crezuseră, dar acum exista o dovadă, un mormînt! Nici măcar o eclipsă de soare n-ar fi provocat atîta spaimă, atîta alarmă. Am înțeles atunci că moartea unei legende poate fi chiar mai gravă decît moartea unui om. Totul fusese clădit acolo pe fantoma Bătrînului, pe mitul lui; surpîndu-se acest stîlp de susținere, întreaga construcție a azilului se clătina, amenința să ne strivească pe toți. Bătrînii umblau buimaci, descumpăniți, discutau în șoaptă, se uitau unii la alții și se întrebau ce se va întîmpla acum. În locul legendei în care crezuseră și de care se temuseră atîta vreme, se căsca un gol, un abis în care riscau să se prăbușească; rămași fără reținerile de care și rîseseră uneori, dar care erau totuși o certitudine!, nu mai știau ce suport să dea atîtor neputințe care îi măcinau. Se simțeau în pericol. Pînă atunci, umbra neîndurătoare și magică a Bătrînului veghease asupra existenței lor mizerabile, silind-o să rămînă în matcă. Acum erau liberi, dar ce puteau face cu libertatea lor? Ea îi speria, lăsîndu-i la cheremul întîmplării, al tuturor amenințărilor. Unii umblau cu ochii meziți, izbucnind din senin în accese de tuse care erau, bănuiesc, hohote stăpînite, alții păreau enfricoșați. Se uitau cu teamă spre baltă, spre cătun, convinși că pescarii, ținuți pînă atunci la respect de fantoma invizibilă a Bătrînului, puteau veni acum să ocupe azilul, să-i alunge de-acolo sau să-i arunce pe toți în mlaștină.

Confirmînd parcă aceste temeri, bufnița începu să lanseze în fiecare noapte, de pe țărîm, semnalele lugubre. Abia spre dimineață, cînd întunericul se subția și marea ieșea din mîlul nopții, se retrăgea obosită, pentru a reveni în noaptea următoare, anunțînd de fiecare dată, asemenea corurilor antice, tragedii pustiitoare. Nimeni nu mai îndrăznea s-o prindă. Era poate un mesager al destinului, un oracol, spaima avea ceva sacru, de nepătruns. Cei mai mulți dormeau acum, pe apucate, ziua. Noaptea doar cei cu nervii

tari reușeau să mai ațipească. Toți ceilalți stăteau cu luminile stinse, ascultând vuietul mării și blestemul sacadat al bufniței. Uneori, acest blestem se depărta, părea acoperit de valuri. Atunci respirau mai ușurați. Dar când să-și așeze capul pe pernă, să adoarmă în sfârșit, după lungile nopți de insomnie în care reușiseră să devină palizi, străvezii, blestemul reizbucnea. Bătrînii se rugau să vină nopți cu furtună, cu trăznete și tunete care să alunge bufnița. Numai atunci, când canonada fulgerelor și trăznetelor se abătea ca un apocalips asupra mării și asupra zidurilor azilului, se mai putea ațipi. Acele nopți mirosind a sulf erau singurele mai suportabile.

Nimeni nu îndrăznea să se depărteze prea mult de azil fiindcă nimic nu mai era previzibil. Și toți se întrebau de unde putea să vină pericolul, dinspre bălării? sau dinspre cătun? Nu mai aveau încredere decît în mare, de aceea o priveau cu o dragoste pe care n-o simțiseră niciodată înainte. În fapt, n-ar fi știut să explice de ce anume se temeau, dar teama exista, se cuibărise în fiecare. Moașa însăși părea să fie preocupată, căci evita să mai iasă pe coridoare.

Eram dezorientat și m-am gîndit că făcusem o imprudență. I-am mărturisit totul lui Dinu, ca să mă sfătuiesc cu el. Dinu a holbat ochii mari.

— Cum, ai făcut asta?

— Da.

— Și pentru ce?

Era stăpînit de o agitație neobișnuită. Părea îmbătrînit brusc, obosit, cu ridurile accentuate din pricina panicii. Am avut senzația că în fața mea se găsea alt om. Un necunoscut. Ce însemnam eu pentru el? Ce reprezenta el pentru mine? Tensiunea nervoasă transforma în întrebare tot ce ne legase pînă atunci. Poate nu mai eram decît un caz sau un motiv de îngrijorare. Nu cumva trebuia să plătească și el pentru prostia mea? I-am explicat cum am putut mai bine ce fusese în capul meu.

— Și acum ce ai de gînd? m-a întrebat el.

— Aștept.

— Ce?

— Să se potolească psihoza.

— Și dacă nu se va potoli?

— Adică tu crezi că...

— Eu nu cred nimic, mă întrerupse, nervos, Dinu. Te-ai jucat cu lucruri cu care în general nu te poți juca nepedepsit. Roagă-te să nu fie curiozitatea Mopsului mai puternică decît teama de un blestem.

Despărțindu-mă de Dinu, am pornit spre sala cu oglinzi. Se făcuse seară și n-aveam nici un chef să mai ascult avertismentele bufniței. Preferam să uit, sub lumina scînteietoare a candelabrului, atmosfera de panică din azil. Pe deasupra, trebuia să mă deprind cu noua situație, să-mi capăt curajul de a mă așeza într-o noapte, cu orice risc, pe fotoliul Bătrînului, fiindcă nu mai exista drum înapoi.

Francisc m-a invitat să mă spăl, ca de obicei, pe mîini. O clipă am fost ispitit să-l reped. Apoi m-am gîndit că n-avea rost să mă cobor la o confruntare cu el. Riscam să mă enervez și n-aș mai fi avut nici o plăcere înlăuntru. M-am conformat deci și i-am întors spatele namilei cu oarecare ostentație, ca să vadă că nu mai eram cel dinainte.

Eram și emoționat. Dacă totuși Bătrînul... Îmi bătea inima cînd am pătruns în sală, de parcă atunci intram prima oară. Deodată, am încremenit. Pe fotoliul de răchită al Bătrînului se afla, într-adevăr, un individ, iar acel individ nu era nimeni altul decît Arhivarul! Cîteva clipe am rămas năucit de surpriză. Îmi vuia capul. Cum, el, Arhivarul era Bătrînul? Ce farsă sinistră! Din fericire, n-a durat mult și am putut răsufla ușurat. Individul nu se comporta totuși între oglinzi ca un stăpîn. Înghițea cîte o dușcă de limonadă, după care se lîngea pe buze și plescăia, se muta pe celălalt fotoliu, ridica picioarele pe masă și iarăși se scula, țopăind între oglinzi, maimuțărindu-se. De emoție, pentru că plăcerea îl emoționa vizibil, își tot fixa ochelarii pe nas și zîmbea, arătîndu-și dinții îngălbeniți. Pe mine nu mă observase. Nu avea ochi decît pentru el. Ce grandoare pentru un asemenea neisprăvit ros de ambiții ascunse să se vadă în atîtea oglinzi, m-am gîndit. Nu cumva visa să ajungă el stăpînul azilului? Mama lui de porc. Asta ar fi însemnat o adevărată nenorocire. Sfîrșitul. Nu mi-ar fi rămas decît să mă arunc și eu în mare să mă înec. Eram cu atît mai tulburat cu cît înțelegeam că n-ar fi fost de mirare ca în mintea Arhivarului, îmbîcsită de praful înghițit între hîrtoage, să se fi cuibărit o asemenea idee. Poate chiar își închipuia, vîzurile, că într-o zi îmi va porunci disprețuitor să-i sculpez mutra în marmură. M-am crispat și am regretat că nu lăsasem fantoma Bătrînului să putrezească în sala cu oglinzi, să se acopere acolo de mucegai, să se adune peste ea praful ca peste o coroană de premiant... Apoi m-am retras, să nu mă vadă Arhivarul.

S-au petrecut și alte evenimente. Dinu observase că i se umbla prin lucruri în absența lui. Se aflase probabil că ținea un jurnal pe care nu-l predase la arhivă. Cei care-l căutau, negăsindu-l, fiindcă jurnalul se afla acum la mine, se enervaseră și lăsasera cărțile răvășite, aruncate pe jos.

Într-o după-amiază a venit la mine extrem de tulburat.

— M-a chemat Moașa. Era acolo și Arhivarul care nota tot.

— Și?

— M-au întrebat dacă știam...

— Dacă știi ce? m-am enervat, căci mă călca pe nervi uneori cu ezitățile lui.
— Dacă știam despre combinațiile urzite de tine. Lucrurile luaseră o întorsătură amenințătoare. Mopsul săvârșise totuși sacrilegiul de a deschide mormîntul Bătrînului și găsisese maldărul de frunze. Venise și povestise totul Moașei, acuzîndu-mă că măsluisem acel mormînt ca să ascund adevăratul mormînt al Bătrînului. Fiindcă, adăugase Mopsul, îl omorîsem cu siguranță pe Bătrînul, altfel n-aș fi organizat toată mascarada cu mormîntul fals. Probabil, îl înjunghiasem și dacă ar fi asistat cineva la înmormîntare s-ar fi descoperit crima. Ca s-o ascund, înjghebasem o farsă. Îl înmormîntasem pe Bătrînul noaptea, ca un tâlhar, fără martori, undeva în bălării, și apoi săpasem un mormînt fals în altă parte ca să șterg orice urmă. "N-am nici o îndoială că așa s-au petrecut lucrurile, zicea indignat Mopsul. Și cu ce scop? Asta-i bună! Vrea să se așeze pe fotoliul Bătrînului, să bea din limonada lui, nelegiuitul".

— Înțelegi, Daniel, ești învinuit de crimă. Și eu alături de tine. Ce facem acum?

Arăta palid. Pretinsese odată că el făcea o distincție între onoare și bunul simț și că în fața lui Dumnezeu onoarea nu înseamnă nimic. Acum mă convingeam că asta nu fusese o simplă butadă. Avea un tremur nervos în tot corpul și ceva gelatinos în slăbiciunea lui; o frică moale care îi aburea privirea, dîndu-i o nesiguranță de miop. Ceva mai devreme îl zărisem pe coridor, ridicînd brațele afectuos și slugarnic spre Aristide. Dacă n-aș fi știut cît îl disprețuia, aș fi putut crede că-l bîntuiau cine știe ce porniri rușinoase. În realitate, se agăța de cine putea; instinctul lui de conservare intrase în panică. L-am repezit iritat.

— Dacă nu te țin nervii, du-te și le spune că regreti totul. Nu-ți închipuiai că eu voi merge atît de departe. Ca orice criminal ambițios am abuzat de naivitatea ta, ți-am ascuns adevăratele mele intenții ca să mă pot folosi de tine fără scrupule. Cunoști stilul.

— Nu glumi, Daniel, te avertizez că situația e serioasă.

Vorbise aproape rugător. Parcă mă implora să-l scot dintr-o primejdie în care nimerise numai din vina mea. Asta mi-a dat foc. Am explodat.

— Și ce, eu n-am vorbit serios? Îți pui cenușă în cap, te dezici de prietenia cu mine, mă condamni, și așa, să sperăm, scapi cu fața curată din afacerea asta murdară în care ai picat fără să vrei. N-are rost să-ți legi soarta de soarta mea din moment ce eu am ratat ținta. A, da, în cazul că aș fi reușit, atunci aveai șanse să parvii, pentru că te-aș fi făcut colaboratorul meu cel mai apropiat, jur, intimul meu. Te-aș fi primit uneori seara în sala cu oglinzi, ți-aș fi oferit prilejul să dormi o noapte în cortul de tuareg, ca să te poți lăuda cu această cinste, și, cine știe, aș fi procedat poate ca eschimoșii, ți-aș fi oferit-o în noaptea aceea și pe Moașa. Da, scumpul meu Dinu, n-ai avut noroc să ajungi și tu cineva alături de mine în azil. Păcat. Îmi pare foarte rău, crede-mă. Planurile mele au dat greș. Și știi cum se întîmplă în asemenea situații. Riscul de mărire implică și riscul de a fi micșorat cu un cap. În loc să dorm în cortul de tuareg, voi putrezi probabil aruncat șerpilor și păsărilor în bălării. De ce să ai aceeași soartă? În definitiv, tu n-ai fost decît complice și n-ar fi drept să plătești pentru mine. Așa că du-te și dă-i drumul. Spune tot ce-ți trece prin cap rău despre mine fără să-ți fie nici rușine, nici teamă. Din partea mea nu te vei putea aștepta la reproșuri. Nu voi mai avea, bănuiesc, ocazia să ți le fac. Trebuie să fii totdeauna de partea celor care cîștigă, nu de partea celor învinși. Ar fi o prostie să ai scrupule tocmai acum. Spune, eventual, că ai făcut pe tine de frică, asta produce impresie, înduioșează.

— Ești cinic, șopti pierdut Dinu.

— Eu cinic?

— Îmi vorbești de parcă aș fi un șobolan oarecare. Vorbea cu ultimele resurse de mîndrie jignită.

— Știi ce ești? i-am zis. Un căcăcios. Tremuri ca un vierme.

S-a înroșit violent și a înghițit în sec.

— Tot ce mai pot face pentru tine, am continuat, e să-ți cioplesc o piatră funerară frumoasă. Atît. Dacă voi fi lăsat.

Dinu mă privea fără să zică nimic. Buza de jos îi tremura de indignare și de rușine. Mă așteptam să mă insulte la rîndul lui, dar în loc de asta s-a întors și a trîntit ușa.

37

Trei zile și trei nopți l-am așteptat. Pe urmă am început să intru la idei. Nu se întîmplase niciodată să lipsească atît. A patra zi m-am hotărît să-l caut în cătun. Eram convins că se ascundea acolo; dacă nu cumva făcuse o criză de astm.

În timp ce vîsleam, examinam balta. Abia atunci am observat că apa devenise parcă mai neagră și sporise mătasea broaștei. Barca tîra după ea adevărate zdrențe verzi. Pilcurile de stuf sporiseră și ele. Dacă nu era curățată, balta avea să devină în curînd impracticabilă, înăbușită de alge, de stuf și de mîl. Probabil, mi-am zis, pescarii nu mai vroiau s-o curețe. Nu-i interesa. Pește nu exista acolo, iar ca să întrețină un drum pentru cei din azil nici atît.

Cînd am ajuns la mal, am pornit-o pe ulița prăfoasă direct spre cafenea. Trecuse de

amiază, soarele ardea ca un disc de sare chiar deasupra caselor mici și pămîntii, toropind cîinii, pisicile și duzii albiți de praf. Văzîndu-mă, pescarii s-au aplecat asupra ceștilor de aramă, preocupați, brusc, de cafeaua răcită din ele. Totul era ca de obicei. Bătrînul arțar plin de omizi, mesele, tăcerea. M-am înfipt lîngă masa la care se găsea Profetul.

— Unde e doctorul?

Cîțiva au ridicat privirile, dar nimeni nu mi-a răspuns.

— Unde e doctorul? am întrebat din nou, ridicînd tonul și bătînd cu pumnul în masa de tablă.

Am deslușit un fulger de mînie în ochii Profetului. Băiatul de lîngă el s-a sculat în picioare, gata să sară la bătaie, dar Profetul l-a apucat de braț și cu o mîină de fier l-a tras îndărăt pe scaun. Îi vedeam bine, de aproape, fața încadrată de barba stufoasă și albită, ochii teribili, care ardeau în orbite, și cicatricea înfricoșătoare care îi spinteca buza. Dacă s-ar fi ridicat, ar fi fost cu două capete mai înalt decît mine și, masiv cum era, m-ar fi putut doborî cu un singur pumn.

— Unde este...? am mai îndrăznit o dată, cu glasul ceva mai slab. Îmi venea să plîng de neputință. În fața pescarilor mă părăsea mereu curajul și oricît aș fi dorit să-i înfrunt, simțeam cum se șubrezeau resorturile voinței mele. Tăcerea lor mă strivea. Ca și cum mi-ar fi ghicit gîndurile, unul dintre pescari luă în palmă o omidă care căzuse pe masa lui, o examinează cîteva clipe cu scîrbă și apoi o strivi cu unghia de piciorul mesei. Am plecat abătut spre casa Martei.

În odaia întunecoasă, mirosind a busuioc, am remarcat pentru prima oară că deasupra perdelelor murdare se găsea o icoană veche, cu vopseaua scorjită pe margini, înfățișînd un sfînt. Fire de praf jucau în lumina care pătrundea prin ușa larg deschisă.

— Nu l-ai văzut pe doctor? am întrebat-o pe Marta.

— Care doctor? tresări ea.

De ce mă întreabă "care doctor?" m-am gîndit. Nu cumva... nu cumva s-a împăcat cu Aristide? Asta ar fi explicat și mai bine răceala din ce în ce mai fățișă pe care mi-o arăta de la o vreme.

— Dinu.

— Nu, nu știu, nu l-am văzut, zise Marta cu o grabă suspectă datorită căreia mi-am dat seama că mințea. Ce nevoie avea de o minciună inutilă? Exista o singură explicație. Se zăpăcise. Mă uitam la icoană, tăcut, și mă întrebam: de ce se împăcase totuși cu Aristide? din cauza mea? fiindcă respirase ușurată, nu mă puteam înșela în această privință.

— De ce mă minți?

Cred că tonul meu uscat și absent a făcut-o să nu se cramponeze de minciuna pe care i-o dictase primul impuls. Atunci am aflat ce se întîmplase.

Dinu s-a dus la cafenea, a cerut trei cafele una după alta, apoi s-a dus la văduva unde își ținea pușca de vînătoare și a băut toată noaptea. Dimineața, abia se mai ținea pe picioare. S-a îndreptat, clătinîndu-se, spre pădurea de sălcii și a gonit de-acolo, el care nu suporta vînătorile de acest fel, doi cerbi în mlaștină. Ca de obicei, pescarii se strînseseră la marginea cătunului și se uitau. Au văzut cum a fost împușcat primul cerb. Apoi al doilea. Dar Dinu își pierduse parcă mințile. Din pricina beției? A fricii? Era disperat? Nu știu. A mai hăituit doi cerbi. Noroiul se umpluse de sînge. Cînd Dinu a gonit alți doi cerbi din pădure, Profetul s-a desprins dintre pescarii care urmăreau nemișcați, tăcuți, masacrul, a înaintat cu pași grei, l-a luat în brațe ca pe un bolovan și l-a aruncat în mlaștină. Dinu a început să țipe. Făcea semne desperate, ruga, implora, plîngea să fie scos, se zbătea, dar zbătîndu-se nu făcea decît să se afunde și mai rău în vreme ce pescarii stăteau la fel de tăcuți, în același loc, fără să schițeze nici un gest. În cele din urmă noroiul l-a înghițit. Atunci pescarii s-au întors la cafenea și au continuat să-și bea cafeaua răcită.

"Și-a făcut-o cu mîna lui", mai zise Marta și tăcu. Îmi relatase totul, la fel cum îmi relatase moartea bărbatului ei, cu o simplitate rece care mi-a dat o mare uscăciune în tot trupul. Eram dezgustat de cele auzite, de liniștea Martei și de mine. Ar fi trebuit în mod normal să urlu. În loc de asta am murmurat: "Dumnezeu să-l ierte". Atît. Pe urmă am vrut să plec. Dar unde să mă duc? Nu, la azil nu mă grăbeam să ajung. Mai mult ca să fac ceva, i-am cerut Martei să-mi dea ceva de băut. Beția e ca un laxativ pentru durere, îmi spusese cîndva Emilia. Dar Marta nu s-a ridicat să-mi aducă obișnuita sticlă cu rachiu de coacăze. A rămas neclintită. Parcă nici nu mă auzise. "Te-am rugat să-mi dai ceva de băut", am insistat și atunci ea se hotărî: "Nu-ți dau". Era un refuz neașteptat de tăios care nu putea avea decît o pricină, că dorea să mă vadă plecat cît mai repede. M-am prefăcut că nu înțeleg. "Hai, Marta, te rog". "Nu, nu-ți dau", repetă ea încăpățînată. Mi-a străfulgerat prin minte că-l aștepta pe Aristide; vroia să scape de mine ca să-l poată primi. "Altfel nu plec", i-am zis și, ca s-o încerc, am adăugat: "Fii liniștită, n-o beau aici. Mă duc pe malul bălții, să plîng în voie". Am văzut-o ezitînd, nu știa dacă să mă creadă sau nu, apoi s-a dus în pivniță, a adus sticla și, în picioare, cu brațele încrucișate, aștepta să mă țin de cuvînt. "Să gust numai", am mințit-o, pentru că acum nu mai vroiam să plec. Am tras o dușcă zdravănă care mi-a umplut stomacul cu un mușuroi de furnici fierbinți. Cînd fierbințeala s-a stins, am mai băut o dată. "Aș

vrea să mă culc, mă doare capul", se prefăcu Marta. M-am uitat la ea, am dus din nou sticla la gură și după ce-am șters rachiul care-mi cursese pe piept, i-am zis încet, aproape în șoaptă: "Ești o cățea. Dar nu-i nimic, mie îmi plac cățelele".

M-am pomenit în întuneric, un întuneric lăptos, ascultînd ploaia care bătea darabana pe un acoperiș de tablă. Eram la închisoare iarăși? Acolo ascultam uneori, astfel, ploaia. Sau visam? Neștiind unde mă aflu, mă temeam să fac vreo mișcare ca să nu mă dau de gol. Între timp ploaia curgea din ce în ce mai tare lovind în acoperișul de tablă ca într-o tobă. M-am ghemuit. Mă urmăreau oare? Dar care dintre ei? Îi văzusem într-un luminiș din bălării pe Călugărul, pe Mopsul și pe Nelson. Călugărul, trîntit în iarbă, se descălțase ca să-și odihnească picioarele. Din cînd în cînd se ridica și se așeza cu mai multă grijă. Mopsul avea o pușcă de vînătoare, iar Nelson rîdea de el, frecîndu-și palmele de bucurie. "Hei, fiți atenți", a strigat Mopsul și a ridicat pușca. Țintea o pasăre neagră, cu pete albe, aproape de mărimea unei găini, cocoțată în vîrfurile unui gutui sălbatec, ca acela de la poarta Martei. A răsunit împușcătura, dar pasărea n-a căzut. A tresărit doar, înspăimîntată de moarte. "N-ai nimerit, n-ai nimerit", rîdea Nelson, iar ochiul lui, singurul, i se învîrtea ca un titirez în orbită. Glonte atinsese, în schimb, urechea unui cățel care începuse să schelălăie. Apăru atunci din senin, cu bascul Hingherului pe cap, doctorița Sonia, luă cățelul în brațe, îi șterse cu grijă sîngele, bolborosindu-i ceva la ureche, ca un descîntec. Cînd a terminat, s-a întors în sfîrșit spre mine: "Bine, dragă, că i-ați făcut de petrecanie lui Dinu ăla". "Cum adică «i-ați?»" m-am revoltat eu. Sonia m-a consolată, strîngînd cățelul la piept: "Lasă, dragă, nu trebuie să regreti. Se poate, dragă, să regreti ceva atît de interesant?" Și dispăru în bălării. Am revenit să-i caut pe Mopsul, pe Călugărul și pe Nelson. Nu mai erau nici ei. Doar pasărea neagră cu pete albe stătea mai departe, înfricoșată, în vîrfurile gutuiului. "Încă nu te-au doborât", îmi șopti o voce cunoscută și m-am răsucit, uluit, pe călcîie. Era vocea lui Dinu. "Cum, n-ai murit?" am exclamat gîuit de emoție. El nu mi-a răspuns. Își umezea buzele cu limba. Coborî apoi buza de sus peste cealaltă, o supse, repetă operația și invers, gestul avea ceva senzual și scîrbos, ca o împreunare de lipitori și abia cînd termină îmi vorbi: "Aceasta-i partea cea mai neplăcută a morții mele. Întotdeauna emoțiile mari mi-au uscat gura, mi-au ars-o, și nu mai puteam vorbi pînă ce nu salivam puțin, fără să fiu observat. Nu ți-ai dat seama? Acum, din pricina noroiului, e însă și mai greu." Cuvintele îi ieșeau din gură stîlcite, încleiate. Am luat-o la fugă, m-am împiedicat de o rădăcină, am căzut și peste puțină vreme am auzit sunetul de tablă lovită de ploaie. Am întins cu grijă picioarele, încercînd să pipăi cu ele locul unde mă aflu, dar am dat peste ceva rece și le-am retras imediat. După aceea am rămas nemișcat, așteptînd un indiciu care să-mi îngăduie să mă lămuresc. Într-un târziu, am înțeles că pata de întuneric mai compact din fața mea nu era altceva decît icoana de deasupra perdelelor din casa Martei... Mi-a venit să rîd. Vasăzică... Probabil, Marta se chinuise să mă tîrască în pat după ce mă îmbătasem. "Frumos din partea ei", m-am gîndit cu recunoștință. M-am răsucit s-o mîngîi, s-o trezesc, să-i jur că n-o voi mai supăra niciodată, dar locul de lîngă mine era gol. "S-a dus, poate, afară", mi-am zis, pregătindu-mă să aștept. Nu putea să întîrzie prea mult. Din moment în moment trebuia s-o aud lipăind cu picioarele goale, venind. Vroiam să mă prefac că dorm, s-o las să se urce în pat și abia atunci s-o îmbrățișez. Dar sfîntul din icoană obosea binecuvîntîndu-mă, orbit de întunericul tulpure din cameră, fără ca Marta să apară. Nerăbdător, m-am dat jos din pat, am căutat ușa, dibuind, și am ieșit afară pe trepte. Cerul era încă plin de stele, cu cîțiva nori în direcția bălții, unde noaptea se decolora prevestind zorile. Prin urmare, visasem că ploua. M-am așezat pe scară să aștept și căutam cu privirea pe cer Carul Mare, cînd am auzit o tuse de bărbat în spatele casei. N-a fost nevoie decît de cîțiva pași ca să-i descopăr pe Marta și pe Aristide dormind, îmbrățișați, pe un maldăr de iarbă uscată. M-am întors iute în casă și am băut tot ce mai rămăsese în sticla cu rachiul de coacăze. După aceea m-am simțit cumva atîrnat în gol. Nu știam ce să fac. Să plec? Să aștept? Ce? Lungit în pat, am stat, pînă s-a albit fereastra, față în față cu un sfînt care mă binecuvînta îndemnîndu-mă să iubesc pe toată lumea și să iert totul. Cînd s-a luminat de ziuă m-am hotărît să n-o mai deranjez niciodată pe Marta. Mi-am luat pușca și am ieșit. Pe trepte, mi-a venit o idee. "Cel puțin să-i sperii". Și am tușit zgomotos. Pînă să ajung la cotul casei, Aristide se ridicase, speriat, și se încheia la pantaloni grăbit, cum făcusem eu în bălării în fața Profetului; văzîndu-mă cu pușca în mînă încremeni, cu pantalonii pe jumătate descheiați. "Domnule Daniel, bîngui el, ca o scuză, să știi că eu..." Se temea că-l împușc? Idiotul. Doar nu era să-mi sporesc păcatele cu el. Marta era mai liniștită. Își aranja întruna părul. "Doctore, cînd vrei să-ți sculptez bustul?", l-am întrebat rînjind pe Aristide. "Sau nu mai dorești?" Simțeam nevoia să-l umilesc în fața Martei. Asta mă răzbuna. "Încheie-te, vezi să nu răcești", și cu țeava puștii i-am arătat nasturii de la pantaloni, după care m-am întors spre poartă. O cioară dormea în vîrfurile gutuiului. Am ochit-o, am tras, cioara căzu între urzici, înșîngerată. Am apucat-o de o aripă și am azvîrlit-o spre Marta: "E cadoul meu pentru voi".

Soarele se ridica, în spate, deasupra cîtunului cînd am ajuns la mlaștină. Nu vroiam să vînez. Pentru Dinu mă dusesem acolo; să pun o floare în noroi pentru el. În aer plutea o putoare greu de suportat, de mîl încălzit; cum de rezistasem oare, altădată, să stau acolo cu orele? Și ce plăcere putusem să găsesc în niște vînători în

care un om normal și-ar fi vărsat și inima, nu numai mâțele? Cerul limpede, strălucitor, tot atît de limpede pe cît era mlaștina de murdară, miasmele rele, infecte, care ardeau în lumină, duhurile de stîrv putrezit, pe care dimineața le mirosea ca o hienă scîrbită, îmi arătau ce erau de fapt ceasurele petrecute acolo. M-am aplecat spre un ochi de apă tulbure, noroioasă, și mi-am văzut chipul. Îmi căzuse o parte din păr. Apăruseră și cîteva riduri noi. Începeam deci să îmbătrînesc. Și ce realizasem? O scurtă perioadă de glorie, cîteva pietre funerare în Stîncile de marmură și cam atît — cum, asta era tot? — da, cam atît, prea puțin ca să nu simt un gust de noroi în gură. Iubisem în felul meu o femeie, sigur că o iubisem, dar mă lepădasem de ea. Dinu îmi fusese singurul prieten la azil. Acum zăcea, poate din pricina mea, în fundul mlaștinei. Tot ce atingeam murdăream așadar și transformam în pustiu. Nu mai exista nimeni care să-mi fie aproape, nu mă mai lega nimic de alții, făcusem tot ce depinsese de mine ca pustiu din jurul meu să fie cît mai mare și ca să nu mai am nimic sînt. Mă întorceam mereu, oricît mă zbăteam, acolo de unde n-ar fi trebuit poate să mă scol niciodată, în soarta — ce soartă? băltoacă stătută — pe care Emilia o acceptase pentru că ea "nu avea energia necesară". Și nici măcar tragedie nu era viața mea. Ce tragedie e să simți că ai pierdut de două ori? Nici nu iubisem cu toată ființa mea, nici nu trădasem cu destulă furie ce iubisem. Procedasem mizerabil, ca la moartea Laurei; nu-mi rupsesem beregata de disperare, dar mă îmbătasem ca să ies din impas. Încît nu mă alesesem decît cu fărîmituri; fărîmituri de afecțiune, fărîmituri de glorie, fărîmituri de putere. Îmi venea să-mi zic: Bravo, Daniel Petric, te felicit. Ai reușit să ajungi un nimic. Nu ești decît un bufon al minciunii, căruia i se aruncă fărîmituri de la marele ospăț al vieții, la care alții, mai dotați, cu un egoism mai viguros sau cu ambiții mai îndrăznețe, își satisfac toate poftetele. În fața pescarilor mă purtam ca o zdreanță. Și nici măcar pe Mopsul nu îndrăzneam să-l trimit în fundul iadului. Singurii pe care reușisem să-i înfrunt fuseseră cei care se arătaseră binevoitori cu mine. În fața lor, da, fusesem tare. În rest? Cînd Moașa venise la mine să mi se arunce în brațe, o rezeșisem. De cînd mă ținea la distanță, îi cerșeam pe coridoare un zîmbet, o privire prin care să-mi arate că mă iertase. Îmi plăcea bineînțeleș să mă admir în sala cu oglinzi, dar nu cumva era mai potrivită pentru mine oglinda aceea de apă noroioasă? Din pricina căldurii care îmi frigea ceafa începusem să transpir și-mi cădeau picuri de transpirație de pe frunte care făceau să tremure apa și să mi se șteargă pentru cîteva clipe figura. Ca într-un vis. După care iarăși mă vedeam. Uitasem să mă rad și poate că asta mă îmbătrînea. Simțeam pe buze, în gură, gustul sărat al transpirației, mă oboșea lumina prea multă, prea curată, prea orbitoare, strălucitoare ca în sala cu oglinzi și mi se făcuse sete, am vrut să întind mîna după carafa cu limonadă, stai nebunule, mi-am zis. aici nu ești în fotoliul de răchită pe care te-ai așezat fiindcă ai crezut, n-ai crezut așa? că nu avem decît ce dominăm. Da, așa crezusem și mai credeam încă, deși eram departe de a avea anvergura autocraților adevărați care au fost totdeauna în sinea lor mizantropi, nu i-a tulburat suferința cărnii omeneshti decît dacă a fost vorba de carnea lor, însă Laura și Dinu mă făcuseră să mă întreb dacă nu cumva avem doar ce iubim. În acest caz eram și mai sărac. Și nehotărît pe deasupra. Disperarea caldă care mă cuprindea la gîndul că Dinu murise cu plămîinii plini de noroi era un semn clar de slăbiciune. Îmi venea să-i strig: "Idiotule, ce-ai făcut? De ce te-ai îmbătat? De ce-ai venit singur aici? De ce-ai făcut pe tine de frică? Nenorocitele, dragule". Dinu avea și el vina lui în ce se întîmplase. Prin moliciunea lui mă îndemnase mereu să-l tiranizez. Era ca o pastă moale care te provoca să-ți înfigi degetele în ea. Dar gîndul că și cei care sînt aruncați în mlaștini au partea lor de răspundere nu mă oprea să constat că nu mă ridicasem la înălțimile unde domnesc, nepăsători, marii egoști, marii bolnavi, care nu-și mai pun probleme și n-au nici un regret. Chiar faptul că stăteam pe marginea mlaștinei dezgustat de mine era un indiciu că nu reușisem să obțin o inimă de fiară cum îmi dorisem de cîte ori mă supărase cineva. Uitasem chiar propriile mele cuvinte, că sentimentele sînt bune pentru cei care se mulțumesc cu puțin. Ce altceva decît o jalnică izbucnire de tandrețe era furia mea plîngăreată împotriva lui Dinu? Doamne, mi-am zis, în loc să am beția libertății, bucuros că nu mă mai simt legat de nimeni și de nimic, mă bat tot alte gînduri... că nu putem fi liberi decît depinzînd de ceva, de o dragoste, de o credință sau măcar de o nebunie, dar eu și nebunia mi-o trădam... că într-un deșert nu există libertate, acolo te afli într-o închisoare unde ești și gardian și deținut... că poate asta dăduse naștere Bătrînului, acel amestec de despot și victimă, care ne fascina și ne înfricoșă în același timp, care devenise din ce în ce mai singur, pe măsură ce devenise mai arbitrar, ca un Dumnezeu ratat, silit să ispășească el însuși defectele creației sale și să constate că s-a înșingurat în zadar deoarece n-a adus mai multă modestie pe lume, oricum nu în cazul meu... nu mă sfiisem să mă doresc un eretic, să-l înfrunt pe tata și apoi ambițiile cele mai nesocotite, fără să reușesc altceva decît să mă izbesc de mediocritatea mea ca de un zid și să mă smiorcăi ca o babă de dorul unor sentimente pe care nu eram în stare nici să le trăiesc, nici să le uit cu totul... Soarele îmi ardea creierii, dar nu mă mișcam. Parcă vroiam să mă pedepsesc pentru faptul că printr-o parte din pori încă respiram normal. Daniel Petric, îmi spuneam, pentru ce-ai mai devenit un nesăbuit dacă n-ai curajul să fii pînă la capăt? De ce trebuie să-ți fie greață aici? Mlaștina e cea mai bună școală de corecție. Dacă nu strîmbi din nas, noroiul te învață să-ți stăpînești slăbiciunile. Încearcă să aspiiri putoarea

lui ca pe un parfum sălbatec, întăritor, fără să ți se mai întoarcă stomacul pe dos. Dacă ai energia necesară pentru asta, n-o să te mai surprindă nimic. Vei înțelege de ce ai greșit când ai uitat că marile vanități îți cer să sacrifici vanitățile mărunte, că trebuie să te prefaci din când în când respectuos pentru a ajunge să nu mai respecti pe nimeni și să te prefaci din când în când modest pentru a căpăta dreptul la o trufie fără limite. Fiindcă, din păcate, pînă acum te-ai purtat ca un borfaș. Ai jefuit ce-ai putut la repezeală și la împlinire, risipind apoi totul dintr-o prostie. Ce mai urmează? Să cerșești bunăvoința Arhivarului? Să-i faci bustul lui Aristide? Să-ți scurmi cu unghiile un mormînt ca să te ierte Mopsul? Asta vrei? Nu, nu vroiam asta. Nu venisem la azil ca să fiu tot un oarecare. Peste antipatia celor care nu mă înghițeau puteam să trec; ea semăna din multe puncte de vedere cu admirația. Dar trebuia să storc din mine ultimele rămășițe de compasiune și de tact. Nu aveam nevoie de ele. Nu trebuia să mă gîndesc decît la mine însumi, îmi repetam. Celorlalți, să le arunc, ca Martei, o cioară moartă. Mănușa mea, provocarea mea. Așa procedează cei care sînt adevărați vînători și vor să nu devină niciodată vînat! O clipă de ezitare și-ți smulge altul pușca din mînă; apoi te împinge înainte și-ți lipește țeava de ceafă.

Îmi venea să strig acum: "Mulțumesc, Dinule, că mă ajuți să mă scutur de ultimele sentimente. Complet fără inimă, voi fi de temut". Deodată, am încremenit. În ochiul de apă noroioasă, aproape de urechea mea stîngă apăruse o gaură neagră, metalică. Prin urmare, viața mă confirma pe loc! Întotdeauna un vînător ne urmărește. În spatele lui e un alt vînător și așa, la nesfîrșit, fiecare vînează pe cineva și fiecare constituie o țintă. Toți sîntem cu degetul pe trăgaci și toți avem ceafa expusă. Așteptam să aud de-tunătura. Adică nu; mi-am adus aminte că un creier găurit nu mai poate auzi nimic. Aveam să fiu ucis în liniște, sub un cer albastru, curat și indiferent. Cum meritam. M-am mișcat puțin ca măcar să văd chipul celui care mă vîna și am tresărit violent auzind o bufnitură în spate. Gata, s-a terminat, mi-am zis. Și mă miram că nu se făcea noapte în creierul meu. A trecut ceva timp pînă să înțeleg că, de fapt, căzuse pușca pe care o sprijinisem lîngă mine de ciotul unei sălcii. Poate ar fi trebuit atunci să izbucnesc în rîs. Vînătorul eram tot eu! Tot eu vînătorul și tot eu vînatul. N-am rîs. În schimb, am azvîrlit pușca în mlaștină. Degeaba mă înverșunasem.

38

(Din caietul de vise) Lumea aparține celor care au insomnii, așa credeam în adolescență. Pe atunci îi invidiam pe cei care nu pot dormi; îmi ziceam că în vreme ce alții dorm și visează, ei rămîn singuri stăpîni peste străzile abandonate. Mai tîrziu mi-am schimbat părerea și mi-am așteptat răsplata din direcția inversă. Dar pe măsură ce am umplut acest caiet am descoperit că nu mai disting bine granița dintre realitate și vis. Parcă merg pe o linie subțire și alunecoasă și alunec cînd într-o parte, cînd în alta, fără să-mi dau seama exact în care anume. De aceea s-ar putea ca aceasta să fie ultima însemnare pe care o mai fac aici. De unde știu că nu visez chiar faptul că scriu? Și n-aș vrea ca destinul să surîdă ironic, aplecat peste umărul meu, după ce mi-a mai acordat o amîinare, cum s-a întîmplat și puțin mai devreme... Strigoii amintirilor ieșiseră dintre stînci și dansau în jurul meu. Apoi s-au pornit să mă gonească spre cătun. Balta secase. Cînd am ajuns la casa Martei, am încercat să intru, să mă ascund. Dar porțița era încuiată. N-am avut încotro și am mers mai departe. La cafenea, pescarii m-au privit indiferenți, în vreme ce din arțarul care își arunca umbra peste mese ciorile țipau ca papagalii: "E un cerb! E un cerb!" Cînd am încercat s-o iau spre pădurea de sălcii, cineva mi-a strigat: "Nu pe-acolo, pe aici". Era tata. Avea buzele vopsite cu roșu și făină pe față. "Ți-am spus, băiete, că trebuie să te lași domesticit. N-ai vrut", mi-a reproșat el cu tristețe în glas. Am vrut să-i explic că partea proastă nu era că nu mă lăsasem domesticit, ci că văzusem și în dragoste o cușcă. Și pe el îl iubisem, dar... Tata dispăruse însă între timp. Nu mai aveam cui să-i spun. Am simțit că alunec și m-am trezit. Sau am visat că m-am trezit.

39

Mă durea capul și-mi era frig. De-afară venea un vînt rece, cu ploaie, valurile se îngălbeniseră, deveniseră lutoase, tulburi. Izbeau puternic în stînci. Într-o zi o să mă acopere apa, m-am gîndit. Mirosea violent a putreziciune. Probabil, peștii morți, scoși de valuri pe plajă se descompuneau. Sau algele. M-am ridicat și am închis fereastra, după care m-am vîrît din nou sub pătură, dar valurile se auzeau, inexplicabil, și mai tare, de aceea am renunțat să mai stau în pat. Am ieșit afară unde mă aștepta o nouă* mirare, fiindcă acum cerul era strălucitor.

Nu mă interesa ziua aurie de toamnă, era mai important pentru mine să mă liniștesc și am plecat, fără să știu prea bine de ce, spre arhivă. Pe drum, nu înțelegeam de ce din toate părțile se auzeau uși trîntite, dar n-aveam timp să cer lămuriri nimănui.

Vroiam să nu-l pierd pe Arhivar.

L-am găsit stînd la masă și primul lucru pe care l-am remarcat a fost că-și adusese un fotoliu în locul scaunului. Individul m-a privit prin ochelari fără smerenia de altădată, întrebîndu-mă cu răceală: "Ce dorești?" Era prima oară că mă tutuia. Arăta foarte sigur de sine și mulțumit, ca în sala cu oglinzi. Mi-a încolțit o bănuială: "Nu cumva...?" Și fuma, pe deasupra. Răsturnat în fotoliu, lovea cu un creion în masă și scotea rotocoale de fum din gura cu dinți îngălbeniți și mici, de rozătoare. Aștepta să-i explic de ce venisem și gusta cu plăcere, ticălosul, încurcătura în care mă aflam, intimidat de metamorfoza lui. Nu părea deloc dispus să fie amabil, iar tăcerea se prelungea, stînjitoare, în avantajul lui. M-am așezat pe scaun fără să mai aștept să fiu invitat. Din pricina asta sau dintr-un motiv care-mi scăpa, privirea îi deveni sticloasă și întinse degetul spre o sonerie, care nu existase altădată pe masă, un deget îngălbenit de tutun, cu o unghie roasă, urîță. Dar cînd să atingă soneria se răzgîndi. "Mai bine..." mormăi el. Și ieși. Avea și un alt fel de mers acum, plin de importanță. Rămas singur, am aruncat o privire în jur. Erau aceleași etajere burdușite de hîrtoage de sus pînă jos, pe care le remarcasem prima oară cînd sosisem la azil, aceleași dosare pline de praf și aceeași lumină care pătrundea prin fereastra largă, aurind mobila vopsită grosolan. Numai că pînă și amintirile despre această încăpere se decoloraseră parcă, arătau ca niște fotografii uitate, găsite întîmplător într-un sertar, despre care nu mai știi ce să crezi; sînt ale tale sau nu? M-am ridicat de pe scaun și apropiindu-mă de unul din pereți mă întrebam dacă nu cumva ne trăim mereu doar trecutul, însă după cîțiva pași m-am oprit. Poate că Arhivarul ieșise pentru a mă pîndi prin gaura cheii; poate că stătea afară și mă observa. M-am așezat la loc pe scaun și m-am felicitat pentru asta în clipa următoare fiindcă individul a apărut exclamînd: "Ah, Doamne!" Era bine dispus. Răsturnîndu-se în fotoliu, m-a întrebat: "Așadar, ce dorești?", de parcă atunci mă zărise. I-am explicat că bătrînii vorbeau despre mine vrute și nevrute, mă învinuiau chiar de crimă. "Așa?" s-a mirat el și în vremea asta se uita fix la mine. "Și cu ce vrei să te ajut eu?" Își scoase ochelarii să și-i șteargă. Eu așteptam. Era parcă foarte important să-și pună ochelarii ca să-i pot răspunde. Dar în clipa cînd Arhivarul își potrivea în sfîrșit ochelarii, uitasem ce anume mă întrebase. El se enervă. "Mă faci să-mi pierd timpul, domnule..." "Sculptor", am vrut să-i șoptesc, dar m-am oprit. Evitase, probabil, intenționat să-mi spună astfel. Între timp, începuse să se audă din nou zgomot de uși trîntite, iar eu mă gîndeam ce aștepta Arhivarul. Să-i cer iertare? Nu, asta nu. Aveam și eu un rest de mîndrie pe care nu-l puteam călca în picioare. Luînd din nou creionul și jucîndu-se cu el, mi se adresă pe un ton veninos: "Poate ne spui — și mă izbi formula «ne spui» — ce anume ai căutat în atîtea nopți în sala cu oglinzi". "Cum adică ce-am căutat?" m-am mirat. Și nu m-am putut stăpîni să adaug: "Dar tu ce-ai căutat?" Arhivarul deveni țeapăn. Dincolo de lentilele ochelarilor, ochii lui mă fixau mici și plini de ură. Se sculă de la masă și mă lăsă să înțeleg că nu mai avea timp de pierdut cu mine. Pe coridor am observat cu surprindere că se făcuse seară. Bătrînii ieșiseră din camere să se plimbe, dar nimeni nu se apropia de mine. Cum mă îndreptam spre cineva, respectivul se grăbea în altă parte. Pînă și Domnul Andrei s-a ferit, jenat. Numai Mefista nu m-a ocolit. M-a măsurat liniștită și am invidiat-o pentru calmul ei. Furios și oarecum speriat, am tras concluzia că Arhivarul, cînd mă lăsase singur, spusese ceva despre mine, deoarece și Aristide, care zorea spre ieșire, m-a anunțat fără nici o altă explicație că renunțase la bustul pe care mă rugase să i-l fac. Altădată, îmi închipuisem că azilul s-ar fi dăruit ca zidurile Ierihonului fără mine. Acum descopeream că uitasem de vanitățile și interesele celorlalți.

Ca să-mi ridic moralul, m-am hotărît să mă duc în sala cu oglinzi unde nu mai fusesem de la moartea lui Dinu. Și abia acolo m-am speriat de-a binelea. Căci Francisc nu mi-a mai permis să intru. Mi-a barat calea. Am crezut că nu m-a recunoscut, am încercat să trec pe lîngă el, însă o mîină cu degete puternice mi s-a înfipt în umăr, trăgîndu-mă îndărăt. Bruta m-a privit cu ochi de gheață, neînduplecați, de parcă nu mă văzuse niciodată. Am vrut să-i explic ceva prin semne, dar Francisc s-a încruntat amenințător și am priceput că n-avea rost să insist. Umilit, am pornit înapoi pe coridor, rugîndu-mă să nu mai întîlnesc pe nimeni.

De aici amintirile mele se încurcă. Am înghițit două somnifere care, în loc să mă doboare, mi-au dat parcă o luciditate sporită. Priveam marea și mă tot întrebam unde îmi pierdusem dalta, fiindcă vroiam să mă duc pe țărm unde luna scâlda Stîncile într-o lumină neobișnuit de intensă. Între pietrele funerare din cimitir nu m-ar fi ocolit nimeni. Morții sînt întotdeauna mai cuviincioși. Și în timp ce stăteam la fereastră, m-am pomenit asediat de furnici. Niște furnici roșii, obraznice, care intraseră printr-o crăpătură din zid și, mișunînd prin cameră, mi se urcau pe picioare. Trebuia să ridic pantalonul și să le omor, ceea ce mi-a amintit de portar; el vîna muște, eu vînam furnici; fiecare cu insectele lui. Așa m-a găsit, prins în această ocupație dezgustătoare, Călugărul. "Stai să vezi ceva distractiv", i-am zis. Și am aruncat o fărîmitură de pîine jos, iar cînd furnicile au început să se învîrtă în jurul ei, besmetice, și au încercat s-o tîrască, le-am pus bețe de chibrit în cale. Parcă renăscuse în mine copilul de odinioară. "Nu vă plac furnicile" mi-a spus Călugărul. Ar vrut să-i răspund că nu mi-au plăcut niciodată, deoarece nu știu să fie singure, nu pot trăi decît în mușuroi, dar el se îndreptase spre ușă.

Mă întrebam dacă era cazul să mai iau un somnifer, când ușa s-a deschis din nou și, de data asta, și-a făcut apariția însuși Bătrînul. M-am ciupit de mîna ca să verific dacă visez. El a observat gestul și a zîmbit. "Nu te așteptai să mă mai vezi, nu-i așa, domnule sculptor? Mai ales după ce Francisc nu ți-a dat voie să treci". "Da, așa e", am bîiguit eu. Pe geam se zărea un petic de cer înstelat, cu o lună enormă, roșie, și am auzit respirația obosită a mării. Bătrînul s-a așezat pe marginea patului; avea fața încă mai plină de pete, semn că boala de la ficat evolua; apoi s-a ridicat, ferindu-se să-și lase greutatea trupului pe piciorul bolnav, s-a dus la masă, a miroșit, cu o strîmbătură, cana mea de ceai, a pus-o la loc și s-a întors spre mine. Părea că vroia să-mi comunice un anumit lucru și că-și cîntărea cuvintele. În cele din urmă începu: "Sînt mulțumit, domnule sculptor. Chiar foarte mulțumit. Crede-mă, mă plictiseam să disec fluturi și broaște. Doream demult să disec și inima unui om. De aceea te-am invitat aici. Am fost poate crud transformîndu-te în cobai, dar țineam să studiez pe viu rezistența la ispitele bolii. Am bănuț totdeauna că nu există o ierarhie a bolnavilor, ci o ierarhie a ispitelor. Dar nu eram sigur. Am stat de aceea cu emoție în spatele oglinzilor și ți-am studiat reacțiile. Constituiai un caz aparte, care mă interesa: un mediocru recalitrant. Acum, datorită acestei disecții, am scăpat de orice îndoială; știu că boala de care sufăr are aceeași evoluție, aceleași simptome și același apogeu. Îți mulțumesc, domnule sculptor, ai fost un cobai perfect. Mi-ai luat o piatră de pe inimă. Și, crede-mă, nu te urăsc mai mult decît urăsc broaștele și fluturii pe care îi disec. Din contră, mi-ai devenit aproape simpatic văzînd cît de repede te-ai obișnuit în sala cu oglinzi. Îmi pare rău că trebuie să te sacrific; e soarta tuturor cobailor." S-a întors și a dispărut în coridor. O vreme i-am mai auzit pașii. Apoi am așteptat. Ce? Nu știu. Dar pe măsură ce tăcerea devenea mai apăsătoare, îmi pierdeam curajul. Eram din ce în ce mai demoralizat. Mi-am amintit din nou gesturile mecanice ale fetei care spăla paharele la bodega de lîngă gară și vorbele bețivului cu care stătusem la masă: "Viața e mai necruțătoare decît justiția, ea nu iartă". Viața? Li cerusem prea mult sau îi dădusem prea puțin? Ce-mi reproșa? Încercam să găsesc un răspuns la această întrebare cînd Domnul Andrei s-a furișat cu mii de precauții ca să-mi șoptească, grăbit, o veste rea: instigat de Mopsul, Anton constituise un tribunal care-mi intentase proces. Eram învinuit de două crime. Prima, că l-am ucis pe Bătrînul. A doua, că am complotat să-i iau locul. Mopsul era extrem de revoltat. "Cum a îndrăznit? striga el. Și de ce a săpat un mormînt pe care l-a umplut cu frunze? Vroia să-i aparținem nu numai morți, ci și vii." La plecare, Domnul Andrei a mai adăugat ceva încîlcit, că Arhivarul n-ar fi fost străin de toată înscenarea, după care m-a rugat stăruitor să nu-l dau de gol că venise să mă anunțe. "Mă nenorociți dacă se află că v-am spus eu. Și nu vă supărați că n-o să pot să vă iau apărarea. Știți cum e". Știam, desigur. L-am liniștit.

Eram hotărît să fiu calm și eu, dar cînd m-am pomenit cu bătrînii în cameră, am izbucnit într-un rîs isteric, idiot, din care nu mă mai puteam opri. Veniseră toți, în cap cu Mopsul care nu mă slăbea din ochi. Anton își regăsise severitatea profesională. Dodo își frămînta ca de obicei degetele. Dominic își purta halatul ca o uniformă de majordom, iar Călugărul părea rușinat că trebuia să ia parte la o asemenea treabă. Victor stătea deoparte, cu dicționarul lui pe genunchi și tăia din cînd în cînd cîte *un* cuvînt. După ritmul în care tăia acum cuvintele, amenința să rămînă mut. Eu rîdeam mai departe. Mă lăsaseră nervii după atîta încordare și mă eliberam prin rîs. Bătrînii mă ascultau atenți, cu un aer foarte serios. Apoi au început să devină stînjiți. Nu îndrăzneau totuși să mă oprească. Mopsul mă măsura bănuitor, pe figura lui se citea limpede întrebarea: "Ce ne facem dacă sculptorul nu încetează cu rîsul?" Singurul pe care rîsul meu îl bucura era Siminel. El mă încuraja din ochi: "Nu vă opriți, domnule sculptor. Ah, se întristă el brusc, de ce v-ați oprit?" Nu mai aveam chef să fac pe prostul și, pe deasupra, observasem amuzat că Siminel își îndesase ziare sub pulover ca să nu-i fie rece. Anton profită de tăcerea mea ca să-i întrebe dacă mă considerau vinovat. Ultimul care a dat din cap a fost Domnul Andrei, foarte jenat, uitîndu-se în altă parte. "Și tu Siminel? ricană Mopsul. Ce faci, dormi?" Siminel răspunse sec: "Eu cred că e nevinovat" și se apropie de mine: "Domnule sculptor, nu mă așteptam la asta".

După plecarea bătrînilor noaptea deveni zăpușitoare. Aveam febră, amețeli și dureri de cap. Parcă nu mai puteam nici să mă mișc și așteptam, pîndind zgomotul pașilor de pe coridor. Nu se auzea nimic, eram foarte nedumerit din această cauză. Într-un tîrziu ușa se mai deschise o dată și, fără zgomot, intră Hingherul. "Ce mai faci Ehoan?" l-am întreat. Fără să-mi răspundă, Hingherul s-a așezat pe scaun, și-a privit o vreme picioarele butucănoase, după care m-a anunțat că fusesem condamnat la moarte. "Cum adică?" am întreat eu liniștit. "Tribunalul a luat această decizie". Eram în continuare liniștit. "Și cum urmează să fiu executat?" "Dresez acum un cîine special pentru dumneavoastră, mă lămuri posomorît Hingherul. Vă va sări la beregată." "Moarte prin mușcătură, vasăzică." "Da, domnule sculptor", încuviință el. "Și de ce-ai venit să mi-o spui?" "Pentru că vă simpatizez". Bănuisem totdeauna că un om care iubea cîinii atît nu putea fi în întregime rău. "Dacă m-ai simpatiza într-adevăr, n-ai executa această mîrșăvie", i-am reproșat calm. Dar Hingherul a ridicat din umeri. "Dumneavoastră care ați cunoscut autoritatea, știți ce înseamnă. Cînd v-au trimis la școala de corecție, a trebuit să vă supuneți. Cînd v-au condamnat la închisoare, a trebuit să mergeți într-o celulă. Eu nu sînt decît executorul unei sentințe. Îmi pare rău,

dar n-am ce face." "Bine, dar și dumneata, Ehoan, îl disprețuiești, mi se pare, pe Mopsul. Atunci de ce îl ascuți?" Hingherul mă privi lung înainte de a-mi răspunde: "Eu pot să-i disprețuiesc pe fiecare în parte, dar împreună, strînși într-un tribunal, înseamnă legea". "Dar dacă legea ți-ar cere să omori un cîine?" l-am încercat. N-a ezitat deloc: "Aș încălca legea". Și abia atunci m-am revoltat. "Eu valorez, deci, mai puțin decît un cîine?" Aruncîndu-mi o privire muștrătoare, înnegurată, semn că obiecția mea îi făcuse o proastă impresie, Hingherul s-a ridicat.

Era și timpul. Afară se luminase de ziuă. Vălătuci de ceață atîrnau deasupra țărmlui și a mării, sub un cer sumbru și rece. M-am sculat să-mi pregătesc ca de obicei un ceai. Îmi tremurau însă mîinile încercînd să aprind lampa cu spirt, m-am enervat și am luat o țigară fără să ană mai sinchisesc că, fumînd pe stomacul gol, îmi zgîndăream ulcerul. Numai gustul rău al țigării m-a silit să renunț. M-am întors în pat. Tremuram de frig, poate din cauza febrei, și am tras, grăbit, pătura peste mine. Deodată am avut sentimentul ciudat că-mi supraviețuisem propriei morți. Asta m-a făcut să uit de migrenă. M-a cuprins pe loc o euforie nervoasă. Mă gîndeam: "Așadar, alții, sărmanii, mor și habar n-au ce se petrece în urma lor. Nu mai văd nimic, nu mai aud nimic. Stau cu pămînt în gură și în urechi. În timp ce eu pot privi ceața și pot simți frigul." Îmi venea să deschid ușa, să ies pe coridor, să le strig celor care mă condamnaseră: "Bă, proștilor, n-am murit încă. Stau în cameră și vă studiez pe toți ca pe niște insecte. Nu vedeți că eu nu miros a cadavru? Nu observați că din camera mea nu vine nici un miros de putreziciune? Înseamnă că sînt viu și dacă sînt viu oricînd pot să... pot să..." Nu știam cum să-i ameninț mai rău. Deodată mi-a venit o idee și am sărit din pat. Vroiam să stric pietrele funerare pe care le cioplisem. Nu mi-am găsit dalta, dar în starea de surescitare în care mă aflam nu mai puteam rămîne în cameră. Am ieșit pe țarm. Ceața dispăruse, iar marea ardea orbitoare în lumină. Cred că intenția mea a fost doar să-mi descarc nervii cînd am luat de jos o piatră și am azvîrlit-o spre azil. Piatra a nimerit însă într-un geam, făcîndu-l țândări și imediat la ferestre au apărut cîteva capete. Arhivarul, portarul și Mopsul, întîmplarea a vrut ca ei să fie cei mai curioși și să dea cu ochii de mine. "Ce vă holbați? le-am strigat. Sau poate vreți să vă dau foc, să ardeți ca niște șobolani?" L-am auzit pe Mopsul izbucnind într-un hohot de rîs. Apoi pe Arhivarul. Se aplecaseră ca să vadă mai bine și rîdeau. Asta m-a făcut să-mi pierd și mai mult cum-pătul, înverșunîndu-mă: "N-aveți decît să vă spintecați gurile rîzînd, tot veți arde. Să știu bine că aduc din iad o flacără". "A înnebunit sculptorul", a izbucnit într-un nou acces de rîs Mopsul. "A înnebunit", țopăia Filip lîngă Dominic. "A înnebunit?", a întrebat profesional Anton. "Da, a înnebunit", a răspuns Arhivarul ținîndu-se cu mîinile de burtă.

"Ai avut coșmare, domnule sculptor?", m-a întrebat Aristide. L-am privit lung. Ce vroia de la mine? Nu-l chemasem, nu mă plînsesem de nimic. Se simți obligat să-mi dea lămuriri: "Domnul Andrei m-a trimis. Zicea că te-a auzit strigînd". l-am răspuns sec: "Se poate". După plecarea lui Aristide, am rămas cu ochii pironiți în tavan. Perna udă de transpirație îmi dădea o senzație neplăcută, o simțeam caldă și lipicioasă în ceafă, dar n-aveam putere să mi-o smulg de sub cap. Mi s-a părut că aud glasul ars de alcool al Soniei întrebînd ironic: "Și ce-a pățit, dragă?" Îmi venea să arunc cu perna în ușă, să ies în coridor și să latru la ea. Mă purtasem prea prevenitor pînă atunci. Nimeni nu ne dă înapoi politețea risipită, m-am gîndit. Apoi mi-am amintit de Laura. Pentru cine o părăsisem? Pentru niște... Nici eu nu eram mai bun, dar eu eram eu. "S-o ia dracul de viață", mi-am zis auzindu-l pe Mopsul rîzînd gălăgios.

Se lăsase noaptea sau poate că întunericul provenea de la ceața care se lipea de fereastră, secretată de o atmosferă plină parcă de melci. Marea gemea afară. "Ce ai de gînd, Daniel Petric?" m-am întrebat. Am tresărit. Trebuia deci să iau o hotărîre? M-am încordat să ascult zgomotul valurilor, parcă de asta depindea răspunsul, după care mi-am zis: "Îi voi face voia lui Vecu. Vroia ca Judecata de Apoi să aibă loc în timpul vieții noastre? Foarte bine. Voi purifica azilul de toate păcatele, scutindu-l de un purgatoriu prea lung. Va dura numai o noapte. După aceea va începe paradisul. Un paradis de cenușă, dar Arhivarul și Mopsul nu merită altul mai bun. Va fi un paradis pe măsura lor. Îi voi lăsa să locuiască în el pînă cînd îi vor copleși bălăriile și cîinii"...

40

Francisc, simțind probabil mirosul acru, de fum, dispăruse. Am pătruns în sala cu oglinzi, m-am așezat pe fotoliul liber și i-am zis Bătrînului:

— Aș vrea să mai facem un joc.

— Cu trișorii... rîse el batjocoritor...

— N-am trișat, l-am întrerupt, căci n-aveam timp de pierdut.

A devenit palid și buzele i s-au strîns de furie. Cîteva clipe a ezitat.

— Bine, a zis cu o voce care în alte condiții m-ar fi îngrozit. Și a început să împartă cărțile.

Mă stăpîneam să nu mă întorc spre ușă. Pîndeam, în schimb, oglinzile. Nu se vedea încă nici un fir de fum.

Acum, pentru prima oară, am observat că degetele Bătrînului tremurau foarte rău.

De aceea strîngea cu toată puterea cărțile. Se încheșta parcă de ele. Mi s-a făcut milă, dar tocmai atunci s-a văzut primul semn al incendiului.

— Ei, am zis, ai pierdut.

— Cine, eu? a rîs înfricoșător Bătrînul. De abia acum am cîștigat.

— Nu, ai pierdut, am zis din nou, cu ochii la fumul care pătrundea prin ușă. Și ai pierdut chiar ultima partidă.

S-a uitat și el la fumul negru, amenințător, și a priceput. În sfîrșit, aveam să-l văd afară, la soare. Va orbi cînd va da cu ochii de soare, m-am gîndit.

— O, nu, domnule sculptor, eu voi rămîne aici, murmură el. Voi muri în mijlocul oglinzilor, cum mi-am dorit.

Am înmărmurit. Murea ca un căpitan de corabie care nu-și părăsește vasul! Încercasem să-l alung din cuibarul lui de sticlă, să-l umilesc, și nu reușeam decît să-i dau o aureolă eroică. În loc să moară ca un vierme bătrîn, prea bătrîn ca să se mai poată prelinge afară, murea ca un personaj legendar. Am insistat. Aproape m-am rugat de el.

— Trebuie să pleci, totuși, de aici. În curînd va pătrunde focul.

— Să fug? a exclamat. Să mă salvez? Eu? Să cer ajutor, să țip, să devin ridicol? Nu pot să fac așa ceva. Unul ca mine n-are voie să se arate în ismene. Un mit trebuie să rămînă un mit, domnule sculptor.

De undeva de pe coridoare se auzeau chemări înfundate. Ochii începuseră să mă înțepe și tușeam din pricina fumului. Se auzi și un urlet de cîine care m-a înfiorat. În acest timp, Bătrînul stătea, provocator, în mijlocul trîmbelor de fum ce se îndesau tot mai mult. Se ridicase în picioare și ochii îi străluceau. Observînd că intrasem în panică, m-a îndemnat ironic:

— Grăbește-te, domnule sculptor, dacă vrei să scapi cu viață. Grăbește-te.

Așadar, își permitea să fie și generos. În ultima clipă mă umilea. Mi-a venit să-l îmbrîncesc, să-l lovesc, dar mi se făcuse frică și am ieșit de-acolo.

Azilul ardea ca un putregai uriaș. Mă surprindea însă că nu vedeam pe nimeni. Coridoarele erau pustii, iar camerele goale. Un praf gros, care nu era totuși funingine, acoperea ușile, mobilele, cimentul coridoarelor, de parcă nu locuise nimeni acolo de foarte multă vreme. Ușile erau, cele mai multe, deschise și se bălăbăneau în țîțînile ruginite, din pricina curentului produs de foc. Nu mai înțelegeam nimic. Afară, dimineața se vedea frumoasă, strălucitoare, iar marea scînteia. Numai fumul și funinginea îmbolnăveau acea dimineață luminoasă, prin care pescărușii zburau liniștiți, fără să le pese de focul ce mistuia azilul. Un geam s-a spart, pocnind probabil din pricina căldurii. Apoi fumul s-a îngroșat și aproape nu mă mai puteam orienta. Mergînd la întîmplare pe coridoarele întunecate de fum, m-am pomenit din nou în pragul sălii cu oglinzi. M-am hotărît să intru și să-l scot totuși pe Bătrînul. "Hai, ieși afară! am strigat. Ieși!". Dar nu-mi răspundea decît un cîine care urla undeva sfîșietor. "Ieși! Ieși!" am repetat, dar în sala cu oglinzi nu era nimeni. Fotoliile de răchită se aflau la locul lor, goale, cu un strat gros de praf depus pe ele. Eram din ce în ce mai nedumerit. Deodată m-am uitat cu spaimă în oglinzi. Chipul meu căpătase exact trăsăturile Bătrînului. Mi-am pipăit obrazul, cu pete cafenii, pleoapele fără gene. Ce se întîmplase? De ce semănăm atît de bine cu el? Din cauză că...? N-am avut nici curaj, nici timp să duc gîndul pînă la capăt. Din toate părțile au început să năvălească în sală furnici roșii care se suiau pe oglinzi unde mureau, acoperind oglinzile strălucitoare ca o rugină sau ca o flăcără în agonie. Furnicile năvăleau parcă chiar pe mine, devorîndu-mi treptat picioarele, mîinile, umerii și în cele din urmă ochii, urechile, nasul, bărbia. Am măturat cu palma furnicile de pe una din oglinzi și mi-am revăzut figura. Da, arătam întocmai ca Bătrînul. Eram chiar el. Nici nu mai tremuram. Am mai auzit o dată cîinele urlînd. Furnicile sau flăcările s-au urcat după aceea pe toate oglinzile, ca o rugină vie, stingîndu-le. Și, în sala cu oglinzi, s-a făcut o noapte roșie.

41

Asta e tot. De-acolo am venit în acest pod și, recunosc, nu mă așteptam să vă întîlnesc aici. Chiar nu pricep cum a ajuns icoana Martei lîngă un aeroport... de ce mă priviți astfel? În hangar nu e decît un avion mic și vechi, ieșit din uz, am văzut și eu. Cu atît mai bine, lucrurile se simplifică. Voi înfrunta furtuna cu el, fiindcă acum înțeleg de ce surîdeau piloții Laurei. Piloții de furtună sînt puri pentru că ei mor la fiecare decolare. Mă binecuvîntați? Nu, vă asigur, de furtună. Singurul meu merit e că nu mai vreau să dorm în același pat sau pe aceeași rogojină cu trecutul meu... că îmi caut, încă, declarația mea de dragoste. Și nu vă grăbiți să-mi atrageți atenția că pentru a ne face declarațiile de dragoste trebuie mai întîi să trăim. Asta m-ar sili să vă așez în categoria celor care te iartă cînd bănuiesc că vrei să te sinucizi. Cum trăiești, asta-i problema ta, te privește. Important e că te-au iertat. Și pe urmă eu nu vreau neapărat să mor. Am chiar momente cînd aș vrea ca furtuna să nu mai vină. Îmi spun că lumina e dulce și că nevoia de a iubi nu moare, cum nu moare setea, decît odată cu noi. Dar furtuna e ultima șansă ca să mă ridic deasupra mediocrității măcar acum; altfel aș vedea și în

podul acesta a cușcă, în care aş rămîne, domesticit de guzgani... De cum ies din ascunzătorile lor, guzganii îmi pîndesc răsuflarea, mă caută, ar vrea să mă atingă. Mă întreb chiar ce vor face fără mine. Noaptea lor vor rămîne pustii. Fără un scop. Nu vor mai şti, bieţii, încotro să se îndrepte. Le va lipsi trupul meu, farul lor. Cred că vor sfîrşi prin a se devora între ei. Dar nu pot să rămîn aici o veşnicie. Nu vreau o moarte de guzgan. Asta mă ajută să aştept disperarea pură a furtunii.

Şi acum, Scuzaţi-mă, e cazul să mă pregătesc, fiindcă furtuna începe, mi se pare. De ce-aţi lăsat capul în pămînt? Puţin mai devreme cînd m-am uitat printre scînduri să văd dacă a nins, întrucît am simţit un miros ciudat de zăpadă, cerul era încă plin de stele, dar o simt. O aud. Şi dacă judec după vuietul vîntului, e așa cum mi-am imaginat-o, așa cum mi-am dorit-o. Înfricoşătoare. Parcă lumea se năruie pentru a se naşte din nou. O, fii binecuvîntată noapte care naşti! Da, domnule, destinul n-are decît să behăie acum ca o capră. Nu mai am chef să-l acuz. Nici pe el, nici azilul. Dealtfel, azilul n-a făcut decît să dezvăluie ceea ce exista în mine. Îl purtam în mine, fără să ştiu, ca pe un virus. Sînt totuşi un om norocos! E jalnic să-ţi iroseşti viaţa şi să n-ai curaj să te înalţi măcar o clipă deasupra a ceea ce ai. stricat, ai pierdut, ai irosit, să te ridici într-o furtună purificatoare. Numai de nu m-aş împiedica de ceva înainte să cobor în hangar, înainte să decolez, rămas bun, domnule... Înainte să simt prima rafală de vînt... ah, cum. curg stelele... Înainte să...

... sigur, uite fereastra acoperită de gheaţă, dulapul de lîngă uşă... pereţii goi... dacă am vîndut aproape tot! Dar cine naiba bate la poartă?... Uf! "Ai răbdare!" Bănuiesc că e bătrîna meşterului. Afurisită femeie, scoală oamenii cu noaptea în cap! Dacă nu mă trezea ajungeam poate la sfîrşitul visului, însă a ciocănit în somnul meu ca într-un ou pînă l-a crăpat... "Stai că vin, potoleşte-te!"... N-are cine să fie altcineva. Şi va trebui să ies de sub pături, pe frigul ăsta, văd că nu renunţă, bate întruna, fără să se descurajeze. Parcă e surdă. Dacă muream, mă obliga să vin de pe lumea cealaltă, să-i deschid, să-i răspund, ce-o fi vrînd? Şi-mi e groază numai de podeaua care, sigur, arde de îngheţată ce e. Cîinoasă iarnă... "Aşteaptă, femeie, să pun ceva pe mine!"... Hai, uşurel, Daniel Petric, pregăteşte-te să cobori în era raţiunii... s-ar putea să-ţi clănţane puţin dinţii, dar e vina ta, în era raţiunii nu se dă nimic gratuit, iar tu n-ai fost în stare nici măcar să-ţi aduci nişte lemne... "Stai că stîrneşti cîinii din cartier!", na că a şi început unul să latre. Probabil, bătrîna vrea să ştie dacă mai plec sau nu la mare, la azilul unde am fost chemat, şi ce să facă cu lucrurile mele în cazul că, Doamne fereşte, simte apropiindu-i-se ceasul înainte de a mă întoarce eu... Sau visez încă? Dar atunci cine bate?
